

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

XIX. YÜZYIL ORTALARINDA UZUNKÖPRÜ ŞEHİRİ

HİLAL YILMAZ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. İBRAHİM SEZGİN

EDİRNE 2014

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal Yılmaz tarafından hazırlanan “XIX. Yüzyıl Ortalarında Uzunköprü Şehri” adlı tezinin sınavı Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 15-16. Maddeleri uyarınca 20.06.2014....Cuma. günü 15.00'.....'da yapılmış olup tezin .Kabul.....edilmesine..... oybirliği/oyçokluğu ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. İbrahim SEZGİN (Danışman)	Kabul edilmesine	
Yard. Doç. Dr. Cengiz FEDAKÂR	Kabul edilmesine	
Yard. Doç. Dr. Özcan AYGÜN	KABUL EDİLMESİNE	

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10044716
Yazar Adı / Soyadı	HİLAL YILMAZ
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 30589477542
Telefon	5434658472
E-Posta	hilalyilmaz_22@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	XIX. Yüzyıl Ortalarında Uzunköprü Şehri
Tezin Tercümesi	City of Uzunköprü in the Middle of Nineteenth Century.
Konu	Demografi = Demography ; Tarih = History
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Tarih Bölümü
Anabilim Dalı	Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Tarih Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2014
Sayfa	240
Tez Danışmanları	PROF. DR. İBRAHİM SEZGİN 54715575278
Dizin Terimleri	Tanzimat=Tanzimat ; Osmanlı Devleti=Ottoman State ; Temettuat Defterleri=Temettuat Registers ; Edirne-Uzunköprü=Edirne-Uzunköprü
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 15.07.2017 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

15.07.2014

İmza:.....

Tezin Adı: XIX. Yüzyıl Ortalarında Uzunköprü Şehri

Hazırlayan: Hilal YILMAZ

ÖZET

Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla Osmanlı Devleti'nde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenleme çalışmaları sonucunda temettuât defterleri de oluşturulmuştur. Bu defterlerin tutuluş amacı vergi tespitidir. Defterler hane reislerinin meslek, emlak, arazi, hayvan sayıları, gelirleri gibi her türlü malını ve bunlar için ödemesi gereken vergilerini içermektedir. Defterlerde hane reislerinin ayrıntılı kaydının yapılması kişiler ve bölge hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu yönüyle defterler XIX. yüzyıl Osmanlı şehir ve köylerinin sosyo-ekonomik tarihine ışık tutmaktadır.

Bu çalışmada H. 1260-1261 / M. 1844-1845 yıllarına ait Uzunköprü Temettuât Defterleri'ne dayanılarak şehrin sosyo-ekonomik yapısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Böylece bu dönemde şehrin nüfusu ile burada yaşayan insanların ekonomik ve sosyal durumu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Uzunköprü, Tanzimat, Temettuât Defterleri, sosyo-ekonomik, vergi, gelir kaynakları.

Name of The Thesis: City of Uzunköprü in the Middle of Nineteenth Century.

Prepared by: Hilal YILMAZ

ABSTRACT

Various regulations were done in Ottoman State with the declaration of Tanzimat. As a result of these studies of regulation, Temettuât registers were constructed. The aim of keeping these registers is to determine taxes. These registers involve various belongings such as occupation, property, field, the number of animals and income, which belong to household heads and the taxes that are necessary to pay for these belongings. Keeping detailed records about household heads in Temettuât Registers gives important information about individuals and region. With this aspect, Registers enlighten the socio-economic history of Ottoman cities and villages in the nineteenth century.

In this work, socio-economic form of the city was revealed based on Temettuât Registers about Uzunköprü belonging to H. 1260-1261 / M. 1844-1845. Thus, the population of the city in this period and economical and social status of the people who live in this region were determined.

Keywords: Ottoman State, Uzunköprü, Tanzimat, Temettuât Registers, socio-economic, tax, income sources.

ÖN SÖZ

Tarih bize geçmişte varolanları ve yaşananları olduğu gibi sunmaktadır. Şehir tarihçiliği de Osmanlı Devleti'nin ve Tarihi'nin daha iyi anlaşılabilmesi noktasında önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü Osmanlı şehirleri bize Osmanlı Devleti'nin küçük bir resmini göstermektedir. Ayrıca karanlıkta kalan şehirlerin araştırma sonucunda gün ışığına kavuşturulmasıyla Osmanlı Tarihine önemli katkılar yapılmış olacaktır. Bu sebeple bu tez çalışmasının konusu da karanlıkta kalan küçük bir Rumeli şehrini arşiv belgelerine dayanarak gün ışığına çıkartmak ve Osmanlı Tarihi'ne katkıda bulunmak amacıyla seçilmiştir.

3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile birlikte Osmanlı Devleti'nin siyasî, askerî, sosyal ve ekonomik yapısında köklü değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikleri anlayabilmek için bu dönemde tutulan arşiv kaynaklarına bakmak gerekmektedir. Şüphesiz arşiv kaynakları bize en doğru bilgileri vermektedir. Böylece Tanzimat döneminde yapılan düzenleme ve değişiklikler hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir.

Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyıldaki genel yapısının anlaşılabilmesi için devletin idarî birimlerinin çeşitli yönleriyle incelenmesi gerekmektedir. Osmanlı dönemindeki şehirlerin iktisadî ve sosyal yapısının incelenmesi şehir tarihine önemli katkılar yapmaktadır. Bu incelemelerde de yine arşiv kaynaklarına bakmak gerekmektedir. Böylece en doğru bilgilere ulaşılabilecek ve karanlıkta kalan bir şehrin tarihi bir nebze olsun aydınlatılmış olacaktır.

Bu düşünceler üzerine hem Tanzimat dönemi hem de şehir tarihi üzerine önemli bilgiler içeren arşiv kaynaklarına Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nden ulaşmak mümkündür. Maliye Varidat Kalemi Defterleri'nden olan ve Tanzimat döneminde tutulan temettuât defterleri hem Tanzimat döneminde yapılan değişiklikleri hem de şehirlere ait sosyo-ekonomik ve demografik bilgileri bize veren en önemli arşiv kaynaklarıdır.

Bu çalışma, ana kaynak olarak temettuât defterlerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu defterlerden vergi veren hane reislerinin yanında çeşitli

nedenlerle vergi vermeyen kişiler de yazıldığı için şehrin nüfusu, hane reislerinin isim ve lâkapları, meslekleri, geçen yıl ödediği vergisi, yetiştirilen tarım ürünleri, arazileri, hayvanları, mal-mülkleri, ailelerin gelirleri ve vergileri kaydedilmiş olduğundan şehrin sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgilere ulaşılmaktadır.

İncelediğimiz Uzunköprü Temettuât Defterleri ışığında çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Uzunköprü'nün tarihçesine, temettuât defterleri hakkında genel bilgilere ve Uzunköprü Temettuât Defterleri hakkındaki bilgilere kısaca değinilmiştir. Tezin I. bölümünde Uzunköprü Temettuât Defterleri sosyal açıdan ele alınarak şehrin nüfusu, dinî yapısı, hane reislerinin isimleri, unvânları, lâkapları ve meslekleri; II. bölümünde ise toprak tasarrufu, yetiştirilen tarım ürünleri, şehirde yetiştirilen ve beslenen hayvanları, III. bölümde ise hane reislerinin gelirleri (arazi, hayvan, gayrimenkul ve meslek gelirleri), temettuât dağılımları, vergileri (vergiy- i mahsusa, aşar, ağnam vergisi, bostan vergisi) hanelere ve mahallelere dağılımı, Müslüman-Gayrimüslim karşılaştırması yapılarak ele alınmıştır.

Bu tez çalışmasının her aşamasında değerli görüşleri, tavsiyeleri ve yardımlarıyla önümü açan tez danışmanım ve kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. İbrahim SEZGİN'e, bölüm başkanım değerli hocam Sayın Prof. Dr. İlker ALP'e, tavsiye ve desteğiyle Sayın hocam Yard. Doç. Dr. Cengiz FEDAKÂR'a, Uzunköprü'ye dair elinde bulunan kaynaklarını cömertçe paylaşan hemşehrim Ümit SOYDANER'e, hesaplamalarda yardımını gördüğüm kıymetli kardeşim Gökçe KORKMAZ'a, hayvancılık konusunda akıl danıştığım sevgili dayım Kerim KALYONCU'ya, maddi-manevi yardımlarını esirgemeyen babam Hasan YILMAZ'a, annem Melek YILMAZ'a, kardeşlerim İlay ve Cevriye YILMAZ'a, yeğenlerim Nejdet SAYGI ile Sinem KALYONCU'ya bu vesile ile sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hilâl YILMAZ

Haziran 2014 – Edirne

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XII

GİRİŞ

A. Uzunköprü Şehri'nin Tarihi	1
B. Temettû Vergisi ve Temettuât Defterleri Hakkında.....	7
C. Uzunköprü Temettuât Defterleri'nin Özellikleri	11

I. BÖLÜM

UZUNKÖPRÜ TEMETTUÂT DFTERLERİ'NİN SOSYAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Uzunköprü' nün Nüfusu	22
B. Hane Reislerinin İsimleri	34
C. Hane Reislerinin Unvanları.....	40
D. Hane Reislerinin Lâkapları	44
1. Meslek veya Belirgin Bir Özellik Belirten Lâkaplar.....	44
2. Hane Reislerinin Babasına Atfen Kullanılan Lâkaplar	51
3. Memleket Bildiren Lâkaplar	57
4. Hane Reislerine Ait Akrabalık Bildiren Lâkaplar	59
E. Hane Reislerinin Meslekleri	61

II. BÖLÜM

ZİRAAT ve HAYVANCILIK

A. Ziraat Hayatı	93
1. Uzunköprü'de Toprak Tasarrufu.....	93
B. Uzunköprü'de Yetiştirilen Tarım Ürünleri	107
C. Uzunköprü'de Hayvancılık	121

III. BÖLÜM

İKTİSADÎ HAYAT

A. Hane Reislerinin Gelirleri	136
1. Arazi Gelirleri	136
2. Hayvan Gelirleri	141
3. Gayrimenkul Gelirleri	148
4. Meslek Gelirleri.....	155
B. Temettuât Dağılımı	179
C. Vergiler	188
1. Vergi- i Mahsusa	189
2. Aşar Vergisi.....	198
3. Cizye.....	206
4. Ağnam Vergisi	210
5. Bostan Vergisi	217
6. Kovan Vergisi	220
SONUÇ	222
KAYNAKÇA.....	226
DİZİN.....	232
EKLER	237

KISALTMALAR LİSTESİ

A.g.d.	: Adı Geçen Dergi
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
A.g.s.	: Adı Geçen Sözlük
A.g.t.	: Adı Geçen Tez
Bkz.	: Bakınız
BOA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
H.	: Hicrî
M.	: Miladî
ML. VR. TMT.	: Maliye Varidat Temettuat
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Nr.	: Numara

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Uzunköprü Temettuât Defterlerinin Numaraları ve Sayfa Sayılarını Gösteren Tablo.....	13
Tablo 2: Uzunköprü'nün Müslüman ve Gayr-i Müslim Hane Karşılaştırması	25
Tablo 3: Müslüman-Müslüman Kıptî ve Reaya Hane Karşılaştırması.....	27
Tablo 4: Uzunköprü'nün Tahminî Nüfus Dağılımı	30
Tablo 5: Uzunköprü'nün Tahminî Nüfus Dağılımı	31
Tablo 6: Dinî Yapıya Göre Tahminî Nüfus Dağılımı.....	33
Tablo 7: Müslüman Hane Reislerinin İsimleri	35
Tablo 8: Gayr-i Müslim Hane Reislerinin İsimleri.....	37
Tablo 9: Gayr-i Müslim Bayan Hane Reislerini İsimleri	39
Tablo 10: Müslüman Hane Reislerinin Unvanları	41
Tablo 11: Müslüman Hane Reislerinin Unvanları	43
Tablo 12: Hane Reislerinin Babasına Atfen Geçen Unvanlar	43
Tablo 13: Hane Reislerinin Babalarına Atfen Kullanılan Unvanlar.....	44
Tablo 14: Müslüman Hane Reislerinin Meslek veya Belirgin Bir Özelliğini Belirten Lâkaplar	45
Tablo 15: Gayr-i Müslim Hane Reislerine Ait Meslek ya da Belirgin Bir Özellik Belirten Lâkaplar	49
Tablo 16: Hane Reislerinin Babasına Atfen Kullanılan Lâkaplar	51
Tablo 17: Hane Reislerinin Annesine Atfen Kullanılan Lâkaplar.....	54
Tablo 18: Gayr-i Müslimlere Ait Hane Reislerinin Babasına Atfen Kullanılan Lâkaplar	55
Tablo 19: Memleket Bildiren Lâkaplar	57
Tablo 20: Gayr-i Müslimlere Ait Memleket Bildiren Lâkaplar	58
Tablo 21: Müslüman Hane Reislerine Ait Akrabalık Bildiren Lâkaplar.....	59
Tablo 22: Gayr-i Müslim Hane Reislerine ait akrabalık bildiren lâkaplar	60
Tablo 23: Meslek Grupları.....	66
Tablo 24: Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı	77
Tablo 25: Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı	79

Tablo 26: Şehsuvarbey Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı.....	80
Tablo 27: Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılım	81
Tablo 28: Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı	82
Tablo 29: Gebran Zımmi Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı	84
Tablo 30: Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı	86
Tablo 31: Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı	87
Tablo 32: Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı	88
Tablo 33: Muradiye İslâm Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı	90
Tablo 34: Muradiye Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı.....	91
Tablo 35: Mahallelere Göre Arazi Dağılımı.....	96
Tablo 36: Dinî Yapıya Göre Toprağın Dağılımı	102
Tablo 37: Hane Başına Düşen Arazi Dağılımı	103
Tablo 38: Mahallelere Göre Arazilerin Dönüm Aralıkları	104
Tablo 39: Uzunköprü'de Kile Cinsinden Kaydedilen Buğdayın Edirne Kilesine Göre Kilograma Çevirisi ve İstanbul Kilesi ile Karşılaştırması	110
Tablo 40: Uzunköprü'de Yetiştirilen Tarım Ürünleri.....	112
Tablo 41: Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Dağılımı	113
Tablo 42: Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Hane Başına Düşen Miktarı	116
Tablo 43: Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin Üretim Miktarı Bakımından Karşılaştırılması.....	119
Tablo 44: Uzunköprü'de Yetiştirilen Hayvanlar ve Sayıları	123
Tablo 45: Büyükbaş Hayvanların Mahallelere Göre Dağılımı	126
Tablo 46: Uzunköprü'de Küçükbaş Hayvanların Mahallelere Göre Dağılımı.....	130
Tablo 47: Dinî Yapıya Göre Hayvanların Dağılımı	131
Tablo 48: Uzunköprü'de Hayvan Sayılarının Mahallelere Dağılımı.....	132
Tablo 49: Arazi (Tarla) Gelirlerinin Mahallelere Dağılımı	138
Tablo 50: Ortakçı Hisseleri.....	140
Tablo 51: Toplam Hayvan Gelirleri.....	141
Tablo 52: Küçükbaş Hayvan Gelirlerinin Mahallelere Dağılımı.....	143

Tablo 53: Büyükbaş Hayvan Gelirlerinin Mahallelere Göre Dağılımı.....	146
Tablo 54: Gayrimenkul Kiralarının Mahallelere Dağılımı	148
Tablo 55: Toplam Gayrimenkul Kiralarının Dağılımı.....	150
Tablo 56: Gayrimenkul Gelirlerinin Dağılımı	152
Tablo 57: Gayrimenkullerin Toplam Gelirlerinin Dağılımı	154
Tablo 58: Uzunköprü’de Toplam Meslek gelirlerinin Dağılımı.....	157
Tablo 59: Şehsuvarbey İslâm Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı	161
Tablo 60: Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı	163
Tablo 61: Şehsuvarbey Reayası Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı	164
Tablo 62: Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı	165
Tablo 63: Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı	166
Tablo 64: Gebran Zımmi Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı.....	167
Tablo 65: Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı.....	170
Tablo 66: Halise Hatun Reayası Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı....	171
Tablo 67: Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı... ..	173
Tablo 68: Muradiye İslâm Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı	174
Tablo 69: Muradiye Reayası Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı.	176
Tablo 70: Toplam Gelirlerin Dağılımı... ..	177
Tablo 71: Mahallelerin Temettuât Dağılımı	180
Tablo 72: Aile Başına Düşen Temettuât Miktarı	181
Tablo 73: Temettuâtın Dinî Yapıya Göre Dağılımı	182
Tablo 74: Temettuât Miktarlarının Oranları	185
Tablo 75: Temettuât Dağılımı.....	187
Tablo 76: Mahallelere Göre Vergi Dağılımı.....	191
Tablo 77: Mahallelere Göre Hane Başına Düşen Vergi-i Mahsusa.....	193
Tablo 78: Mahallere Göre Vergi Dağılımı	195

Tablo 79: Dinî Yapıya Göre Vergi-i Mahsusa'nın Dağılımı	196
Tablo 80: Uzunköprü'de Hububattan Elde Edilen Öşürler	200
Tablo 81: Hububattan Alınan Öşürlerin Dinî Yapıya Dağılımı	202
Tablo 82: Uzunköprü'de Bağcılıktan Elde Edilen Öşürler	203
Tablo 83: Bağcılıktan Öşür Veren Hanelerin Dinî Yapıya Dağılımı	205
Tablo 84: Uzunköprü'de Toplam Öşür Miktarı	205
Tablo 85: Uzunköprü'nün Cizye Dağılımı	207
Tablo 86: Ağnam Vergisi Dağılımı	212
Tablo 87: Dinî Yapıya Göre Ağnam Vergisi'nin Dağılımı	217
Tablo 88: Bostan Vergisi Dağılımı	218
Tablo 89: Bostan Vergisi Veren Hanelerin Dinî Yapıya Göre Dağılımı	219
Tablo 90: Vergilerin Dağılımı	220

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Müslüman ve Gayr-i Müslim Hane Karşılaştırması	23
Grafik 2: Müslüman -Müslüman Kıptî ve Gayr-i Müslim Hane Karşılaştırması	28
Grafik 3: Uzunköprü'nün Tahminî Nüfus Dağılımı.....	32
Grafik 4: Dinî Yapıya Göre Tahminî Nüfus Dağılımı	33
Grafik 5: Meslek Grupları	76
Grafik 6: Mahallelere Göre Arazi Dağılımı	98
Grafik 7: Uzunköprü'de Toprağın Tasarrufu	99
Grafik 8: Dinî Yapıya Göre Toprağın Dağılımı	100
Grafik 9: Dinî Yapıya Göre Toprağın Dağılımının Karşılaştırması.....	101
Grafik 10: Arazilerin Dönüm Aralığına Göre Dağılımı	106
Grafik 11: Yetiştirilen Tahılların Dağılımı	114
Grafik 12: Sinaî Bitkilerinin Dağılımı.....	115
Grafik 13: Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Hane Başına Düşen Miktarı	117
Grafik 14: Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Genel Toplam İçindeki Dağılımı.....	118
Grafik 15: Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin Üretim Miktarı Bakımından Karşılaştırılması	120
Grafik 16: Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin Üretim Miktarının Hane Başına Düşen Miktarının Karşılaştırılması.....	120
Grafik 17: Hayvancılığın Dağılımı.....	122
Grafik 18: Uzunköprü'de Hayvan Sayılarının Mahallelere Dağılımı	134
Grafik 19: Üzerinden Gelir Elde Edilen-Edilmeyen Küçükbaş Hayvanlar.	142
Grafik 20: Üzerinden Gelir Elde Edilen-Edilmeyen Büyükbaş Hayvanlar.	144
Grafik 21: Uzunköprü'de Toplam Meslek gelirlerinin Dağılımı	159
Grafik 22: Meslek Gelirlerinden Aile Başına Düşen Miktar	160
Grafik 23: Toplam Gelirlerin Dağılımı	178
Grafik 24: Temettuâtın Dinî Gruplara Göre Dağılımı.....	183
Grafik 25: Temettuâtın Dinî Yapıya Göre Aile Başına Düşen Miktarı.....	184
Grafik 26: Dinî Yapıya Göre Vergi-i Mahsusa Veren Ailelerin Karşılaştırılması..	197
Grafik 27: Cizye Vergisi Derecelerinin Dağılımı	209

Grafik 28: Ağnam Vergisi Miktarının Mahallelere Dağılımı	215
Grafik 29: Hane Başına Düşen Ağnam Vergisi Miktarı	216
Grafik 30: Vergilerin Dağılım	221

GİRİŞ

A. Uzunköprü Şehri'nin Tarihi

Edirne'nin en önemli ilçelerinden ve aynı zamanda çalışma konumuz olan Uzunköprü şehri Trakya topraklarında bulunmaktadır. Şehrin tarihi hakkında yazılmış eserler çok kısıtlıdır. Uzunköprü şehri Rumeli'de Osmanlı Devleti tarafından kurulan ilk Türk şehri olduğu için burada Osmanlı Devleti'ndeki durumundan bahsedilecektir.

XIII. yüzyıl sonlarında Anadolu'da Söğüt ve civarında kurulup gelişen Osmanlı Beyliği önemli bir güç haline gelerek Bizans topraklarında fetih hareketleri gerçekleştirmiştir. Orhan Bey döneminde Osmanlı Beyliği Rumeli'de gazânın lideri durumuna gelmiştir. 1349 ve 1352 yıllarında (Orhan Gazi dönemi) Bizans'ın içinde bulunduğu taht mücadelelerinde Kantakuzenos kendisine yardım eden Süleyman Paşa'ya son seferinde Bolayır yakınlarındaki Çimpi Hisarı'nı bir üs olarak vermiştir. Böylece önemli bir tutunma noktası elde eden Osmanlı Beyliği bir daha burayı terk etmemiş ve burada yeni bir uç bölgesi oluşturmuştur. Bir taraftan Gelibolu'ya öbür taraftan Trakya'ya akınlar başlamıştır. Bu sırada Gelibolu'da meydana gelen deprem sayesinde 1354 yılında Gelibolu ele geçirilmiş ve artık tek hedef Trakya olmuştur. I. Murad Hüdâvendigâr 1361 yılında Edirne'nin fethini gerçekleştirerek Osmanlı Beyliği'ni daha da güçlendirmiştir¹. Böylece Trakya toprakları yavaş yavaş fethedilip bölgede hızla îmar çalışmaları yapılmıştır.

Söz konusu îmar çalışmalarını biraz daha açarak şehrin tarihine giriş yapacak olursak: İlk zamanlardan itibaren Türk-İslâm dünyasının her tarafından Anadolu'ya gelip yerleşen Türk boyları içerisinde her sınıf ve meslekten olan insanlar bulunmaktadır. Anadolu'ya girdikleri andan itibaren boş ve تنها yerlerde emniyet, îmar ve iskân için çalışmışlardır. Osmanoğulları ile de birçok şeyh gelip

¹ Feridun M. Emecen, "Kuruluşun Küçük Kaynarca'ya", *Osmanlı Devleti Tarihi*, İstanbul 1999, C. I, s. 12, 13.

Anadolu'nun batı taraflarına yerleşmişler, bunların bir kısmı gazilerle birlikte memleket açmak ve fütihat yapmakta, bir kısmı da o civardaki köylere veya tamamen boş ve تنها yerlere yerleşerek emniyeti sağlamakta ve beraberindekilerle birlikte ziraat ve hayvancılıkla uğraşmakta idiler. Bu durum Osmanlı Padişahlarının Rumeli'deki fetih hareketleri esnasında da görülmüş ve bu sayede Rumeli îmar edilmeye çalışılmıştır. Devlet tarafından teşvik edilen ve aile ve akrabalarıyla birlikte Rumeli'ye gelen bu kolonizatör Türk Dervişleri burada da ıssız, تنها ve vahşi bir tabiat ortasında, hırsız yatağı yerlerde, dağ başlarını ve çorak toprakları işlemek için bölgeye yerleşmiş ve emniyeti sağlamışlardı. Evlatları çoğalınca köyler oluşturarak yavaş yavaş yerleştikleri bu toprakları bir kültür ve iktisat merkezi haline getirerek buralara kendi adlarını vermişlerdir. Bu dervişler yerleştikleri bölgeye bir mühendis gibi binalar (cami, imaret, köprü, kervansaray vs.) inşa ederek tarlalar, bahçeler, su kuyuları vs. açarak îmar etmiş ve şenlendirmiştir. Ancak dervişlerin kurdukları bu zaviyelerin her biri gerekli görülen önemli ve تنها mevkilerde bir konak yeri hizmetini görmüştür. Bununla birlikte bu zaviyelerden bir kısmının doğrudan doğruya devlet tarafından da kurdurulmuş olması mümkündür. Sefer olduğu zaman bu zaviyelerden asker gönderilerek ordunun sevkiyatına da yardım edilmiştir. Başlangıçta öşürden bile muaf olmayan bu dervişler gelip geçene verdikleri hizmet karşılığında zamanla bazı vergilerden muaf olmuş fakat öşür ödemeye devam etmişlerdir².

İşte bu şekilde Osmanlı Devleti önemli ve stratejik yollar üzerinde şehirler, köprüler, geçitler vs. yaparak fetih hareketlerine devam etmiştir. Bu durum hem bölge halkının yararına olmuş hem de sefere giden ordunun ulaşımını kolaylaştırmıştır. Bu minval üzere 1427-1443 yılları arasında stratejik ve ekonomik bir amaç güdülerek inşa edilen Uzunköprü (diğer adıyla Cısr-i Ergene ya da Ergene Köprüsü) ve yanı başına (köprünün doğu ucuna³) kurulan şehirle bölge şenlendirilmiş ve ordunun sevkiyatı noktasında kolaylık sağlanmıştır.

² Ömer Lûtfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kolonizatör Türk Dervişleri", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 133-150.

³ Orhan Özdiç (ed.), *Belgelerle Düünden Bugüne Uzunköprü*, Kristal Reklam Matbaacılık, İstanbul 2013, s. 14.

Köprü'nün bulunduğu yerden yaklaşık 35-40 km sonra Meriç Nehri'ne ulaşan Ergene Nehri üzerinde inşa edilen Ergene Köprüsü hem güneyden ve doğudan Edirne'ye ulaşan yolların, hem de doğudan Dimetoka'ya varan güzergâhın kesiştiği bir noktada inşa edilmiştir⁴. Bu özelliğiyle Uzunköprü stratejik, askeri, ekonomik vs. özelliklere sahip bir köprü ve şehirdir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş, Rumeli ve Balkanlarda gelişme ve genişleme döneminde Osmanlı Devleti'ne karşı Avrupa Hıristiyan birlikleri kurulmuş ve Türkleri Avrupa'dan atma teşebbüslerinde bulunulmuştur. Bu dönemde İstanbul'un Bizans İmparatorluğu'nun elinde bulunmasından dolayı Anadolu'dan Balkanlara kuvvetlerin gönderilmesi ve akınların yapılması Gelibolu-Edirne yolu ile sağlanmıştır. Ancak bu yol üzerinde bulunan Ergene Nehri bazen ilkbahar ve kış aylarında taşınca ordunun günlerce hatta haftalarca karşıya geçmesine izin vermemiştir. Çanakkale Boğazı'ndan geçen ordu Ergene Nehri'ni geçememiştir. Sultan II. Murad ordusuyla Balkanlardan Gelibolu'ya dönerken şimdiki kışla⁵'nin olduğu yere gelmiş, Ergene Nehri de taşmış olduğu için nehrin karşı kıyısına geçememiştir. Üç gün burada beklemek zorunda kalan Sultan II. Murad'ın bu duruma canı sıkılmıştır. Çünkü hiçbir kuvvetin ordusunu durduramadığı bu dönemde Ergene Nehri ordusunu durdurmuştur. Tam bu sırada Sultan II. Murad'ın huzuruna Gazi Mahmud Bey çıkmış ve buraya bir köprü yapılmasını Sultan II. Murad'dan istemiştir. Bunun üzerine köprü'nün yapılması emri verilip köprü'nün yapımına başlanmıştır⁶.

Uzunköprü'nün tarihi hakkında yazılmış eserler çok kısıtlıdır, Osmanlı Tarihçileri şehrin kuruluşu hakkında kısıtlı bilgiler vermektedir. Şükrullah *Behçetü't-Tevârih* adlı eserinde Ergene şehri hakkında da şu sözlere yer vermektedir; "*Sultan Murad Ergene'de de başka bir darülhayır yapılmasını buyurdu ki gidip gelene yemek eriştireler, Ergene suyu üzerinde 174 kemerli bir taş köprü de yaptırmışlardır*"⁷.

⁴ Orhan Özdil (ed.), *A.g.e.*, s. 13.

⁵ Edirne yolu üzerinde bulunup günümüzde Şükrü Paşa Kışlası adıyla kullanılmaktadır.

⁶ *Türkiye'de Turizm Beldeler Çok Yönlü Tanıtım Dergisi*, Yıl 1, İstanbul 1 Kasım 1981, S. 11, s. 4.

⁷ Şükrullah, "Behçetü't-Tevârih", *Osmanlı Tarihleri*, Türkiye Yayınevi, (Türkçeye Çev. Çiftçioğlu N. Atsız), İstanbul 1949, s. 62.

Âşıkpaşaoğlu *Tevârih-i Âl-i Osman* adlı eserinde ise “*Bu Ergene köprisinin yeri evvel ormanlı idi. Çamur ve çökel idi. Ve haramiler durağıydı. Hiç vakit olmayaydı kim anda harami adam öldürmeyeydi. Sultan Murad Han Gazi hazine ve meblâğlar harc etdi. Ol ormanları kırdurdu. Pâk etdü. Ol arada bir âli binâ bile köpri yapdurdı. Köprinün iki başını ma‘mur etdi. Şehir etdi. İmâret, cum‘a mescidi yapdı. Hamam ve bazarlar yapdı. Gelen, giden müsâfirlere ziyâfetler ederler, ni‘metler bişürürler. Ve ol vaktin kim imâretün kapusu açıldı, Sultan Murad kendüsi Edreneden ülemâyı ve fukarâyı aldı. Ol imârete vardı. Bir niçe gün ziyâfetler etdi. Akçalar ve filöriler üleşdü. Evvel ta‘am bişdügi gün kendüsi mubârek eliyilen fukarâya verdi. Ve çırağın dahi kendü uyardı. Ve yapan mi‘mara hil‘at geyürdi. Çiftlik yerleri verdi. Ol şehirün halkını cemi‘ avârizdan mu‘af ve müselleme etdi. Ve hem bu tarihte yapıldı⁸.*

Köprünün yapımı ticarî yönden de büyük yararlar sağlamıştır. Anadolu’dan gelen ticaret kervanları başkent Edirne’ye gelmektedir. Böylece Edirne büyük bir ticaret merkezi haline gelmiştir⁹. Uzunköprü’nün bu ticaret yolu üzerinde bulunması şehrin ticarî önemini arttırmıştır.

Sultan II. Murad zamanında Rumeli’de kurulan ilk Türk şehri¹⁰ olan Uzunköprü, “**Ergene**” şehri adıyla kurdurulmuş¹¹, şehrin yanından geçmekte olan ‘Ergene Nehri’nden dolayı¹², Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar bu adla anılmıştır. Kanuni’nin sadrazamı¹³ Mustafa Paşa 1529’da Bulgaristan’da Cısr-i Mustafa Paşa köprüsünü yaptırmıştır. Köprünün başında bulunan şehre de Cısr-i

⁸ Âşıkpaşaoğlu Ahmed Âşıkî, “Tevârih-i Âl-i Osman”, *Osmanlı Tarihleri*, Türkiye Yayınevi, Düzenleyen Çiftçioğlu N. Atsız, İstanbul 1949, s. 171; Âşıkpaşazade’den faydalanarak eserlerini oluşturan Mehmed Neşri *Kitâb-ı Cihan-nümâ* ve Hoca Sadettin Efendi *Tacü’t-Tevarih* adlı eserinde Ergene şehrinin ve köprüsünün inşasından aynı şekilde bahsetmektedir. Bkz. Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ*, Türk Tarih Kurumu, Yayıncı Faik Reşit Unat-Mehmed Altay Köymen, Ankara 1987, C. II, s. 603,605; Hoca Sadettin Efendi, *Tacü’t-Tevarih*, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Hazırlayan İsmet Parmaksızoğlu, Eskişehir 1992, C. II, s. 165,166.

⁹ *Aynı Dergi*, s. 6.

¹⁰ *A.g.d.*, s. 1.

¹¹ Latif Bağman, *Uzunköprü; Tarihi ve Belgeleri*, Ulusal Bellek Yayınları, Edirne 2005, s. 11, 15.

¹² İsmail Hakkı Balkas, *Tarihte Ergene ve Uzunköprü*, Yeni Matbaa, Edirne 1958, s. 13.

¹³ Latif Bağman eserinde Mustafa Paşa’dan Kanuni’nin sadrazamı olarak bahsetmiş ancak Cısr-i Mustafa Paşa köprüsünü inşa ettiren ve yanı başındaki şehre adını veren Çoban veya Gazi ünvanıyla bilinen Boşnak Mustafa Paşa (Ö. 935/1529) Kanuni Sultan Süleyman döneminde ikinci vezirliğe kadar yükselmiştir. Bkz. Semavi Eyice, “Cısr-i Mustafa Paşa”, *DİA*, C. VIII., İstanbul 1993, s. 32.; Yusuf Halaçoğlu, “Cısr-i Mustafa Paşa”, *DİA*, C. VIII., İstanbul 1993, s. 33.

Mustafa Paşa kazası denilmiştir. Hem Ergene hem de Cısr-i Mustafa Paşa kasabalarının köprüsünün olması ve her ikisinin de Edirne Eyaleti'ne bağlı olmasından dolayı karışıklıklar çıkmıştır. Bu karışıklıklara son vermek için Ergene şehrinin ismi de Cısr-i Ergene'ye çevrilmiştir. Ünlü Fransız seyyah A. Dela Motraye 1727 yılında Cısr-i Ergene'ye gelmiş ve Türklerin buraya Usun Kupru (Uzunköprü) dediklerini belirtmiştir. Keçecizade İzzet Molla 1820'de Keşan sürgününden dönerken Uzunköprü'den geçmiş ve "*Mihnetkeşan*" adlı yapıtında Uzunköprü adını kullanmıştır. Ayrıca 1873 yılında Cısr-i Ergene'den demiryolu geçmiş, inşa edilen istasyon binası levhasına ve tren tarifelerine de Uzunköprü adı yazılmıştır. 1917'de çıkarılan Devlet Salnâmesi'nde de Uzunköprü ismi kullanılmış, böylece kasabanın resmî ismi olan Cısr-i Ergene isminden vazgeçilerek Uzunköprü ismi kabul edilmiştir¹⁴. Ancak şehir 1920 yılında Yunanlılar tarafından işgal edilince kısa süreliğine şehrin ismi "**Makrifere**¹⁵", "**Makriyefere-Makrayefra**¹⁶" olarak değiştirilmiştir.

Milli Mücadele döneminde Türk ordusu Yunanistan'ı arka arkaya yapılan savaşlarda ve son olarak 30 Ağustos 1922'de Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nde kesin bir yenilgiye uğratmıştır¹⁷. Milli Mücadele'nin başarıya ulaşmasıyla 11 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Ateşkes Anlaşması'na göre Yunanlılar 15 gün içerisinde Doğu Trakya'yı boşaltacaklar ve Ankara Hükümeti yönetimine teslim edeceklerdi. Böylece silahlı çatışmaya girilmeden Doğu Trakya kurtarılmıştır. 31 Ekim 1922'den Kasım ayı sonuna kadar Doğu Trakya'da Türkiye Büyük Millet Meclisi idaresi kurulmuştur¹⁸. Nitekim 18 Kasım 1922 tarihinde de şehir Yunan işgalinden kurtulduktan sonra yeniden "**Uzunköprü**" ismine kavuşmuştur¹⁹.

¹⁴ Latif Bağman, *Aynı eser*, s. 11, 12

¹⁵ Latif Bağman, *A.g.e.*, s. 12.

¹⁶ İsmail Hakkı Balkas, *Aynı eser*, s. 15.

¹⁷ Abdurrahman Bozkurt, "Yunanistan'ın Edirne'de İşgal Uygulamalarından Örnekler (1920-1922)", *Uluslararası Edirne'nin Fethinin 650. Yılı Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Edirne 2012, s. 450.

¹⁸ M. Derviş Kılınçkaya (ed.), *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2005, s. 217,218.

¹⁹ Latif Bağman, *Aynı eser*, s. 12.

Şehre ismini veren tarihi köprünün inşasına Aşıkpaşazade'ye ve ondan nakleden Hoca Sâdeddin Efendi'nin *Tâcü't-tevârîh*'ine göre 1426, *Ravzatü'l-ibrâr*'a göre 1427-1428 yılında Mimar Muslihiddin tarafından başlanmış ve 1443 yılında da tamamlanmıştır. Köprünün inşası on altı yıl veya on sekiz yıl sürmüştür²⁰.

Uzunköprü'nün uzunluğu hakkında kaynaklar farklı uzunluklar vermiştir. 174 kemerden oluşan köprünün uzunluğu Latif Bağman'ın "*Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri*" adlı eserinde 1238 metre 55 santimetre olarak verilmiştir²¹. Öte yandan bir başka kaynakta köprünün 1293 metre uzunluğunda, 5,5 metre genişliğinde ve 174 kemerden oluştuğu belirtilmiştir²². Edirne Salnamesi köprünün 174 göz, 1392 metre boyunda ve 5,50 metre genişlikte olduğunu yazmaktadır²³. "*Belgelerle Düünden Bugüne Uzunköprü*" adlı eserde köprünün 174 gözlü ve 1392 metre uzunlukta olduğu belirtilmiştir²⁴. Yine DİA'nın Uzunköprü maddesinde köprünün ilk yapıldığında 1392 metre uzunluğunda 5,24 metre genişliğinde olduğu ancak bugün ise 1238,55 metre uzunluğunda 6,90 metre genişliğinde olduğu belirtilmiştir²⁵. Tarihi taş köprünün şehir merkezi tarafındaki ayağının yanında yer alan "*Demokrasi Anıtı*"nın üzerine sonradan yerleştirilen mermer parçada (Tarihî köprü hakkında tanıtıcı bilgiler yer almaktadır) ise köprünün uzunluğu 1270 metre olarak verilmektedir.

Başlangıçta köprü üzerinde bulunan ancak daha sonra II. Abdülhamid zamanında yapılan bir onarım sırasında Gazi Mahmud Bey Çeşmesi (diğer adıyla Köprübaşı Çeşmesi) üzerine yerleştirilen kitabede "*bu köprü yüz yetmiş dört gözdür*" ifadesi bulunmaktadır. Ancak arazinin zamanla dolması üzerine günümüzde 164 gözü açık kalmıştır²⁶. Yukarıda bahsi geçen Osmanlı Tarihçileri de köprünün 174 kemerden oluştuğunu belirtmişlerdir.

²⁰ N. Çiçek Akçıl, "Uzunköprü", *DİA*, C. XLII., İstanbul 2012, s. 266.

²¹ Latif Bağman, *Aynı eser*, s. 17.

²² *Uzunköprü Monografyası*, Yayın yeri yok 1945, s. 8.

²³ *Osmanlı Devri Taş Köprüleri*, Yayın yeri yılı yok, s. 100.

²⁴ Orhan Özdiç (ed.), *Aynı Eser*, s. 14.

²⁵ N. Çiçek Akçıl, *Aynı Makale*, s. 266.

²⁶ N. Çiçek Akçıl, *A.g.m.*, s. 266.

Bugün bile görüntüsüyle ihtişamını koruyan tarihi köprü yapıldığı dönemde devrinin en görkemli mimari eseri olmayı başarmıştır. Köprünün her iki ucunda tarihi köprüyü tanıtan tabelalarda da köprü “*Dünyanın en uzun taş köprüsü*” olarak tanıtılmaktadır.

B. Temettû Vergisi ve Temettuât Defterleri Hakkında

Temettû, kâr etme, kazanma, kâr, fayda demektir. **Temettuât** ise kârlar, faydalar, kazançlar demektir²⁷. **Temettû vergisi** ise herkesin kazancına uygun olmak üzere devlete verdiği vergi²⁸ anlamında kullanılmıştır. Temettuât vergisinin adı daha sonra “*Kazanç Vergisi*”ne çevrilmiştir²⁹.

Temettuât defterlerini oluşturmak için yapılan temettû sayımlarının kısa dönemli amacı toplam vergi yükünün bölgeler ve kişiler arasında daha adil dağılımını sağlamak, uzun dönemli amacı ise vergi mükelleflerinin tam olarak tespitiyle geniş bir mali reformun verilerini belirlemektir³⁰. Temettuât sayımları’nın adına “**Emlak ve Arazi ve Hayvanat ve Temettuât**” sayımları da denilmektedir³¹.

3 Kasım 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı can, ırz, mal, mülk, yargılama güvenceleri ile vergi ve askerlik işlerinin adil ve düzenli hale getirilmesi³² çalışmalarıyla Osmanlı Devleti’ne bir takım yenilikler getirmiştir. Hak ve hürriyetlerin üzerinde daha fazla durulduysa da Tanzimat uygulayıcılarının asıl

²⁷ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2006, s. 1073.

²⁸ Ayşe Özdemir Kızıltan, “Osmanlı Vergi Düzeninde Temettuât Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Nisan 2008, S. 20, s. 60.

²⁹ Hacı Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz, Yusuf İhsan Genç (Haz.), *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı yayın no:42, İstanbul 2000, s. 289.

³⁰ Nuri Adıyeke, “Temettuât Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri”, *OTAM*, Ankara 2000, S. 11, s. 774; Mübahat Kütükoğlu, *XIX. Asır Ortalarında Tavas Kazası*, Milenyum Yayınları, İstanbul 2007, s. 1.

³¹ Said Öztürk, “Türkiye’de Temettuât Çalışmaları”, *TALİD*, 2003, C. I., S. I., s. 287.

³² Bülent Tanör, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, s. 87.

hedefi yeni bir vergi reformunu gerçekleştirmektir. Zaten bu devirde oluşturulan birçok belgede vergi meselesinin daha önemli olduğu vurgulanmaktadır³³.

Tanzimat döneminde İltizam Sistemi ile cizye, aşar gibi birkaç verginin dışında kalan bütün vergiler kaldırılmış ve herkesin gelirine göre “**virgü**” adı altında bir vergi alınması kararlaştırılmıştır³⁴.

1840’tan itibaren yürürlüğe konan bu vergi, halkın eskiden ödedikleri örfi vergiler göz önünde tutularak fakat bunların tahsili için toplanan paralar düşülerek tespit edilip köy veya mahallelerin ödeyecekleri miktar belirlenmiştir. Köy muhtar ve imamaları ile papazlar eliyle toplanacak verginin dağılımı herkesin mali gücüne göre ayarlanmıştır. Başlangıçta “*rûz-ı hızır*” ve “*rûz-ı kasım*” şeklinde iki taksitte alınması kararlaştırılmışken sonra mükellefin mali gücünün elverdiği zamanlarda ve nihayet on taksitte ödenmesi prensibi getirilmiştir³⁵.

Tanzimatla birlikte getirilen bu yeni vergi ve miktarı, Maliye Nezareti tarafından yalnızca liva düzeyinde belirlenmekteydi. Her liva merkezinde bu toplam miktar kazalar arasında paylaşıldıktan sonra kazanın müdür ve meclis azaları, Müslüman nüfusun yaşadığı yerler için imam ve ihtiyarlarının, Gayr-i Müslimlerin yaşadığı yerler için ise kocabaşı ve papazlarının da katıldığı bir toplantıda kasaba ve köylerin paylarını belirler, belirlenen miktarı belirten bir mazbata kendilerine teslim edilirdi. En sonunda kasaba mahalleleri ve köyler düzeyinde, tüm hane reisleri toplanarak istenilen miktar haneler arasında her şahsın kazancına göre paylaşılır ve bir defter halinde kaza merkezine gönderilirdi. Böylece her hanenin vergi yükümlülüğü belirlenmiş olurdu³⁶.

³³ Said Öztürk, *Aynı Makale*, s. 287.

³⁴ Nuri Adıyeke, *Aynı Eser*, s. 769.

³⁵ Mübahat Kütükoğlu, “Osmanlı İktisadî Yapısı”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, Editör Ekmeleddin İhsanoğlu, Feza Gazetecilik, İstanbul 1999, C. II., s. 541-542.

³⁶ Tefik Güran, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi: Bütçeler ve Hazine Hesapları (1841-1861)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1989, s. 13.

Tanzimat'a kadar değişik adlar altında halktan alınan bu vergilerin yerine konulan ve XIX. yüzyıl ortalarına doğru yapılmaya başlanan temettuât tahrirleriyle belirlenen temettû vergisi, temettuât defterlerine kaydedilmiştir³⁷.

Temettuât defterleri XIX. yüzyıl ortaları Osmanlı sosyo-ekonomik tarihi açısından çok önemli bilgiler içermekte olup XV-XVI. yüzyıl Osmanlı klasik dönemi tahrir defterlerinden çıkarılacak bilgilerden çok daha fazlasını içermektedir³⁸.

Temettû sayımları hane reislerinin gelirlerinin tespiti amacıyla yapıldığından³⁹ temettuât defterlerine genellikle hane reislerinin ismi yazılmıştır⁴⁰. Bunun yanında hane reisi olmayıp da o evde yaşayan ve kazanç sağlayan kişilerin gelirleri de defterlere kaydedilmiştir⁴¹. Ayrıca vergiye esas olan gelir kaynağı, kaynağın yıllık geliri ve bu gelire göre belirlenen vergi de bulunmaktadır. Zira her üründen veya hayvandan farklı bölgelerde farklı oranlarda vergi tahsil edilmiştir. Defterlerde genellikle her hanenin mal varlığı yazıldıktan sonra, toplam vergi miktarı da belirtilmiştir. Bunun yanı sıra hane reisinin bir önceki sene vermiş olduğu temettû vergisi ile oşür ve rüsum miktarı ve bir sonraki yıl vermesi gereken tahmini temettû vergisi yazılmıştır. Kiraya verilen gayrimenkullerde de aynı şekilde tahririn yapıldığı yıllık kira geliri ve buna karşılık ödenmesi gereken temettû miktarı ile bir sonraki yıl ödenmesi gereken temettû miktarı kaydedilmiştir. Yine, her mahalle veya köyün yazımı bittikten sonra defter sonuna buradan alınacak toplam vergi ve temettû miktarı yazılmıştır⁴². Hane reislerinin ikamet ettiği hanelerinden başka gayrimenkulü yoksa bu mülkleri gelir olarak gösterilmeyecektir. Ayrıca mal, mülk ve kazancın eksik gösterilmesi durumunda ceza kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir⁴³.

³⁷ İsmet Demir, "Temettû Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri", *Osmanlı, Yeni Türkiye Yayınları*, Ankara 1999, C. VI., s. 318; Ayşe Özdemir Kızıltan, *Aynı Makale*, s. 60.

³⁸ İsmail Arslan, "XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarihinde Temettuât Defterleri'nin Yeri: İğdiç (Selimağa Köyü) Temettuât Defteri Örneği", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Balıkesir Aralık 2002, C. V., S. 8, s. 58-59.

³⁹ Mübahat Kütükoğlu, "Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettû Defterleri", *Bellekten*, Ankara 1995, C. LIX, S. 225, s. 395.

⁴⁰ İsmail Arslan, *Aynı Makale*, s. 61.

⁴¹ İsmail Arslan, *A.g.m.*, s. 61-62.

⁴² Ayşe Özdemir Kızıltan, *Aynı Makale*, s. 60-61.

⁴³ Mübahat Kütükoğlu, *XIX. Asır Ortalarında...*, s. 3.

Temettuât defterlerinde kayıtlı olan kişilerin isimlerinde, lâkaplarında ve sıfatlarında belli özelliklerinin (kara, sarı, uzun, küçük, şeyh gibi), mesleğinin (erbab-ı ziraatden idüğü, çiftçi, gündelikçi, demirci, çulha, tüccar, kiracı gibi) yazılı olması bölge hakkında sosyal bilgileri; mal-mülk, kira geliri ve vergi miktarı vs.nin yazılı olması ise bölge hakkında iktisadi bilgileri vermektedir⁴⁴.

Defterler aile adlarının yanısıra yörede kullanılan şahıs adlarının, meslek sahibi olanların, askere gidenlerin, sakat ve alil durumda olanların, öksüz ve yetim olanların, ekilen tarlaların yüzölçümünün, sulu veya kurak oluşunun, bir senede kaç mahsul alındığının, tarlaların mezru olup olmadığının, bağ ve bahçelerde hangi sebze ve meyvelere ağırlık verildiğinin, sahip olunan hayvanların, gayrimenkullerin ve de vergi miktarlarının tespiti bakımından önemli kaynaklardır⁴⁵. Defterlerde yer alan bu bilgiler söz konusu bölge hakkında ayrıntılı bilgiler vererek bölgenin durumunu tespit etmeye olanak tanımaktadır.

Defterlerin yazımından birinci derecede muhassıllar sorumlu olup bütün devlet görevlileri de bu yazımlara yardımcı olmakla yükümlüdür⁴⁶. Görevlendirilen her muhassılın durumuna göre, maiyetlerine birer mal kâtibi, emlak ve nüfus kâtibi verilmesi, görev yerlerinde kendilerinden başka birer hâkim, müftü, asker zabiti ile bölgenin ileri gelenlerinden dirâyetli, dürüst dört kişinin daha seçilerek birer meclis oluşturmaları; Gayr-i Müslimlerin yaşadığı yerlerde bunlara ilave olarak metropolid ve kocabaşlıların da meclise katılması esası getirilmiştir⁴⁷. Bu durum, söz konusu sayımların öncekilerinden farklı olduğunu ortaya koymaktadır⁴⁸.

İlk sayımlar 1840 yılında başlamış ancak bazı yerler yazıldıktan sonra sayım durdurulmuştur. Bu sebeple bu yıla ait defter sayısı azdır. Bu yeni düzenlemeden memnun olmayanların faaliyetleri ile muhassılların yavaş hareketleri ve de suistimalleri muhassıllık müessesesinin kaldırılmasına sebep olmuştur. Muhassıllık Meclisleri isim değişikliğine uğrayarak *Memleket Meclisi* adı altında görev

⁴⁴ İsmet Demir, *Aynı Makale*, s. 318,319; Mübahat Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal...”, s. 398-412.

⁴⁵ İsmet Demir, *A.g.m.*, s. 318,319; Mübahat Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal...”, s. 398-412.

⁴⁶ Nuri Adıyeke, *Aynı Makale*, s. 777.

⁴⁷ Nuri Adıyeke, *A.g.m.*, s. 777.; Mübahat Kütükoğlu, *XIX. Asır Ortalarında...*, s. 2.

⁴⁸ Nuri Adıyeke, *A.g.m.*, s. 778.

yapmıştır. 1845 yılına gelindiğinde yeni bir vergi sayımı yapıp emlak ve temettü vergisinin konması kararlaştırılmıştır. Bu sayımlardan sorumlu olanlar bu kez Müslüman mahalle ve köylerinde muhtar ve imamlar, Gayr-i Müslim mahalle ve köylerinde ise kocabaşılar ve papazlardır⁴⁹.

Yazımı biten defterler birinci muhtar, ikinci muhtar ve imam (Gayr-i Müslim topluluklarda cemaat önderi) tarafından tasdik edilmek zorundaydı. Sayım ve tahrir işi tamamlandıktan sonra defterler bağlı oldukları kazanın torbasına konulup kaza meclislerince kontrol edilerek bir üst bağlı birime gönderiliyordu. Sancak merkezine gelen defterler burada tekrar gözden geçirilerek temize çekiliyor ve ciltleniyordu⁵⁰.

C. Uzunköprü Temettuât Defterleri'nin Özellikleri

XIX. Yüzyıl Ortalarında Uzunköprü Şehri konulu tezimizin temel arşiv kaynağını şehrin mahallelerine ait temettuât defterleri oluşturmaktadır.

Arşivdeki katalog taraması sonucu Edirne Eyaleti'ne bağlı Cısr-i Ergene (Uzunköprü) Kasabası'na ait toplam 10 defter bulunmuştur. Fakat yapılan inceleme sonucunda defterlerin başında yer alan açıklamadan defterlerden bir tanesinin Cısr-i Ergene (Uzunköprü) Kasabası'na tâbi Maltepe Karyesi'ne ait olduğu anlaşılmıştır.

Ayrıca Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde İmam Hafız Mustafa Efendi'nin kaydında yer alan **“Hanesi Muradiye Mahalle kendi mahalle-i mezburda imam idüğü⁵¹”** ifadesinden kayıp bir mahallenin de olduğu fark edilmiştir. Muradiye Mahallesi'ne ait kayıp olan iki adet defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde daha sonra yapılan araştırma sonucunda bulunmuştur. Böylece Maltepe Karyesi'ne ait defter çıkartılıp yerine daha sonra bulunan Muradiye Mahallesi'ne ait iki adet defter eklenince Cısr-i Ergene kasabası'na ait toplam 11 defter elde

⁴⁹ Mübahat Kütükoğlu, *XIX. Asır Ortalarında...*, s. 4.

⁵⁰ Nuri Adıyeke, *Aynı Eser*, s. 779.

⁵¹ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05269 00005.

edilmiştir. 11 defter 161 sayfadan oluşmaktadır. Şehir merkezine ait temettuât defterlerinin beş tanesi Müslüman, dört tanesi Gayr-i Müslim, iki tanesi ise hem Müslüman hem de Gayr-i Müslimlere ait ortak defterlerden oluşmaktadır.

Tezde kullanılan 11 defterin Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki kataloglanmasında dikkat çeken durum, defter sıralamasında rakamsal atlamaların olmasıdır. Bu konuda yapılmış çalışmalarda da benzer problemlerden bahseden araştırmacılar rakamsal atlamaların defterlerin kaybolmasından, henüz tasnif edilmemesinden veya okunamaz halde bulunmalarından dolayı olduğunu belirtmektedir.

Bu rakamsal atlamalar şehrin mahallelerine ait defterlerin arasına şehre bağlı köylere ait defterlerin kaydedilmiş olmasından da kaynaklanmış olabilir. Örneğin Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yapılan ilk taramada şehre ait mahallerin elde edilen defterleri arasında Uzunköprü'ye bağlı Maltepe Karyesi⁵²'ne ait defter de bulunmaktadır ve bu defterin numarası 5280'dir. Söz konusu defter 5279 numaralı Gebran Zımmi Mahallesi'ne ait defterden sonra kaydedilmiştir. Bu durumdan hareketle rakamsal atlamalar şehre ait mahalle defterlerinin arasına şehre bağlı köylerin defterlerinin kaydedilmiş olmasından da kaynaklanmıştır denilebilir.

Aşağıdaki tabloda Uzunköprü'nün temettuât defterlerinin numaraları verilmiştir.

⁵² BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05280

Tablo 1: Uzunköprü Temettuât Defterlerinin Numaraları ve Sayfa Sayılarını Gösteren Tablo

Sıra No	Defter No	Mahalle İsmi	Sayfa Sayısı
1	5263	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	15
2	5266	Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	11
3	5269	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	11
4	5272	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	17
5	5279	Gebran Zımmi Mahallesi	19
6	5286	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	15
7	5293	Halise Hatun Reayası Mahallesi	13
8	5295	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	19
9	5302	Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	11
10	17121	Muradiye İslâm Mahallesi	15
11	17132	Muradiye Reayası Mahallesi	15
Toplam			161

Defterlerin tutuluş şekline bakıldığında, önce hane reisinin ismi, hane reisinin ismi üzerinde hane ve sıra numaraları, bunun üzerinde hane reisinin mesleği, geçen yıl ödediği vergisi, yetiştirilen ürün ve öşür miktarı, ardından ağnam vergisi, bostan vergisi, Gayr-i Müslim mahallelerde hane reisinin cizye vergisi yer almaktadır.

Hane reisinin ismi altında ise sahip olduğu arazi (mezru tarla, gayr-i mezru tarla, bağ, çayır, sebze bahçesi, dut bahçesi vs.), hayvanları (gelir elde edilen ve gelir elde edilmeyen) ve diğer emlakı yer alıp bir ara toplam yapılmaktadır. Bunun altına da varsa meslek geliri yazılmış ve son olarak genel bir toplam yapılmıştır.

Şehre ait defterlerin ilk sayfasının başında **“Mahalle-i der nefsi kasaba-i Cisir-i Ergene⁵³”** şeklinde yerleşim yerinin adı yer almaktadır. Ardından ikinci sayfanın başında da **“bais ve kaim defter-i huruf oldur ki Edirne eyaleti dahilinde kâin nefsi kasaba-i Cisir-i Ergene mahallâtından mahallesinde sakin bilcümle islâmın emlâk ve arazi ve temettûlarını mübeyyin defteridir”** veya **“bais ve kaim defter-i huruf oldur ki Edirne eyaleti dahilinde kâin nefsi Cisir-i Ergene mahallâtından mahallesinde mütemekkin kâffe-i millet-i Rumiyan reayanın emlâk ve arazi ve temettûlarını mübeyyin defteridir”** şeklinde açıklama yer almaktadır. Öte yandan bazı mahallelere ait defterlerin ikinci sayfasının başında bu açıklamanın yer almadığı da görülmektedir⁵⁴. Bu açıklamanın altında hane reislerinin isimleri numaralandırılarak yazılmıştır.

Temettuât defterleri, vergi mükellefi olan hane reislerinin isimlerine göre tutulmuştur. Kişi isimleri genellikle (lâkap veya unvan) baba adı ardından “oğlu” kelimesi ardından (lâkap veya unvan) kişi ismi ile yazılmaktadır. Örneğin *“Kaytaklı Hacı Mehmedoğlu Ali dayı”* veya *“Ahmedoğlu Hafız Mehmed Efendi”* veya *“Deli Osmanoğlu yetim Ömer”* şeklinde kaydedilmiştir.

“Oğlu” kelimesi yerine bazen **“bin”**, **“zade”**, **“veledi”**, **“üvey oğlu”** gibi ifadeler kullanılmıştır. Örneğin hane reisinin ismi *“Arifoğlu Mustafa”* ya da *“Mahmud bin Osman”* ya da *“İbiş veled-i Osman”* şeklinde kaydedilmiştir. Ayrıca akrabalık derecesini belirten **“karısı”**, **“karındaşı”**, **“güveysi”**, **“damadı”**, **“kayınpederi”**, **“kayını”** gibi kelimeler de kullanılmıştır.

Lâkaplar ise *“Uzunoğlu Tahir”* veya *“Belcioğlu Ali”* veya *“Şehid Ağazade Ahmed Ağa”* örneğinde olduğu gibi babasının şöhretiyle, *“Kadayıfçıoğlu Arif”* örneğinde olduğu gibi babasının mesleğiyle, *“Çolak Hasanoğlu Ahmed Dayı”* veya *“Koroğlu Mehmed Dayı”* örneğinde olduğu gibi babasının özrüyle, *“Boşnakoğlu İdris Dayı”* örneğinde olduğu gibi kişinin babasının milliyetiyle, *“Elifoğlu Ömer”*

⁵³ Bu açıklama şehrin farklı mahallelerinin temettuât defterlerinde farklı biçimlerde kaydedilmiştir. Bu duruma *“Mahalle-i der nefsi kasaba-i İslâm ve Reayası defteridir”* veya *“Mahalle-i Mahallesi'nin İslâm defteridir der nefsi kasaba”* veya *“..... Mahallesi nefsi kasaba-i der mahalle-i kıptıyan”* şeklinde örnek verilebilir.

⁵⁴ Gebran Zimmi Mahallesi, Muradiye İslâm Mahallesi ve Muradiye Reayası Mahallesi'ne ait temettuât defterlerinin ikinci sayfasının başında bu açıklama bulunmamaktadır.

örneğinde olduğu gibi annesinin ismiyle, “*Hocaoğlu Ahmed Ağa bin Mustafa*” veya “*Suhteoğlu Hüseyin bin Ömer Dayı*” örneğinde olduğu gibi kişinin sülâsiyle, “*Duhancı Ali Dayı*” veya “*Nalband Mustafa Dayı*” örneğinde olduğu gibi kişinin sahip olduğu mesleğiyle, “*Uzun Emir Dayı*” örneğinde olduğu gibi kişinin fiziksel yapısıyla, “*Tilki Mehmed*” veya “*Deli Said*” veya “*Şeytan Niko zımmi*” örneğinde olduğu gibi kişinin şöhretiyle, “*Bey karyeli Ahmed Dayı*” veya “*Vidinli Mehmed Ağa*” örneğinde olduğu gibi kişinin geldiği yerleşim birimiyle, “*Eğri Boyun Ahmed Dayı*” örneğinde olduğu gibi kişinin özüyle, “*Arab Hüseyin Dayı*” örneğinde olduğu gibi kişinin milliyetiyle ilgili olabilmektedir.

Yine kâtip hane reisinin oğlu, kayını, kayınpederi, güveyi vs.nin kaydını yaparken Müslümanlar ve Kıptîler için “**adı geçenin**” kelimesini yazmak için “**merkumun**”, Gayr-i Müslimler için ise “**mersumun**” kelimesini kullanmıştır.

Hane reislerinin isimlerinin hemen üstünde “**hane**” ve “**sıra**” ibaresi yatay olarak verilip bu ibarelerin hemen üstüne veya altına rakamlar yazılmıştır. Ya da “**hane**” ve “**sıra**” ibareleri ismin üzerinde dikey olarak kaydedilmiş ve “**hane**” ibaresinin rakamları “**hane**” ibaresinin üstüne, “**sıra**” ibaresinin rakamları da “**sıra**” ibaresinin altına yazılmıştır. “**Hane**” ibaresinin altına yazılan rakam yapılan kaydın defterde kaçınıcı hane olduğunu, “**sıra**” ibaresi altına yazılan rakam da kaçınıcı aile olduğunu göstermektedir⁵⁵.

Hane numaralarına göre akraba olanların birbiri arkasına yazıldığı görülmektedir. “*Dimitrioğlu Vasil zımmi*” ve “*Dimitrioğlu Nikola zımmi*” örneğinde olduğu gibi⁵⁶. Ayrıca akraba olanların yakın yakına yazıldığı da görülmektedir. “*Yanioğlu Kostandi zımmi*” ve “*Yanioğlu Aleksandırı zımmi*” örneğinde olduğu gibi⁵⁷.

⁵⁵ Nihan Purodran, *Temettuât Defterlerine Göre Lüleburgaz'ın Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapısı*, (Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2010, s. 29.

⁵⁶ Muradiye Reayası Mahallesi'nde sakin Dimitrioğlu Vasil zımmi'nin hane numarası 36 iken Dimitrioğlu Nikola zımmi'nin hane numarası 37'dir.

⁵⁷ Muradiye Reayası Mahallesi'nde sakin Yanioğlu Kostandi zımmi'nin hane numarası 12 iken Yanioğlu Aleksandırı zımmi'nin hane numarası 14'tür.

Temettuât defterlerinde vergi toplanması esas olduğu için sadece vergi mükellefi olan kişiler deftere kaydedilmiştir. Mükelleflerin büyük bir bölümünü erkek nüfus oluşturmakla birlikte az da olsa kadınların⁵⁸ ve yetim olan çocukların⁵⁹ kayıtlarına da rastlanmaktadır. Zira hiç kimsenin ihmal edilmeden defterlere kaydedilmesi emredilmiştir⁶⁰.

Bu hanelerde bulunan kişinin ismi, varsa mal ve emlâkı yazılmış, mal ve emlâkı olmayıp başkasının yardımına muhtaçsa **“hanesinden gayri nesnesi olmayub şunun bunun ianesinde geçinmede olduğu”** gibi açıklamalar kaydedilmiştir. Ayrıca bazen de kişi yetim ve yaşı küçük ise **“Hanesinden gayri bir nesnesi olmayub yetim sagir olup şunun bunun ianesiyle geçinmekte olduğu”**, yahut yaşı büyük ve çalışmaya gücü olmayıp mal ve emlâkı yoksa **“hanesinden gayri nesnesi olmayub merkumun sini kebir olup bir şeye liyakati olmayub şunun bunun ianesinde geçinmede olduğu”** veya **“merkum ihtiyar olup hiçbir işe iktidarı olmayub şunun bunun ianesiyle olduğu”**, yahut kişi sakat olup mal ve emlâkı yoksa **“hanesinden gayri bir nesnesi olmayub kendisi bir kolu çolak olup hizmetkârlık yapamayub şunun bunun ianesiyle geçinmek üzere idüğü”** gibi açıklamalar kaydedilmiştir.

Defterlerde hane reislerinin mesleği kişinin ismi üzerine yazılarak belirtilmiştir. Eğer kişinin mesleği yoksa ya da çalışamayacak durumda ise **“bilâ sanat olduğu”** açıklaması yer almaktadır.

Meslekten sonra kişinin önceki yıl vermiş olduğu vergi **“sene-i sabıkada virgü-i mahsusa”**, **“sene-i sabıkada virgü-i mahsusa kuruş”** veya **“sene-i sabıkada virgü-i mahsusası”** şeklindeki ibarenin altına yazılmıştır. Eğer hane reisi vergi vermemişse **“sene-i sabıkada virgü virmemiş”** veya **“sene-i sabıkada virgü virmemiş idüğü”** ifadesi bulunmaktadır. Az da olsa bazı hane reislerinin kayıtlarında da **“virgü-i mahsusası”** ifadesi bulunmaktadır. Ancak bu ifade ile geçen

⁵⁸ Gebran Zımmi Mahallesi’de *“Fırıncı karısı”* örneğinde olduğu gibi. BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05279 00002.

⁵⁹ Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde *“Yangöz Ahmedoğlu yetim Salim”* örneğinde olduğu gibi. BOA. ML. VRD.TMT. Nr. 05269 00005.

⁶⁰ Mübahat Kütükoğlu, *Aynı Eser*, s. 3.

yıl ödediği vergi mi yoksa bu yıl vereceği vergi mi kastedilmiş anlaşılammaktadır. Fakat diğer mahallelerdeki kayıtlar göz önüne alındığında bu ifadenin geçen yıl ödediği vergi olduğu düşünülmektedir.

Vergi ifadesinden sonra varsa öşürü **“aşarı”, “aşarı ve rüsumu”, “aşar rüsumu olarak verdiği”, “Aşar ve rüsumu olarak bir senede vermiş olduğu”, “aşar rüsumu olarak bir senede vermiş olduğu”, “Aidat rüsumu olarak sene-i sabıkada vermiş olduğu”, “aşarı ve rüsumu olarak sene-i sabıkada vermiş olduğu”, “aşarı olarak sene-i sabıkada vermiş olduğu”, “aşar rüsumu olarak sene-i sabıkada vermiş olduğu”** ifadelerinden birinin altına kaydedilmiştir. Bu ifadeden hane reisinin bir önceki yıl ödediği öşürü görülmektedir. Bu ifadenin altına hububatın cinsi (genelde hinta, şair, alef, çavdar, sisam, seyrek) yazılıp altına kile, kıyye ve/veya müt cinsinden ağırlık birimi ve vergisi yazılmıştır.

Bazen de **“aşar olarak nesne virmeyüb üzüm virmiş olduğu”, “aşar ve rüsumu”, “aşar olarak fakat öşr-i üzüm virmiş olduğu”** veya **“aşarı ve rüsumu olarak üzüm virmiş olduğu”** ifadesi altına ağırlık ölçü birimi ve vergisi kaydedilmiştir. Fakat bazen de üzüm öşrüne ait kayıt yazılmış olup bahsedilen açıklama ifadesi kaydedilmemiştir.

Bazen de öşürü yoksa **“aşarı olmadığı”** veya **“Aşar olarak bir nesne virmemiş olduğu”** açıklamaları yazılmıştır. Öşüre ait kayıtlardan sonra da **“aded-i ağnam”** veya **“ağnam rüsumu”** ve de **“bedel-i öşr-i bostan”** veya **“öşr-i bostan”** vergileri yazılıp bir toplam yapılmıştır.

Gayr-i Müslimlere ait kayıtlarda aded-i ağnamdan sonra cizye vergisine ait kaydın genellikle **“yedinde bulunan cizyesi ayın/ tı / nun”** veya **“kâğıdı ayın/ tı / nun”** şeklinde yazıldığı görülmektedir. Az da olsa **“amel-mande olub cizyeden muaf olduğu”** açıklaması kaydedilerek iş göremeyenlerden cizye alınmadığı da belirtilmiştir.

Hane reisinin isminin altında kişinin bütün mal ve emlakı yazılmıştır. Önce **“Mezrû tarla”** dönüm olarak, altına **“hâsılat-ı seneviyesi”**nin hicrî 1260 ve 1261 yıllarına ait meblâğları kuruş olarak alt alta yazılmış ve toplanmıştır. Bununla birlikte

bazen “**mezru tarla**”nın altına “**ücret-baha furu nihade**” veya “**ortakçı hissesi furu nihade**” yazılmış ve toplanmıştır.

Mezru tarladan sonra da genel olarak sırasıyla “**gayri mevrû tarla**”, “**bağ dönüm**”, “**çayır dönüm**”, “**bağ evlek**” ve altlarına da “**hâsılat-ı seneviyesi**”nin hicrî 1260 ve 1261 yıllarına ait meblâğları kuruş olarak kaydedilmiş ve toplanmıştır. Bazı hane reislerinin kaydında az da olsa mezru tarla yerine “**mezruat tarla**”⁶¹ ifadesi yazılıp altına “**hâsılat-ı seneviyesi**” hicrî 1260 ve 1261 yıllarına ait meblâğları kuruş olarak alt alta yazılmış ve toplanmıştır.

Ardından kişinin sahip olduğu/ yetiştirdiği hayvan sayıları kaydedilmiştir. İnek, camus, koyun, keçi gibi hayvanların sağmal ve kısır olup olmadığı varsa yıllık gelirleri kaydedilmiştir. Bargir, merkep, öküz gibi yük ve binek hayvanlarına ait bilgiler de kaydedilmiştir.

Ardından kişinin hanesinden başka varsa dükkân, değirmen, bahçe, tarla gibi gelir getiren gayrimenkullerine ait bilgiler (çeşidi, adedi, hisseli olup olmadığı, kirada olup olmadığı, mevcut gayrimenkulün Uzunköprü dışında bir başka yerde olanların nerede olduğu v.b.) yazılmıştır. Bunun altına da gayrimenkullerin “**hâsılat-ı seneviyesi**”nin hicrî 1260 ve 1261 yıllarına ait meblâğları da yine kuruş olarak alt alta yazılmış ve toplanmıştır. Bazı gayrimenkullerden elde edilen icar (kira) gelirleri de “**icare-i seneviyesi**” ya da “**icare-i temettuâtı**” ifadesiyle kaydedilmiştir.

Bundan sonra arazi, hayvan, mal ve emlâktan elde edilen gelirleri “**mecmuundan bir senede temettuâtı**”, “**mecmuundan bir senede tahminen temettuâtı**” veya “**mecmuunda tahminen bir senede temettuâtı**” ifadesi altında bir toplam yapılarak kaydedilmiştir. Bunun altına da kişinin meslek, ticaret, hizmet ve diğer gelirleri de yazılıp genel bir toplam yapılmıştır.

Sayımı yapılan mahallelerde vergi mükellefi olan kişiler yazıldıktan sonra ilgili defterin sonunda mahallenin toplam temettuât ve vergi miktarı yazılmıştır. Toplam temettuât “**temettuât -ı mahalle-i mezbur**”, “**icmal temettuâtı**” veya

⁶¹ “*Mezruat Tarla*” ile “*Mezru Tarla*” ifadeleri Halise Hatun Reayası Mahallesi ile Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi’nde görülmektedir.

“mahalle-i mezburun temettuâtı” açıklamasıyla verilmiştir. Mahallenin toplam vergisi de “virgü-i mahalle-i mezbur” veya “virgü-i mahsusa” açıklamasıyla verilmiştir.

Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin ortak kaydedildiği mahallelerde defterin sonunda Müslümanların ve Gayr-i Müslimlerin temettuât ve vergi kayıtları ayrı ayrı hesaplanıp toplanmıştır. Ayrıca defterin sonunda Müslüman ve Kıptîyanların da temettuât ve vergi toplamları ayrı ayrı kaydedilmiş ve yazılmıştır.

Defterin sonunda Gayr-i Müslimlerden toplam kaç kişinin hangi cizye derecesinde (“a‘lâ”, “evsat” ve “ednâ”) vergi verdiği kaydedilmiştir. Defterin sonunda varsa defteri hazırlamakla görevli kişilerin mühürleri⁶² yer almaktadır.

Cisr-i Ergene (Uzunköprü)’ye ait temettuât defterleri, defterlerin tutuluşu açısından incelendiğinde tam bir düzen içinde yazılmıştır. Defterlerin tutuluş özelliklerinde kayda değer bir değişiklik söz konusu değildir. Defterlerde birkaç istisna dışında en ufak bir karalama yoktur, temizdir. Yazı gayet net ve açıktır. Hesaplamalarda sayı basamaklarının varlığına dikkat edilmiştir. Örneğin iki basamaklı ve üç basamaklı sayıların toplama işleminde kâtip iki basamaklı sayının 100’ler basamağına 0 (sıfır) koyarak basamağı göstermiştir. Hesaplamalarda birkaç istisna dışında hata yoktur. Buradan hareketle defterleri tutan kâtibin dönemin iyi eğitim almış kişilerinden biri olduğu söylenebilir. Ancak mahallelerin toplam vergi ve temettuât toplamını yaparken kâtibin hata yaptığı görülmektedir. Tezimizin vergi ve temettuât bölümünde kâtibin ve bizim hesaplamalarımız karşılaştırmalı olarak tablo halinde verilmiştir. Ancak şunu da belirtelim ki, tüm sayısal veriler temettuât defterinde kayıtlı olduğu şekliyle göz önüne alınmış ve kâtibin genel toplamdaki hesap hatası düzeltilerek verilmiştir.

Uzunköprü Temettuât Defterleri’nin yukarıda bahsedilen genel özelliklerinden başka bazı özel durumları da mevcuttur. Bunlara da kısaca değinelim.

⁶² Şehre ait temettuât defterleri içerisinde sadece Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi’ne ait defterde, defteri hazırlayan kişilerin mührü bulunmaktadır.

Şehsuvarbey İslâm Mahallesi, Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi, Şehsuvarbey Reayası Mahallesi, Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi, Gebran Zımmi Mahallesi ve Muradiye Reayası Mahallesi'nin hane reislerinin isimlerinin hemen üstünde hane ve sıra ibaresi yatay olarak yazılmış ve üstlerine de rakamlar kaydedilmiştir. Fakat Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nin defterinde ve Muradiye İslâm Mahallesi'nin defterinde hane ve sıra ibareleri ismin üzerinde ve dikey olarak kaydedilmiş ve hane ibaresinin rakamları hane ibaresinin üstüne, sıra ibaresinin rakamları da sıra ibaresinin altına yazılmıştır. Fakat Muradiye İslâm Mahallesi'nde sadece Hüseyin Ağa bin Ahmed Ağa'nın oğlu Hafız Hasan'ın hane ve sıra numaraları kişinin ismi üzerinde yatay olarak ve rakamları da bu ibarelerin altına yazılmıştır.

Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi, Halise Hatun Reayası Mahallesi ve Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde hane ve sıra ibareleri kişi ismi üstünde yatay olarak, rakamları da hane ve sıra ibarelerinin altına yazılmıştır. Fakat Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi Temettuât Defteri'nde reayanın kaydı arasında sadece Dimitri zımmi ve kardeşi Petko zımminin hane ve sıra ibareleri isimleri üstünde dikey olarak, hane ibaresinin rakamı hane ibaresinin üstüne, sıra ibaresinin rakamı da sıra ibaresinin altına yazılmıştır. Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde de 14. haneden itibaren hane ve sıra ibareleri kişi isimleri üzerinde dikey olarak, hane ibaresinin rakamı hane ibaresinin üstüne, sıra ibaresinin rakamı da sıra ibaresinin altına kaydedilmiştir. Bununla birlikte söz konusu mahallenin Çoban Petro zımminin oğlu Yuvan zımminin⁶³ ve Koça Dolko zımminin oğlu Yani zımminin⁶⁴ hane ve sıra ibareleri ismin üzerinde yatay olarak, rakamları da bu ibarelerin altına yazılmış⁶⁵. Fakat Vendoğlu Yuvan zımminin hane ve sıra ibareleri ismin üzerinde yatay olarak, rakamları da ibarelerin üzerine yazılmıştır.

⁶³ Hane 34, sıra no ise 2'dir.

⁶⁴ Hane 37, sıra no ise 2'dir.

⁶⁵ Halise Hatun Reayası Mahallesi defterinde 35. hane 2. sıra ile 38. hane 2. sıra olarak kaydedilen kayıtların hane numaraları tezimizde düzeltilmiş olarak verilmiştir. 35. hane olarak kaydedilen hanenin numarası aslında "34", 38. hane olarak kaydedilen hanenin numarası da aslında "37" olmalı idi. Bu hanelerin sıra numaralarının 2 olarak kaydedilmesi, her ikisinin de 1. Sırada kaydedilen hane reislerinin hemen altına ve onlarla ilişkili olarak kaydedilmesi ve de "*hanesi ve sair nesnesi olmayub...*" açıklamasının bulunması hane numaralarının yanlış yazıldığını göstermektedir.

Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde imam olan İmam Hafız Mustafa Efendi'nin hanesi Muradiye Mahallesi'ndedir. Ancak bu kişi görev yaptığı mahallede kaydedilmiştir. Yine bu kişinin hane numarası 29. hane olarak kaydedilmeyip (kişinin hane numarası 1'dir) kendinden sonraki hane 29. hane olarak kaydedilmiştir. “*Temettuât Defterlerine Göre Lüleburgaz'ın Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapısı*” adlı basılmamış yüksek lisans tezine göre Lüleburgaz'a ait temettuât defterleri çoğunlukla önce imam, hatip ve muhtarlar (Gayr-i Müslim köylerinde muhbirler, papazlar ve kocabaşlar)⁶⁶ a ait kayıtlar ile başlamıştır. Fakat Cısır-i Ergene'ye ait temettuât defterleri genel olarak o mahallede yaşayan herhangi bir kişinin kaydı ile başlamıştır. Örneğin Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde kayıtlı olan Sultan Murad Camii İmamı Hafız Mehmed Efendi'nin hane numarası 58 olup defter herhangi bir hane reisinin kaydıyla tutulmaya başlanmıştır. Ancak Uzunköprü'ye ait defterler arasında sadece Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptiyan ve Reayası Mahallesi defteri mahallenin imamı olan Hacı Sadullah Efendi'nin (hane no 1, sıra no 1) kaydı ile başlamıştır. Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptiyan Mahallesi'nde mahalle imamı Sadık Efendi defterde 3. hane olarak kaydedilmiştir.

Ayrıca Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ile Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptiyan ve Reayası Mahallesi'ne ait defterler öncelikle Müslümanlara ait kayıtlarla başlamış daha sonra Gayr-i Müslimlerin kayıtlarına geçilmiştir. Gayr-i Müslimlerin kayıtlarını Müslümanların kayıtlarından ayırmak için sayfanın başına “**Mahalle-i Mezburun Reayaları**” veya “**Mahalle-i Mezbur Reayası**” şeklinde bir başlık atılmıştır.

Uzunköprü Temettuât Defterleri'nde yetim olan kişiler de kaydedilmiştir. Yetim olduklarını gösteren ifade isimlerinin üstünde, mesleklerin yazılı olduğu bölümde (“*yetim olduğu*” ifadesi) kaydedilmiştir.

⁶⁶ Nihan Purodran, *Aynı Tez*, s. 29.

I. BÖLÜM

UZUNKÖPRÜ TEMETTUÂT DEFTERLERİ'NİN SOSYAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A.Uzunköprü'nün Nüfusu

Osmanlı Coğrafyasında bir yerin nüfusu hakkındaki en önemli bilgileri ülkenin iktisadî ve malî imkânlarını belirlemek amacıyla yapılan tapu, avarız ve temettuât defterlerinden öğrenmek mümkündür⁶⁷. Temettuât defterlerinde vergi toplanması esas olduğu için yalnızca hane reisleri kaydedilmiştir. Böylelikle Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinden şehrin nüfusu hakkında tahminî bir bilgiye ulaşabilmekteyiz.

Uzunköprü (Cisr-i Ergene) kasabası'nın Hicrî 1260-1261 (Miladî 1844-1845) yıllarına ait toplam 11 temettuât defteri bulunmaktadır. Şehir merkezine ait temettuât defterlerinden beş (5) tanesi Müslüman, dördü (4) ise Gayr-i Müslimlere aittir. Defterlerden iki (2) tanesi ise hem Müslüman hem de Gayr-i Müslimlere ait ortak defter kaydından oluşmaktadır.

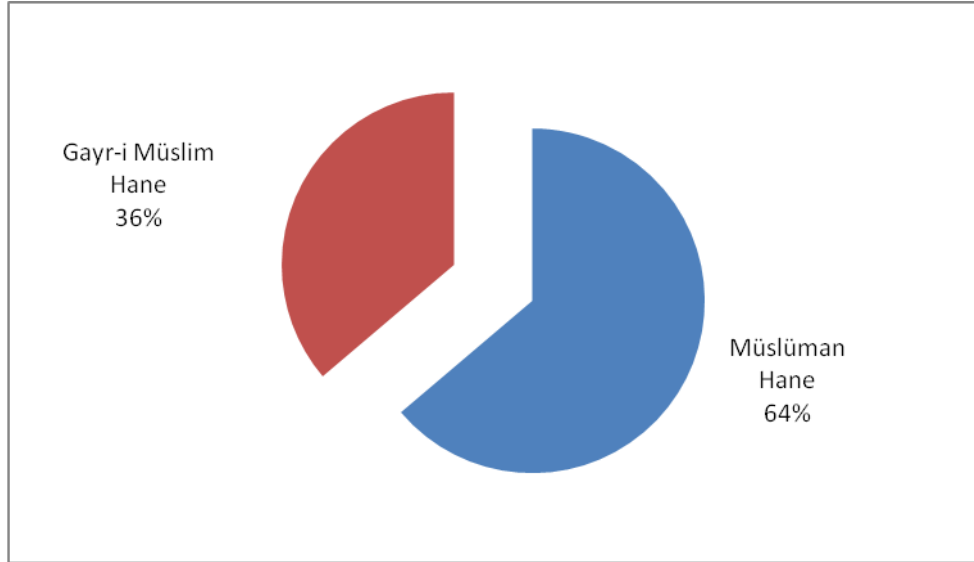
Müslümanlar Şehsuvarbey İslâm Mahallesi, Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi, Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi, Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi ile Muradiye İslâm Mahallesi defterlerinde kayıtlıdır.

Gayr-i Müslimler ise Gebran Zımmi Mahallesi, Halise Hatun Reayası Mahallesi, Şehsuvarbey Reayası Mahallesi ile Muradiye Reayası Mahallesi defterlerinde kayıtlı bulunmaktadır.

Hem Müslüman hem de Gayr-i Müslimlerin birlikte kaydedildiği mahalleler ise Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ile Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası mahalleleridir.

⁶⁷ Ahmet Tabakoğlu, *Türk İktisat Tarihi*, Dergâh Yayınları (7. Baskı), İstanbul 2005, s. 150.

Grafik 1: Müslüman ve Gayr-i Müslim Hane Karşılaştırması

Grafikten hareketle Müslümanlara ait haneler Gayr-i Müslimlere ait hanelerden daha fazladır. Müslümanlar % 64'lük bir paya sahip iken Gayr-i Müslimler ise % 36'lık bir paya sahiptir. Yani Müslüman hanelerin oranı toplam hane oranının yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

Defterlerde kayıtlı bulunan haneler tespit edilmiş ve bunlar bir tablo haline getirilmiştir. Tabloda Müslüman ve Gayr-i Müslim haneler ayrı ayrı gösterilmiştir. Bununla birlikte defterlerde kayıtlı bulunan Müslüman Kıptîler tabloda ayrıca belirtilmemiştir. Çünkü Müslüman Türkler ile Müslüman Kıptîlerin birlikte kaydedildiği defterlerde Müslüman Kıptîler, Müslüman Türklerden ayrı olarak kaydedilmemiştir. Ancak Müslüman Kıptîlerin Müslüman Türklerden ayrı olarak tabloda gösterilmesi daha sonra yapılacaktır.

Şunu da belirtmek gerekir ki Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ırk esasına göre değil, inanç temeline göre (dinî yapıya göre) oluşmuştur. Şehrin temettuât defterleri de buna göre tutulmuştur. Yani genel olarak Müslümanlar ile Gayr-i Müslimler ayrı ayrı defterlerde kaydedilmiştir.

Ayrıca Müslüman ve Reayanın yani Gayr-i Müslimlerin birlikte kaydedildiği defterler de mevcuttur. Bu defterlerde önce Müslüman haneler yazılmış, ardından sayfa başına “**mahalle-i mezburun reayaları**” başlığı yazılıp altına Gayr-i Müslim haneler kaydedilmiştir. Bu durum Müslüman Kıptîler için söz konusu değildir. Bu sebeple de şehrin nüfus incelemesi dinî yapıya göre yapılacaktır. Bu arada şunu belirtmek gerekir ki, Ergene (Cisr-i Ergene-Uzunköprü) kentinin kurulduğu dönemde gebran olarak bilinen tek bir Hıristiyan hane bile yoktur⁶⁸.

Defter incelemeleri sonucunda mahallelerin isminden de anlaşılacağı üzere Müslüman Kıptîlere ait haneler Müslüman Türklere ait hanelerden ayrı olarak kaydedilmemiştir. Çünkü muhtemelen bu mahallelerde bir arada yaşamaktadırlar. Bununla birlikte bir arada kaydedildikleri defterlerde Müslüman Kıptîler Müslüman Türklere sayıca azdır.

Ayrıca nüfus bölümünün başında bahsettiğimiz tasnifte iki tane mahallede Müslüman ve Reayanın birlikte kaydedildiğinden bahsettik, bununla birlikte bu mahallelerden bir tanesinde Müslümanların içerisinde Müslüman Kıptîler de yer almaktadır. Defterlerde Müslüman Kıptîlerin kayıtları Reayaların kayıtlarında olduğu gibi sayfa başında bir başlık altına ayrı bir şekilde yazılmamış, diğer Müslümanlarla birlikte kaydedilmiştir. Hane reislerinin Kıptî oldukları isimlerinde geçen “**Kıptî**” ve “**Kıptîyan**” kelimesinden anlaşılmaktadır. Ayrıca defterlerde Kıptîler hariç ırk ve milliyet ismi kullanılmamıştır.

Bundan başka Uzunköprü’de XIX. Yüzyılda sadece Müslüman Kıptîlerin kayıtlı olduğu bir (1) mahalle bulunmaktadır ki bu mahalle Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’dir.

⁶⁸ Latif Bağman, *Aym Eser*, s. 47.

Tablo 2: Uzunköprü'nün Müslüman ve Gayr-i Müslim Hane Karşılaştırması

Mahalleler	Müslüman Hane	Gayr-i Müslim Hane	Toplam Hane Sayısı
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	50	-	50
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	39	-	39
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	-	38	38
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	30	8	38
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	69	-	69
Gebran Zımmi Mahallesi	-	63	63
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	51	8	59
Halise Hatun Reayası Mahallesi	-	38	38
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	63	-	63
Muradiye İslâm Mahallesi	65	-	65
Muradiye Reayası Mahallesi	-	53	53
Toplam	367	208	575

Tablodan hareketle Uzunköprü'de kayıtlı toplam 575 hane bulunmaktadır. Bunlardan 367'si Müslümanlara, 208'i ise Gayr-i Müslimlere aittir. Görüldüğü üzere Müslümanlara ait olan hane sayısı Gayr-i Müslimlere ait hane sayısından daha fazladır. Diğer bir deyişle Müslüman hane sayısı Gayr-i Müslim hane sayısının 1,75 katıdır.

Sadece Gayr-i Müslimlerin kayıtlı bulunduğu toplam dört mahalle içerisinde en fazla haneye sahip olan mahalle 63 hane ile Gebran Zımmi Mahallesi'dir. Bu

mahalleyi (ikinci sırada) 53 hane ile Muradiye Reayası Mahallesi takip etmektedir. Üçüncü sırayı ise 38 hane ile iki ayrı mahalle birlikte paylaşmakta olup bu mahalleler Halise Hatun Reayası Mahallesi ile Şehsuvarbey Reayası Mahallesi'dir.

Sadece Müslümanların kayıtlı bulunduğu toplam beş mahallenin hane sayılarına bakıldığında ise 69 hane ile en fazla hane sayısına sahip olan mahallenin Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi olduğu görülmektedir. İkinci sırada 65 hane ile Muradiye İslâm Mahallesi, üçüncü sırada 63 hane ile Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi, dördüncü sırada 50 hane ile Şehsuvarbey İslâm Mahallesi ve son sırada 39 hane ile Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi gelmektedir.

Müslüman ve Reayanın birlikte kaydedildiği toplam iki mahalle bulunmaktadır. Bu iki mahalle içerisinde 59 hane ile en fazla haneye sahip olan mahalle Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi'dir. Diğer mahalle ise 38 hane ile Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'dir.

Hem Müslümanların hem de Gayr-i Müslimlerin birlikte kaydedildiği mahallelerde her iki dinî grubun hane sayılarına da değinmek istiyoruz. Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi'nde toplam 59 hanenin 51'i Müslümanlara, 8'i Gayr-i Müslimlere aittir. Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde ise toplam 38 hanenin 30'u Müslümanlara, 8'i Gayr-i Müslimlere aittir. Burada da görülmektedir ki Müslüman hane sayısı Gayr-i Müslim hane sayısından fazladır.

Tablo 3: Müslüman-Müslüman Kıptî ve Reaya Hane Karşılaştırması

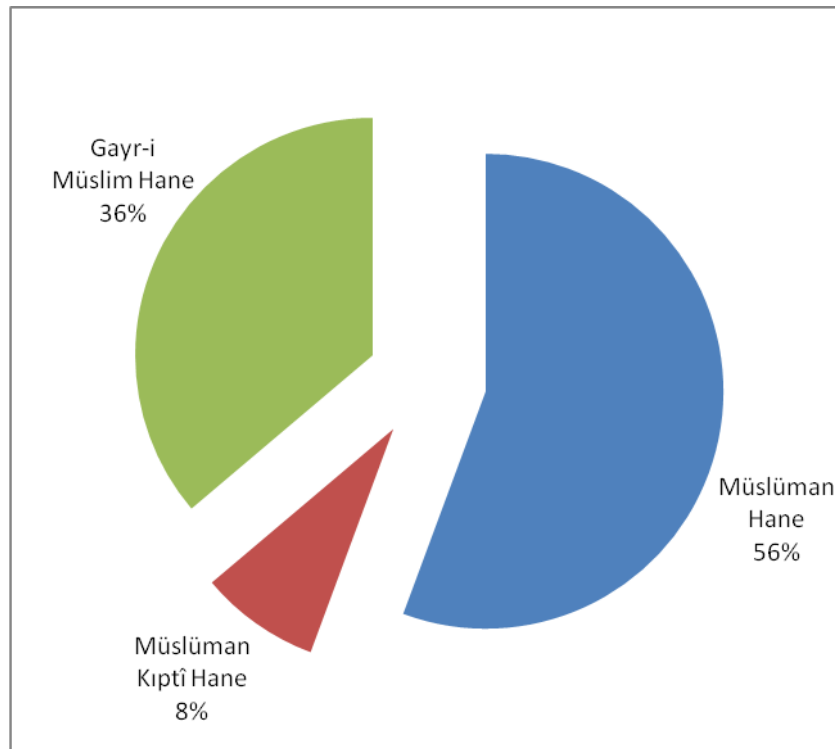
Mahalleler	Müslüman Hane	Müslüman Kıptî Hane	Gayr-i Müslim Hane	Toplam Hane Sayısı
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	50	-	-	50
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	-	39	-	39
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	-	-	38	38
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	29	1	8	38
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	69	-	-	69
Gebran Zımmi Mahallesi	-	-	63	63
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	48	3	8	59
Halise Hatun Reayası Mahallesi	-	-	38	38
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	59	4	-	63
Muradiye İslâm Mahallesi	65	-	-	65
Muradiye Reayası Mahallesi	-	-	53	53
Toplam	320	47	208	575
Genel Toplam	367		208	575

Uzunköprü’de toplam 575 haneden 208’inin Gayr-i Müslimlere ait olduğu görülmektedir. Toplam 367 Müslüman haneden 47’si Müslüman Kıptîlere, 320’si ise Türk ve diğer Müslümanlara aittir.

Müslüman Kıptî hanelerin kayıtlı olduğu mahallelere ayrı ayrı bakacak olursak Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde kayıtlı bulunan toplam 39 hanenin tamamını Kıptîlerden oluşmaktadır.

Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi'nde toplam 59 hanenin sadece üç (3) tanesi, Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde ise toplam 63 hanenin dört (4) tanesi, Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde ise toplam 38 haneden sadece bir (1) tanesi kıptîlere aittir.

Grafik 2: Müslüman -Müslüman Kıptî ve Gayr-i Müslim Hane Karşılaştırması

Müslüman-Müslüman Kıptî ve Gayr-i Müslim hane karşılaştırmasında oranlara bakıldığında toplam hane içerisinde Müslüman hanelerin % 56'lık, Gayr-i Müslim hanelerin % 36'lık, Müslüman Kıptî hanelerin ise % 8'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Müslümanlar hanelerin yarıdan fazlasına sahiptir.

XVI. yüzyıldaki Tahrir Defterleri'ni inceleyen Ömer Lûtfi Barkan, defterlerde kayıtlı bulunan "Hane" sayılarını beş (5) ile çarptığımızda gerçek nüfusu tahmin edebileceğimizi söylemektedir. Ayrıca Barkan, incelediği defterlerde vergi

verecek çağa geldiği halde evlenmemiş olanları tahmini nüfus hesaplamasına dâhil etmediğini, sadece evlenmek suretiyle bir “hane” meydana getirmiş olan erkekleri baz aldığını ⁶⁹ belirtmektedir.

Şehre ait temettuât defterlerindeki inceleme esnasında çocuk yaşta olup ancak hane reisi olarak kayıtlı bulunan kişilerin olduğu görülmüştür. Ömer Lûtfî Barkan’ın hesaplamalarına uyarak bu hane reisleri hesaplamalara dâhil edilmemiştir.

Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde Yangöz Ahmedoğlu yetim Salim ile Deli Osmanoğlu yetim Ömer’in⁷⁰, Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi’nde Yetim Hasan bin Mehmed’in⁷¹, Gebran Zımmi Mahallesi’nde Yorgakioğlu Tanasaki zımmi⁷²’nin kaydında yaşının küçük olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple bu kişiler tahminî nüfus hesaplamalarına dâhil edilmemiştir.

Aşağıda verilen tablo, bahsedilen bu dört (4) kişi hariç tutulup ve Ömer Lûtfî Barkan’ın yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Birçok tarihçi de Barkan’ın yöntemini nüfus hesaplamalarını yapmak için kullanarak tahminlerde bulunmuştur. Şunu da belirtmek gerekir ki bu bölümde her hane beş (5) ile çarpılarak şehrin nüfusu tahmin edilmeye çalışılmıştır. Bir hanenin beş (5) ile çarpılmasının nedeni bir hanenin ortalama beş (5) kişiden oluştuğunu düşünmekten ileri gelmektedir. Ancak her hane elbette ki beş (5) kişiden oluşmamaktadır. Bu sayı beş (5)’ten az veya çok ta olabilir. Bu sebeple hesaplamalarda hata payı bulunmaktadır.

⁶⁹ Ömer Lûtfî Barkan, “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi”, *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul 1953, C. X., s. 12.

⁷⁰ Her iki kişinin de defter kaydında “*yetim sagir olup şunun bunun ianesiyle geçinmekte olduğu*” ifadesi bulunmaktadır.

⁷¹ Defterdeki kaydında “*merkum sabi olduğu*” ifadesi bulunmaktadır.

⁷² Defterdeki kaydında “*yetim olduğu-sagir olup...*” ifadesi bulunmaktadır.

Tablo 4: Uzunköprü'nün Tahminî Nüfus Dağılımı

Mahalleler	Müslüman Hane	Müslüman Kıptî Hane	Gayr-i Müslim Hane	Toplam Hane Sayısı	5 Emsaline Göre Hesaplanan Tahminî Nüfus Sayısı
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	50	-	-	50	250
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	-	39	-	39	195
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	-	-	38	38	190
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	27	1	8	36	180
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	68	-	-	68	340
Gebran Zımmi Mahallesi	-	-	62	62	310
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	48	3	8	59	295
Halise Hatun Reayası Mahallesi	-	-	38	38	190
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	59	4	-	63	315
Muradiye İslâm Mahallesi	65	-	-	65	325
Muradiye Reayası Mahallesi	-	-	53	53	265
Toplam	317⁷³	47	207⁷⁴	571	2855
Genel Toplam	364		207	571	2855

Uzunköprü'de 340 kişilik nüfusu ile en fazla nüfusa sahip olan mahalle Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'dir. Bu mahalleyi 325 kişilik nüfusu ile

⁷³ Uzunköprü'de toplam 320 Müslüman haneden çocuk yaştaki 3 hane reisi çıkarıldığında (Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Yangöz Ahmedoğlu yetim Salim ile Deli Osmanoğlu yetim Ömer, Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde Yetim Hasan bin Mehmed) elde edilen hane sayısıdır.

⁷⁴ Uzunköprü'de toplam 208 Gayr-i Müslim haneden çocuk yaştaki 1 hane reisi çıkarıldığında (Gebran Zımmi Mahallesi'nde Yorgakioğlu Tanasaki Zımmi) elde edilen hane sayısıdır.

Muradiye İslâm Mahallesi takip etmekte ve ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada 315 kişilik nüfusu ile Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi, dördüncü sırada 310 kişilik nüfusu ile Gebran Zımmî Mahallesi, beşinci sırada 295 kişilik nüfusu ile Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi, altıncı sırada 265 kişilik nüfusu ile Muradiye İslâm Mahallesi, yedinci sırada 250 kişilik nüfusu ile Şehsuvarbey İslâm Mahallesi, sekizinci sırada 195 kişilik nüfusu ile Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi gelmektedir. Dokuzuncu sırayı 190'ar kişilik nüfusu ile Halise Hatun Reayası Mahallesi ve Şehsuvarbey Reayası Mahallesi paylaşmaktadır.

En az nüfusa sahip olan mahalle ise 180 kişilik nüfusuyla Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'dir.

Tablo 5: Uzunköprü'nün Tahminî Nüfus Dağılımı

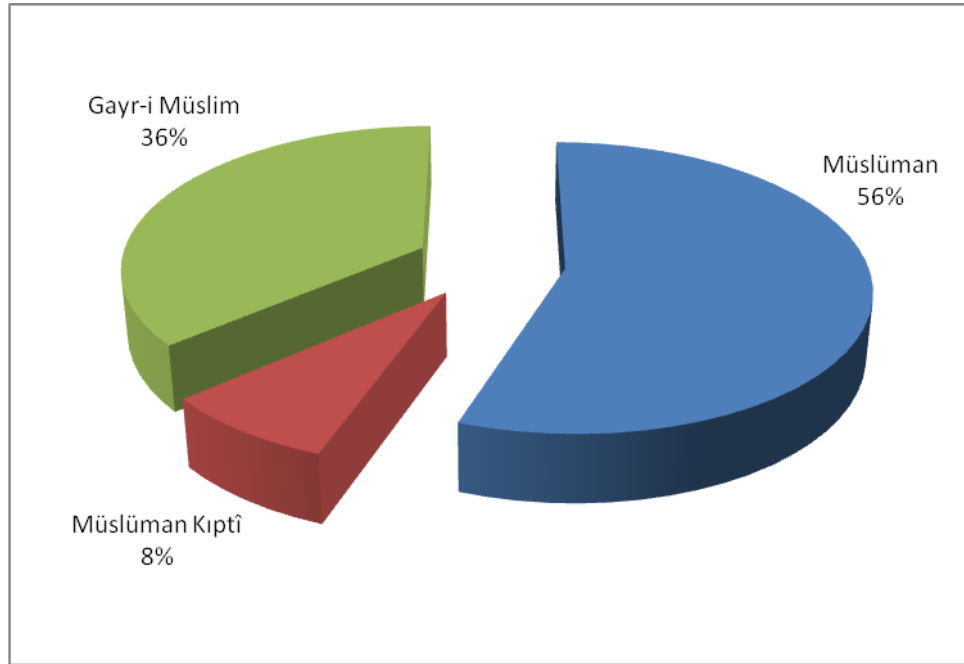
Nüfus Dağılımı	Hane Sayısı	5 Emsaline Göre Hesaplanan Tahminî Nüfus Sayısı
Müslüman	317	1585
Müslüman Kıptî	47	235
Gayr-i Müslim	207	1035
TOPLAM	571	2855

Tablodan da anlaşılacağı üzere toplam 571 haneden 317'si Müslümanlara, 47'si Müslüman Kıptîlere ve 207'si Gayr-i Müslimlere aittir. Bu hane sayıları Ömer Lûtfi Barkan'ın hesaplamasına uyularak beş (5) ile çarpılmıştır. Buna göre 1585 kişi ile en fazla nüfus Müslümanlara aittir. Müslüman Kıptîlerin 235 kişilik nüfusa, Gayr-i Müslimlerin 1035 kişilik nüfusa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Uzunköprü'nün temettuât defterlerinde yer alan 571 hanenin Barkan'ın yöntemine göre beş (5) ile çarpılması sonucu nüfusun 2800-3000 civarında olduğu

tahmin edilmektedir. Daha öncede belirtildiği üzere hata payı olmakla birlikte bu nüfus tahminî bir nüfusu göstermektedir.

Grafik 3: Uzunköprü'nün Tahminî Nüfus Dağılımı

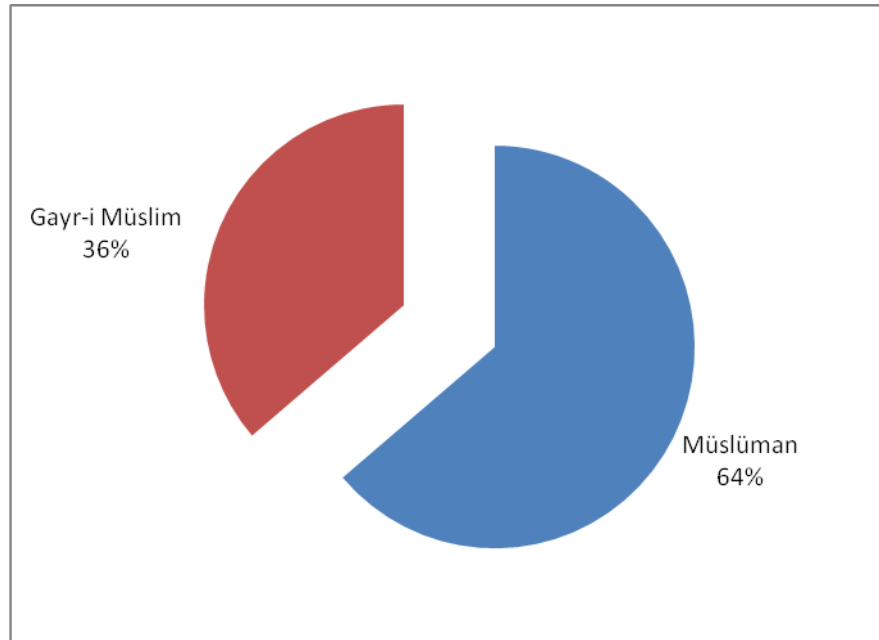
Uzunköprü'nün nüfus dağılımına bakıldığında Müslüman nüfus toplam nüfusun % 56'sını, Müslüman Kıptî nüfus % 8'ini, Gayr-i Müslim nüfus ise % 36'sını oluşturmaktadır. Burada da görüldüğü üzere Müslüman nüfus diğerlerinden daha fazla nüfusa sahiptir. Yani toplam nüfusun yarıdan fazlasını Türk ve diğer Müslümanlar oluşturmaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere Osmanlı Devleti'nde millet sistemi inanç temeline (dinî yapıya) göre oluştuğundan Müslüman Kıptîler diğer Müslüman nüfusa dâhil edilip tablo ve grafik buna göre oluşturulmuştur. Aşağıda buna göre oluşturulan tablo ve grafiğe yer verilmiştir.

Tablo 6: Dinî Yapıya Göre Tahminî Nüfus Dağılımı

Nüfus Dağılımı	Hane Sayısı	5 Emsaline Göre Hesaplanan Tahminî Nüfus Sayısı
Müslüman	364	1820
Gayr-i Müslim	207	1035
TOPLAM	571	2855

Uzunköprü’de Müslümanlar tahminî toplam 1820 kişilik bir nüfusa sahip iken Gayr-i Müslimler tahminî 1035 kişilik bir nüfusa sahiptir.

Grafik 4: Dinî Yapıya Göre Tahminî Nüfus Dağılımı

Sonuç olarak temettuât defterlerinden nüfus hakkında da bilgilere ulaşılabilmektedir. Uzunköprü'ye ait temettuât defterleri üzerinde yapılan incelemeye göre Müslüman nüfus Gayr-i Müslim nüfustan daha fazla bir nüfusa sahiptir.

B.Hane Reislerinin İsimleri

Osmanlı kanunnamelerinde aile reisi olarak nitelendirilen “hane sahibi” nin önde gelen ana unsur olduğu görülmektedir. Her şey bu hane üzerinden tespit ve hesap edilmektedir⁷⁵. Temettuât Defterlerinde vergi toplanması esas olduğundan hane reisleri lâkap veya unvanlarıyla birlikte kaydedilmiştir. Böylece bu defterler bize ad, lâkap ve soyadlarına dair bilgiler vermektedir. Hane reislerinin isimleri Deli Yuvan zımmi örneğinde olduğu gibi lâkabi veya kişinin unvanıyla, Kiryooğlu Yuvan zımmi örneğinde olduğu gibi kişinin babasının adıyla, Tırnovalı Tanaş zımmi ve Kırkavaklı Niko zımmi örneğinde olduğu gibi hane reisinin memleketiyle, Çoban Petro zımmi örneğinde olduğu gibi kişinin mesleğiyle birlikte kaydedilmiştir.

Temettuât defterlerinde yapılan inceleme sonucunda hane reislerinin lâkap ve unvanları hariç sadece isimleri bir tablo haline getirilmiştir. Bu doğrultuda oluşturulan tabloya aşağıda yer verilmiştir. Tabloda sadece Müslüman olan hane reislerinin isimleri gösterilmiştir. Gayr-i Müslim hane reislerinin isimleri ise daha sonra ayrıca gösterilecektir.

⁷⁵ Feridun Emecen, “Osmanlılarda Yerleşik Hayat Şehirliler ve Köylüler”, *Osmanlı*, Yeni Türkiye Yayınları, C. IV. Ankara 1999, s. 94.

Tablo 7: Müslüman Hane Reislerinin İsimleri

SIRA NO	İSİM	ADET	SIRA NO	İSİM	ADET
1	Mehmed	71	29	Sadullah	3
2	Mustafa	52	30	Ata	2
3	Ahmed	47	31	Edhem	2
4	Ali	40	32	Eyüb	2
5	Hasan	21	33	Ferhat	2
6	Arif	20	34	Hamdi	2
7	Hüseyin	20	35	Kamil	2
8	İsmail	20	36	Sadık	2
9	İbrahim	15	37	Raşid	2
10	Ömer	11	38	Akif	1
11	Süleyman	11	39	Cafer	1
12	Tahir	9	40	Emir	1
13	Saîd	8	41	Fettah	1
14	Emin	7	42	Halid	1
15	Halil	7	43	Hamza	1
16	Murad	7	44	Hidayet	1
17	Osman	6	45	Hurşid	1
18	Salim	5	46	Hüsmen	1
19	Şakir	5	47	İdris	1
20	Şerif	5	48	İzzet	1
21	Yusuf	5	49	Maksud	1
22	Abdullah	4	50	Memiş	1
23	Mehmed Ali	4	51	Mestan	1
24	Salih	4	52	Mıstık	1
25	Abdi	3	53	Muhsin	1
26	Halim	3	54	Nuri	1
27	Mahmud	3	55	Raif	1

28	Mehmed Arif	3	56	Tayyib	1
----	-------------	---	----	--------	---

Yukarıdaki tablodan hareketle Uzunköprü kasabasında toplam 56 farklı isim kullanılmıştır. Kasabada en sık kullanılan isim Mehmed'dir. "Mehmed" ismi Hz. Muhammed'in Türkçeleşmiş şekli olup Türkler tarafından⁷⁶ en sık kullanılan isim olmuştur. Bu yönüyle Uzunköprü kasabası Osmanlı Devleti'nin genel yapısına uymaktadır. Mehmed ismini sırasıyla Mustafa, Ahmed, Ali ve Hasan takip etmektedir. Arif, Hüseyin ve İsmail bu isimleri takip etmekle birlikte eşit sayıda kullanım miktarlarına sahiptirler. Ardından İbrahim, Ömer, Süleyman isimleri gelmektedir. Bunları diğer isimler takip etmektedir. Uzunköprü'de Ali, Hasan ve Hüseyin isimleri sık kullanılan isimler olup Ehl-i Beyt'e olan sevgiden dolayı⁷⁷ bu isimlerin verildiği görülmektedir.

Oluşturulan tablo dikkatli bir şekilde incelendiğinde döneme ait erkek isimleriyle ilgili genel bir sonuç çıkarmak mümkündür. Kullanılan isimlerin büyük çoğunluğu Arapça kökenli isimlerdir. Bunun yanında Türkçe ve İbranice kökenli isimler de bulunmakla birlikte az sayıda oldukları görülmektedir.

Hüsmen, Memiş isimleri Türkçe kökenli isimler olup şehrimizde kayıtlı bulunan hane reislerinin isimleri içerisinde kullanımları sınırlıdır.

Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinde yapılan inceleme sonucunda bayan olan Müslüman hane reisinin bir tane olduğu görülmüştür. Bu sebeple Uzunköprü'nün incelediğimiz dönemine ait bayan isimleri ile ilgili bilgi edinmek mümkün değildir. Bu hane reisinin deftere tam adı yazılmamış, eşinin adı ile anılan ismi kaydedilmiştir⁷⁸.

Gayr-i Müslim hane reislerinin isimleri de aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

⁷⁶ Nihan Purodran, *Aynı Tez*, s. 40.

⁷⁷ Nihan Purodran, *A.g.t.* s. 40.

⁷⁸ Defterde "*Hasan Alemdar zevcesi*" şeklinde kaydedilmiştir.

Tablo 8: Gayr-i Müslim Hane Reislerinin İsimleri

SIRA NO	İSİM	ADET	SIRA NO	İSİM	ADET
1	Yuvan	20	58	Eşteryoy	1
2	Dimitri	19	59	Frankıl	1
3	Nikola	12	60	Gavret	1
4	Yorgi	12	61	Gavril	1
5	Mirço	11	62	Gavroyo	1
6	Tanaş	10	63	Giran	1
7	Kiryoy	9	64	Halobe	1
8	Kostandi	9	65	Haralanbo	1
9	Apostol	8	66	Herenkili	1
10	Ustoyan	8	67	Hıristodolaki	1
11	Vasil	7	68	İlya	1
12	Yani	7	69	İsberdaki	1
13	Dimitraki	6	70	İstaki	1
14	Niko	6	71	İstanil	1
15	Andon	5	72	İstayko	1
16	Hıristo	5	73	İstodolaki	1
17	Petko	5	74	Kesob	1
18	Trandafil	5	75	Kiryazi	1
19	Estefani	4	76	Kostaki	1
20	Hıristaki	4	77	Lambo	1
21	Metro	4	78	Latyoş	1
22	Panayot	4	79	Likor	1
23	Panço	4	80	Malf(g)irit	1
24	Petro	4	81	Mersko	1
25	Tanasaki	4	82	Mete	1
26	Vengel	4	83	Meterda	1
27	Yorgaki	4	84	Mihail	1

28	Atnaş	3	85	Modri	1
29	Kiryak	3	86	Nabrin	1
30	Mihal	3	87	Naydeni	1
31	Todoraki	3	88	Nedalko	1
32	Ustoyko	3	89	Nedelko	1
33	Aleksandırı	2	90	Nehmetyak	1
34	Angeli	2	91	Nikoli	1
35	Brasko	2	92	Orhondi	1
36	Dimo	2	93	Ostovil	1
37	Goren	2	94	Panayot Ergir	1
38	Kosta	2	95	Pavenko	1
39	Manoş	2	96	Poyta	1
40	Nikolaki	2	97	Sanaki?	1
41	Santol	2	98	Sonber?	1
42	Ustoyço	2	99	Sotir	1
43	Anastaş	2	100	Suter	1
44	Anaştaş	1	101	Şimyon	1
45	Atnaz	1	102	Tohar	1
46	Avram	1	103	Tome	1
47	Bandel	1	104	Trancı?	1
48	Banol	1	105	Tudoş	1
49	Belhoroste	1	106	Ustovil	1
50	Biyo	1	107	Vengel Kiryoy	1
51	Dani	1	108	Yamandi	1
52	Danil	1	109	Yanaki	1
53	Danyal	1	110	Yuvani?	1
54	Dolko	1	111	Zahari	1
55	Duka	1	112	Zıhri	1

56	Ergiraki	1	113	Zişo	1
57	Estatı	1			

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Uzunköprü (Cisr-i Ergene) şehrinde Gayr-i Müslimler arasında toplam 113 farklı isim kullanılmıştır. Gayr-i Müslimlerde en fazla kullanılan isim Yuvan'dır. İkinci sırada Dimitri ismi gelmektedir. Bunu Nikola ve Yorgi isimleri takip etmekte ve bu isimler defterlerde eşit miktarda kullanılmıştır. Ardından da Mirço, Tanaş, Kiryo, Kostandi, Apostol, Ustoyan, Vasil, Yani, Dimitraki ve Niko isimleri gelmektedir. Bu isimleri de diğerleri takip etmektedir.

Temettuât Defterlerinde Gayr-i Müslim bayan hane reisleri tespit edilmiştir. Bu isimler de aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: Gayr-i Müslim Bayan Hane Reislerini İsimleri

SIRA NO	İSİM	ADET
1	Arhondo Nasranî	1
2	Fırıncı karısı	1
3	Kirasuda Nasranî	1

Gayr-i Müslim bayanlar sayıca az olduklarından bu tablodan dönemin Gayr-i Müslim bayan isimleri ile ilgili bilgi elde etmek mümkün değildir. Ancak defterlerde kayıtlı olan Gayr-i Müslim bayanlarla ilgili olarak bazı bilgilere de ulaşmaktayız.

Bunlardan Gebran Zımmi Mahallesi'nde oturan Arhondo Nasranî'nin "**dulkarı olduğu**", Kirasuda Nasranî'nin ise "**yetim olduğu**" belirtilmiştir. Her ikisinin mesleği belirtilmemekle birlikte cizye ödediklerine dair bir bilgi de bulunmamaktadır. Bununla birlikte yine Gebran Zımmi Mahallesi'nde oturan Fırıncı karısı'nın mesleği belirtilmiş (defterde mesleği bölümünde "**adi çulha olduğu**" kaydı bulunmakta), fakat cizye ödediğine dair herhangi bir bilgi kaydedilmemiştir.

Defterlere Gayr-i Müslim hane reisleri kaydedilirken kişilerin Gayr-i Müslim olduğunu belirtmek için “**Zımmi**” ve “**Nasranî**” kelimeleri kullanılmıştır. Nasranî hıristiyan⁷⁹ demektir. Uzunköprü’ye ait temettuât defterlerine Gayr-i Müslim erkek hane reislerinin isimleri kaydedilirken “**Zımmi**” kelimesi, Gayr-i Müslim bayan hane reislerinin isimleri kaydedilirken de “**Nasranî**” kelimesi kullanılmıştır. Bunun istisnai durumu da mevcuttur. Gebran Zımmi Mahallesi’nde kayıtlı bulunan Fırıncı Karısı⁸⁰ buna örnektir. Bu kişinin isminde nasranî kelimesi kullanılmamıştır.

C.Hane Reislerinin Unvanları

Uzunköprü Temettuât Defterleri’nde kayıtlı olan hane reislerinin isimlerinin büyük bir kısmının unvan, lâkap veya her ikisiyle birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Hane reislerinin isimlerinde geçen unvanlar kişinin ekonomik durumu ve statüsünü belirtmektedir.

Defterlerde kayıtlı hane reislerinin isimlerinde kullanılan unvanlar tarafı tespit edilmiştir. Hane reislerinin isimlerinde kullanılan bu unvanların mahallelere göre kullanım sıklığı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

⁷⁹ Ferit Devellioğlu, *Aynı Sözlük*, s. 808.

⁸⁰ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05279.

Tablo 10: Müslüman Hane Reislerinin Unvanları

UNVANLAR	MAHALLELER	KULLANIM SIKLIĞI
Ağa	Muradiye İslâm Mahallesi	13
Ağa	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	6
Ağa	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	5
Ağa	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	2
Bey	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mah.	1
Bey	Muradiye İslâm Mahallesi	1
Bey Efendi	Muradiye İslâm Mahallesi	1
Dayı	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	52
Dayı	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	39
Dayı	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	22
Dayı	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mah.	15
Efendi	Muradiye İslâm Mahallesi	12
Efendi	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	8
Efendi	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mah.	4
Efendi	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	3
Efendi	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	2
Efendi	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	1

Uzunköprü kasabasına ait temettuât defterlerinde “**Dayı**” unvanı Şehsuvarbey İslâm Mahallesi, Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi ile Mescid-i İslâm ve Reayası Mahalle’sinde kayıtlı hemen hemen tüm hane reisleri

isimlerinde kullanılan bir unvandır. **Dayı** unvanına sahip olanların çeşitli meslek gruplarından oldukları görülmektedir.

“**Ağa**” eskiden yüksek mevki sahipleri hakkında kullanılır bir tabirdir ve her yerin büyüğü anlamındadır⁸¹. Ağa unvanına sahip olanların ziraat erbabı, tebaa, kahveci, duhancı, yemenici, attar, hancı, sanatsız (bila-sanat), berber, ahz- ü i'tacı (alışverişiçi), muhızır gibi meslek gruplarına dâhil oldukları görülmektedir. Bunun yanında mesleği belirtilmeyenler de mevcuttur.

“**Bey**” alelade halk tabakasından farklı ve nüfuzlu yahut imtiyazlı kimselere verilen bir unvandır⁸². Bey unvanına sahip olanların kaza müdürü ve ziraat erbabı olduğu görülmektedir. “**Bey Efendi**” unvanına sahip olan hane reisinin de ziraat erbabı olduğu görülmektedir.

“**Efendi**” okuma yazma bilenlere verilen unvandır⁸³. Bu unvana sahip olan hane reislerinin mesleklerine bakıldığında adi çerçi, sanatsız (bila-sanat), ziraat erbabı, kahveci, imam, mektep hocası, tüfenkçi, müftü, müezzin, duhancı, mahalle imamı, öğrenci (talib-i ilim) ve vakıf kâtibi olduğu görülmektedir. Bununla birlikte mesleği belirtilmeyen hane reisleri de bulunmaktadır. Örneğin Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde kayıtlı bulunan Hacı İbrahim Efendi ibn Şeyh Mehmed Arif Efendi'ye ait kayıta aynen şu ifade bulunmaktadır: “**Devletlü İskender Paşa livasında 2. alay 2. tabur 3. Bölük ba tezkere-i seraskeri nizamiye-i şahaneden bölük Emini muhrec**” bu ifadeden kişinin vaktiyle asker olduğunu ancak askerlikten çıkarıldığını görmekteyiz, ancak hane reisinin defterin tutulduğu tarihte ne iş yaptığı belirtilmemiştir.

Hane reislerinin isimlerinde kullanılan unvanların defterlerde geçen genel kullanım sıklığı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

⁸¹ Mehmed Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983, C. I., s. 21.

⁸² Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 112.

⁸³ Raif Necdet Kestelli, *Resimli Türkçe Kamus*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2004, s. 111.

Tablo 11: Müslüman Hane Reislerinin Unvanları

KULLANILAN UNVAN	KULLANIM SIKLIĞI
Dayı	128
Efendi	30
Ağa	26
Bey	2
Bey efendi	1

Uzunköprü şehrine ait temettuât defterlerinde en yaygın kullanılan unvan tablodan da anlaşıldığı üzere “**Dayı**” unvanıdır. Bu unvanı sırasıyla efendi, ağa, bey ve beyefendi unvanları takip etmektedir.

Hane reislerinin babasına atfen kullanılan unvanlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 12: Hane Reislerinin Babasına Atfen Geçen Unvanlar

UNVAN	MAHALLE	ADET
Ağa	Muradiye İslâm Mahallesi	8
Ağa	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	1
Bey	Muradiye İslâm Mahallesi	2
Dayı	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1
Efendi	Muradiye İslâm Mahallesi	3
Efendi	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1
Efendi	MerhumRıza Efendi İslâm Mahallesi	3
Efendi	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	1

Hane reislerinin babasına atfen kullanılan unvanların defterlerde geçen genel kullanım sıklığı aşağıda verilmiştir.

Tablo 13: Hane Reislerinin Babalarına Atfen Kullanılan Unvanlar

KULLANILAN UNVAN	KULLANIM SIKLIĞI
Ağa	9
Efendi	8
Bey	2
Dayı	1

Tablodan anlaşıldığı üzere en yaygın kullanılan unvan “Ağa” ve “Efendi” unvanıdır.

D.Hane Reislerinin Lâkapları

Lakâp, bir kimseye kendi asıl adından başka takılan ad⁸⁴ demek olup bir kişi veya aileye, o kişinin veya ailenin bir özelliğini belirtmek için verilmiştir⁸⁵. Genellikle fizikî yapısını, genel görüntüsünü, sahip olduğu mesleğini, geldiği memleketini, ruhsal yapısını, şöhret veya bir özelliğini vs. belirtmek için verilmiştir. Lâkap, kişileri ayırd edebilmek, karışıklığa sebep olmamak için kullanılmıştır.

Uzunköprü Temettuât Defterleri’nde hane reisleri kaydedilirken bazı lâkaplar kullanılmıştır.

1. Meslek veya Belirgin Bir Özellik Belirten Lâkaplar

Uzunköprü Temettuât Defterleri’nde kayıtlı olan hane reislerinin lâkapları sahip oldukları meslek, fiziki görünüş, milliyet, renk, şöhret, fizikî yapı, fizikî engel, ruhsal yapı ya da geldikleri memleketlerden oluşmaktadır. Şehre ait temettuât

⁸⁴ Ferit Devellioğlu, *A.g.e.*, s. 541.

⁸⁵ Nihan Purodran, *Aynı Tez*, s. 44.

defterlerinde kayıtlı olan hane reislerinin sahip olduğu lâkaplar incelenmiş ve elde edilen bilgilerden meslek veya belirgin bir özellik belirten lâkaplar bir tablo haline getirilmiştir. Oluşturulan tabloya da aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 14: Müslüman Hane Reislerinin Meslek veya Belirgin Bir Özelliğini Belirten Lâkaplar

LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI	LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI
Hafız	17	Hancı	1
Monla	12	Haralalı	1
Hacı	9	Hatib	1
Yörük	6	Hekim	1
Müezzin	5	Helvacı	1
Berber	4	Hoca	1
İmam	4	İmaretçi	1
Kıptî	4	Kâhya	1
Şeyh	4	Kalfa	1
Deli	3	Kavaklılı	1
Elhac	3	Kaymak	1
Küçük	3	Kaza Müdürü	1
Yetim	3	Kırık Dişli	1
Derviş	2	Kör	1
Kara	2	Kubur	1
Kıptîyan	2	Laz	1
Morevi	2	Mısırlı	1
Muhzır	2	Mirahur	1
Usta	2	Muhtar	1
Yeni Konşu	2	Mutaf	1
Adalı	1	Nalband	1
Arab	1	Pehlivan	1

Arabacı	1	Pekmezci	1
Arnavut	1	Sarrac	1
Âşık	1	Sepetçi	1
Benderli	1	Serezli	1
Bey Karyeli	1	Sığırtmaç	1
Cıngıl	1	Softa	1
Çakırcılı	1	Tako	1
Çakmaklı	1	Tatar	1
Çakiz	1	Tercüman	1
Çavuş	1	Tilki	1
Dağlı	1	Torbacı	1
Değirmenci	1	Tüfenkçi	1
Duhancı	1	Uzun	1
Eğri boyun	1	Vakıf Kâtibi	1
Gülhancı	1	Vidinli	1
Hamurlu	1		

Oluşturulan tablo incelendiğinde en sık kullanılan lâkap “hafız”dır. Bunu sırasıyla monla, hacı, yörük ve müezzin takip etmektedir. Ardından eşit sayıda bulunan berber, imam, kıptî ve şeyh lâkapları gelmektedir. Bunu deli, elhac, küçük, yetim lâkapları takip etmektedir. Bunların ardından da diğer lâkaplar gelmektedir.

Defterlerin incelemesi esnasında dikkat çeken bir husus Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde kayıtlı bulunan Sepetçi Kıptî İsmail’in ismi, lâkabı ve durumudur. Bu mahalleye ait defterde öncelikle Türk ve Müslüman hane reislerine yer verilmiştir. Türk ve Müslüman hane reislerinin yazımı tamamlandıktan sonra sayfa başına “**Mahalle-i Mezburun Reayaları**” başlığı atılmış ve altına mahallede bulunan reayalar yazılmıştır. Reayaların yazımı bittikten sonra ise en son Sepetçi Kıptî İsmail’in kaydına yer verilmiştir. Kendisinin bir Müslüman isme sahip olması ve cizye ödemesi (belgedeki şekliyle “**kâğdı tı**”) dikkatimizi çekmiştir. Ayrıca Uzunköprü’de cizye ödeyen ve reaya içerisinde kaydedilen tek kıptîdir.

İsmail Altınöz eserinde “*Osmanlı Devleti’nde sadece Gayr-i Müslimlerden alınan cizye vergisinin Çingenerin Müslüman ve Gayr-i Müslim olanlarından da ayırım yapılmadan alındığını*⁸⁶” belirtmektedir. Bu uygulamanın da yapılmasında iki neden ön plana çıkmaktadır. Birinci neden olarak Çingenerin din olarak ehl-i kitap olmamaları, ikinci olarak da göçebe yaşam sürmeleri nedeniyle vergilerinin sürekli olarak toplanamaması gösterilebilir. Bu sebeple bunlara şer’i kurallar uygulanmamış, sadece cizye mükellefiyeti yüklenmiş olmalıdır. Aslında Çingenerin buldukları ülkelerin dinlerini kolayca fakat görünüşte kabul etmiş görünmeleri yeterli hukukî delil sayılmış olabilir. Yani Osmanlı Devleti’nin Çingenerin hem Müslüman hem de Gayr-i Müslimlerinden cizye almasının temel nedeni onların dinî davranış ve tutumlarındaki esneklikten kaynaklandığı söylenebilir⁸⁷.

Ancak Uzunköprü’de Sepetçi Kıptî İsmail’den cizye vergisinin alınmasında daha çok ikinci nedenin etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü mesleği sepetçiliktir ve muhtemelen de göçebe bir yaşam sürmektedir. Sepetçi Kıptî İsmail’in Gayr-i Müslim unsurun içinde kaydedilmesi de muhtemelen cizye vergisi vermesinden ileri gelmektedir. Yani kâtip kendisine kolaylık sağlamak amacıyla cizye vergisi verenleri bir arada kaydetmek ve böylelikle cizye ödeyenleri bir arada görmek istediğinden Sepetçi Kıptî İsmail’in kaydını Gayr-i Müslimler arasında yapmıştır.

Defterlerde Sepetçi Kıptî İsmail’in dışında hiçbir Kıptînin reaya içerisinde kaydedilmediği görülmekle birlikte kayıtlarında cizye ödediklerine dair bir bilgi de bulunmamaktadır.

Örneğin Uzunköprü’nün Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi’nde de önce Müslüman hane reislerinin kaydı yapılmış ardından da yine sayfanın başına “**Mahalle-i Mezbur Reayası**” başlığı atılmış ve sonra Gayr-i Müslimlerin kaydı yapılmıştır. Ancak bu mahallede Kıptîler Müslümanların bölümünde kaydedilmiştir. Bununla birlikte kayıtlarında cizye ödediklerine dair bir bilgi de yer almamaktadır.

⁸⁶ İsmail Altınöz, *Osmanlı Toplumunda Çingener*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013, s. 236.

⁸⁷ İsmail Altınöz, *A.g.e.*, s. 236.

Bundan başka Uzunköprü’de Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde ve Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde de Kıptîler vardır. Bunlardan da cizye alındığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Hemen şunu da belirtelim ki, Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde kayıtlı bulunan hane reislerinin tamamı kıptî olup isimlerinde “**Kıptî**” kelimesi kullanılmamıştır.

Ayrıca Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde bir (1), Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi’nde iki (2) ve Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde ise dört (4) hane reisinin isimlerinde “**Kıptî**” veya “**Kıptîyan**” kelimesi kullanılmıştır. Ancak Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi’nde kayıtlı bulunup Kıptî olan fakat adında “Kıptî” kelimesi geçmeyen iki kişi daha vardır. Bunlardan biri Kıptîyan Kör Osman Dayı’nın oğlu Ahmed’dir ve bu kişi defterde “*merkumun oğlu Ahmed*” (adında Kıptî kelimesi geçmemektedir) olarak kayıtlıdır. Bundan başka kâtip üçüncü hane reisini kaydederken de kişinin adında Kıptî kelimesini kullanmamıştır. Bu hane reisinin tam adı da Naimeoğlu Ali Dayı’dır. Bu kişi ile birlikte mahallede Kıptîlerin sayısı 4’e yükselmiştir.

Yine Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde de Kıptî Çakız Osman’ın oğlu Ahmed de bulunmakta ve bu kişi de defterde “*merkumun oğlu Ahmed*” olarak kaydedilmiştir. Bu kişinin de isminde “Kıptî” kelimesi kullanılmamakla birlikte bu mahallede de sayıları bir kişi artmıştır. Böylece sayıları beş (5) olmuştur.

Ayrıca Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi defterinde Kıptîlerin kaydı yapılırken kâtip hane numaralarını kaydederken Kıptîleri Türk ve Müslüman unsurun altına 1, 2, 3 şeklinde yeni baştan numaralandırarak diğer Müslümanlardan ayırmıştır. Oysa Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde kâtip Kıptîleri Türk ve Müslüman unsurun yazımı bittikten sonra altına yazmaya devam etmiş ancak hane numarasını 1, 2, 3 şeklinde baştan almayarak kaldığı yerden devam ettirmiştir.

Asıl konuya dönecek olursak Sepetçi Kıptî İsmail'in mesleği sepetçiliktir ve muhtemelen göçebe bir yaşam sürdürdüğünden ve bu sebeple vergisi sürekli olarak toplanamadığından dolayı cizye vergisi vermektedir. Daha önce bahsedildiği gibi cizye veren tek Kıptîdir. Uzunköprü'de yaşayan diğer Kıptîlerin mesleklerine bakıldığında ise demirci, ziraat erbabı, çilingir, kalaycı, kahveci, çapacı, sıgırtmaç, yüzdeci (koyun çobanı), mehter, balıkçı, hizmetkâr, nalbandlık mesleklerine sahip olduklarını görüyoruz. Bundan başka bir kişi de kolu çolak olduğu için başkalarının yardımına muhtaç durumdadır. Cizye ödemeyen bu kişilerin mesleklerinden göçebe bir yaşam tarzına sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu durum da düzenli bir şekilde vergi alımına imkân sağlamakta olduğundan bu kişilere muhtemelen cizye vergisi yükümlülüğü getirilmemiştir.

Gayr-i Müslim hane reislerinin de lâkapları incelendiğinde sahip oldukları lâkaplarının meslek, fizikî görünüş, fizikî engel, şöhret ve geldikleri memleketten oluştuğu görülmektedir.

Tablo 15: Gayr-i Müslim Hane Reislerine Ait Meslek ya da Belirgin Bir Özellik Belirten Lâkaplar

LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI	LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI
Çoban	5	Kaçapan	1
Bezirci	3	Kara Paça	1
Yetim	3	Kazak	1
Deli	2	Kısırancı	1
Serabdar	2	Koça	1
Bağçıvan	1	Kör	1
Besleme	1	Körtollu	1
Boyacı	1	Küçük	1
Çapoz	1	Mermer	1
Çeşmeci	1	Pala	1
Çortel	1	Papariz	1

Dobrelili	1	Poyraz	1
Dülger	1	Somuncu	1
Esir	1	Şeytan	1
Eskici	1	Terzi	1
Hancı	1	Uzun	1

Yapılan inceleme sonucunda Gayr-i Müslim hane reislerinde en sık kullanılan lâkabın “çoban” olduğu anlaşılmaktadır. Bunu bezirci ve yetim lâkaplarının takip ettiği ve eşit sayıda oldukları görülmektedir. Ardından **deli** ve **serabdar** lâkaplarının geldiği ve yine bunların da eşit sayıda olduğu anlaşılmaktadır. Bunları da diğer lâkaplar takip etmektedir.

Tabloda yer alan “besleme” lâkabına sahip hane reisi Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde kayıtlı olup tam adı “**Mersumun üvey oğlu gibi besleme Atnaz zımmi**”dir. Besleme, boğaz tokluğuna tutulan hizmetçi (kız)⁸⁸ demektir. Bu kişinin isminden hareketle 1844-1845 yıllarında Uzunköprü’de yaşayan bir kişinin besleme olduğu ve söz konusu deftere de bu şekilde kaydedildiği görülmektedir.

Tabloda görülen Malkoçlu, Kırkkavaklı ve Çakmaklı lâkaplarına sahip olan hane reisleri kasabaya köylerden gelmişlerdir. Söz konusu köyler günümüzde de bu isimlerini korumaktadırlar.

“**Kör**” lâkabına sahip olan hane reisinin tam adı **Kör İstanil Zımmidir**. Fakat kendisinin kör olduğuna dair açık bir bilgi bulunmamaktadır. Defterlerde bazı hane reislerinin fiziki görüntüsü ya da sağlık durumuyla ilgili açık bir ifadeye yer verilmiştir. Ancak Kör İstanil zımminin lâkabı gerçektende kör olduğu için mi verilmiştir belli değildir.

Uzunköprü’ye ait temettuât defterlerinde yapılan inceleme sonucunda Gayr-i Müslim bayanlarda da lâkap kullanılmıştır. Kullanılan bu lâkap muhtemelen bayanın eşinin mesleğine dayanılarak verilmiştir. Gebran Zımmi Mahallesi’nde kayıtlı olan

⁸⁸ Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 45.

bu Gayr-i Müslim bayan hane reisinin adı defterde *Fırıncı Karısı*⁸⁹ olarak kaydedilmiştir. Taşdığı ismi ise kaydedilmemiştir.

2. Hane Reislerinin Babasına Atfen Kullanılan Lâkaplar

Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinde aile veya lâkaplardan sonra oğlu, bin veya veledi kelimesi kullanılarak hane reisinin adı verilmiştir. Burada da Hane reisinin babasına atfen kullanılan lâkapların babasının fiziki yapısı, mesleği, şöhreti, memleketi, milliyeti, ruhsal yapısı vs. ilgili olduğu görülmektedir.

Tablo 16: Müslüman Hane Reislerinin Babasına Atfen Kullanılan Lâkaplar

LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI	LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI
Ahmedoğlu	3	Feyzioğlu	1
Koroğlu	3	Futaoğlu	1
Balçıklioğlu	2	Ganioğlu	1
Balıkçioğlu	2	Halimoğlu	1
Belcioğlu	2	Hasanoğlu	1
Bodur İbrahimioğlu ⁹⁰	2	Hekimoğlu	1
Deli Hüseyinoğlu	2	Hüseyinoğlu	1
Gagıoğlu	2	İbişoğlu	1
Genç Alioğlu	2	İnceoğlu	1
Hacı Alioğlu	2	İsaoğlu	1
Hamzaoğlu	2	Kabadayioğlu	1
Hocaoğlu	2	Kadiroğlu	1

⁸⁹ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05279.

⁹⁰ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05269.

Kadayıfçıoğlu	2	Kanlı Osmanoğlu	1
Kalaycıoğlu	2	Kaşıkcıoğlu	1
Kalburcuoğlu	2	Kaytaklı Hacı Mehmedoğlu	1
Kaytaklıoğlu	2	Kel Hasanoğlu	1
Mehmedoğlu	2	Keleşoğlu	1
Palavuzoğlu ⁹¹	2	Keleş İsmailoğlu	1
Saidoğlu	2	Kırnıkoğlu	1
Sarıyarlıoğlu	2	Kısılıoğlu	1
Sinoğlu	2	Kısıroğlu	1
Şakiroğlu	2	Kiriş Kıranoğlu	1
Tabakoğlu ⁹²	2	Köleoğlu	1
Tangıroğlu	2	Köseoğlu	1
Tenkoğlu	2	Kurtoğlu	1
Nezikoğlu	2	Küçük Alioğlu	1
Yenoğlu	2	Külcüoğlu	1
Abdullahoğlu	1	Mahmudoğlu	1
Abidzadeoğlu	1	Menteşoğlu ⁹³	1
Afikoğlu	1	Merikoğlu	1
Araboğlu	1	Mustafaoğlu	1
Arifoğlu	1	Naiboğlu	1
Aslanoğlu	1	Naimeoğlu	1
Azizoğlu	1	Nasıfoğlu	1
Bekiroğlu	1	Nayimeoğlu	1
Beleneoğlu	1	Nime?oğlu	1
Berber Feyzullahoğlu	1	Palancı Hasanoğlu	1
Boduroğlu ⁹⁴	1	Peltekoğlu	1

⁹¹ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05286.

⁹² BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05286.

⁹³ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05295.

⁹⁴ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05295.

Bostancioğlu	1	Rahmioğlu	1
Boşnakoğlu	1	Sarıyarlı Mehmedoğlu	1
Bozacioğlu	1	Satioğlu	1
Burmaoğlu	1	Sepetoğlu	1
Caferoğlu	1	Sinanoğlu	1
Cezayirlioğlu	1	Sirkeoğlu	1
Corteloğlu	1	Sopaoğlu	1
Cündoğlu	1	Süleymanoğlu	1
Çalıkoğlu	1	Süklün Osmanoğlu	1
Çavuşoğlu	1	Şeyh Ahmedoğlu	1
Çekeneoğlu	1	Terazicioğlu	1
Çivi oğlu	1	Teynekoğlu	1
Çolak Hasanoğlu	1	Topal Hüseyinoğlu	1
Çumçumoğlu	1	Uncuoğlu	1
Deli Osmanoğlu	1	Uzunoglu	1
Deli Mehmedoğlu	1	Yangöz Ahmedoğlu	1
Delibaşı Ahmedoğlu	1	Yarioğlu	1
Ebubekiroğlu	1	Yeğencioğlu	1
Edhem Efendinin oğlu	1	Yörük Ömeroğlu	1
Emir İsmailoğlu	1	Yusufoglu	1

Hane reisinin babasına atfen en sık kullanılan lâkaplar Ahmedoğlu, Köroğlu lâkaplarıdır. Bu lâkapları diğerleri takip etmektedir.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Tabakoğlu, Palavuzoğlu, Menteşoğlu ve Boduroğlu kelimeleri dikkatimizi çekmektedir. Şehre ait defterlerde Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi'nde kayıtlı olan Tabakoğlu Mustafa Dayı, Tabakoğlu Ahmed Dayı⁹⁵, Palavuzoğlu Ahmed Dayı, Palavuzoğlu Mehmed Ali Dayı⁹⁶, Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde kayıtlı olan

⁹⁵ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05286.

⁹⁶ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05286.

Menteşoğlu Ali⁹⁷, Boduroğlu Mehmed⁹⁸ ile Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde kayıtlı olan Bodur İbrahimodđlu Ali ve Bodur İbrahimodđlu Murad Dayı⁹⁹ isimli hane reislerinin kayıtları bulunmaktadır. Günümüzde de Uzunköprü'de bu isimleri soyadı olarak kullanan dört aile bulunmaktadır.

Tablo 17: Hane Reislerinin Annesine Atfen Kullanılan Lâkaplar

LÂKAPLAR	MAHALLESİ	KULLANIM SIKLIğI
Güllü Ümmühanodđlu	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	1
Elifoğlu	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	1

Annesine atfen kullanılan lâkaba sahip toplam iki kişi bulunmaktadır.

Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinde Gayr-i Müslimler için de aile veya lâkaplardan sonra oğlu kelimesi kullanılarak hane reisinin adı verilmiştir. Burada da hane reisinin babasına atfen kullanılan lâkapların baba ismi, babasının fiziki yapısı, babasının mesleği / şöhreti / memleketi vs. ile ilgili olduğu görölmektedir.

⁹⁷ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05295.

⁹⁸ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05295.

⁹⁹ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05269.

Tablo 18: Gayr-i Müslimlere Ait Hane Reislerinin Babasına Atfen Kullanılan Lâkaplar

LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI	LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI
Dimitrioğlu	7	Dolcuoğlu	1
Kostandioğlu	6	Doluoğlu	1
Frankıoğlu	5	Doprelıoğlu	1
Hristooğlu	4	Doyçooğlu	1
Nikolaoğlu	4	Ergiroğlu	1
Yorgioğlu	4	Estefanioğlu	1
Yuvanoğlu	4	Eşteryooğlu	1
Erkirioğlu	3	Gavretoğlu	1
Pikooğlu	3	Goncuoğlu	1
Urumoğlu	3	Gorozoğlu	1
Ustoyanoğlu	3	Göcenooğlu	1
Yanioğlu	3	Hristakioğlu	1
Andonoğlu	2	İstakioğlu	1
Danıoğlu	2	Keçioğlu	1
Gavırooğlu	2	Kısırancı	1
		Petkooğlu	
Keleşoğlu	2	Kifeoğlu	1
Kiryooğlu	2	Kiryazıoğlu	1
Nikooğlu	2	Kostaoğlu	1
Panayotoğlu	2	Mihaloğlu	1
Pavetkooğlu	2	Miladoğlu	1
Sürekçi?oğlu	2	Mirçooğlu	1
Tanaşoğlu	2	Orhondioğlu	1
Tellioğlu	2	Rizek?oğlu	1
Trandafilooğlu	2	Sağıroğlu	1
Ustovıloğlu	2	Sımeroğlu	1

Yanakioğlu	2	Simitoğlu	1
Aleksandiroğlu	1	Simooğlu	1
Ancooğlu	1	Ŗimorođlu	1
Angelioğlu	1	Ŗirb?oğlu	1
Apostoloğlu	1	Ŗiroođlu	1
Arhondioğlu	1	Tanailoğlu	1
Babarizoğlu	1	Temyuroğlu	1
BakŖoođlu	1	Terzioğlu	1
BaŖterođlu	1	Tırnova Karyeli Metrooğlu	1
Belhorosteoğlu	1	Toharoğlu	1
Bezircioğlu	1	Todorioğlu	1
Boğdanoğlu	1	Vasiloğlu	1
BoŖnakođlu	1	Vendoğlu	1
Braskooğlu	1	Vengelakioğlu	1
Çakal?oğlu	1	Vırasnaoğlu	1
Çapuzoğlu	1	Yanooğlu	1
ÇeŖmeciođlu	1	Yorgakioğlu	1
Dimitrakioğlu	1	Yuğacan?oğlu	1
Dobreoğlu	1		

Gayr-i Müslimlere ait hane reislerinin babasına atfen en sık kullanılan lâkap Dimitrioğlu'dur. Bu lâkabı sırasıyla Kostandioğlu, Frankıoğlu takip etmektedir. Ardından eşit sayıda olmak üzere Hırıstoğlu, Nikolaoğlu, Yorgioğlu ve Yuvanoğlu gelmektedir. Bu lâkapları da diğerleri takip etmektedir. Bu lâkaplar içerisinde kişinin babasının mesleğine (çeŖmeciođlu, terzioğlu gibi), memleketine (Tırnova karyeli Metrooğlu gibi), Ŗöhretine (keçioğlu gibi), fizikî yapısına (sağıroğlu, keleşoğlu gibi) atfen lâkaplar dikkat çekmektedir.

3.Memleket Bildiren Lâkaplar

Kişilerin veya ailelerinin çeşitli nedenlerle bir yerden başka bir yere gelip yerleşmelerinden ve geldikleri yerin adıyla anılmalarından dolayı bu lâkaplar verilmiş ve bu hane reisleri bu şekilde kaydedilmişlerdir.

Tablo 19: Memleket Bildiren Lâkaplar

LÂKAPLAR	MAHALLE	KULLANIM SIKLIĞI
Cezayirli	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi ¹⁰⁰	1
Kavaklılı	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1
Bey Karyeli	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	1
Kıkkavaklı ¹⁰¹	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	1
Sarıyarlı	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ¹⁰²	3
Haralalı ¹⁰³	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	1
Serezli	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	1
Vidinli	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi ¹⁰⁴	1
Benderli	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası ¹⁰⁵	1
Çakmaklı	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası	1
Mısırlı	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi ¹⁰⁶	1

¹⁰⁰ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05263.

¹⁰¹ Günümüzde Edirne ilinin Uzunköprü ilçesine bağlı Kıkkavak köyüdür. Ancak Kâtip defterdeki kaydında “*Kırık Kavaklı*” olarak yazmıştır.

¹⁰² BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05269.

¹⁰³ Günümüzde Edirne Uzunköprü’ye bağlı Altınyazı Köyünün eski ismi Harala olup 1960 yılında Altınyazı olarak değiştirilmiştir.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1nyaz%C4%B1_Uzunk%C3%B6pr%C3%BC (18 Ekim 2013)

¹⁰⁴ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05272.

¹⁰⁵ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05286.

¹⁰⁶ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05295.

Yukarıdaki tabloda geçen “**Kavaklı**” lâkabına sahip olan hane reisinin Uzunköprü’ye bugün Edirne’nin Meriç ilçesine bağlı Kavaklı Köyü’nden, “**Çakmaklı**” lâkabına sahip hane reisinin de Uzunköprü’ye bağlı Çakmak Köyü’nden gelip yerleştiği anlaşılmaktadır. Söz konusu köylerin isimleri halen kullanılmaktadır.

“**Haralalı**” lâkabına sahip hane reisinin Uzunköprü’ye bağlı Harala karyesinden veya Malkara kazasına bağlı Harala Karyesi’nden gelip Uzunköprü’ye yerleştiği düşünülmektedir.

Tabloda Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde kayıtlı *Kırık Kavaklı damadı Ahmed Dayı*¹⁰⁷,nın ismini kaydederken kâtip “**Kıkkavak**” kelimesini “*Kırık Kavak*” şeklinde yazarak yazım yanlışlığı yapmıştır. Bununla birlikte kâtip Şehsuvarbey Reayası Mahallesi’nde kayıtlı *Kıkkavaklı Niko zımmi*¹⁰⁸,nin kaydında da “**Kıkkavak**” kelimesini kullanmıştır. Günümüzde Uzunköprü’ye bağlı **Kıkkavak Köyü** bulunmaktadır. Kayıtlardaki bu yanlış yazım muhtemelen Osmanlıca’nın yazım konusunda tam bir kesinlik ve netliğinin olmamasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 20: Gayr-i Müslimlere Ait Memleket Bildiren Lâkaplar

LÂKAPLAR	MAHALLE	KULLANIM SIKLIĞI
Tırnovalı	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	1
Kıkkavaklı ¹⁰⁹	Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	1
Anadolulu	Muradiye Reayası Mahallesi	1
Çakmaklı	Muradiye Reayası Mahallesi	1
Malkoçlu	Muradiye reayası Mahallesi	1
Tırnova Karyeli	Muradiye Reayası Mahallesi	1

¹⁰⁷ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05269.

¹⁰⁸ BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05302.

¹⁰⁹ Kıkkavaklı Niko zımminin adında “*kıkkavak*” kelimesi “*kırkavak*” şeklinde yazılmıştır.

İstanbuli	Halise Hatun Reaya Mahallesi	1
-----------	------------------------------	---

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Gayr-i Müslim hane reislerine ait memleket bildiren lâkaplar içerisinde Uzunköprü'ye bağlı köylerden, Balkanlardan ve Anadolu'dan gelen kişilerin olduğu görülmektedir. Yani Uzunköprü şehrine sadece şehre bağlı olan köylerden değil başka yerlerden de gelip yerleşen kişiler bulunmaktadır.

4. Hane Reislerine Ait Akrabalık Bildiren Lâkaplar

Temettuât defterlerinde yapılan inceleme sonucunda Müslüman hane reislerine ait akrabalık bildiren lâkapların bulunduğu da tespit edilmiştir. Bu lâkaplar aşağıda bir tablo halinde verilmiştir.

Tablo 21: Müslüman Hane Reislerine Ait Akrabalık Bildiren Lâkaplar

LÂKAPLAR	MAHALLE	KULLANIM SIKLIĞI
Balıkçı damadı	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1
Canbaz damadı	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1
Koltuklu damadı	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1
Mehmed dayı damadı	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1
Monlaoğlu güveyisi	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1
Kırık Kavaklı damadı	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	1
Kara Osman damadı	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	1
Deli İbiş damadı	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	1
Futa damadı	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	1

Karamonla damadı	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	1
Mutaf damadı	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	1
Şehid Ağazade	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	1
Hacı Ömerzade	Muradiye İslâm Mahallesi	1
Uzun damadı	Muradiye İslâm Mahallesi	1

Yukarıdaki tabloda geçen ifadelerin dışında hane reisinin kardeşi de defterlerde kaydedilmiştir. Kâtip hane reisinin bir kardeşi varsa “**merkumun karındaşı ...**”, iki veya daha fazla erkek kardeşi varsa bunların isimlerini kaydederken de “**diğer karındaşı ...**” ifadesini kullanmıştır. Herhangi bir karışıklığa sebebiyet vermemek için bunlar yukarıdaki tabloda gösterilmemiştir.

Ayrıca hane reisinin yanında yaşayan kardeşleri, kayınpederi, kayını vs. varsa kâtip bunları hane reisinin ismi altında ayrıca yazmıştır. Bu kişilerin isimleri yazılırken Müslüman kişiler için “**merkumun kayınpederi Mehmed Dayı**” ve Gayr-i Müslimler için “**mersumun karındaşı Vasil zımmi**” örneğinde olduğu gibi “**merkum**” ve “**mersum**” ifadeleri kullanılmıştır. Müslümanların akrabalarını kaydederken her defasında bir üstte yazılı olan kişiyi (adı geçenin) belirtmek için “**merkumun**”, Gayr-i Müslimler için ise her zaman “**mersumun**” ifadesi kullanılmıştır.

Tablo 22: Gayr-i Müslim Hane Reislerine ait akrabalık bildiren lâkaplar

LÂKAPLAR	KULLANIM SIKLIĞI
Mersumun Kiryak Güveysi	1
Mersumun üveyoğlu gibi besleme	1
Mersumun üveyoğlu	2
Mersumun güveysi	1

Mersumun üvey babası	1
Mersumun damadı	1

Hane reisinin yanında yaşayan kardeşi varsa kâtip bunu Gayr-i Müslimler için “**mersumun karındaşı ...**” şeklinde kaydetmiştir. Yine diğer akrabalık bildiren ifadeler de bu şekilde kaydedilmiştir.

E. Hane Reislerinin Meslekleri

Uzunköprü Temettuât Defterleri’nde hemen hemen her hane reisi ile aile reislerinin meslekleri kaydedilmiştir. Buradan hareketle defterlerde kayıtlı bulunan kişilerin ekonomik faaliyet alanlarını görebilmekte ve böylece meslek gruplarının sosyal ve iktisadi yapı içerisindeki yeri ve önemini tespit edebilmekteyiz.

Defterlerde kayıtlı bulunan kişilerin mesleklerini çeşitli özelliklere göre gruplara ayırmak mümkündür. Defter incelemeleri sonucunda aynı niteliğe sahip olan meslekler bir araya getirilerek gruplar oluşturulmuştur. Buna göre meslekleri üretim fonksiyonlarına göre 8 grup içinde tasnif ettik. Fonksiyonlarına göre meslek grupları şu şekilde tasnif edilebilir:

- 1) Ziraat ve Hayvancılıkla İlgili Meslekler
- 2) Esnaf ve Sanatkârlıkla İlgili Meslekler
- 3) Ticaret Alım-Satım ile İlgili Meslekler
- 4) Eğitim ile İlgili Meslekler
- 5) Fiziki Güç ve İşçilikle İlgili Meslekler
- 6) Kamu Görevlileri
- 7) Askerî Görevliler

8) İşsiz-Güçsüz Olanlar

Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinde meslekler genel olarak hane reislerinin ismi üzerinde yazılmıştır, fakat bazı kişilerin meslekleri kaydedilmemiş veya belirtilmemiştir. Meslekleri yazılmayan kişilerin ne işle meşgul olduğu tespit edilirken çeşitli yollar izlenmiştir. Bazılarının meslekleri sahip oldukları lâkaplarından ve kayıtlarında yeralan meslek temettuât ından yola çıkılarak belirlenmiştir. Ayrıca bazı hane reislerinin meslekleri ise babası / kardeşi / amcası / kayını / eniştesi vs. yanında veya beraber olmaları nedeniyle aynı mesleğe sahip oldukları düşünülerek kaydedilmiştir. Ancak hemen şunu belirtmek isteriz ki bu kişilerin kayıtlarında *“babası/ eniştesi yanında işlemekte olduğu”, “karındaşıyla birlikte ziraat etmekte olduğu”* ya da *“babası yanında ziraat idmekte olduğu”* ifadeleri yer almaktadır. Bu şekilde açık ifadeler göz önüne alınarak hane reislerinin meslekleri kaydedilmiştir. Ayrıca bu durumların dışında kişinin mesleğine dair herhangi bir ipucu yok ise bu kişilerin sahip olduğu ekili ve dikili araziler, hayvanlar vs. göz önüne alınarak meslekleri belirlenip kaydedilmiştir.

Yine de Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinde mesleği tespit edilemeyen kişiler vardı. Bu kişilerin yaşlarının küçük olduğu (yani çocuk olmaları), yaşı büyük olup ihtiyarlıktan iş yapmaya gücü olmadığı ve de özünden dolayı iş yapamayacak durumda olduğu görülmektedir.

Örneğin Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Güllü Ümmühanoglu Mehmed Dayı'nın oğlu Salim'in defterdeki kaydında **“iki gözü kör olup birşeye liyakati olmayıp babası yanında”** ifadesi yer almaktadır. Yine aynı mahallede mesleği belirtilmeyen, yaşı küçük olup ve / veya yaşı büyük olup başkalarının yardımıyla geçinen kişiler de bulunmaktadır. Aynı durum diğer mahallelerde de söz konusudur. Yine Uzunköprü'de mesleği belirtilmeyen, yetim ve aynı zamanda yaşı küçük olan ve başkalarının yardımıyla geçinen kişiler de bulunmaktadır. Örneğin Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Yangöz Ahmedoğlu yetim Salim'in kaydında **“yetim sagir¹¹⁰ olup şunun bunun ianesiyle geçinmekte olduğu”** ifadesi

¹¹⁰ Sagir: Küçük, ufak. Henüz bulûğa ermemiş çocuk. (Bkz: Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 407.)

yer almaktadır. Söz konusu durum adı geçen mahallenin Müslüman nüfusu arasında söz konusudur.

Temettuât defterlerinden çok çeşitli bilgilere ulaşılabildiğinden bahsetmiştik. Örneğin Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Güllü Ümmühanoglu Mehmed dayı ile oğlu Salim hasta olduğu için iş yapamamakta ziraati diğer oğlu Said yapmaktadır. Ayrıca Güllü Ümmühanoglu Mehmed Dayı'nın yaşının 90 olduğu ve başkalarının yardımıyla geçindiği defterdeki kaydından anlaşılmaktadır.

Defterlerdeki kayıtlardan bazı hane reislerinin yaşlarını da öğrenebilmekteyiz. Örneğin temettuât defterlerinin tutulduğu zaman Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Bodur İbrahimoglu Murad Dayı'nın oğlu İbrahim'in yaşının yedi (7), Kırık Kavaklı damadı Ahmed Dayı'nın oğlu Halil'in yaşının dokuz (9), Genç Alioglu Süleyman Dayı'nın oğlu Arif'in yaşının altı (6), Sinoğlu Mustafa Dayı'nın oğlu Mehmet Ali'nin ise yaşının beş (5) olduğunu görmekteyiz. Bu kişilerin çocuk yaşta olmaları ve de meşgul oldukları bir meslekleri olmaması nedeniyle mesleği belirtilmeyenler içerisinde sayılmıştır.

Nezikoğlu İbrahimoglu Mustafa Dayı'nın defterdeki kaydında yaşının seksen beş (85) olduğu belirtilmiş olup *“hanesinden gayri nesnesi olmayıp merkumun sini kebir olup bir şeye liyakati olmayıp şunun bunun ianesinde geçinmede olduğu”* ifadesi bulunmaktadır. Yani kişinin yaşlılık nedeniyle çalışamaz durumda olduğunu ve başkalarının yardımıyla geçindiğini görmekteyiz.

Defterlerde kayıtlı bulunan kişiler hakkında bazı ayrıntılara da ulaşılabilmektedir. Mesela hane reislerinin meslekleri ile oğullarının mesleklerine bakıldığı zaman farklı meslekleri yaptıkları görülmektedir. Örneğin Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde Tenkoğlu Mehmed'in demirci esnafı olduğu, iki oğlundan birinin (Ali'nin) kendisinin yanında demirci çırağı olduğu anlaşılmaktadır.

Fakat diğ er oğ lu Ömer'in kendisinin yanında yaşadığı ancak demircilik yapmayıp ziraat yaptığı¹¹¹ kaydedilmiştir.

Ayrıca defterlerden bazı mesleklere ve kişilere dair ayrıntıları da öğrenebilmekteyiz. Uzunköprü'nün mahallelerinde kayıtlı bulunan çoban, hizmetkâr, sığırtmaç ve tebaalık mesleklerine sahip olan kişilerden bazılarının nerede ve/veya kimin yanında olduğu belirtilmiştir. Örneğin mesleği çoban olan Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Simeroğ lu Yuvan zımminin oğ lu Ustoyan zımminin kaydında, Nikolaoğ lu Petko zımminin karındaşı Ustovil zımmi'nin kaydında ve Kısırancı Petko zımminin oğ lu Petro zımmi'nin kaydında da Uzunköprü şehrinde Esad Efendi'nin yanında çoban olduklarına dair bir açıklama bulunmaktadır.

Kısırancı Petkooğ lu Ustoyan zımminin kaydında da “*adi çoban idüğü*” ve “*Burgaz kazasına tabi Köpüklü karyesinde Edirneli Kirkooğ lu Rosko? çobanın yanında çoban olduğı*” ifadesi yer almaktadır.

Yine aynı mahallede Nikolaoğ lu Küçük Yuvan zımminin mesleği “*adi hizmetkâr olduğı*” şeklinde kaydedilmiştir. Ayrıca defterdeki kaydında “*Kaza-i mezburda Ganiog lu Hasan ağ ada hizmetkâr*” ifadesi bulunmaktadır. Ganiog lu Hasan Ağa da Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde oturmaktadır.

Ayrıca Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi'nde mesleği hizmetkârlık olan Karamonla damadı Hasan Dayı'nın defterdeki kaydında Dimetoka'da İsmail Bey'in hizmetinde olduğ una dair bilgi bulunmaktadır.

Muradiye Reayası Mahallesi'nde mesleği sığırtmaçlık olan Miladoğ lu Mirço zımmi'nin kaydında “*mersum kaza-i mezbura tabi değ irmenci karyesinde sığırtmaç olup ...*” ifadesi bulunmaktadır.

Yine Muradiye İslâm Mahallesi'nde mesleği tebaalık olan Mustafa bin Abdi'nin kaydında “*Faziletli Hasib Bey Efendi'nin yanında olduğı*” ifadesi ve yine

¹¹¹ Tenkoğ lu Mehmed'in oğ lu Ömer'in kaydında “*zanaati yapmayıp kendi babası yanında ziraat itmekte olduğı*” ve “*Hane ve saire nesnesi olmayıp ancak babası yanında ziraat itmekte idüğü*” ifadeleri yer almaktadır.

Hacı Ömerzade Arif Ağa'nın kaydında "*devletlü Hasib Bey Efendi'nin yanında idüğü*" ifadesi yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen örneklerde görüldüğü üzere bazı hane reislerinin kimin yanında ve de şehir dışında ise nerede çalıştığına dair bilgiler elde edilmektedir.

Bundan başka mesleği imamlık ve müezzinlik olan kişilerin de hangi camiide görev yaptığı belirtilmiştir. Örneğin Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde İmam Hafız Mustafa Efendi'nin kaydından kendisinin Muradiye Mahallesi'nde oturduğu fakat Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'ndeki camiide görev yaptığını öğrenmekteyiz. Yine Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde kayıtlı bulunan Hafız Mehmed Efendi'nin kaydından Sultan Murad camiisinde imam olduğu, Müezzin Monla ile Müezzin Monla İzzet'in kaydından da her iki hane reisinin de Sultan Murad Camii'nde müezzin olduğu anlaşılmaktadır.

Öte yandan temettuât defterlerinden bir bilgiye daha ulaşılmaktadır, şöyle ki Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde kayıtlı bulunan Sarıyarlı Mehmedoğlu Şerif Ağa'nın kaydında "*bu senede ziraate başlamış idüğü*" ifadesi bulunmaktadır. Bu kayıt şehrimizde sadece bu mahallede ve adı geçen kişinin kaydında görülmektedir. Bu ifade herhangi bir mesleğe başlama zamanının da verilebildiğini ve kâtibin hane reislerinin içinde bulunduğu durumu ayrıntılı olarak aktarmaya çalıştığını düşündürmektedir.

Uzunköprü'de bazı kişilerin kayıtlarında aynı anda birkaç meslek bir arada yazılıp kaydedilmiştir. Örneğin Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Tangiroğlu Hacı Halil'in mesleği "*alışveriş ile meluf olup hizmetkâr ile ziraat itdüğü*", Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Ustoyanoğlu Petko zımminin mesleği "*Ekser ticareti çoban bazen ziraat idüğü*", Gebran Zımmi Mahallesi'nde Estefanioğlu Aleksandırı zımminin mesleği "*Bakkal esnafından bazen yevmiye ile ziraatte idüğü*", Temyuroğlu Panayot zımminin mesleği "*erbab-ı ziraat bazen bağcılık ile meluf olduğu*" şeklinde kaydedilmiştir. Bu ifadelerden anlaşılmaktadır ki bazı kişiler birden fazla mesleğe sahiptir.

Bundan başka Muradiye İslâm Mahallesi'nde Mirahur Süleyman Ağa'nın mesleği "*bila-sanat ahz-ü i'tacı idüğü*" şeklinde kaydedilmiştir. Hane reisi hem sanatsız hem de ahz- ü i'tacı yani alışveriş ile meşgul olarak kaydedilmiştir.

Gruplara ayırdığımız meslekleri gösteren tablo oluşturulurken şehre ait temettuât defterleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda meslekler üretim fonksiyonlarına göre tasniflenmiştir. Oluşturulan tabloya da aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 23: Meslek Grupları

MESLEK GRUPLARI	KİŞİ SAYISI
Ziraat ve Hayvancılıkla İlgili Meslekler	
Erbab-ı Ziraat	223
Çoban	47
Adi çoban	14
Çoban çırağı	1
Adi bahçevan	4
Bahçevan çırağı	4
Bahçevan	3
Kiracılık ¹¹²	5
Adi sığirtmaç	4
Sığirtmaç	3
Balıkçı	2
Adi balıkçı	1
Alışveriş ¹¹³	1

¹¹² Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde kayıtlı bulunan Elifoğlu Ömer'in mesleği "*kiracılık ile meluf olduğu*" şeklinde yazılmıştır. Bu kişinin neyi kiraladığına bakıldığında Gayr-i mezru tarladan gelir elde ettiği görülmektedir, yani tarlasını kiralamıştır. Ayrıca iki adet camus öküzü bulunmaktadır, muhtemelen camus öküzlerini kiralamaktadır. Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde kayıtlı olan Kabadayıoğlu Mustafa'nın iki adet camus öküzü bulunmaktadır. Ayrıca Tatar İsmail'in de iki adet kara sığır öküzü bulunmaktadır. Bu hane reislerinin hayvanlarını kiraladığı düşünülebilir. Ancak aynı mahallede Muhzır Said'in oğlu Mustafa ile Pekmezci Mustafa'nın oğlu Tahir'in kiralatacağı hiçbir malı bulunmamaktadır.

¹¹³ Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Tangıroğlu Hacı Halil'in mesleği "*alışveriş ile meluf olup ...*" şeklinde kaydedilmiş, fakat ne alışverişi olduğu belirtilmemiştir. Hane reisinin kaydı incelendiğinde sahip olduğu hayvanlar baz alınarak bunun "hayvan alışverişi" olduğu düşünülmektedir.

Hayvan alışverişi ¹¹⁴	1
Balıkçı çırağı	1
Bağcı	1
Bağcı kalfası	1
Çifçi	1
Sahib-i arz	1
Sebzelik	1
Sığırtmaç çırağı	1
Şütürban ¹¹⁵	1
Yüzdeci çırağı ¹¹⁶	1
Adi yüzdeci ¹¹⁷	5
Toplam	327
Esnaf ve Sanatkârlıkla İlgili Meslekler	
Berber	17
Berber kalfası	3
Berber çırağı	4
Duhancı ¹¹⁸	8
Kahveci ¹¹⁹	6
Adi kahveci	1
Kahveci tebaalığı	1
Nalband	6
Nalband kalfası	1
Teymurci (Demirci)	6
Teymurci kalfası	1
Teymurci çırağı	4
Hancı	5
Kalaycı	5
Adi kalaycı	1
Kalaycı kalfası	2
Adi kalaycı kalfası	1
Kalaycı çırağı	4
Adi kalaycı çırağı	1
Çilingir	4

¹¹⁴ Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde kayıtlı olan Koltuklu damadı İbrahim Dayı'nın mesleği ise "hayvan alışverişiyle meluf olduğu" şeklinde yazılmıştır.

¹¹⁵ Şütürban: Deveci, Deve çobanı (Bkz: Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 465.)

¹¹⁶ "Koyun çobanı çırağı"dır.

¹¹⁷ "Koyun çobanı"dır.

¹¹⁸ Duhan: Tütün (Bkz: Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 104.) Buradan hareketle Duhancı, tütüncü demektir.

¹¹⁹ Defterlerde bazı hane reislerinin mesleği "kahvecilik ile meluf idüğü", bazılarının "kahveci esnafından idüğü", bazılarının da "adi kahveci olduğu" ifadeleri ile kaydedilmiştir. Bu sebeple hepsi birlikte sayılıp kaydedilmiştir.

Çilingir çırağı	3
Yemenici	3
Yemenici kalfası	2
Yemenici çırağı	2
Fırıncı	2
Fırıncı kalfası	4
Fırıncı çırağı	1
Tüfenkçi	4
Dülger ¹²⁰	5
Adi dülger	1
Boyacı	5
Boyacı kalfası	1
Boyacı çırağı	4
Terzi	5
Terzi çırağı	1
Şerbethaneci	2
Kürkçü	2
Adi bezirci	1
Adi çulha ¹²¹	1
Adi değirmenci	1
Adi külhancı ¹²²	1
Aktar	1
Attar	3
Aktar çırağı	1
Bozacı	1
Debbağ (derici) ¹²³ kalfalığı	1
Doğramacılık	1
Hamr fırınında çalışan	1
Helvacı	1
Kürekçi	1
Kürekçi çırağı	1
Mumcu	1
Mürekkebçi	1
Sarraç ¹²⁴	1

¹²⁰ Hane reislerinin bazıları “dülgerlik ile meluf”, bazıları ise “dülger ustası olduğu” ifadeleriyle kaydedilmiştir. Bazılarının da defterdeki kaydından dülger olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple hepsi birlikte sayılıp kaydedilmiştir. Dülger: Binaların kapı ve pencereden başka ahşap kısımlarını yapan adam demektir. (Bkz: Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 106.)

¹²¹ Çulha: Bez ve sair mensucat dokuyan, dokuyucu (Bkz: Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, (14. Baskı), İstanbul 2005, s. 524.)

¹²² Külhancı: Hamam ocağını yakan kimse.

(Bkz: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53498bf9802be1.74600240) (1 Ocak 2014)

¹²³ Debbağ: Tabak, sepici, deri terbiye eden kimse. (Bkz: Ferit Devellioğlu, *Aynı Eser*, s. 170.)

¹²⁴ Sarraç (saraç): Semerci (Bkz: David Hopkins, *Vocabulary Persian, Arabic and English*, (4. Baskı), Londra 1810, s. 318.)

Sepetçi	1
Tabaklık	1
TOPLAM	149
Ticaret Alım Satım İle İlgili Meslekler	
Ahz-ü i'tadan	6
Ahz-ü i'ta çırağı	1
Bakkal çırağı	6
Bakkal	4
Çerçi ¹²⁵	2
Adi çerçi	1
Eskici	2
Pazarıcı	2
Hatab fûruhtu ¹²⁶	1
TOPLAM	25
Fiziki Güç ve İşçilikle İlgili Meslekler	
Adi çapacı	47
Çapacı	40
Tebaa ¹²⁷	26
Hizmetkâr	13
Adi hizmetkâr	9
Arabacı	9
Arabacı kiracısı	3
Adi arabacı kiracılığı	2
Orakçı ve çapacı	30
Orakçı ve çift gündeliği	3
Orakçı	1
Orakçı ve sairden	1
Orakçı ve sair kiracı	1
Adi korucu	1
Hatapçı (oduncu) ¹²⁸	1
Mehter ¹²⁹	1
Mehter çırağı	2
Adi mehter	2
Nazırlık ¹³⁰	1

¹²⁵ Çerçi: Ufak tefek eşyaları satan, Tuhafiyeci (Bkz: Şemseddin Sami, *Aynı Sözlük*, s. 508.)

¹²⁶ Furuht: Satma, satış. Hatab: Odun. (Bkz: Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 140, 172.) Buradan hareketle Hatab furuhtu: Odun satışı demektir.

¹²⁷ Tebaa: Bir nevi uşak.

¹²⁸ Hatab: Odun (Bkz: Raif Necdet Kestelli, *A.g.s.*, s. 172.) Buradan hareketle Hatapçı: Oduncu demektir.

¹²⁹ Mehter: 1) Yüksek rütbeli hizmetkâr, 2) Çadırlara bakan uşak, 3) at uşağı anlamındadır. (Bkz: Ferit Devellioğlu, *Aynı Sözlük*, s.603.)

¹³⁰ Nazırlık: bakan, gözetmen. (Bkz: Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 359.) Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde kayıtlı olan Süleyman bin Osman'nın defterdeki kaydından "Yayalarda Hacı Ahmet Ağa'nın çiftliğinde nazır olduğu" ifadesi bulunmaktadır. Muhtemelen hane reisi Osman Hacı Ahmed Ağa'nın çiftliğinde kâhyadır.

TOPLAM	193
Kamu Görevlileri	
İmam	8
Bekçilik	6
Hatib	1
Müezzin	4
Muhzır (mübaşir) ¹³¹	2
Müftü	1
Vakıf kâtibi	1
TOPLAM	22
Eğitim İle İlgili Meslekler	
Mektep hocası	2
Talib-i ilim (öğrenci)	1
TOPLAM	3
Askerî Görevliler	
Rediften müntakil asakir-i hazret-i şahanede olduğu	2
Asakir-i hazret-i şahanedен idüğü	1
Asakir-i redifde	1
TOPLAM	4
İşsiz Güçsüz Olanlar	
Mesleği belirtilmeyen	51
Bila-sanat (sanatsız)	10
Fukara	1
Sâil ¹³²	1
TOPLAM	63

Aile reislerinin mesleklerine bakıldığında birçok mesleğin usta, kalfa ve çırakları belirtilmiştir. Bu sebeple usta, kalfa ve çıraklar tabloda ayrı ayrı gösterilmiştir.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde birinci sırada Ziraat ve Hayvancılıkla İlgili Meslekler (327 kişi), ikinci sırada Fiziki Güç ve İşçilikle İlgili Meslekler (193 kişi), üçüncü sırada Esnaf ve Sanatkârlıkla İlgili Meslekler (149 kişi), dördüncü sırada İşsiz Güçsüz Olanlar (63 kişi), beşinci sırada Ticaret Alım Satım İle İlgili Meslekler (25 kişi), altıncı sırada Kamu Görevlileri (22 kişi), yedinci sırada Askerî Görevliler (4 kişi) ve son sırada da Eğitim İle İlgili Meslekler (3 kişi) gelmektedir.

¹³¹ Muhzır: Mübaşir, Mahkeme görevlisi (Bkz: Raif Necdet Kestelli, A.g.s., s. 319.)

¹³² Sâil: dilenci (Bkz: Raif Necdet Kestelli, A.g.s., s. 410.)

Tabloda mesleği kaydedilmeyen ve tespit edilemeyen kişilerin (toplam 51 kişi) olduğunu da görmekteyiz. Bunlara bakıldığında babası/kardeşi/damadı/oğulları yanında yaşayan, yetim ve çocuk yaşta olan, yaşlı olup çalışamayan, kör olup çalışamayan, mesleği yazılmayan ve tespit edilemeyen, sar'a hastası olan, kadın olan¹³³, kolu çolak olup çalışamayan kişiler oldukları defterlerdeki kayıtlarından anlaşılmaktadır.

Uzunköprü Temettuât Defterleri'nden elde edilen bilgilere göre şehirde en fazla erbab-ı ziraat (223 kişi) olup bu kişilerinde tarım sektöründe olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti'nde tarımın önemi çok az değişmekle birlikte 1800'lü yıllarda nüfusun beşte dördü ziraatle meşguldü¹³⁴. Bu minval üzere Uzunköprü'nün Osmanlı Devleti'nin genel özelliğini yansıtmakta olduğu söyleyebilir.

Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde Gülhancı İsmail'in mesleği "*erbab-ı ziraatden idüğü*" şeklinde kaydedilmiş başka bir açıklama yapılmamıştır. Ancak Gülhancı İsmail'in oğlu Halim'in kaydında ise babasının (yani Gülhancı İsmail'in) sahib-i arz (toprak sahibi) olduğu ve ziraatı Halim'in yaptığı görülmektedir¹³⁵.

Uzunköprü Temettuât Defterleri'nde '*tebaalık ile meluf idüğü*' ve "*tebaalık ile meluf olduğu*" olmak üzere iki ayrı şekilde yazılan meslek kaydına rastlanmıştır. Ancak nasıl bir meslek olduğunu anlama noktasında bazı kişilerin kaydında yer alan bir takım açıklamalar bize yardımcı olmuştur. Bu açıklamalar sadece Muradiye İslâm Mahallesi'nde mesleği "**tebaa**" olarak kaydedilen kişilerin kayıtlarında yer almaktadır. Ancak diğer mahallelerde mesleği "**tebaa**" olarak kaydedilmiş olan kişilerin kaydında aşağıda bahsedeceğimiz açıklamalar yer almamaktadır.

Muradiye İslâm Mahallesi'nde kayıtlı bulunan Mustafa bin Abdi'nin kaydında "*Faziletli Hasib Bey Efendinin yanında olduğu*" ifadesi bulunmaktadır.

¹³³ Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde Hasan Alemdar Zevcesi, Gebran Zımmi Mahallesi'nde Arhondo Nasranî ve Tanaş kızı Kirasuda Nasranî'nin mesleği yazılmamıştır.

¹³⁴ Donald Quataert (ed. Halil İnalçık-Donald Quataert), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Eren Yayıncılık, C. II., İstanbul 2006, s. 961.

¹³⁵ BOA. ML. VRD. TMT. 05295.

Yine aynı mahallede Hacı Ömerzade Arif Ağa'nın kaydında "*devletlü Hasib Bey Efendinin yanında idüğü*", İnceoğlu Mehmed Ağa'nın kaydında "*Yayar? karyesinde azadan Hacı Ahmed Ağa'nın yanında idüğü*" ifadeleri yer almaktadır. Bu açıklamalar "**tebaa**"nın hizmetçi, hizmetkâr, uşak olduğunu düşündürmüştür.

Öte yandan Ömer Faruk Arslan "*Temettuât Defterlerine Göre (1844-1845) Havza'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı*" adlı basılmamış yüksek lisans tezinde tebaanın bir nevi uşak anlamına geldiğini ve belli kişilerin hizmetlerini gördüklerini¹³⁶ belirtmektedir.

Ayrıca Nihan Purodran da "*Temettuât Defterlerine Göre Lüleburgaz'ın Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapısı*" adlı basılmamış yüksek lisans tezinde tebaayı Ömer Faruk Arslan'ın tezine dayanarak açıklamıştır. Bunun yanında Fatih Bozkurt da "*Maliye Nezareti Temettuât Defterlerine Göre Gördes Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Durumu*" adlı basılmamış yüksek lisans tezinde tebaayı "*kelime anlamı tâbî olarak (tâbî olan), uyarak anlamlarını taşıyan tebaadan tabiri pratikte hizmetkâr kelimesine yakın anlamıyla kullanılmış olmalıdır*"¹³⁷ diyerek açıklamıştır.

Yine Murat Yıldız da "*XIX. Yüzyılda Temettuât Defterleri'ne Göre Kütahya'nın Meydan ve Çukur Mahalleleri'nin Emlak ve Arazi Durumlarının Değerlendirilmesi*" adlı basılmamış yüksek lisans tezinde de tebaayı "bir tür uşaklık"¹³⁸ olarak açıklamıştır.

Bunun yanında Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Uzun Emir Dayı'nın kaydında "*kahveci tebaalığıyla meluf olduğu*" ifadesi yer almaktadır. Muhtemelen mesleği kahvehanede uşaklıktır. Bu ifade tebaalığın (uşaklığın) bir çeşidinin de olduğunu göstermektedir. Ancak kişinin kaydında kimin yanında çalıştığı

¹³⁶ Ömer Faruk Arslan, *Temettuât Defterlerine Göre (1844-1845) Havza'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006, s. 45.

¹³⁷ Fatih Bozkurt, "*Maliye Nezareti Temettuât Defterlerine Göre Gördes Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Durumu*", (Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa 2003, s. 40.

¹³⁸ Murat Yıldız, "*XIX. Yüzyılda Temettuât Defterleri'ne Göre Kütahya'nın Meydan ve Çukur Mahalleleri'nin Emlak ve Arazi Durumlarının Değerlendirilmesi*", (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2000, s. XXIV.

belirtilmemiştir. Bu kişinin kaydına baktığımızda elinde bağı, üzüm öşrü ve mesleğinden elde ettiği geliri bulunmaktadır.

Kayıtlarda mesleği tebaalık olarak geçenlere bakıldığında hemen hepsinin elinde üzüm öşrü ve bağı bulunmaktadır. Bazı kişilerin üzüm öşrü ve bağı yanında ayrıca çayır, sebze bahçesi, at (bargir), kısır camus ineği, kısır kara sığır ineği, kısır kara sığır danası, kısır camus, kısır camus malağı, sağmal camus, buzağı, kara sığır düğesi, sağmal kara sığır ineği içerisinde bir ya da birkaç tanesine sahip oldukları görülmektedir.

Bununla birlikte istisna olarak Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Mehmedoğlu Tahir Dayı'nın elinde üzüm öşrü, bağ, fırın dükkânından ve mumhaneden kira geliri bulunmaktadır. Bu kişinin 50 kuruş vergi verdiğini de görmekteyiz. Mesleği tebaalık olanların içerisinde muhtemelen durumu en iyi olan bu kişidir.

Ancak Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi'nde Arab Hüseyin Dayı'nın, Muradiye İslâm Mahallesi'nde Mustafa bin Abdi ile Kenari Ahmed Ağa'nın kaydında hiçbir şeylerinin olmadığı görülmektedir. Her birinin 20 kuruş vergi verdiği kayıtlarında mevcuttur.

Mesleği tebaalık olan Muradiye İslâm Mahallesi'nde Monla Ferhad bin Mustafa'nın elinde üzüm öşrü ve bağının olduğu görülmektedir. Ancak vergi vermemektedir. Fakat mesleği tebaalık olarak kaydedilenlerden ikisinin vergi verdiği belirtilmemiş, 23 kişinin vergi verdiği (14-50 kuruş arasında), iki kişinin ise (İbiş Ağa bin Ali Dayı'nın oğlu Ali ile İnceoğlu Mehmed Ağa'nın oğlu Arif'in) babası yanında olduğu ve vergi vermediği kaydedilmiştir.

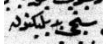
Defterlerin incelenmesi esnasında ne olduğu anlaşılamayan bir başka meslek daha bulunmaktadır. Bu meslek defterlerde **“yüzdecî çırağı”** ve **“adi yüzdecî olduğu”** şeklinde kaydedilmiştir. Şehsuvarbey İslâm Mahallesi defterinde Corteloğlu Tahir Dayı'nın kardeşi İsmail'in kaydında **“mahalle-i mezburda yüzdecî çırağı idüğü”** ifadesi de bulunmaktadır.

Doğan Yörük “*XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı*” adlı basılmamış doktora tezinde “*Kabîle-i Yüzdeciyân*” ve “*Tâife-i Yüzdeciyân*” olarak kayıtlı taifenin büyük çoğunluğunun yörük olduğunu, tamamının hayvancılık faaliyetiyle uğraşmasından dolayı halis Türkmen göçebeleri olduğunu ve koyun çobanlığı ettiklerini¹³⁹ belirtmektedir.

Feridun Emecen’de yüzdeci Yörüklerin her yüz koyuna kırk akçe ağnam vergisi verdikleri için bu adla anıldıklarını¹⁴⁰ söylemektedir. Bu açıklamalardan hareketle mesleği “**yüzdeci**” olarak kayıtlı bulunan kişileri “**koyun çobanı**” olarak düşünülerek hayvancılıkla ilgili meslekler grubuna dâhil edilmiştir.

Mesleği yüzdeci (koyun çobanı) olan kişilerden Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi’nde Deli Ali’nin sadece bir adet merkebi (eşek) olduğu görülmektedir. Diğer kişilerin ise hiçbir malı, tarlası vs. yoktur. Mesleği yüzdeci olan altı kişiden dört tanesinin geçen yıl 11-16 kuruş arasında vergi ödediği, bir tanesinin vergi vermediği, diğerinin ise vergiyi kardeşi ile müşterek verdiği görülmektedir.

Bazı kişilerin mesleklerinin “**mehter olduğu**”, “**mehter çırağı**” ve “**adi mehter olduğu**” şeklinde kaydedildiği görülmektedir. Ferit Devellioğlu Mehter’i 1) Yüksek rütbeli hizmetkâr, 2) Çadırlara bakan uşak, 3) at uşağı¹⁴¹ anlamlarında vermiştir. Bu sebeple mehter Fiziki Güç ve İşçilikle İlgili Meslekler grubu içerisine dâhil edilmiştir. Ancak bu kişilerin kayıtlarında kimin yanında çalıştıkları belirtilmemiştir.

Yukarıdaki tabloda yer alan mesleklerin dışında bazı aile reislerinin kayıtlarında da yedilik? (6 kişi), çobancı yediliği? (1 kişi), çorba yediliği? (1 kişi), ... yediliği? (1 kişi), orakdan ve çobancı yediliği? (1 kişi) gibi meslek kayıtları bulunmakta olup ne tür bir meslek olduğu tespit edilememiştir.

¹³⁹ Doğan Yörük, *XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2002, s. 78.

¹⁴⁰ Feridun Emecen, “Ağnam Resmi”, *DİA*, C. I., İstanbul 1988, s. 478.

¹⁴¹ Ferit Devellioğlu, *Aynı sözlük*, s.603.

“Çobancı yediliği?” ve “çorba yediliği?” mesleklerinden hareketle “yedilik” ifadesinin kesin olmamakla birlikte “haftalık” olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca yedilik mesleğinin alt grup ya da çeşitlerinin olduğu da yine bu ifadelerden anlaşılmaktadır.

Bu mesleği yapanların sahip olduğu mal-mülk ve hayvanlara bakılacak olursa, Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde Ustoyanoğlu yetim Dimitri zımmının kara sığır tosunu, sağmal kara sığır ineği bulunmakta olup 15 kuruş vergi vermektedir. Ancak aynı mahallede Kısırancı Petko zımmının oğlu Dimitri zımmının ve de Dolcuoğlu Kaçapan Petro zımmının üvey oğlu gibi besleme Atnaz zımmının, Şehsuvarbey Reayası Mahallesi’nde Kırkavaklı Niko zımmının oğlu Yorgaki zımmi ile Esir Dimitri zımmının oğlu Angeli zımmının mal ve hayvanı olmayıp vergi vermemiştir.

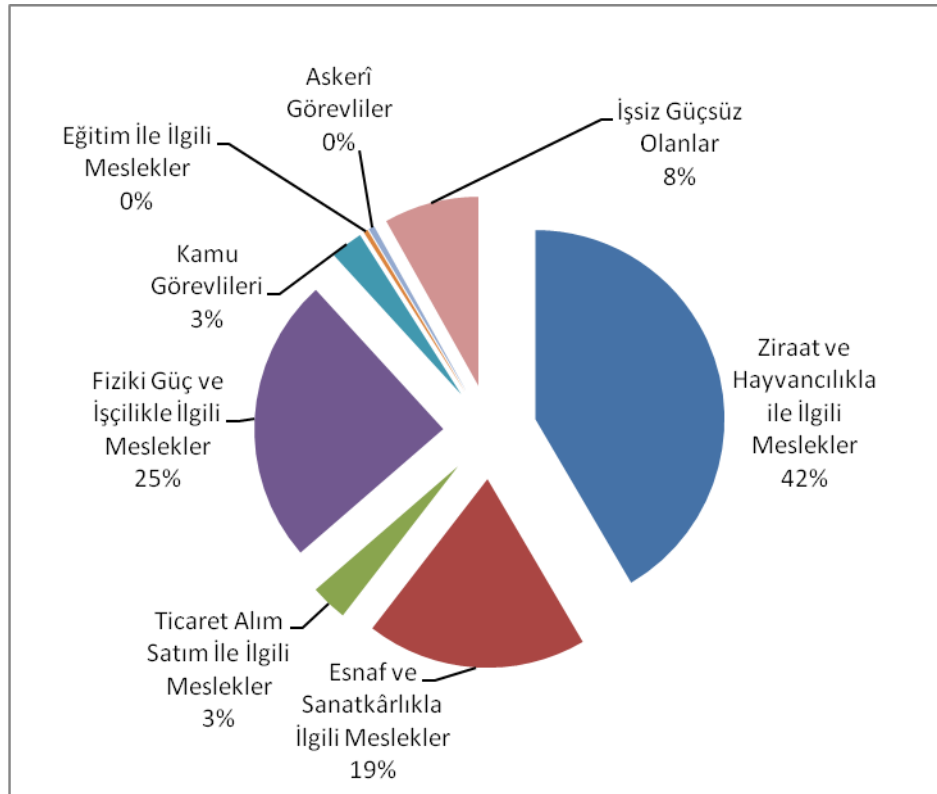
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptiyan ve Reayası Mahallesi’nde Dimitri zımmının karındaşı Petko zımmının mal ve hayvanı bulunmayıp vergisini kardeşiyle müşterek vermiştir. Halise Hatun Reayası Mahallesi’nde Nikooğlu Panço zımmının oğlu Nikola zımmi ve Sürekçi?oğlu Atnaş zımmının oğlu Petko zımmi ile Muradiye Reayası Mahallesi’nde Yorgioğlu Yamandi zımmının oğlu Vengel zımmi ve Ergiroğlu Dimitri zımmının karındaşı Dimitraki zımmının mal ve hayvanı olmayıp vergi verip vermediği belirtilmemiştir.

Sahip oldukları herhangi bir mal-mülk ve de hayvan olmaması ya da kişilerin kaydında yediliğe dair en ufak bir açıklamanın yapılmamış olması bu mesleğin nasıl bir meslek olduğunu tahmin etme fırsatı vermemektedir. Dikkatimizi çeken bir husus da yedilik mesleğine sahip olan tüm kişiler Gayr-i Müslim’dir. Ayrıca sadece Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde oturan Ustoyanoğlu Yetim Dimitri zımmi hariç diğer kişilerin herbiri babası ya da kardeşinin hanesinde oturmaktadır.

Bu kişilerin birlikte oturduğu babalarının mesleğine bakıldığında erbab-ı ziraat, çoban ve adi hizmetkâr; kardeşlerinin mesleğine bakıldığında ise çoban ve bozacı oldukları görülmektedir.

Aşağıdaki grafik meslek gruplarının toplam mevcudu baz alınarak oluşturulmuştur.

Grafik 5: Meslek Grupları

Uzunköprü'deki Meslek gruplarına baktığımızda % 42'lik payı ile Ziraat ve Hayvancılıkla İlgili Meslekler birinci sırada gelmektedir. Bu meslek grubunu sırasıyla % 25'lik payla Fiziki Güç ve İşçilik İle İlgili Meslekler, % 19'luk payla Esnaf ve Sanatkârlıkla İlgili Meslekler, % 8'lik payla İşsiz Güçsüz Olanlar, % 3'lük payla Ticaret Alım Satım İle İlgili Meslekler, % 3'lük payla Kamu Görevlileri takip etmektedir. Ancak Eğitim İle İlgili Meslekler ile Askerî Görevliler (% 0) ise yüzdeler dilime giremeyecek kadar azdır.

Uzunköprü Temettuât Defterleri'nden mahallelerde hangi mesleklerin yapıldığını görebilmekteyiz. Burada mahallelerde yer alan mesleklere değinilecektir.

Tablo 24: Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	Erbab-1 ziraat	29
	Tebaa	6
	Adi çapacı	5
	Berber	1
	Berber çırağı	2
	Duhancı	2
	Hizmetkâr	2
	Adi Hizmetkâr	1
	Adi arabacı kiracı idüğü	1
	Adi Külhancı	1
	Alışveriş ¹⁴²	1
	Balıkçı	1
	Bekçi	1
	Fukara	1
	Hayvan alışverişi	1
	İmam	1
	Kahveci	1
	Kahveci tebaalığı	1
	Mesleği belirtilmeyen ¹⁴³	1
	Nalband	1
Nalband kalfalığı	1	
Sâil (dilenci)	1	
Vakıf Kâtibi	1	

¹⁴² Tangiroğlu Hacı Halil'in mesleği "alışveriş ile meluf olup hizmetkâr ile ziraat idüğü" şeklinde kayıtlıdır. Bu kişi birden fazla mesleğe sahip olduğu için icra ettiği meslekler tek tek sayılıp gösterilmiştir.

¹⁴³ Monlaoğlu güveyisi Monla Ali'nin kayınpederi Mehmed Dayı damadının yanında yaşamaktadır. Mesleği belirtilmemiştir.

	Yüzdecî çırağı ¹⁴⁴	1
--	-------------------------------	---

Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde en fazla erbab-ı ziraat (29 kişi) bulunmaktadır. Mesleği belirtilmeyen kişi Monlaoğlu güveyisi Monla Ali'nin kayınpederi Mehmed Dayı olup kaydında “*hane ve sairesi olmayup damadı ianesiyle olduğu*” ifadesi yer almaktadır. Yani Mehmed dayı damadının yanında yaşamaktadır. Muhtemelen sahip olduğu mesleği yapmadığından mesleği belirtilmemiştir.

Tabloda “*yüzdecî çırağı*” olarak kayıtlı olan kişinin defter kaydında “*mahalle-i mezburda yüzdecî çırağı idüğü*” ifadesi bulunmaktadır. Bugün Uzunköprü'nün bazı mahallelerinde hayvan sahibi olan kişiler bir ya da birkaç kişiye hayvanlarını her gün otlatmak üzere teslim etmektedir. Bu kişiler de farklı kişilerden aldıkları bu hayvanları otlatmaktadır. Akşam saatlerinde de tekrar hayvanlar sahiplerine teslim edilmekte ve ertesi sabah tekrar otlatılmak üzere teslim alınmaktadır. Hayvanları otlatan bu kişiler hayvan otlatma karşılığında da para kazanmaktadır. Corteloğlu Tahir Dayı'nın kardeşi İsmail'in kaydında yer alan “**mahalle-i mezburda yüzdecî çırağı idüğü**” ifadesi bu kişinin Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde oturan hayvan sahibi kişilerin hayvanlarını otlatarak geçimini sağladığını düşündürmektedir. Yani bu kişi mahallenin yüzdecisi (koyun çobanı)dir.

¹⁴⁴ Corteloğlu Tahir Dayı'nın kardeşi İsmail'in kaydında “*Mahalle-i mezburda yüzdecî çırağı idüğü*” ifadesi yer almaktadır.

Tablo 25: Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	Adi Çapacı	7
	Çapacı	2
	Çilingir	4
	Çilingir çırağı	3
	Adi yüzdeci	5
	Demirci	4
	Demirci kalfası	1
	Demirci çırağı	4
	Erbab-1 ziraat	1
	Adi Kahveci	1
	Kalaycı	5
	Adi Kalaycı	1
	Kalaycı kalfası	2
	Adi kalaycı kalfası	1
	Kalaycı çırağı	4
	Adi kalaycı çırağı	1
	Adi mehter	2
	Mehter	1
	Mehter çırağı	2
	Balıkçı çırağı	1
Adi sığırtaç	2	
Sığırtaç çırağı	1	

Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde en fazla adi çapacı (7 kişi) bulunmaktadır. Ardından kalaycı (5 kişi) ve adi yüzdeci¹⁴⁵ (5 kişi) gelmektedir.

¹⁴⁵ Koyun çobanı demektir. (Bkz: Doğan Yörük, *Aynı Tez*, s. 78.)

Bu mahallede de sığırtaç Hasan'ın mesleğinin sığırtaçlık olduğunu ve “mahalle-i mezbur sığırtaçlığından...” elde ettiği meslek gelirinin bulunduğunu defter kaydında görmekteyiz. Bu kişi de muhtemelen tıpkı Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'ndeki Corteloğlu Tahir Dayı'nın kardeşi İsmail¹⁴⁶ gibi mahalle sakinlerinin hayvanlarını otlatarak geçimini sağlamaktadır.

Tablo 26: Şehsuvarbey Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	Erbab-ı ziraat	17
	Adi çapacı	8
	Adi çoban	7
	Çoban	5
	Adi bahçevan ¹⁴⁷	4
	Bahçevan çırağı	2
	Bahçevan	1
	Orakçı ve çapacı	4
	Yedilik?	1
	... yediliği?	1
	Çoban çırağı	1
	Hizmetkâr	1
	Adi hizmetkâr	2
	Arabacı kiracısı	1
	Adi arabacı kiracılığı	1
Adi bezirci	1	

¹⁴⁶ Mesleği “mahalle-i mezburda yüzdeci çırağı idüğü” şeklinde kayıtlı bulunmaktadır.

¹⁴⁷ 4 kişiden biri olan Frankıoğlu Giran zımmi'nin kaydında “adi bahçeci esnafından idüğü” ifadesi bulunmaktadır.

Şehsuvarbey Reayası Mahallesi'nde en fazla erbab-ı ziraat (17 kişi) bulunmaktadır. Bunu 8 kişi ile adi çapacı, 7 kişi ile çoban takip etmektedir.

Tablo 27: Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	Erbab-ı ziraat	40
	Mesleği belirtilmeyen ¹⁴⁸	11
	Berber	1
	Bilâ-sanat	1
	Çoban	4
	Adi çoban	2
	Hatabçı	1
	Çapacı	1
	Adi çapacı	1
	Orakdan ve çobancı yediliğinden?	1
	Oraktan çapadan	1
	Yedilik?	1
	Çobancı Yediliği?	1
	İmam	1
	Adi Hizmetkâr	1
	Sepetçi	1
	Rediften müntakıl asakir-i hazret-i şahanede olduğu	2
Asakir-i hazret-i şahaneden idüğü	1	

Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde en fazla erbab-ı ziraat (40 kişi) bulunmaktadır. Mesleği belirtilmeyen ve tespit edilemeyen kişilerin (11 kişi) çocuk

¹⁴⁸ 1 kişi "İki gözü a'ma olup bir şeye liyakati olmayıp babası yanında olduğu" ve 2 kişi "yetim sağır olup şunun bunun ianesinde geçinmekte olduğu" ifadesi bulunmaktadır.

yaşta oldukları, yaşlı oldukları ya da babası yanında oldukları belirtilmiştir. Bununla birlikte bu kişilerin mesleklerine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 28: Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	Çapacı	11
	Mesleği belirtilmeyen ¹⁴⁹	9
	Tebaa	8
	Berber	7
	Berber kalfası	1
	Berber çırağı	1
	Erbab-ı ziraat	6
	Arabacı	4
	Arabacı kiracısı ¹⁵⁰	2
	Kiracılık ¹⁵¹	4
	Bekçi	3
	Duhancı	3
	Müezzin	3
	Bilâ-sanat	2
	İmam	2
Nalband	2	

¹⁴⁹ Bir kişinin “*merkum sabi olduğu*” bir kişinin “*ihtiyar olduğu*”, bir kişinin “*oğulları ianesinde*” olduğu, bir kişinin “*karındaşıyla beraber olduğu*”, beş kişinin de “*babasıyla beraber olduğu*” defterlerdeki kayıtlarında görülmektedir.

¹⁵⁰ Mesleği “*kiracılık ile meluf olduğu*” şeklinde kayıtlı olan Yörük Hasan bin İsmail ile Kadayıfçioğlu Arif’in “**araba kiracılığı**” yaptığı meslekten elde ettiği gelirinde yer alan “*araba kiracılığından bir senede temettuâtı*” ifadesinden tespit edilmiştir.

¹⁵¹ Kabadayıoğlu Mustafa'nın camus öküzü çift'i ile Tatar İsmail'in kara sığır öküzü çift'i bulunmaktadır. Bu kişilerin mesleği “*kiracılık ile meluf olduğu*” şeklinde kaydedilmiş olup hayvanlarını kiraladıkları düşünülebilir. Ancak Muhzır Said'in oğlu Mustafa ile Pekmezci Mustafa'nın oğlu Tahir'in kiralatacağı hiçbir nesnesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte bu kişilerin kaydında meslek gelirlerinin olduğu görülmesine rağmen açık bir şekilde neyi kiraladıkları da belirtilmemiştir.

	Adi Hizmetkâr	1
	Çerçi	1
	Debbağ (derici) kalfalığı	1
	Hatab furuhtundan (odun satışı) ¹⁵²	1
	Mekteb hocası	1
	Nazır ¹⁵³	1
	Pazarcı	1
	Talib-i ilim (öğrenci)	1
	Tüfenkçi	1

Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde en fazla çapacı (11 kişi) bulunmaktadır. Bu mesleği tebaa (8 kişi), berber (7 kişi), erbab-ı ziraat (6 kişi) takip etmektedir. Bununla birlikte mesleği belirtilmeyen 9 kişi bulunmaktadır.

¹⁵² Vidinli Mehmed Ağa oğlu Ahmed'in kaydında “*Asakir-i muntazama-i şahane mülazimlarından muhrec idüğü*” ifadesi bulunmaktadır. Daha önce asker iken bu meslekten ayrılmış şimdi odun satışı yapmaktadır.

¹⁵³ Süleyman bin Osman'ın kaydında “*Yayalarda Hacı Ahmet Ağa'nın çiftliğinde nazır olduğu*” ifadesi bulunmaktadır. Muhtemelen kişi burada kâhyalık yapmaktadır.

Tablo 29: Gebran Zımmi Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Gebran Zımmi Mahallesi	Çoban	12
	Adi çoban	1
	Mesleği belirtilmeyen ¹⁵⁴	7
	Çapacı	7
	Erbab-ı ziraat	6
	Boyacı	4
	Boyacı kalfası	1
	Boyacı çırağı	4
	Bakkal	3
	Bakkal çırağı	3
	Berber kalfası	1
	Bahçevan	2
	Bahçevan çırağı	2
	Orakdan çapadan	1
	Hizmetkâr	1
	Adi hizmetkâr	2
	Adi balıkçı	1
	Pazarcı	1
	Fırıncı	2
	Fırıncı kalfası	4
	Fırıncı çırağı	1
	Yemenici	2
	Yemenici Kalfası	2
	Yemenici çırağı	2
Adi çulha	1	
Adi değirmenci	1	

¹⁵⁴ Defter kayıtlarında bir kişinin “*dul karı olduğu*”, bir kişinin sar'a hastası olup babası yanında olduğu, bir diğer kişinin de yaşının küçük olup kardeşinin yanında olduğu ve dört kişinin de yetim olduğu görülmektedir.

	Adi Dülger	1
	Aktar	1
	Aktar ırağı	1
	Bağcı	1
	Bağcı kalfası	1
	Eskici	1
	Hamr fırınında alışan	1
	Hancı	1
	Kürekçi	1
	Kürekçi ırağı	1
	Mumcu	1
	Terzi ırağı	1

Gebran Zımmi Mahallesi'nde en fazla oban (12 kişi) bulunmaktadır. Bunu apacı (7 kişi) ve erbab-ı ziraat (6 kişi) takip etmektedir. Bununla birlikte mesleği belirtilmeyen 7 kişi bulunmaktadır.

Tablo 30: Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptiyan ve Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptiyan ve Reayası Mahallesi	Erbab-1 ziraat	46
	Adi çapacı	11
	Mesleği belirtilmeyen ¹⁵⁵	5
	Oraktan ve çapadan	5
	Berber	3
	Berber çırağı	1
	Çoban	2
	Adi çoban	1
	Sığırtmaç	1
	Adi sığırtmaç	2
	Teymurci	2
	Hizmetkâr ¹⁵⁶	1
	İmam	1
	Orakçı	1
	Şuturban (deveci) ¹⁵⁷	1
	Tebaa	1
Terzi	1	
Yedilik?	1	

Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptiyan ve Reayası Mahallesi'nde en fazla erbab-1 ziraat (46 kişi) bulunmaktadır. Bunu adi çapacılar (11 kişi) izlemektedir.

¹⁵⁵ Bir kişinin “*Kolu çolak olup şunun bunun ianesiyle geçinmede*” ve iki kişinin de “*şunun bunun ianesiyle geçinmede*” olduğu defter kaydında belirtilmiştir. Bir diğer kişininde kendisi hastadır. Ayrıca bir başka kişinin de “*babasıyla beraber olduğu*” kaydında görülmektedir.

¹⁵⁶ Karamonla damadı Hasan Dayı'nın kaydında “*Dimetoka'da İsmail Bey hizmetinde idüğü*” ifadesi bulunmaktadır. Bu açıklama kişinin nerede ve kimin yanında hizmetkâr olduğunu belirtmektedir.

¹⁵⁷ İmaretçi Ahmed Dayı'nın kaydında “*İmarette şuturbandan idüğü*” ifadesi bulunmaktadır.

Tablo 31: Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Halise Hatun Reayası Mahallesi	Erbab-ı ziraat	22
	Çoban	17
	Orakçı ve çapacı	7
	Orakdan ve sairden	1
	Orakçı ve sair kiracı ¹⁵⁸	1
	Adi çapacı	5
	Hizmetkâr ¹⁵⁹	5
	Adi Çoban	3
	Attar	1
	Sebzeci ¹⁶⁰	1
	Terzi	1
	Yedilik?	1
	Çorba yediliği?	1

Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde en fazla erbab-ı ziraat (22 kişi) bulunmaktadır. Bu mesleği çobanlık (17 kişi) takip etmektedir.

¹⁵⁸ Pikoğlu Meterda'nın oğlu Mirço'nun hiçbir malı yoktur. Bu sebeple neyi kiraladığı belli değildir.

¹⁵⁹ Bir kişinin kaydında hizmetkâr yerine “**hizmetçi**” tabiri kullanılmıştır.

¹⁶⁰ Hane reisi Vendoğlu Yuvan zımminin mesleği defterde “*sebzelik ile meşgul idüğü*” şeklinde kaydedilmiştir.

Tablo 32: Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	Erbab-ı ziraat	20
	Mesleği belirtilmeyen ¹⁶¹	9
	Alışverişçi	5
	Alışverişçi çırağı	1
	Çapacı	5
	Adi çapacı	4
	Arabacı	4
	Berber	3
	İmam	3
	Tebaa	3
	Dülger	2
	Hizmetkâr	2
	Adi hizmetkâr	2
	Muhzır	2
	Nalband	2
	Adi korucu	1
	Asakir-i redifte	1
	Attar	1
	Bekçi	1
	Çifçi	1
Helvacı	1	
Kiracı ¹⁶²	1	

¹⁶¹ Bazı hane reislerinin meslekleri defterde belirtilmemiştir. Bununla birlikte dokuz kişiden ikisinin “babası yanında olduğu”, bir kişinin de “karındaşı yanında olduğu” defterdeki kayıtlarda görülmektedir.

¹⁶² Elifoğlu Ömer’in mesleği “kiracılık ile meluf olduğu” şeklinde kaydedilmiş ancak neyi kiraladığı belirtilmemiştir. Kişinin defterdeki kaydında 15 dönüm Gayr-i mezru tarlası, 1 dönüm bağı, 2 adet camus öküzü, 2 adet koşum öküzü olduğu görülmektedir. Gayr-i mezru tarladan geliri bulunmaktadır. Kişi bu tarlayı kiraladığı için mesleği kiracılık olarak yazılmış olabilir.

	Mürekkebçi	1
	Sahib-i arz	1
	Sarrac	1
	Tabaklık	1
	Tüfenkçi	1

Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde en fazla erbab-ı ziraat (20 kişi) bulunmaktadır. Dokuz (9) kişinin mesleği tespit edilememiştir. Beş (5) kişi çapacılık, beş (5) kişi de alışverişçi¹⁶³lik yapmaktadır.

¹⁶³ Ahz-ü i'ta: alışveriş demektir. (Bkz: Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 7.) Buradan hareketle Ahz-ü i'tacı da alışveriş yapan kişi demektir.

Tablo 33: Muradiye İslâm Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Muradiye İslâm Mahallesi	Erbab-ı ziraat	20
	Mesleği belirtilmeyen ¹⁶⁴	9
	Tebaa ¹⁶⁵	8
	Bilâ-sanat	6
	Adi çapacı	6
	Çapacı	1
	Kahveci	5
	Duhancı	3
	Berber	2
	Berber kalfası	1
	Hancı	2
	Tüfenkçi	2
	Alışverişiçi ¹⁶⁶	1
	Attar	1
	Balıkçı	1
	Bekçi	1
	Çerçi	1
	Adi çerçi	1
	Eskici	1
	Doğramacı	1
Hizmetkâr	1	
Mekteb hocası	1	
Müezzin	1	

¹⁶⁴ Bir kişinin karındaşıyla aynı hanede olduğu, sekiz kişinin de babasıyla beraber olduğu belirtilmiştir. Ayrıca babasıyla beraber olanlardan bir kişinin fitik olduğu, bir diğ erinin de hem fitik hem de sar'a hastası olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere temettuât defterleri, kayıtlı olan kişilerin sağlık durumları ile ilgili bilgiler de içermektedir.

¹⁶⁵ İbiş Ağa bin Ali Dayı'nın kaydında "*bila-sanat metruk olub bazen tebaalık ile meluf idüğü*" ifadesi bulunmaktadır. Ali Dayı daha önce herhangi bir iş yapmamakta iken artık bazen tebaalık yapmaktadır.

¹⁶⁶ Mirahur Süleyman Ağa'nın kaydında "*bilâ-sanat ahz-ü i'tacı idüğü*" ifadesi bulunmaktadır.

	Müftü	1
	Nalband	1
	Yemenici	1
	Hatib	1

Muradiye İslâm Mahallesi'nde en fazla erbab-ı ziraat (20 kişi) bulunmaktadır. Bu mesleği tebaalık (8 kişi) takip etmektedir.

Tablo 34: Muradiye Reayası Mahallesi'nde Mesleklerin Dağılımı

MAHALLE	MESLEKLER	KİŞİ SAYISI
Muradiye Reayası Mahallesi	Erbab-ı ziraat	16
	Bilâ-sanat	1
	Çapacı	13
	Orakçı ve çapacı	12
	Orakçı ve çift gündeliği	3
	Yedilik?	2
	Çoban	7
	Arabacı	1
	Sığırtmaç ¹⁶⁷	2
	Hancı	2
	Bakkal	1
	Bakkal çırağı	3
	Dülger	3
	Boyacı	1
	Terzi	3
	Kürkçü	2
Şerbethaneci	2	
Bozacı	1	

¹⁶⁷ Miladoğlu Mirço zımminin kaydında "kaza-i mezbura tabi Değirmenci karyesinde sığırtmaç", Miladoğlu Mirço'nun oğlu Kiryo'nun kaydında "Değirmenci karyesinde sığırtmaç olduğu" ifadesi bulunmaktadır.

Muradiye Reayası Mahallesi'nde en fazla erbab-ı ziraat (16 kişi) bulunmaktadır. Bu mesleği (13 kişiyle) apacılık ve (12 kişiyle) orakılık ve apacılık yapan kişiler izlemektedir.

II. BÖLÜM

ZİRAAT ve HAYVANCILIK

A. Ziraat Hayatı

1.Uzunköprü’de Toprak Tasarrufu

Temettuât defterlerinde 1844-1845 yıllarında Uzunköprü’ye ait tarlaların tasarruf şekilleri, yetiştirilen ürünler, bu tarlalardan elde edilen gelirler ayrıntılı olarak kaydedilmiştir. Ayrıca defterlerde tarlaların dönüm ve evlek olmak üzere yüz ölçümlerinin kaydedildiğini görmekteyiz. Bundan başka bazı tarlaların yanında tarlaların durumuyla ilgili açıklamaların olduğunu, varsa ortakçı hissesinin ne kadar olduğunu, bu ücretin çıkarıldığında ne kadar gelir elde edildiğini, tarlaların ücretle verilip verilmediğini, tarlanın kaç dönümünün ücretle verildiğini ve bu ücretin ne kadar olduğunu ve de kimden alındığına dair açıklamaların olduğunu görmekteyiz. Bu da bize tarlalarla ilgili önemli bilgiler vermektedir.

Defterlerdeki kayıtlarda bazı hane reislerinin mezru tarlalarını kime icar olarak verdiklerini gösteren ifadeler yer almaktadır. Örneğin Halise Hatun Reayası Mahallesi’nde Uzun Yuvan’ın kaydında mezru tarlasını aynı mahallede bulunan Körtollu Yorgi’ye, Tellioğlu Goren’in 15 dönüm tarlasını yine bu mahallede kayıtlı bulunan Nikooğlu Panço’ya icar olarak verdiğini görmekteyiz.

Ayrıca bazı mahallelerde de gayr-i mezru tarlanın yanında **“ücretle vermiş”** yada **“ücretle vermemiş”** ifadesi kaydedilmiştir. Örneğin Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde yaşayan Bodur İbrahimioğlu Murad Dayı’nın kaydında gayr-i mezru tarlanın yanında **“ücretle vermiş”** ifadesi bulunmaktadır. Fakat kime verildiği kaydedilmemiştir.

Defterlerdeki kayıtlardan gayr-i mezru tarlanın yanında yer alan **“ücretle vermiş”** ve **“ücretle vermemiş”** ifadelerinden nadasa bırakılan ve başkasına verilen

tarlaların birlikte gayr-i mezru tarla başlığı altında kaydedildiğini görmekteyiz. Gayr-i mezru tarlanın yanında yazan “**ücretle vermiş**” ifadesinden bu tarlanın başkasına icar edildiğini, “**ücretle vermemiş**” ifadesinden de bu tarlanın nadasa bırakıldığını düşünmekteyiz.

Bundan başka kâtip Şehsuvarbey Reayası Mahallesi’nde Tanailoğlu Todoraki’nin kaydında gayr-i mezru tarlanın altına “**olmadığı**” ifadesini yazmıştır. Ancak genel olarak hane reislerinin gayr-i mezru tarlası yok ise hiçbir şekilde gayr-i mezru tarla ifadesi ve açıklama yazılmamıştır. Söz konusu kayıt istisnai bir durumdur.

Yine bazı hane reislerinin sahip olduğu bağların durumunu anlatmak için bağın yanına “**fena olduğu**” ifadesi kaydedilmiştir. Mesela Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde Yangöz Ahmedoğlu yetim Salim’in sahip olduğu bağın yanında bu ifade yer almaktadır. Bu durum Uzunköprü’ye ait olan temettuât defterlerinde birkaç kişinin kaydında daha karşımıza çıkmıştır. Örneğin Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi’nde de kayıtlı bulunan Hurşid¹⁶⁸’in defterdeki kaydında da aynı durum söz konusudur.

Yine Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde Kırık Kavaklı damadı Ahmed Dayı’nın kaydında sahip olduğu bağın yanında “**keleme kalmış olduğu**” ifadesi bulunmaktadır. Keleme, sürülmemiş arazi demektir¹⁶⁹. Bu açıklamadan hareketle bu kişinin bağının bozulup sürülmediğini yani ekilmediğini düşünmekteyiz.

Defterlerde Uzunköprü’ye ait bağların “**dönüm**”, dönümden az olan yerlerin ise “**evlek**” olarak kaydedildiği görülmektedir. Uzunköprü Temettuât Defterleri’nde 531 dönüm bağ ile 39 evlek bağ kayıtlıdır.

Evlek, dönümün 4’te 1’i kadar olan arazi ölçü birimidir. Tüm arazileri dönüm olarak yazmak için 39 evlek olarak yazılı olan bağ dönüme çevrilerek hesaplanmıştır. 39 bağ evlek 4’e bölündüğünde 9,75 dönüme tekabül etmektedir. Defterde kayıtlı

¹⁶⁸ Kişinin ismi defterde “*Hurşid*” olarak kayıtlıdır.

¹⁶⁹ Mehmet Ali Ünal, *Aynı Sözlük*, s. 393.

olan 531 dönüm ile hesaplama sonucunda elde ettiğimiz 9,75 dönüm toplandığında toplam 540,75 dönüm bağ elde edilmektedir.

Ayrıca Uzunköprü Temettuât Defterleri'nde dut bahçesi de “**dönüm**” ve yine dönümden az olan yerler “**evlek**” olarak kayıtlı bulunmaktadır. Yine 5 evlek dut bahçesi 4'e bölüldüğünde 1,25 dönüm elde edilmektedir. Defterde kayıtlı olan 26 dönüm dut bahçesi ile hesapladığımız 1,25 dönüm dut bahçesi toplandığında toplam 27,25 dönüm dut bahçesi elde edilmektedir.

Uzunköprü'de toplam 452,5 dönüm çayır bulunmaktadır. Bunun 20 dönümü Muradiye İslâm Mahallesi'nde kayıtlı olan Esad Efendi bin Sadullah Efendi'ye ait olup bu çayırın iki parça¹⁷⁰ halinde olduğu ilgili defterde kayıtlı bulunmaktadır.

Yine Uzunköprü'de toplam 58 dönüm sebze bahçesi bulunmaktadır. Bunun 10 dönümünün Malkoç karyesi civarında olduğu Muradiye İslâm Mahallesi'ne ait olan temettuât defterindeki kayıttan anlaşılmaktadır. Bu arazi Murad Ağa bin Osman Dayı'ya aittir.

Aşağıdaki tablo Uzunköprü kasabası temettuât defterlerinde kayıtlı olup elinde arazi kaydı bulunan hane reisleri göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Defterlerde elinde arazi kaydı bulunmayanlar dikkate alınmamıştır. Hesaplamalar bu doğrultuda yapılmıştır.

¹⁷⁰ Defterde “*iki kıta çayır dönüm*” ifadesi bulunmaktadır. Kıta, parça demektir. Yani iki parça halinde 20 dönümlük çayırı bulunmaktadır.

Tablo 35: Mahallelere Göre Arazi Dağılımı

MAHALLELER	HANE SAYISI	MEZRU TARLA DÖNÜM	GAYR-İ MEZRU TARLA DÖNÜM	BAĞ DÖNÜM	ÇAYIR DÖNÜM	SEBZE BAHÇESİ DÖNÜM	DUT BAHÇESİ DÖNÜM	TOPAM	HANE BAŞINA DÜŞEN ARAZİ
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	44	288	486	43	71	-	-	888	20
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mah.	14	5	-	12,25	-	-	-	17,25	1
Şehsuvarbey Reayası Mah.	33	165,5	131,5	35	13	-	-	345	10
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	30	377	534	37	81	-	-	1029	34
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	57	66	223	57,5	23,5	8	-	378	7
Gebran Zımmi Mahallesi	56	60,5	242,5	104,5	25	15	15,75	463,25	8
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mah.	43	479	510	45	26	-	-	1060	25
Halise Hatun Reaya Mah.	29	350	229	29,5	13	-	-	621,5	21
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mah.	55	434	877	56,5	42	13	1	1423,5	26
Muradiye İslâm Mahallesi	51	494	1049	55	158 ¹⁷¹	22 ¹⁷²	6 ¹⁷³	1784	35
Muradiye Reaya Mahallesi	48	168	131	65,5	-	-	4,5	369	8
TOPLAM	460	2887	4413	540,75	452,5	58	27,25	8378,5	18

¹⁷¹ 20 dönümü Esad Efendi bin Sadullah Efendi'ye aittir. Defterdeki kayıttan bu 20 dönümün 2 parça halinde olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁷² 10 dönümü Murad Ağa bin Osman Dayı'ya ait olup sebze bahçesi Malkoç karyesi civarındadır.

¹⁷³ "Dut eşçarı dönüm" olarak kayıtlıdır.

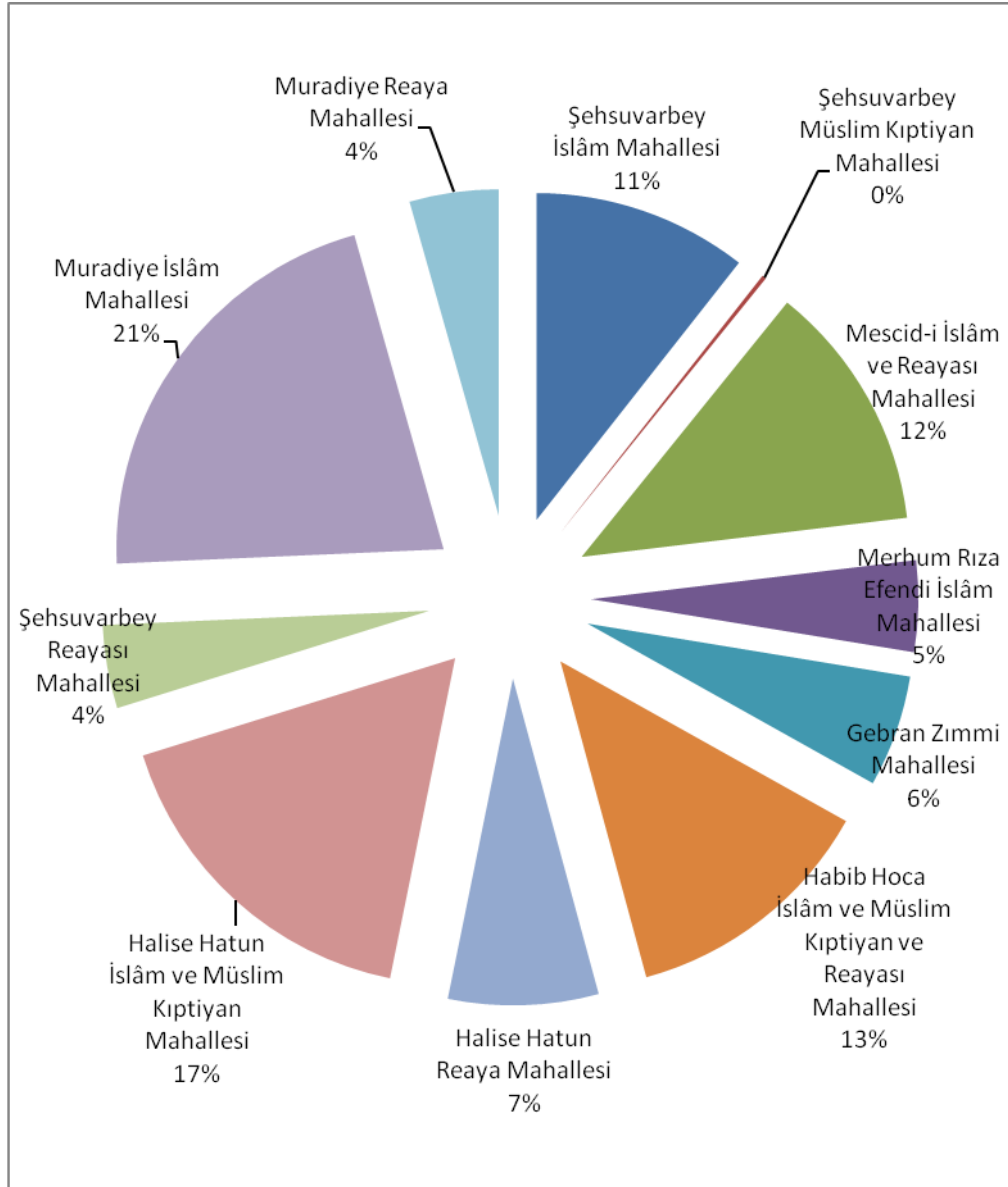
Araziye sahip en fazla hanenin bulunduğu mahalleler sırasıyla Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi (57), Gebran Zımmi Mahallesi (56), Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi (55), Muradiye İslâm Mahallesi (51)'dir. En az hanenin kayıtlı bulunduğu mahalle ise Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi (14)'dir.

Uzunköprü'de toplam 8378,5 dönüm arazi bulunmaktadır. En fazla araziye sahip olan mahalle 1784 dönüm ile Muradiye İslâm Mahallesi'dir. Bu mahalleyi sırasıyla 1423,5 dönüm ile Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi, 1060 dönüm ile Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi, 1029 dönüm ile Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi takip etmektedir.

En az araziye sahip olan mahalle ise Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi olup 17,25 dönüm araziye sahiptir.

Hane başına düşen araziye bakıldığında ise en fazla arazi 35 dönümle Muradiye İslâm Mahallesi'ne düşmektedir. İkinci sırada 34 dönümle Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi, üçüncü sırada 26 dönümle Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi, dördüncü sırada da 25 dönüm ile Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi gelmektedir.

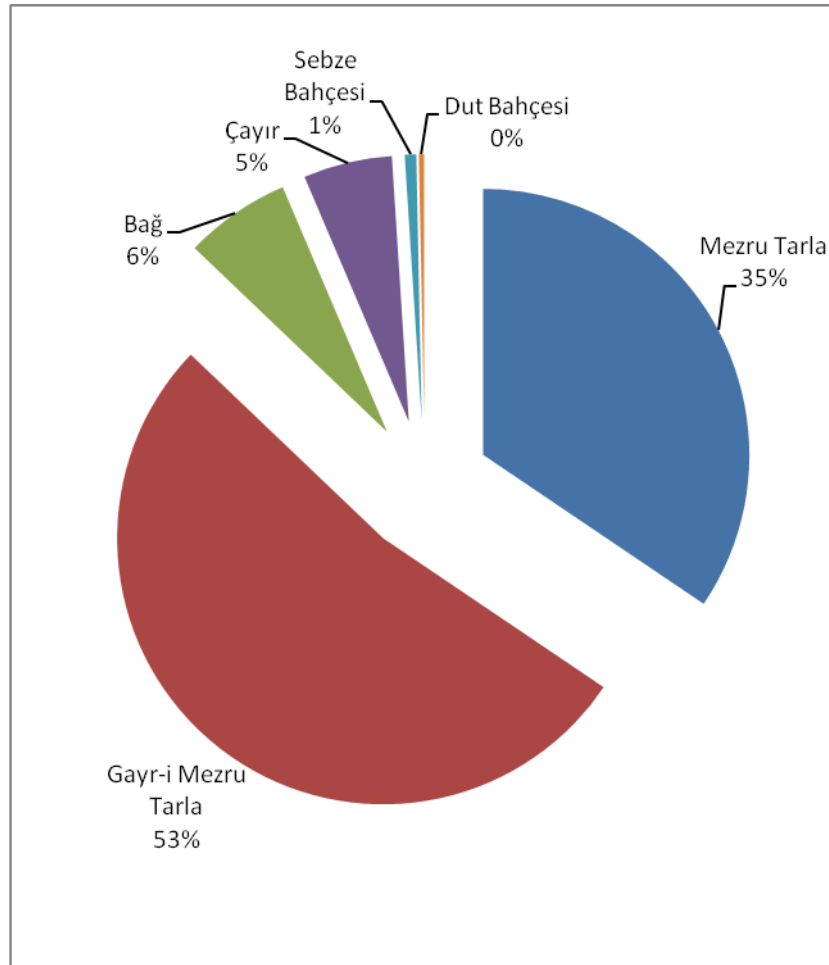
Hane başına düşen en az arazi ise 1 dönümle Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi'ne aittir. Bu durum hem Uzunköprü'de en az araziye sahip olan mahalle olmasından hem araziye sahip olan hane sayısının az olmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 6: Mahallelere Göre Arazi Dağılımı

Uzunköprü şehrinde mahallelerin sahip olduğu toprakların yüzdelik oranlarına bakıldığında en fazla pay Muradiye İslâm Mahallesi (% 21)'ne düşmektedir. Bu mahalleyi % 17'lik payla Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi, % 13'lük payla Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayasî Mahallesi, % 12'lik payla Mescid-i İslâm ve Reayasî Mahallesi takip etmektedir. Öte

yandan Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi ise yüzdelik dilime giremeyecek kadar az araziye sahiptir.

Grafik 7:Uzunköprü’de Toprağın Tasarrufu

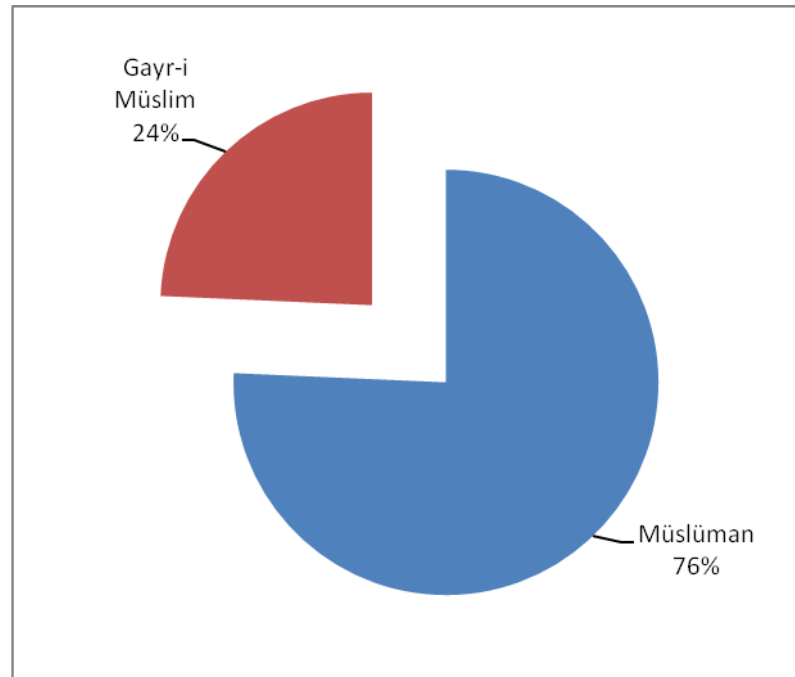

Uzunköprü’de toprağın toplam tasarrufuna bakıldığında % 53’lük pay ile en fazla paya sahip olan gayr-i mezru tarla (yani ekilmeyen / nadasa bırakılan ve ücretle başkasına verilen topraklar)dır. Yani toplam 8378,5 dönümlük arazinin 4413 dönümü gayr-i mezru tarlaya ait olup mevcut arazinin yarıdan fazlasını oluşturmaktadır. Bu durum toprağı dinlendirip verimini arttırmaktan ileri gelmektedir. Çünkü Tevfik Güran “*XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarımı*” adlı eserinde toprağın azalan verim gücünü yenilemenin yolu olarak toprağı dinlendirmeyi yani nadasa bırakmayı göstermiştir. Osmanlı çiftçisi daha çok toprağını iki ya da üç yılda bir dinlendirerek verimini

arttırmaya çalışmıştır. Ayrıca toprağı boş bırakma süresi de genellikle bir yıldır. Böylece her yıl toprakların önemli bir bölümü boş bırakılmıştır¹⁷⁴. Nitekim Uzunköprü’de boş bırakılan arazi toplam arazinin yarıdan fazlasını oluşturmaktadır.

Öte yandan gayr-i mezru tarlayı % 35’lik payla mezru tarla (ekilmiş tarlalar) takip etmektedir. Bu tarlalar da 2887 dönüme tekabül etmektedir. Bağlar % 6’lık payla üçüncü sırada gelmekte olup 540,75 dönümdür. çayırlar % 5 (452,5 dönüm)’lik, sebze bahçesi % 1 (58 dönüm)’lik paya sahiptir. Dut bahçeleri de sıralamaya giremeyecek kadar az bir paya sahip olup 27,25 dönümdür. Bu özelliğiyle dut bahçesi ekili dikili araziler içerisinde en az paya sahip olan arazidir.

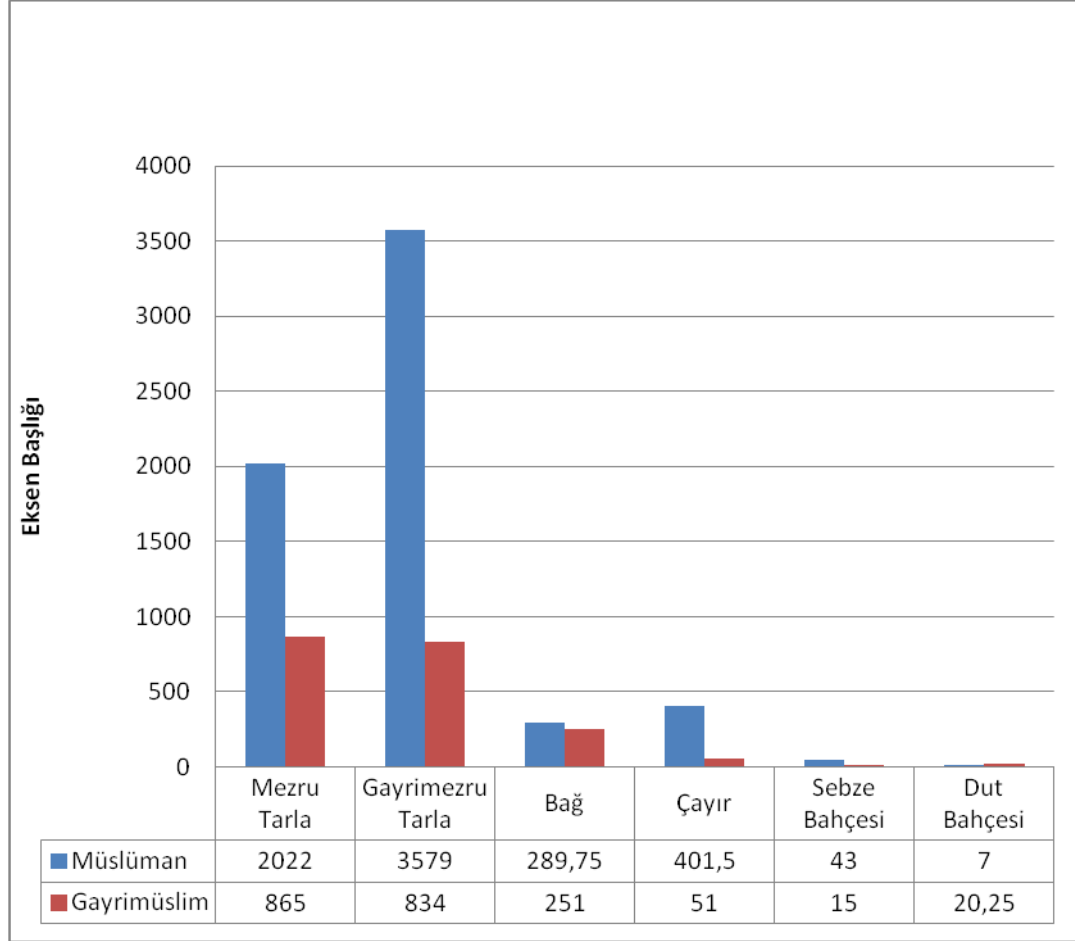
Grafik 8: Dinî Yapıya Göre Toprağın Dağılımı

Uzunköprü’de arazilerin dinî yapıya göre dağılımına bakıldığında % 76’lık payla Müslümanlar toprağın 4’te 3’üne, Gayr-i Müslimler ise % 24’lük payla 4’te 1’ine sahiptir.

¹⁷⁴ Tefik Güran, *XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 89.

Grafik 9: Dinî Yapıya Göre Toprağın Dağılımının Karşılaştırması

Yukarıdaki grafikte arazilerin dağılımı, Müslüman-Gayr-i Müslim karşılaştırmasına dayanılarak yapılmıştır. Burada da dut bahçesi hariç Müslümanların Gayr-i Müslimlerden daha fazla araziye sahip olduğu görülmektedir.

Özellikle Müslümanlar ile Gayr-i Müslimlerin sahip olduğu mezzu tarla ile gayr-i mezzu tarlalar arasındaki farkın çok fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 36: Dinî Yapıya Göre Toprağın Dağılımı

Dinî Yapı	Müslüman		Gayr-i Müslim		Toplam	
	Dönüm	%	Dönüm	%	Dönüm	%
Mezru Tarla	2022	70	865	30	2887	34
Gayr-i mezru Tarla	3579	81	834	19	4413	52
Bağ	289,75	54	251	46	540,75	8
Çayır	401,5	89	51	11	452,5	5
Sebze Bahçesi	43	74	15	26	58	1
Dut Bahçesi	7	26	20,25	74	27,25	0
TOPLAM	6342,25	76	2036,25	24	8378,5	100

Tablodan hareketle toplam 8378,5 dönümlük arazinin 6342,25 dönümü Müslümanlara, 2036,25 dönümü Gayr-i Müslimlere aittir. Buna göre toplam arazinin %76'sı Müslümanlar, % 24'ü ise Gayr-i Müslimler tarafından tasarruf edilmektedir.

Uzunköprü'de elinde toprağı bulunan toplam 460 haneden 280'i Müslümanlara, 180'i ise Gayr-i Müslimlere aittir. Oran olarak bakıldığında elinde toprak bulunan hanelerin % 61'ini Müslümanlar, % 39'unu Gayr-i Müslimler oluşturmaktadır.

Öte yandan Uzunköprü'de yaşayan toplam 575 haneden 367'si Müslümanlara, 208'i Gayr-i Müslimlere aittir. Müslümanlara ait toplam 367 haneden 280'i toprak sahibi olup % 76'lık bir paya sahiptir. 87 hanenin ise toprağı bulunmamaktadır. Oran olarak % 24'lük bir paya sahiptir.

Toplam 208 Gayr-i Müslim hanenin ise 180'i toprak sahibi olup % 87'lik bir paya sahiptir. Geri kalan 28 hanenin ise toprağı bulunmamaktadır. Bu da % 13'lük bir paya sahiptir.

Tablo 37: Hane Başına Düşen Arazi Dağılımı

	Müslüman	Gayr-i Müslim	Toplam
Arazi (dönüm)	6342,25	2036,25	8378,5
Hane Sayısı	280	180	460
Hane Başına Düşen Arazi (dönüm)	23	11	18

Uzunköprü’de Müslüman hane başına toplam 23 dönüm, Gayr-i Müslim hane başına ise 11 dönüm arazi düşmektedir. Müslüman hane başına düşen arazi Gayr-i Müslim hane başına düşen arazinin iki katından biraz fazladır.

Uzunköprü’de toplam arazi miktarı 8378,5 dönümdür. Toplam arazi miktarının elinde toprak bulunan hane sayısına bölünmesiyle hane başına düşen arazi miktarı elde edilmektedir. Buna göre hane başına 18 dönüm arazi düşmektedir.

Aşağıda yer alan “**Mahallelere göre arazilerin dönüm aralıkları**” adlı tablo ekilen-ekilmeyen tüm araziler, bağ, çayır, sebze ve dut bahçeleri gözönünde bulundurularak oluşturulmuştur. Daha önce bahsedilen evlek olarak yazılı olan araziler de dönüme çevrilerek tabloya dâhil edilmiştir. Tabloda arazilerin dönüm aralıklarına göre elinde toprağı bulunan haneleri ve oranlarını göstermiş bulunmaktayız.

Tablo 38: Mahallelere Göre Arazilerin Dönüm Aralıkları

Mahalleler	Topraklı Hane Sayısı	0,25-10 Dönüm Arası Arazi		11-50 Dönüm Arası Arazi		51-100 Dönüm Arası Arazi		101-200 Dönüm Arası Arazi		201-500 Dönüm Arası Arazi		501-1000 Dönüm Arası Arazi	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	44	25	57	16	37	1	2	1	2	1	2	-	0
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	14	14	100	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	33	18	55	15	45	-	0	-	0	-	0	-	0
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	30	10	33	11	37	7	23	2	7	-	0	-	0
Merhum Rıza Efendi İslâm Mah.	57	44	77	11	19	2	4	-	0	-	0	-	0
Gebran Zımmi Mahallesi	56	42	76	11	20	3	4	-	0	-	0	-	0
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	43	11	26	26	60	6	14	-	0	-	0	-	0
Halise Hatun Reaya Mahallesi	29	6	21	23	79	-	0	-	0	-	0	-	0
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	55	35	64	15	27	3	5	1	2	-	0	1 ¹⁷⁵	2
Muradiye İslâm Mahallesi	51	30	59	13	25	3	6	2	4	3	6	-	0
Muradiye Reaya Mahallesi	48	32	67	16	33	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	460	267	58	157	34	25	6	6	1	4	1	1	0

Uzunköprü'de toplam 575 haneden 460'nın toprak sahibi olduğu, 115 hanenin ise toprağının olmadığı görülmektedir. Buna göre Uzunköprü halkının % 80'i toprak sahibi iken % 20'si ise toprak sahibi değildir.

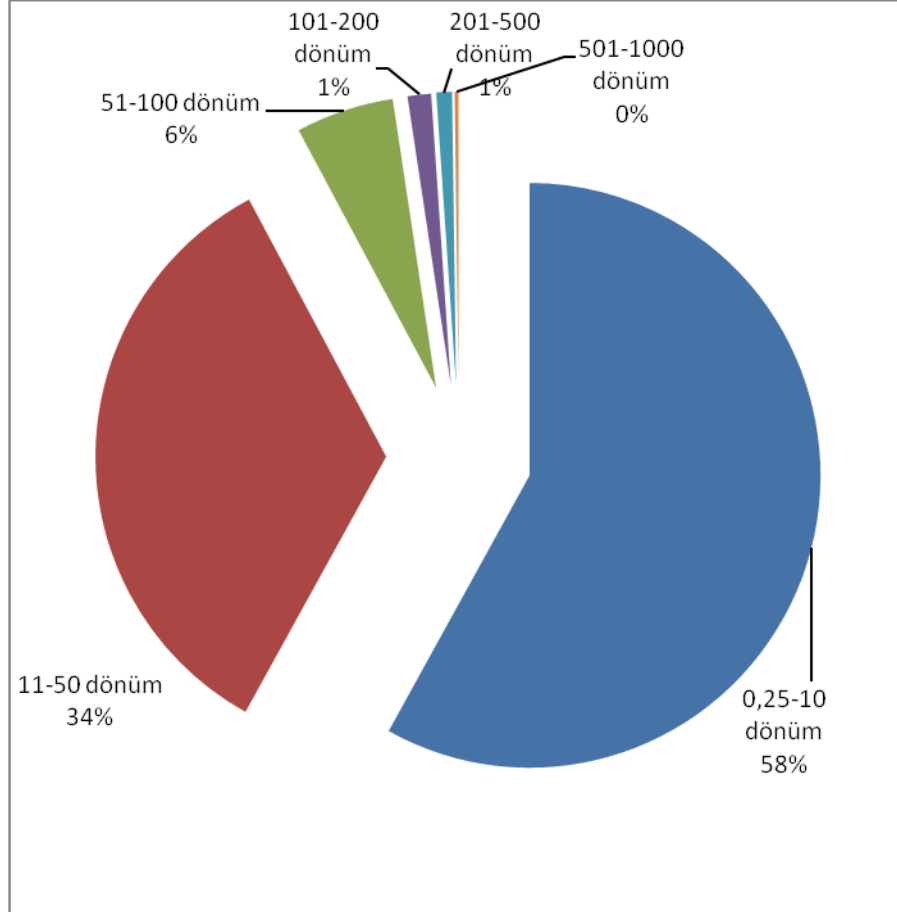
¹⁷⁵ Kaza müdürü Hüseyin Bey'e aittir. Toplam 753 dönüm araziye sahip olup 500 dönümü gayr-i mezru tarladır.

Uzunköprü’de elinde 0,25-10 dönüm arası arazi bulunan hane sayısı 267, 11-50 dönüm arası arazi bulunan hane sayısı 157, 51-100 dönüm arası arazi bulunan hane sayısı 25, 101-200 dönüm arası arazi bulunan hane sayısı 6, 201-500 dönüm arası arazi bulunan hane sayısı 4 ve elinde 501-1000 dönüm arası arazi bulunan hane sayısı ise 1’dir. Defterlerde yaptığımız incelemelere göre dönüm miktarı arttıkça topraklı hane sayısı azalmaktadır. Bu durum tabloda da görülmektedir.

Uzunköprü’ye ait Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde bulunan topraklı hanelerin (14) tamamının 0,25-10 dönüm arasında araziye sahip oldukları görülmektedir. Burada elinde toprak bulunan 14 haneden sadece 1 tanesinin 6 dönüm araziye sahip olduğu ve bu hanenin de bu mahalle içerisinde en fazla araziye sahip olan hane olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca mahallede sadece bir hanenin en az araziye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Mahallede kayıtlı bulunan Sinanoğlu Ahmed’in 1 evlek bağa sahip olduğu görülmektedir. Sinanoğlu Ahmed’in sahip olduğu 1 evlek bağ dönüme çevrildiğinde 0,25 ya da 1/4’e (yani çeyrek dönüme) tekabül etmektedir.

Tabloda 501-1000 dönüm arası araziye sahip olan kişi Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde kayıtlı olan Kaza müdürü Hüseyin Bey’dir. Kendisi toplam 753 dönüm araziye sahip olup 500 dönümü gayr-i mezru tarla olarak kayıtlıdır. Hüseyin Bey’in kaydında gayr-i mezru tarlanın yanına bir açıklama kaydedilmemiş, dolayısıyla gayr-i mezru tarlanın nadasa bırakılan tarla olduğu düşünülmektedir.

Grafik 10: Arazilerin Dönüm Aralığına Göre Dağılımı

Grafiğe göre Uzunköprü’de toplam topraklı hane sayısının büyük bir bölümünü 0,25-10 dönüm arası araziye sahip olan haneler (267) oluşturmakta olup % 58’lik paya sahiptir. Bunu 11-50 dönüm arası araziye sahip olan hanelerin (157) izlemekte olduğunu ve onlarında % 34’lük bir paya sahip olduklarını görmekteyiz. 51-100 dönüm arası arazi % 6, 101-200 dönüm arası arazi % 1, 201-500 dönüm arası arazi % 1’lik bir paya sahiptir. 501-1000 dönüm arası arazinin ise mahallelere göre arazi dağılımındaki payı ise yüzdeler dilime giremeyecek kadar azdır.

Uzunköprü’ye ait temettuât defterlerinde yapılan incelemede yukarıda bahsedilen tarlalardan başka Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde “**müsteciri (kiracı) olan tarla**” (7 dönüm) ifadesi bulunmaktadır. Yanlışlık yapmamak için

yukarıda bahsedilen araziler içerisinde bu araziye yer verilmemiştir. Çünkü bu tarla başkasından alınmıştır.

Ayrıca Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde **“ahara icar eylediği tarla”** (15 dönüm) kaydı bulunmaktadır. Bu tarla aynı mahallede oturan Nikooğlu Panço zımmiye verilmiştir. Nikooğlu Panço zımminin kaydı içerisinde bu arazi zaten sayılmıştır. Kâtip bu açıklamayı kişinin kaydında bir ayrıntı olarak vermiştir.

Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde de **“ücretle vermiş olduğu tarla”** (15 dönüm) kaydı bulunmaktadır. Ancak bu tarlaların kime verildiği belirtilmediğinden yukarıdaki tablo ve hesaplamalarda bir yanlışlık yapmamak için dâhil edilmemiştir.

B. Uzunköprü'de Yetiştirilen Tarım Ürünleri

Uzunköprü Temettuât Defterleri üzerinde yapılan inceleme sonucunda şehirde ve etrafındaki tarlalarda çok çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirildiğini görmekteyiz. Buradan hareketle Uzunköprü'nün her çeşit tarım ürününün yetiştirilmesine uygun olduğunu söyleyebiliriz.

Bununla birlikte bu tarım ürünleri defterlerde **“Müd”, “Kile”, “Kıyye”** olmak üzere üç ayrı ağırlık ölçüsü ve öşürleri ile birlikte kaydedilmiştir.

Walther Hinz *“İslâmda Ölçü Sistemleri”* adlı eserinde Osmanlılar devrinde resmen, yani İstanbul'da, buğdayda kile, 20 okka yani **25,656 kg** olarak, arpa ticaretinde de muhtemelen yaklaşık **22,25 kg** olarak hesaplandığını belirtmektedir. Ayrıca kilenin 1841'den beri Türkiye'de her yerde 20 okkalık eski buğday ağırlığına eşit olduğunu¹⁷⁶ ifade etmektedir.

Kile; Osmanlı Devleti'nin farklı yerlerinde çeşitli değerlerde olur ve bunlar birbirini tutmazdı. Ayrı memleketler arasındaki alışverişlerde aradaki fark İstanbul

¹⁷⁶ Walther Hinz, *İslâmda Ölçü Sistemleri*, Çev. Acar Sevim, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1990, s. 51.

kilesine göre düzeltilirdi¹⁷⁷. Mehmet Ali Ünal “*Osmanlı Tarih Sözlüğü*” adlı eserinde Osmanlı Devleti’nin farklı yerlerinde uygulanan kilelerin kilograma denk gelen karşılıklarını vermiştir. Bunlar içerisinde Edirne kilesi de mevcuttur. Edirne kilesi buğday için **23,094 kilograma** (18 okka)¹⁷⁸ denk gelmektedir.

Halil İnalçık “*Osmanlı Metrolojisine Giriş*” adlı makalesinde 1 müd’ün 20 kile¹⁷⁹ olduğunu belirtmektedir. Walther Hinz’de 1 müd’ün resmen 20 kile olduğunu yani buğdayda **513,12 kg**, arpa da yaklaşık **445 kg** geldiğini¹⁸⁰ belirtmiştir.

Kıyye: okka, dört yüz dirhem¹⁸¹ demek olup Walther Hinz’de eserinde okkayı her biri 3,207 gramlık 400 dirheme eşit olan **1,2828 kg**’lık bir Osmanlı ağırlık birimi¹⁸² olarak açıklamıştır.

Uzunköprü’de yetiştirilen tarım ürünlerini sınıflandırırken Osmanlı tarım istatistiklerinin kullandığı sınıflandırmayı¹⁸³ kullandık. Buna göre;

- 1) Tarla Ürünleri (Bitkisel Üretim)
 - a) Tahıllar: Hınta (Buğday), Şaîr (Arpa), Erzen (Darı), Burçak, Kaplıca¹⁸⁴, Çavdar, Alef (Yulaf),
 - b) Baklagiller: Nohut
 - c) Sınaî Bitkileri: Penbe (Pamuk), Sisam (Susam), Seyrek (Keten Tohumu)
- 2) Bağ ve Bahçe Ürünleri: Üzüm
- 3) Hayvan Ürünleri

Uzunköprü Temettuât Defterleri üzerinde yapılan inceleme sonucunda tarla ürünleri ile bağ ve bahçe ürünleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Defterlerde

¹⁷⁷ Kamil Kepeci, *Tarih Lûgati*, Tan Matbaası, 1952, s. 258; Mehmet Ali Ünal, *Aynı Sözlük*, s. 405.

¹⁷⁸ Mehmet Ali Ünal, *A.g.s.*, s. 406.

¹⁷⁹ Halil İnalçık, “Osmanlı Metrolojisine Giriş”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (çev. Eşref Bengi Özbilen), İstanbul 1991, S. 73, s.32.

¹⁸⁰ Walther Hinz, *Aynı Makale*, s. 58.

¹⁸¹ Ferit Devellioğlu, *Aynı Sözlük*, s.519.

¹⁸² Walther Hinz, *Aynı Makale*, s. 30.

¹⁸³ Tefik Güran, *Aynı Eser*, s. 75.

¹⁸⁴ Türk Dil Kurumu Resmi İnternet Sitesi’ndeki Güncel Türkçe Sözlüğü’ndeki anlama göre Kaplıca, Taneleri ufak bir cins buğday demektir. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53875104a1e403.34694179 (29 Mayıs 2014)

kayıtlı olmadığı için hayvanlardan elde edilen ürünler (et, süt, peynir, yağ, yumurta, bal, balmumu, yün, tiftik ve kıl¹⁸⁵) hakkında bilgi elde etmek mümkün değildir.

Daha önce Edirne kilesinin buğday için **23,094 kilograma** denk geldiğinden bahsedilmiştir. Aşağıdaki tabloda Uzunköprü’de sadece buğdayın Edirne kilesi cinsinden kilograma çevirisi verilmiştir. Çünkü Mehmed Ali Ünal eserinde Edirne kilesinin sadece buğday için olan karşılığında bahsetmiş, oysa diğer ürünler için kilogram cinsinden karşılığında bahsetmemiştir. Aşağıdaki tabloda buğdayın Edirne kilesi ile İstanbul kilesine göre kilograma çevirisi ve karşılaştırması yapılmıştır.

¹⁸⁵ Tefik Güran, *Aynı Eser*, s. 75.

Tablo 39: Uzunköprü’de Kile Cinsinden Kaydedilen Buğdayın Edirne Kilesine Göre Kilograma Çevirisi ve İstanbul Kilesi ile Karşılaştırması

Mahalleler	Hane Sayısı	Kile	Kilogram (Edirne kilesine göre)	Tahminen (kg)	Kilogram (İstanbul kilesine göre)	Tahminen (kg)
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	-	-	-	-	-	-
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	-	-	-	-	-	-
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	-	-	-	-	-	-
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	25	130	3002,22	3002	3335,28	3335
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	-	-	-	-	-	-
Gebran Zımmi Mahallesi	-	-	-	-	-	-
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	33	137	3163,878	3164	3514,872	3515
Halise Hatun Reayası Mahallesi	22	138	3186,972	3187	3540,528	3541
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	13	100,5	2320,947	2321	2578,428	2578
Muradiye İslâm Mahallesi	21	104	2401,776	2402	2668,224	2668
Muradiye Reayası Mahallesi	20	63	1454,922	1455	1616,328	1616
Toplam	134	672,5	15530,715	15531	17253,66	17253

Kile cinsinden yazılan buğday toplam 672,5 kiledir. Bu sayı kilograma çevrildiğinde toplam (672,5 kile) 15531 kg buğday elde edilmektedir. Oysa bu sayı İstanbul kilesine göre kilograma çevrildiğinde 17253 kg buğday elde edilmektedir. Her iki ayrı hesaplama sonucunu karşılaştırdığımızda arada 1722 kg’lık bir fark oluşmaktadır.

Aşağıdaki tabloda Uzunköprü’de yetiştirilen tarım ürünleri defterlerde karşılaşılan Osmanlı ağırlık ölçüleri ve kilogram çevirileri ile birlikte gösterilmiştir.

Muradiye Reayası Mahallesi’nde seyrek (keten tohumu) müd ve kile cinsinden olmak üzere iki farklı ağırlık ölçüsüyle kaydedilmiştir. Bu kayıtların haricinde bazı hane reislerinin kaydında seyrek altında aynı anda iki farklı ağırlık ölçü biriminin de kaydedildiği tespit edilmiştir. Hangi ağırlık ölçü birimiyle kaydedildiğine karar verebilmek için diğer mahallelerle karşılaştırma yapılmış fakat sayısal veriler diğer mahallelerle birebir uymadığı için tabloya dâhil edilmemiştir.

Aşağıdaki tabloda tarım ürünleri defterlerde karşımıza çıkan ağırlık ölçü birimleriyle birlikte gösterilmiştir. Bununla birlikte tabloda seyreke de yer verilmiştir. Çünkü Seyrekin Muradiye Reayası Mahallesi hariç diğer mahallelerdeki kayıtlarında herhangi bir problem mevcut değildir. Ancak Muradiye Reayası Mahallesi’nde ağırlık ölçüsünün ne olduğu tespit edilemeyen seyreke ait sayısal veri tabloya dâhil edilmemiştir.

Tablo 40: Uzunköprü’de Yetiştirilen Tarım Ürünleri¹⁸⁶

Ürünler		Kile	Kile	Kilo	Müd	Müd	Kilo	Kıyye	Kilo		
Tarla Ürünleri	Tahullar	Buğday	672,5	-	17253,66	-	-	-	213	273,2364	
		Arpa	-	129	2870,25	-	11	4895	41	52,5948	
		Darı	8,5	-	218,076	2	-	1026,24	1	1,2828	
		Burçak	7,5	-	192,42	5	-	2565,6	1,5	1,9242	
		Kaplıca	66,5	-	1706,124	3	-	1539,36	9,5	12,1866	
		Çavdar	80,5	-	2065,308	12,5	-	6414	18,5	23,7318	
		Yulaf	87	-	2232,072	3	-	1539,36	6,5	8,3382	
	Baklagiller	Nohut	12	-	307,872	29 ¹⁸⁷	-	14880,48	4	5,1312	
		Sınaî Bitkileri	Pamuk	-	-	-	1	-	513,12	100,5 ¹⁸⁸	128,9214
			Susam	5,5	-	141,108	72 ¹⁸⁹	-	36944,64	2	2,5656
Keten Tohumu	11		-	282,216	25,5	-	13084,56	5	6,414		
Bağ ve Bahçe Ürünleri	Üzüm	-	-	-	-	-	-	21579	27681,5412		
TOPLAM		951	129	27269,106	153	11	83402,36	21981,5	28197,8682		

¹⁸⁶ Daha önce bahsedilen Osmanlı ağırlık ölçülerinin kilograma çevrilmesi sonucu elde edilen sayısal değerler verilmiştir. Burada her bir sayısal veri yuvarlanmadan verilmiştir.

¹⁸⁷ 29 müd nohutun 1 müd’ü Muradiye Reayası Mahallesi’ne aittir. Bu mahallede kâtip nohutun altına iki ayrı ağırlık ölçü birimini kaydetmiştir. Hangi ağırlık ölçü birimiyle kaydetmeye karar verebilmek için diğer mahallelerdeki kayıtlarla karşılaştırılmıştır. Bu mahallede geçen sayısal veri ile diğer mahallelerdeki sayısal veriler birebir örtüşmektedir. Bu sebeple nohut müd cinsinden kabul edilmiştir.

¹⁸⁸ Deftrelerde karşımıza iki farklı ifade ile çıkmıştır. “*Penbe-i Ham*” (39 kıyye), “*Penbe*” (61,5 kıyye). Her iki ifade birlikte hesaplanıp gösterilmiştir.

¹⁸⁹ Muradiye Reayası Mahallesi’nde bazı kişilerin kaydında Sisam için aynı anda iki ayrı ağırlık ölçüsüyle kaydedilmiş kayıt tespit edilmiştir. Ancak hangi ağırlık ölçüsü cinsinden kaydedileceğine diğer mahallelerde geçen Sisam kayıtları incelendikten sonra karar verilmiştir. Bu inceleme sonucunda Sisamın müd cinsinden kaydedildiği düşünülmüştür. Çünkü buradaki kayıt ile diğer mahallelerdeki kayıtlar birebir örtüşmektedir. 72 müd sisamın 6,5 müdü Muradiye Reayası Mahallesi’ne aittir.

Aşağıdaki tablo Uzunköprü’de yetiştirilen her bir tarım ürününün sahip olduğu toplam üretim miktarı gözönüne alınarak oluşturulmuştur. Tabloda yer alan hesaplamalar kilograma çevrilerek yapılmıştır.

Tablo 41: Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Dağılımı¹⁹⁰

		TOPLAM	
			(Kilo)
TARLA ÜRÜNLERİ	TAHILLAR	Buğday	17527
		Arpa	7818
		Darı	1246
		Burçak	2760
		Kaplıca	3258
		Çavdar	8503
		Yulaf	3780
		TOPLAM	44892
		BAKLAGİLLER	Nohut
	SINAİ BİTKİLERİ	Pamuk	642
		Susam	37088
		Keten	13373
		Tohumu	
	TOPLAM	51103	
BAĞ VE BAHÇE ÜRÜNLERİ	Üzüm	27681	
GENEL TOPLAM			138869

¹⁹⁰ Kile, müd ve kıyye olarak kayıtlı bulunan tarım ürünleri kilograma çevrilmiştir. Elde edilen virgüllü sayılar (hesaplamalarda kolaylık olması için) tama tamamlanarak tabloya kaydedilmiştir.

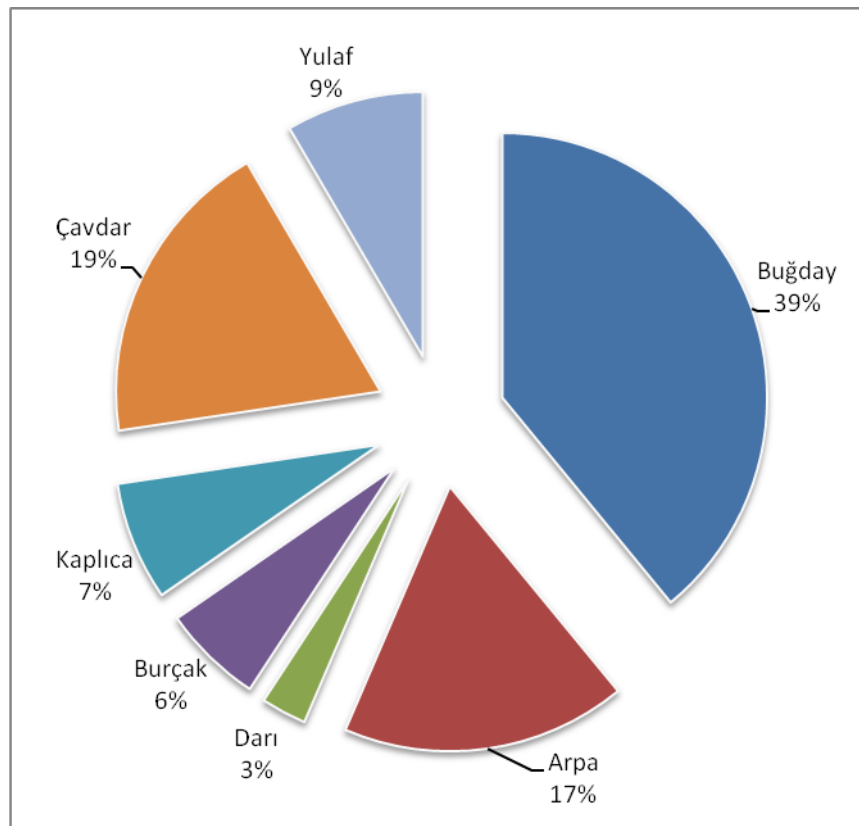
Uzunköprü’de toplam 138869 kilo tarım ürünü yetiştirilmektedir. Bunun toplam 44892 kilosu tahıl grubuna aittir. Tahıllara ait toplam üretim miktarı içerisinde en fazla buğday yetiştirilmektedir. Sırasıyla buğday 17527 kilo, çavdar 8503 kilo, arpa 7818 kilo, yulaf 3780 kilo, kaplıca 3258 kilo, burçak 2760 kilo, darı 1246 kiloluk üretime sahiptir.

Baklagiller içerisinde Uzunköprü’de sadece nohutun (15193 kilo) yetiştirildiği görülmektedir.

Toplam 51103 kilo üretilen sınaî bitkilerinin 37088 kilosu susama, 13373 kilosu keten tohumuna, 642 kilosu ise pamuğa aittir.

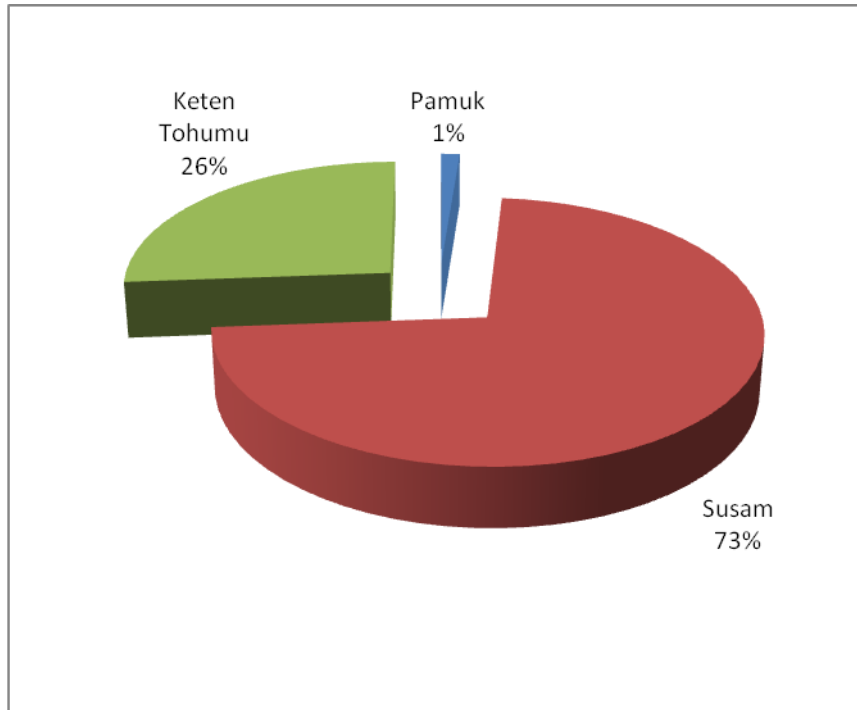
Uzunköprü’de bağ ve bahçe ürünleri içerisinde sadece üzümün yetiştirildiği görülmekte olup toplam 27681 kilo üretim yapılmaktadır.

Grafik 11: Yetiştirilen Tahılların Dağılımı

Oran olarak bakıldığında buğday % 39'luk paya sahip olup ilk sırada gelmektedir. Bunu yüzde 19'luk payı ile çavdar, % 17'lik payı ile arpa, % 9'luk payı ile yulaf, % 7'lik payı ile kaplıca, % 6'lık payı ile burçak, % 3'lük payı darı takip etmektedir.

Grafik 12: Sınaî Bitkilerinin Dağılımı

Sınaî Bitkilerinin dağılımına bakıldığında ise % 73'lük payı ile en fazla susam yetiştirilmektedir. Bunu % 26'lık payı ile keten tohumu ve % 1'lik payı ile pamuk takip etmektedir.

Tablo 42: Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Hane Başına Düşen Miktarı

Yetiştirilen Tarım Ürünleri		Hane Sayısı	Kilo	Hane Başına Düşen Miktar (kilo)	%
Tarla Ürünleri	Tahıllar	189	44892	238	23
	Baklagiller	43	15193	353	34
	Sınaî Bitkileri	135	51103	379	37
Bağ ve Bahçe Ürünleri	Üzüm	424	27681	65	6
TOPLAM		438¹⁹¹	138869	317	100

Uzunköprü’de toplam 138869 kilo tarım ürünü yetiştirilmektedir. Uzunköprü’de toplam 575 hane bulunmaktadır. Bu hanelerden 438’i tarımsal üretimde bulunup hane başına düşen miktar ise 317 kilodur.

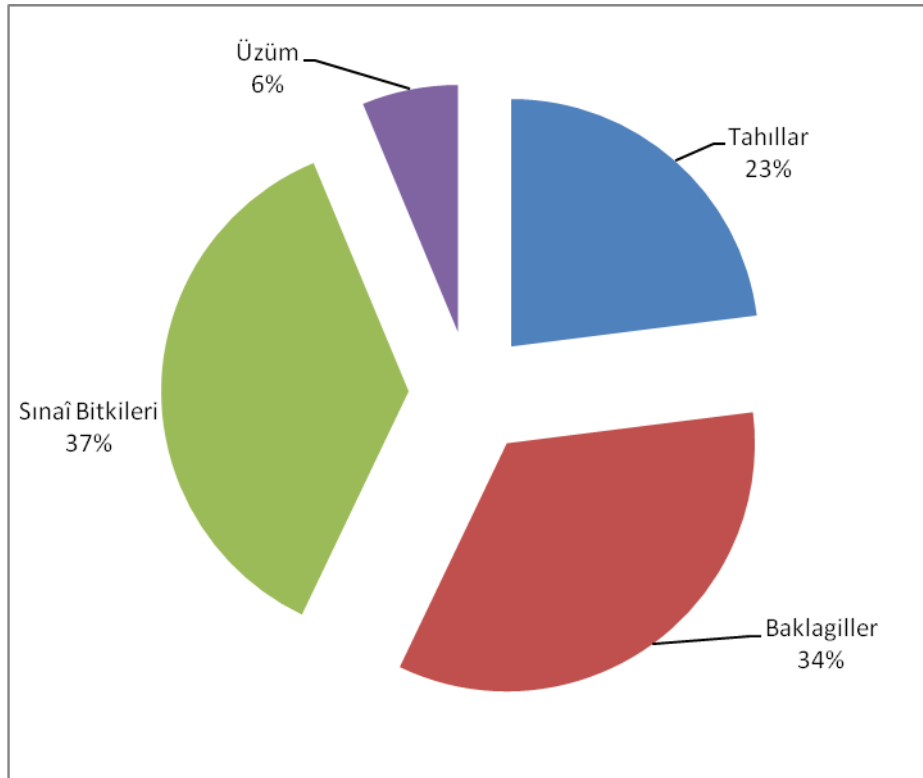
Uzunköprü’de tarım ürünü yetiştiren hane sayısına bakıldığında bağ ve bahçe ürünlerini yetiştiren toplam 424 hane bulunmaktadır. Bunu 189 hane ile tahıllar, 135 hane ile sınaî bitkileri ve 43 hane ile baklagiller izlemektedir.

Uzunköprü’de kayıtlı toplam 575 haneden 424 tanesi bağ ve bahçe ürünlerinden üzümü yetiştirmektedir. Bu durum bize göstermektedir ki Uzunköprü’de hemen hemen her hane üzüm yetiştirmektedir.

¹⁹¹ Uzunköprü’de toplam 575 hane bulunmaktadır. Bu hanelerden 438’i tarım ürünü yetiştirmektedir. Ancak yukarıdaki tabloda hane sayıları toplandığında toplam 791 hane elde edilmektedir. Bu durum bir hanenin aynı zamanda tahıl, baklagil, sınaî bitkisi ve üzüm yetiştirmesinden ve bu hanelerin birkaç kez sayılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak toplam üretimin hane başına düşen miktarını tespit edebilmek ve yanlışlık yapmamak için 438 hane baz alınmıştır.

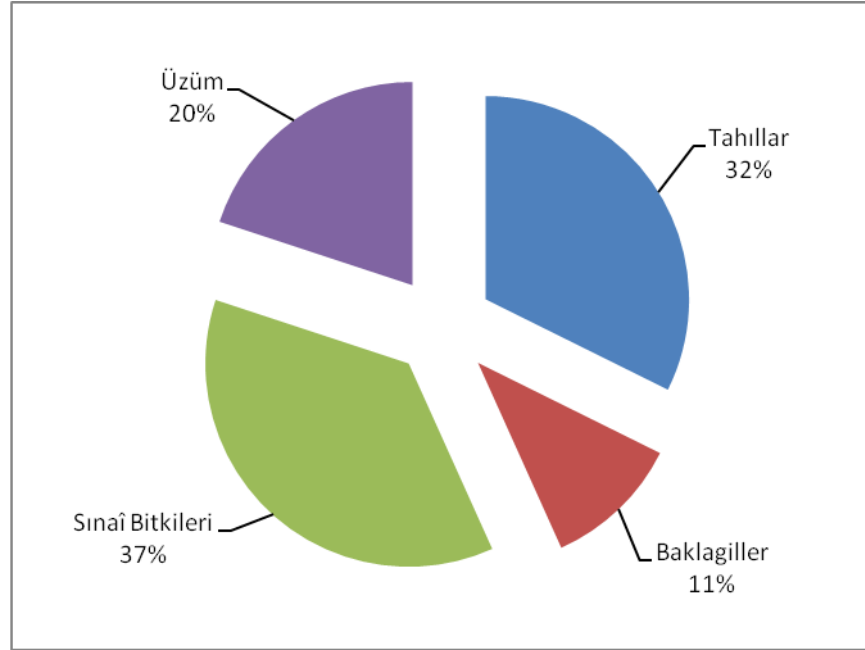
Hane başına düşen miktara bakıldığında ise 379 kilo ile sınaî bitkileri ilk sırada gelmektedir. İkinci sırada 353 kilo ile baklagiller, üçüncü sırada 238 kilo ile tahıllar ve son sırada ise 65 kilo ile de bağ ve bahçe ürünleri gelmektedir.

Grafik 13: Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Hane Başına Düşen Miktarı

Yetiştirilen tarım ürünlerinin hane başına düşen miktarlarının oranlarına baktığımızda % 37'lik bir oranla en fazla paya sahip olan tarım ürünü sınaî bitkileridir. % 34'lük oranla baklagiller ikinci sırada, % 23'lük oranla tahıllar üçüncü sırada ve % 6'lık oranla da bağ ve bahçe ürünleri dördüncü ve son sırada gelmektedir.

Grafik 14: Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Genel Toplam İçindeki Dağılımı

Grafikten anlaşıldığı üzere yetiştirilen tarım ürünlerinin genel toplamı içerisinde ilk sırayı sınaî bitkileri (% 37) almaktadır. İkinci sırada % 32'lik payı ile tahıllar, üçüncü sırada % 20'lik payı ile üzüm, dördüncü ve son sırada ise % 11'lik payı ile Baklagiller gelmektedir.

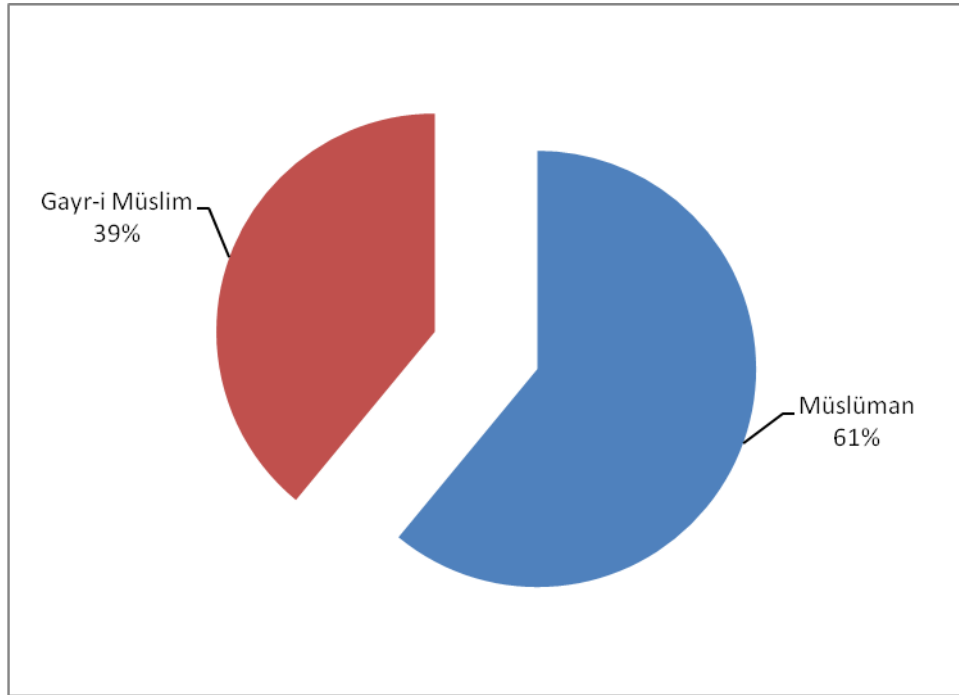
Tablo 43: Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin Üretim Miktarı Bakımından Karşılaştırılması

Dinî Grup	Hane sayısı	Toplam Üretim Miktarı (kg)	%	Hane Başına Düşen Miktar (kg)	%
Müslüman	267	84702	61	317	50
Gayr-i Müslim	171	54167	39	317	50
Toplam	438	138869	100	317	100

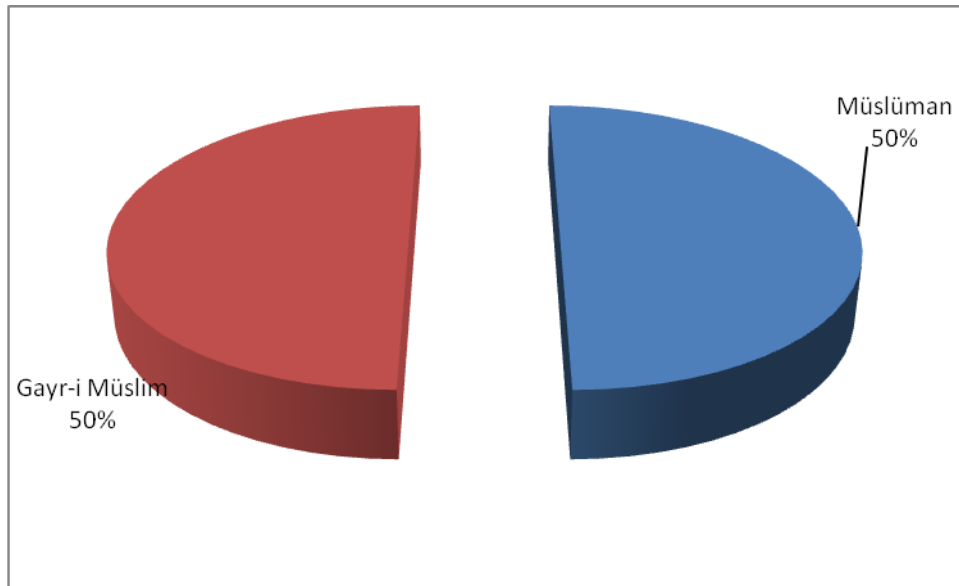
Tabloda görüldüğü üzere toplam üretim içerisinde Müslümanların toplam üretim miktarı Gayr-i Müslimlerin üretim miktarından daha fazladır. Müslümanlar 84702 kilo üretim miktarına sahip iken Gayr-i Müslimler 54167 kilo üretim miktarına sahiptir. Müslümanlar toplam üretimin % 61'ine sahip iken Gayr-i Müslimler % 39'una sahiptir. Bu oran toplam üretimin yarısından fazlasını Müslümanların yaptığını göstermektedir.

Hane başına düşen miktara bakıldığında ise her iki dini gruba eşit miktarda tarım ürünü (317 kg) düşmektedir. Bu durum hane sayısı ve toplam üretim miktarlarının birbirinden farklı olmasından ileri gelmektedir.

Grafik 15: Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin Üretim Miktarı Bakımından Karşılaştırılması

Grafik 16: Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin Üretim Miktarının Hane Başına Düşen Miktarının Karşılaştırılması

Bundan başka **“Harir-i ham bedel-i öşr beher”** ifadesiyle Gebran Zımmi Mahallesi’nde 22,5 kıyye (28,863 kilo) ham ipek (157,5 kuruş bedelen öşür alınmıştır) bulunmaktadır. Ayrıca Muradiye İslâm Mahallesi’nde ise 1 kıyye (1,2828 kilo) ipek (15 kuruş öşür alınmıştır) de kayıtlıdır.

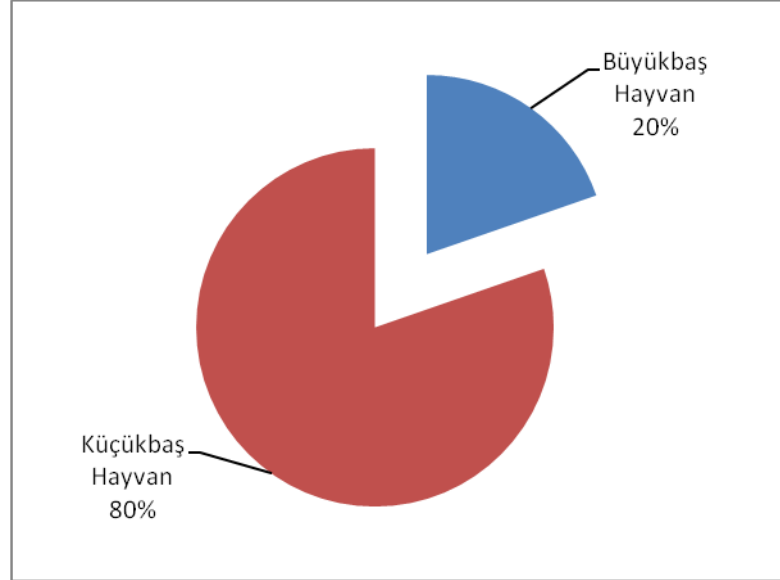
Yine bundan başka Muradiye Reayası Mahallesi’nde Gayr-i mezru tarlanın yanında yer alan **“ücret ile virmiş olduğu”** ifadesi ile hınta kıyye/ kile ve kuruşu kaydedilmiştir. Nikooğlu Kostaki zımmi 6 dönümlük Gayr-i mezru tarlasını 6 kıyye hınta yani 78 kuruş karşılığında, Vengelakioğlu Haralanbo zımmi 15 dönümlük Gayr-i mezru tarlasını 10 kile hınta yani 130 kuruş karşılığında ve Ustoviloğlu Trandafil zımmi de 15 dönümlük Gayr-i mezru tarlasını 10 kile hınta yani 130 kuruş karşılığında bir başkasına vermiştir. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki yukarıda bahsedilen kişilerin kayıtlarında Gayr-i mezru tarlaların kime verildiği belirtilmemiştir.

C. Uzunköprü’de Hayvancılık

Uzunköprü Temettuât Defterleri’nde hane reislerinin ne kadar sayıda ve ne cins hayvana sahip olduğu, bunlardan elde ettiği gelirleri açıkça belirtilmiştir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar defterlerde **“sağmal”** ve **“kısır”** olarak ayrı ayrı belirtilmiş ve kaydedilmiştir. Hayvanlardan elde edilen gelirler de hicrî 1260-1261 (miladî 1844-1845) yıllarına ait olmak üzere ayrı ayrı kaydedilmiş ve bir toplam yapılmıştır.

Aşağıdaki grafikte büyükbaş ve küçükbaş hayvanların oranları gösterilmiştir.

Grafik 17: Hayvancılığın Dağılımı

Yukarıdaki grafikten anlaşıldığı üzere Uzunköprü’de % 80 oranında küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Büyükbaş hayvancılık ise % 20’lik bir paya sahiptir. Bunun nedeni olarak şehrin ovalarla kaplı olması gösterilebilir. Çünkü büyükbaş hayvancılık daha çok meraların yoğun olduğu yerlerde yaygın olarak yapılmaktadır. Meralara sahip olmayan Uzunköprü’de ise büyükbaş hayvancılık daha çok besi hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır.

Aşağıdaki tabloda Uzunköprü şehrinde yetiştirilen büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar adet olarak gösterilmiştir.

Tablo 44: Uzunköprü’de Yetiştirilen Hayvanlar ve Sayıları

BÜYÜKBAŞ HAYVANLAR	ADET (RE’S)	KÜÇÜKBAŞ HAYVANLAR	ADET (RE’S)
Kara sığır öküzü	339	Sağmal ağnam	2417
Koşum kara sığır öküzü	1	Kısır ağnam	2248
Koşum öküzü	108¹⁹²	Sağmal keçi	322
Kara sığır düğesi	45¹⁹³	Kısır Keçi	119
Kara sığır tosunu	39	Kuzu	201
Kara sığır danası	64	Oğlak	25
Bozca kara sığır ineği	5	Canavar dişi	1
Camus düğesi	30	GENEL TOPLAM	5333
Camus malağı	12		
Camus öküzü	52		
Camus tosunu	9		
Camus danası	6		
Camus boğası	1		
Sağmal kara sığır ineği	123¹⁹⁴		
Sağmal kara camus ineği	1		
Sağmal camus ineği	59¹⁹⁵		
Kısır kara sığır ineği	121¹⁹⁶		
Kısır kara sığır düğesi	11		
Kısır camus düğesi	10		
Kısır camus ineği	39		
Kısır kara sığır danası	7		
Kısır camus	17		

¹⁹² Defterlerde karşımıza çıkan 104 adet “Koşum öküzü” ile 4 adet “öküz”ü birlikte verilmiştir.

¹⁹³ Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde Nezikoğlu Ali Dayı’nın kaydında “kara sığır düğesi ve tosunu” (2 adet), Kısırancı Petko zımmi’nin kaydında “kara sığır düğesi ve tosunu” (2 adet) olarak kaydedilmiştir. Toplam 4 adet hayvandan 2’si kara sığır düğesi, 2’si de kara sığır tosunu olarak düşünülüp kaydedilmiştir.

¹⁹⁴ Defterlerde 52 adedi “Sağmal kara sığır” olarak kayıtlı bulunmaktadır.

¹⁹⁵ Defterlerde 25 adedi “Sağmal camus” olarak kayıtlı bulunmaktadır.

¹⁹⁶ Defterlerde 40 adedi “Kara sığır kısır” olarak kayıtlı bulunmaktadır.

Kısır kara sığır tosunu	13
Kısır camus malağı	5
Kısır inek	1
Buzağı	2
Malak	2
Bargir	93 ¹⁹⁷
Kısrak	23 ¹⁹⁸
Tay	4 ¹⁹⁹
Merkeb	64 ²⁰⁰
Merkeb sıpası	2
GENEL TOPLAM	1308

Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’de Yusufoglu İbrahim Dayı’nın kaydında “**Kısır kara sığır danası tosunu**” (3 adet) kaydı bulunmaktadır. Bunun yanında defterlerde “**kısır kara sığır danası**” ile “**kısır kara sığır tosunu**” kaydı da mevcuttur. Bu sebeple “**kısır kara sığır danası tosunu**” kaydındaki üç adet hayvanı ayrı ayrı kaydetmek gerekiyor fakat bu hayvanlardan kaç tanesinin “**kısır kara sığır danası**” ve kaç tanesinin ise “**kısır kara sığır tosunu**” olduğunu tahmin etmek güçtür. Bu yüzden üç adet “**kısır kara sığır danası tosunu**” tabloya dâhil edilmemiştir.

Defterlerin incelenmesi esnasında Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde üç kişinin kaydında “**Kara sığır düğesi ve tosunu**” ifadesinin bulunduğu ve bir arada kaydedildiği görülmektedir. Nezikoğlu Ali Dayı’nın iki adet, Sinoğlu Mustafa Dayı’nın üç adet ve Kısırancı Petko zımminin iki adet hayvanı “**kara sığır düğesi ve tosunu**” ifadesi altına yazılmıştır. İki’şer adet hayvanı bulunanların hayvanlarından

¹⁹⁷ Defterlerde *Binek Bargir* (88), *Değirmen Bargiri* (3), *Araba bargiri* (1), *Erkek Binek Bargir* (1) olarak kaydedilmiş olan bu hayvanların hepsi bir araya toplanıp kaydedilmiştir.

¹⁹⁸ Defterlerde “*Kısrak (19)*” ve “*kısrak ma’a tay re’s (8)*” şeklinde kayıtlar bulunmaktadır. Kısrak ma’a tay’ın 4’ü kısrak 4’üde Tay olarak düşünülüp kaydedilmiştir.

¹⁹⁹ Defterlerde “*kısrak ma’a tay re’s (8)*” olarak kayıtlı bulunmaktadır. Bunların 4’ü kısrak, 4’üde Tay olarak düşünülüp kaydedilmiştir.

²⁰⁰ Defterlerde *merkeb* (61), *Merkeb-i Himar* (erkek eşek) (2), *merkeb ma’a siba re’s* (2) ve *Merkeb sıpası* (1) şeklinde kayıtlar bulunmaktadır. Sıpar buraya dâhil edilmemiştir.

biri kara sığır düğesine diğeri de kara sığır tosununa kaydedilmiştir. Ancak Sinoğlu Mustafa Dayı'nın sahip olduğu üç adet hayvanın kaç tanesinin kara sığır düğesi ve kaç tanesinin de kara sığır tosunu olduğu bilinmediği ve tahmin edilemediği için bu üç (3) adet hayvan tabloya dâhil edilmemiştir.

Tablodan elde edilen sonuca göre Uzunköprü'de toplam 1308 adet büyükbaş hayvan beslendiği görülmektedir. Öte yandan Uzunköprü'de toplam 5333 adet küçükbaş hayvan beslenmektedir.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Büyükbaş hayvanlar içinde en fazla Kara Sığır Öküzü (339 adet) beslenmektedir. Kara sığır öküzünün peşinden sağmal kara sığır ineği (123 adet), kısır kara sığır ineği (121 adet), koşum öküzü (108 adet) ve bargir (93 adet) yani at gelmektedir.

En az beslenen büyükbaş hayvanlar ise koşum kara sığır öküzü (1 adet), Sağmal kara camus ineği (1 adet), kısır inek (1 adet) ve camus boğası (1 adet) olup bunların eşit sayıda oldukları görülmektedir.

En fazla beslenen küçükbaş hayvan ise sağmal ağnam (2417 adet) olup bunu kısır ağnam (2248 adet) takip etmektedir.

En az beslenen küçükbaş hayvan ise canavar dişi (1 adet)'dir. Canavar dişi domuz olup sadece Muradiye Reayası Mahallesi'nde beslenmektedir.

Uzunköprü'de büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan başka tazı (1 adet) da bulunmakta olup sadece Merhum Rıza Efendi Mahallesi'nde mevcuttur.

Uzunköprü'de bunlardan başka arıcılık da yapılmaktadır. Uzunköprü şehrinin Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde 26 kovan (hâsılat-ı seneviyesi 122 kuruş), Gebran Zımmi Mahallesi'nde 3 kovan (hâsılat-ı seneviyesi 12 kuruş), Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde ise 27 kovan (hâsılat-ı seneviyesi 135 kuruş) bulunmaktadır.

Ayrıca bunlardan başka kovandan alınan öşür kaydı da bulunmaktadır. Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Tangıroğlu Hacı Halil'in kaydında 2 kovan 20 kuruş öşür, Duhancı Ali Dayı'nın kaydında 8 kovan 8 kuruş öşür, Gebran Zımmi

Mahallesi'nde Tanaşoğlu Metro zımminin kaydında 3 kovan 3 kuruş öşür, Gorozoğlu Apostol zımminin kaydında 5,5 aynen kovan 55 kuruş öşür, Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde Doyçooğlu Avram zımminin kaydında 3 kovan 30 kuruş öşür alındığı kayıtlıdır²⁰¹.

Aşğıdaki tabloda büyükbaş hayvanların mahallelere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 45: Büyükbaş Hayvanların Mahallelere Göre Dağılımı²⁰²

Mahalleler	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mah.	Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	Merhum Rıza Efendi İslâm Mah.	Gebran Zımni Mahallesi	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	Halise Hatun Reaya Mahallesi	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	Muradiye İslâm Mah.allesi	Muradiye Reayası Mahallesi	GENEL TOPLAM
Camus öküzü	4	-	-	6	4	-	10	8	14	6	-	52
Koşum öküzü	-	-	-	2	-	-	62	6	4	4	26	104
Öküz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4
Koşum kara sığır öküzü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Kara sığır öküzü ²⁰³	42	8	44	55 ²⁰⁴	26	14	12	42	40	50	6	338
Sağmal camus	-	-	-	-	6	-	6	4	8	-	1	25

²⁰¹ Sayısal verilerde tutarsızlık bulunmaktadır. Ancak defterlerde bu şekilde yazılmıştır.

²⁰² Tablodaki hayvan isimleri defterlerde karşımıza çıkan ifadelerle oluşturulmuştur. Defterlerde "çift" olarak kayıtlı hayvanlar iki ile çarpılarak tabloya kaydedilmiştir.

²⁰³ Defterlerde "kara sığır öküzü çift" olarak kayıtlı bulunmaktadır. "Çift" olarak belirtildiği için iki ile çarpılarak tabloya kaydedilmiştir.

²⁰⁴ Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde 27 çift (yani 54 adet) "kara sığır öküzü çift", bir adet de "kara sığır öküzü re's" kaydı bulunmaktadır. Her iki kayıt birlikte kaydedilmiştir.

Sağmal camus ineği	10	1	1	5	-	3	-	-	3	11	-	34
Sağmal Kara camus ineği	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağmal kara sığır	-	-	-	-	4	-	25	17	6	-	-	52
Sağmal kara sığır ineği	7	4	12	18	-	12	-	-	-	12	6	71
Kısır inek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kısır kara sığır ineği	11	2	6	13	-	14	-	-	-	13	22	81
Kısır camus ineği	8	1	2	5	-	2	-	-	1	16	4	39
Kısır camus düğesi	-	-	-	3	-	-	-	-	-	7	-	10
Kısır camus	-	-	-	-	4	-	4	1	8	-	-	17
Kısır camus malağı	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	5
Kısır kara sığır danası	-	-	-	2	5	-	-	-	-	-	-	7
Kısır kara sığır düğesi	-	-	-	6	1	-	-	-	-	4	-	11
Kara sığır kısır	-	-	-	-	14	-	6	9	11	-	-	40
Kısır kara sığır tosunu	-	-	-	-	1	10	-	-	-	2	-	13
Bozca kara sığır ineği	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Camus düğesi	8	1	1	5	-	1	3	4	5	-	2	30
Camus tosunu	2	-	-	5	-	-	-	-	-	1	1	9
Camus malağı	1	-	1	-	-	-	1	1	6	1	1	12

Camus boğası	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Camus danası	2	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	6
Kara sığır danası	8	-	3	6	1	6	9	17	7	1	6	64
Kara sığır düğesi	1	3	9	7	-	7	6	3	5	3	1	45
Kara sığır tosunu	3	2	6	10	-	-	4	4	1	5	4	39
Buzağı	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Malak	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Bargir	7	2	-	7	12	9	6	4	18	14	9	88
Değirmen bargir	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
Erkek binek bargir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Araba bargiri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Kısrak	2	-	-	8	-	-	-	5	2	2	-	19
Kısrak ma' a tay	3	-	1	-	-	-	-	-	-	4	-	8
Merkeb	5	19	7	12	-	1	-	5	2	5	5	61
Merkeb-i hımar	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Merkeb sıpası	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Merkeb ma' a sıba	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
GENEL TOPLAM	130	44	94	177	87	82	154	132	141	171	96	1308

Yukarıdaki tablo defterlerde karşımıza çıkan kayıtlara göre oluşturulmuş ve isimlerde düzeltme yapılmamıştır. Ancak defterlerde karşımıza çıkan **Camus öküzü çift**, **Koşum öküzü çift**, **Öküz çift** ve **Kara sığır öküzü çift** kaydedilirken “çift”

ifadesinden dolayı “baş (re’s)” olarak kaydetmek için 2 ile çarpılmış ve tabloya bu şekilde kaydedilmiştir. Bu hayvanları daha çok tarlaları sürmek için kullandıklarını tahmin etmekteyiz. Öyle ki, tablo incelendiğinde kara sığır öküzünün (339 adet) tüm mahallelerde beslendiği görülmektedir.

Yukarıdaki tablodan hareketle en fazla büyükbaş hayvan Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi (177 adet)’nde görülmektedir. Bu mahalleyi Muradiye İslâm Mahallesi (171 adet), Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi (154 adet), Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi (141 adet), Halise Hatun Reayası Mahallesi (132 adet) ve Şehsuvarbey İslâm Mahallesi (130 adet) takip etmektedir. En az büyükbaş hayvana sahip olan mahalle ise Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi (44)’dir.

Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde kayıtlı toplam 39 hane bulunmakta olup bunlardan 19 tanesinin merkebi bulunmaktadır. Yani her iki kişiden biri merkeb sahibidir. Ayrıca şehrin en fazla merkebe sahip olan mahallesi de bu mahalledir.

Tablo 46: Uzunköprü’de Küçükbaş Hayvanların Mahallelere Göre Dağılımı

Küçükbaş Hayvanlar	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	Merhum Ruza Efendi İslâm Mahallesi	Gebran Zımmi Mahallesi	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	Halise Hatun Reayası Mahallesi	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	Muradiye İslâm Mahallesi	Muradiye Reayası Mahallesi	GENEL TOPLAM
Sağmal ağnam	100	-	221	107	52	464	224	615	-	125	509	2417
Kısır ağnam	77	-	246	101	61	470	223	426	-	119	525	2248
Sağmal keçi	2	-	32	27	33	114	-	20	-	20	74	322
Kısır keçi	2	2	13	11	20	21	-	-	-	-	50	119
Kuzu	-	-	25	14	-	162	-	-	-	-	-	201
Oğlak	-	-	3	-	-	22	-	-	-	-	-	25
Canavar dişi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
GENEL TOPLAM	181	2	540	260	166	1253	447	1061	-	264	1159	5333

Tablodan anlaşılmaktadır ki, en fazla küçükbaş hayvana sahip olan mahalle Gebran Zımmi Mahallesi (1253 adet)’dir. Bu mahalleyi Muradiye Reayası Mahallesi (1159 adet), Halise Hatun Reayası Mahallesi (1061 adet) ve Şehsuvarbey Reayası Mahallesi (540 adet) takip etmektedir. Bu mahallelerin isimlerinden anlaşıldığı üzere en fazla küçükbaş hayvana sahip olan mahalleler Gayr-i Müslimlerin kayıtlı olduğu mahallelerdir.

En az küçükbaş hayvana sahip olan mahalle ise Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi (2 adet)'dir. Tabloya bakıldığında en az yetiştirilen küçükbaş hayvanın canavar dişi (domuz 1 adet) olduğu görülmektedir. Ayrıca domuz sadece Muradiye Reayası Mahallesi'nde beslenmektedir. Öte yandan Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde ise hiç küçükbaş hayvan beslenmemektedir.

Tablo 47: Dinî Yapıya Göre Hayvanların Dağılımı

Dinî Yapı	Büyükbaş Hayvanlar	%	Küçükbaş Hayvanlar	%	Toplam	%
Müslüman	850	65	695	13	1545	23
Gayr-i Müslim	458	35	4638	87	5096	77
Toplam	1308	100	5333	100	6641	100

Hayvanların dinî yapıya göre dağılımına bakıldığında Uzunköprü'de büyükbaş hayvanların % 65'inin (850 adet) Müslümanlara, % 35'inin (458 adet) ise Gayr-i Müslimlere ait olduğu görülmektedir. Küçükbaş hayvanların ise % 13'ünün (695 adet) Müslümanlara, % 87'sinin (4638 adet) Gayr-i Müslimlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumdan hareketle büyükbaş hayvancılık daha çok Müslümanlar tarafından, küçükbaş hayvancılık ise daha çok Gayr-i Müslimler tarafından yapılmaktadır.

Yukarıdaki tablodan şu bilgiye de ulaşılmaktadır, Uzunköprü'de mevcut hayvanların % 23'ü (1545 adet) Müslümanlara, % 77'si (5096 adet) ise Gayr-i Müslimlere aittir.

Tablo 48: Uzunköprü’de Hayvan Sayılarının Mahallelere Dağılımı

MAHALLELER	Hane Sayısı	BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK		KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK		TOPLAM		
		Hayvan Adedi	Hane Başına Düşen Miktar	Hayvan Adedi	Hane Başına Düşen Miktar	TOPLAM	Hane Başına Düşen Miktar	%
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	35	130	4	181	5	311	9	5
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	23	44	2	2	-	46	2	1
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	30	94	3	540	18	634	21	9
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	31	177	6	260	8	437	14	7
Merhum Rıza Efendi İslâm Mah.	29	87	3	166	6	253	9	4
Gebran Zımmi Mahallesi	34	82	2	1253	37	1335	39	20
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	43	154	4	447	10	601	14	9
Halise Hatun Reayası Mahallesi	32	132	4	1061	33	1193	37	18
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	42	141	3	-	-	141	3	2
Muradiye İslâm Mahallesi	42	171	4	264	6	435	10	6

Muradiye Reayası	39	96	2	1159	30	1255	32	19
Mahallesi								
TOPLAM	380	1308	3	5333	14	6641	17	100

Tabloda da görüldüğü üzere en fazla hayvan sayısı Gebran Zımmi Mahallesi (1335 adet)'nde bulunmaktadır. Bu mahalleyi 1255 adet hayvan sayısı Muradiye Reayası Mahallesi, 1193 adet hayvan sayısı Halise Hatun Reayası Mahallesi takip etmektedir. Bu mahallelerin isimlerinden hareketle en fazla hayvan sayısına sahip olanlar Gayr-i Müslim mahalleleridir.

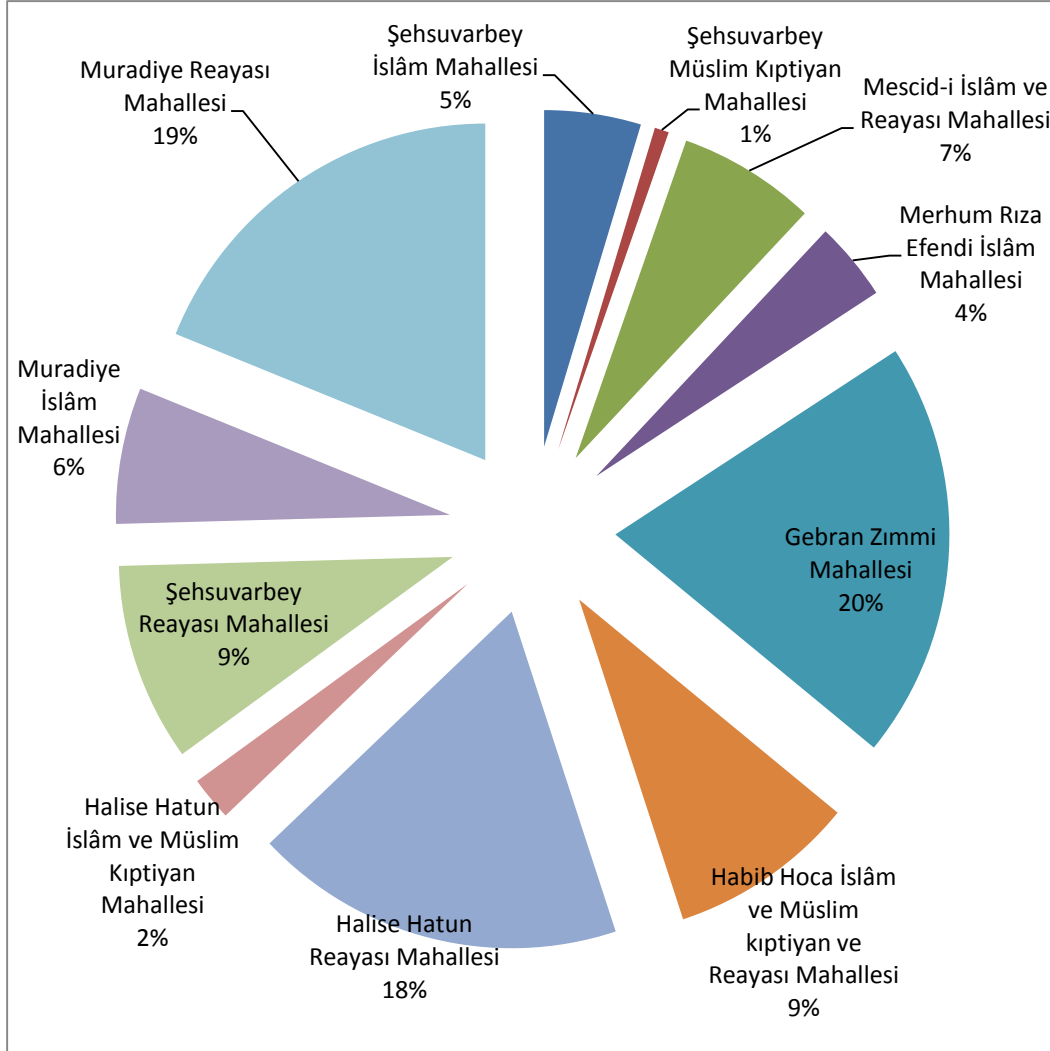
En az hayvan sayısına sahip olan mahalle 46 adet hayvan sayısı Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi'dir. Hane başına düşen en az hayvan sayısına (2 adet) da yine bu mahalle sahiptir.

Hane başına düşen en fazla hayvan sayısına sahip olan mahalle ise 39 adetle Gebran Zımmi Mahallesi'dir. Bu mahalleyi 37 adetle Halise Hatun Reayası Mahallesi ve 32 adetle Muradiye Reayası Mahallesi takip etmektedir.

En fazla hayvan sayısına sahip olan ikinci mahalle ile hane başına düşen en fazla hayvan sayısına sahip olan ikinci mahallenin çaprazlama olarak yer değiştirdiğini görmekteyiz. Bu durum mahallelerin sahip olduğu hane sayılarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde 38 haneden 32'si hayvancılıkla uğraşırken Muradiye Reayası Mahallesi'nde 53 haneden 39'u hayvancılıkla uğraşmaktadır.

Büyükbaş hayvan en fazla Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde (177 adet), küçükbaş hayvan ise en fazla Gebran Zımmi Mahallesi (1253 adet)'nde yetiştirilmektedir.

Grafik 18: Uzunköprü’de Hayvan Sayılarının Mahallelere Dağılımı

Uzunköprü’de hayvanların mahallelere dağılımına yukarıdaki grafikten de bakıldığında en fazla hayvan % 20’lik payla Gebran Zimmi Mahallesi’nde bulunmaktadır. Bu mahalleyi % 19’luk payla Muradiye Reayası Mahallesi ile % 18’lik payla Halise Hatun Reayası Mahallesi takip etmektedir.

En az hayvana sahip olan mahalle % 1’lik payla Şehsuvarbey Müslim Kıptiyan Mahallesi’dir. Diğer mahallelerin isimleri de göz önüne alınarak bu mahallede Kıptilerin yaşadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla en az hayvana sahip olan taife Kıptiler’dir.

Şunu belirtelim ki, yukarıdaki tablo mahallelerde hayvancılıkla uğraşan haneler tespit edilerek oluşturulmuştur. Uzunköprü’de toplam 575 hane bulunurken bunlardan 380 hanenin hayvancılıkla uğraştığı mevcut defter kayıtlarından tespit edilmektedir. Bu da toplam nüfusun yaklaşık % 66’sının hayvancılıkla uğraşmakta olduğunu bize göstermektedir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, 1844 yılında hayvancılığın Uzunköprü ekonomisine önemli bir katkısı bulunmaktadır. Bununla birlikte önemli bir geçim kaynağı olduğu da görülmektedir. Uzunköprü’de % 80’lik payla en fazla küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Büyükbaş hayvancılık ise % 20’lik bir paya sahiptir. Büyükbaş hayvancılık daha çok Müslümanlar tarafından yapılırken küçükbaş hayvancılık ise daha çok Gayr-i Müslimler tarafından yapılmaktadır.

III. BÖLÜM

İKTİSADİ HAYAT

A. Hane Reislerinin Gelirleri

1. Arazi Gelirleri

Tezimizin ana araştırma kaynağı olan Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinde araziye sahip olan hane reislerinin tarlalarının dönüm ve/veya evlek cinsinden arazi ölçü birimleri ile gelirleri ayrıntılı olarak kaydedilmiştir. Kayıtlarda ekilen tarlalar “**mezru tarla**”, ekilmeyip nadasa bırakılan ve/veya ücretle başkasına verilen tarlalar ise “**Gayr-i mezru tarla**” ibaresi altında kaydedilmiştir. Bundan başka varsa hane reisine ait bağ, sebze bahçesi ve dut bahçesi de kaydedilmiştir. Tüm tarlaların gelirleri hicrî 1260-1261 (miladî 1844-1845) yılları olmak üzere ayrı ayrı gösterilmiş ve bir toplam yapılmıştır.

Halise Hatun Reayası Mahallesi ile Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi'ne ait temettuât defterlerinde ekilmiş tarlalar bazı hane reislerinin kayıtlarında “**mezru tarla**” bazılarında ise “**mezruat tarla**” ifadesi altında kaydedilmiştir. Bu mahalleler iki farklı ifadenin birlikte kullanıldığı mahallelerdir. Aşağıda verilen “**Arazi (Tarla) Gelirlerinin Mahallelere Dağılımı**” adlı tabloda bu ifadeler bir arada kaydedilmiştir.

Bazı tarlaların hicrî 1261 yılına ait gelirinin yanında “**tahminen**” ifadesi yazılmıştır. Böylece hicrî 1261 yılına ait olan gelirin tahmini bir gelir olduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte her “**hâsılat-ı seneviyesi 61**”in yanına “**tahminen**” ifadesi yazılmamıştır.

Defterlerde Uzunköprü'de hemen hemen her hanenin genellikle 1'er dönüm bağının kayıtlı olduğu görülmektedir. Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinde kayıtlı bulunan toplam 575 hane bulunmaktadır. Toplam 540,75 dönüm bağ olduğu da göz önüne alındığında hane başına yaklaşık 1 dönümlük (0,940) bağ düşmektedir.

Bununla birlikte toprak tasarrufu bölümünde ortaya konulduğu üzere bağların toplam arazideki payı % 6'dır ki bu da bağların toplam arazideki payının çok az olduğunu göstermektedir.

Defterlerde çayırardan elde edilen gelirin olmadığı görülmektedir. Sadece hane reislerinin sahip olduğu çayırın kaç dönüm olduğu yazılmıştır.

Sebze ve dut bahçelerinin 1844 (hicrî 1260) ve 1845 (hicrî 1261) yılına ait gelirleri de ayrı ayrı yazılmış ve toplanmıştır.

Aşağıdaki tablo tüm tarlaların hicrî 1260 ve 1261 (miladî 1844 ve 1845) yıllarına ait gelirlerinin toplamı göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Ayrıca burada dönüm ve evlek olmak üzere kayıtlı olan arazilerin gelirleri biraraya getirilerek gösterilmiştir.

Tablo 49: Arazi (Tarla) Gelirlerinin Mahallelere Dağılımı

Mahalleler	Mezru tarla geliri	Gayr-i mezru tarla geliri	Bağ geliri	Sebze Bahçesi Geliri	Dut Bahçesi Geliri	TOPLAM
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	20385,5	100 ²⁰⁵	4109	-	-	24594,5
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	383,5	-	975	-	-	1358,5
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	17480	494	4408	-	-	22382
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	34599	-	3418	-	-	38017
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	4619 ²⁰⁶	195	4238	300	-	9352
Gebran Zımmi Mahallesi	5143	930	12166	1500	3302,5	23041,5
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	36599	-	5134	-	-	41733
Halise Hatun Reayası Mahallesi	36292,5	281	4863	-	-	41436,5
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	25061	796	6741	600	100	33298
Muradiye İslâm Mahallesi	25390,5	390	5575,5	300 ²⁰⁷	400	32056
Muradiye Reayası Mahallesi	16715,5	338	9899,5	-	1100	28053
TOPLAM	222668,5	3524	61527	2700	4902,5	295322

²⁰⁵ Mahalledeki Balıkçıoğlu Tayyip Dayı'nın gayr-i mezru tarlasının yanında "Maktuan üçer sene vermiş olduğu" ifadesi bulunmaktadır. Bu ifadeden hareketle üç yıllık icar parasını toptan vermiştir.

²⁰⁶ Hafız Muhyiddin Efendi ibn Şeyh Mehmed Arif Efendi'nin kaydında yer alan ortakçı hissesi çıkarılıp kalan gelir yazılmış ve genel toplam yapılmıştır.

²⁰⁷ Murad Ağa bin Osman Dayı'nın kaydında "Karye-i Malkoç civarında sebze bahçesi" (10 dönüm) kayıtlı bulunmakta olup 100 kuruşu bu kişiye aittir.

Tabloda görüldüğü üzere Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi'nin toplam tarla geliri 41733 kuruş olup Uzunköprü şehrinde en fazla tarla gelirine sahip olan mahalledir. İkinci sırada Halise Hatun Reayası Mahallesi gelmekte olup onun da toplam tarla geliri 41436,5 kuruştur. Üçüncü sırada toplam 38017 kuruş tarla geliriyle Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ve dördüncü sırada da toplam 33298 kuruş tarla geliriyle Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi gelmektedir.

Uzunköprü'de en az tarla gelirine sahip olan mahalle de Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi'dir ki 1358,5 kuruş gelire sahip olduğu görülmektedir.

Uzunköprü'de toplam 295322 kuruş arazi geliri bulunmaktadır. En fazla gelire sahip olan arazi mezru tarla olup 222668,5 kuruş geliri bulunmaktadır. Bunu sırasıyla bağ geliri (61527 kuruş), dut bahçesi (4902,5kuruş), gayr-i mezru tarla geliri (3524 kuruş) ve sebze bahçesi (2700 kuruş) takip etmektedir.

Bunlardan başka Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde **“Nısf (yarım) sebze bahçesinin bir senede icaresi kuruş”** (50 kuruş), Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde **“Müsteciri (kiracı) olan tarla geliri”** (340 kuruş) ile Halise Hatun Reaya Mahallesi'nde **“ahara icar eylediği tarla”** (390 kuruş) kaydı da bulunmaktadır.

Ayrıca Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Hocaoğlu Arif Dayı'nın kaydında mezru tarlanın gelirinden (2745 kuruş) **“ortakçı hissesi furu nihade”** açıklamasıyla (1372,5 kuruş) ortakçı hissesinin çıkarıldığını ve kalan gelirin de hane reisinin geliri olarak kaydedildiğini görmekteyiz. Yine Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde de toplam sekiz hane reisinin kaydında ortakçı hissesinin olduğunu ve bu hisselerin de mezru tarla gelirden çıkarıldıktan sonra hicrî 1260 ve 1261 yıllarına ait gelirleri ayrı ayrı verilip toplandığını görmekteyiz.

Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde de Hafız Muhyiddin Efendi ibn Şeyh Mehmed Arif Efendi'nin kaydında da ortakçı hissesinin toplam gelirden çıkarıldıktan sonra hicrî 1260 ve 1261 yıllarına ait gelirleri ayrı ayrı verilip toplanmıştır. Hane reisinin 10 dönümlük araziden 468 kuruş gelirinin bulunduğu ve bu gelirden 234 kuruşun ortakçıya ait olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki tablo ortakçı hisseleri göz önüne alınmadan oluşturulmuştur. Ancak aşağıdaki tabloda ortakçı hisseleri verilmiştir.

Tablo 50: Ortakçı Hisseleri

Mahalle	Hane Reisinin adı	Mezru Tarla Dönüm	Hâsılat-ı Seneviyesi	Ortakçı Hissesi Kuruş	Kalan	Hâsılat-ı Seneviyesi (60)	Hâsılat-ı Seneviyesi (61)	Toplam
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	Hocaoğlu Arif dayı	60	2745	1372,5	1372,5	-	-	1372,5
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	Kaytaklı Hacı Mehmedoğlu Ali dayı	45	3208,5	169	-	3039	2000	5039
	Süklün Osmanoğlu Şerif	3	481,5	52	-	429,5	200	629,5
	Bey karyeli Ahmed dayı	20	1053	130	-	923	600	1523
	Nezikoğlu Ali dayı	6	378	130	-	248	100	348
	Simeroğlu Yuvan zımmi	5	1601,5	130	-	1521,5	1000	2521,5
	Ustoyanoğlu Petko zımmi	8	684	130	-	554	200	754
	Kısırancı Petko zımmi	15	1293 kuruş 30 para	195	-	1097	800	1897
	Dolcuoğlu Kaçapan Petro zımmi	13	1476	130	-	1346	900	2246
Merhum Rıza Efendi	Hafız Muhyiddin	10	468	234	-	234	150	384

İslâm Mahallesi	Efendi ibn Şeyh Mehmed Arif Efendi							
------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Yukarıdaki tabloda ortakçı hissesine sahip olan hane reislerinin sahip olduğu toplam mezru tarla dönümü, bu tarladan elde ettiği geliri, bu gelirden çıkarılan ortakçı hissesi, ortakçı hissesi çıkarıldıktan sonra hane reisinin hicrî 1260 ve 1261 yıllarına ait gelirleri ve bunların toplamı verilmiştir. Ortakçıya ait kaç dönüm tarlanın olduğu belirtilmemiştir. Sadece ortakçının ortaklıktan ne kadar gelir elde ettiği görülmektedir. Bazı ortakçı hisseleri % 50 iken diğerlerinde bu oran söz konusu değildir. Ancak defterlerdeki sayısal değerler bu şekildedir. Tabloda adı geçen hane reislerinden bazılarının kiminle ortak olduğu defterdeki kaydından anlaşılmaktadır.

2. Hayvan Gelirleri

Bu bölümde hayvan gelirleri küçükbaş ve büyükbaş hayvan gelirleri olmak üzere ayrı ayrı verilmiştir. Böylece her iki hayvan grubuna ait gelirler ayrıntılı olarak incelenebilmektedir.

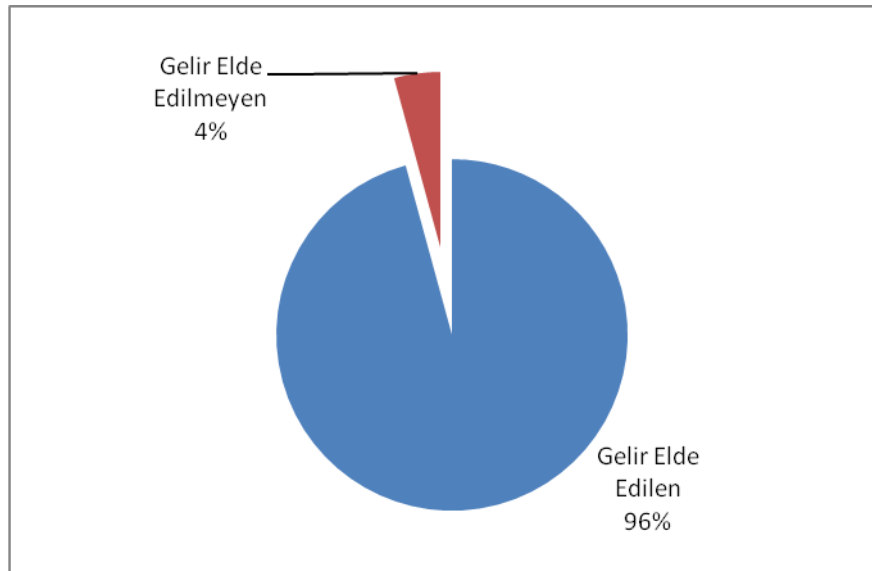
Tablo 51: Toplam Hayvan Gelirleri

TOPLAM HAYVAN GELİRLERİ	KURUŞ	ORAN %
Büyükbaş Hayvan Gelirleri (kuruş)	7575	14
Küçükbaş Hayvan Gelirleri (kuruş)	48380	86
TOPLAM	55955	100

Tabloda da görüldüğü üzere hayvanlardan elde edilen toplam gelir 55955 kuruştur. Toplam gelir içerisinde küçükbaş hayvanlardan 48380 kuruş gelir elde edilirken büyükbaş hayvanlardan ise 7575 kuruş gelir elde edilmektedir.

Toplam hayvan gelirleri içerisinde büyükbaş hayvanlara ait gelirlerin % 14'lük paya sahip olduğu görülmektedir. Buna karşılık küçükbaş hayvanlara ait gelirler de % 86'lık paya sahiptir.

Grafik 19: Üzerinden Gelir Elde Edilen-Edilmeyen Küçükbaş Hayvanlar

Uzunköprü'de toplam 5333 adet küçükbaş hayvan bulunmakta olup gelir elde edilen küçükbaş hayvan sayısı 5106, gelir elde edilmeyen küçükbaş hayvan sayısı ise 227'dir. Uzunköprü'de üzerinden gelir elde edilmeyen küçükbaş hayvanların % 4'lük, gelir elde edilen küçükbaş hayvanların ise % 96'lık bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 52: Küçükbaş Hayvan Gelirlerinin Mahallelere Dağılımı

KÜÇÜKBAŞ HAYVAN GELİRLERİ (KURUŞ)	Hayvan Sayısı (Mahallelere Göre)	Sağmal Ağnam Geliri	Kısır Ağnam Geliri	Sağmal Keçi Geliri	Kısır Keçi Geliri	TOPLAM
Hayvan Sayısı (Hayvan Cinsine Göre-Adet)	-	2417	2248	322	119	5106
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	181	1400	390	20	4	1814
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	2	-	-	4	-	4
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	512	3094	1230	320	65	4709
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	246	1498	505	270	22	2295
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	166	728	305	330	100	1463
Gebran Zımmi Mahallesi	1069	6486	2350	1140	105	10081
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	447	3136	1079	-	-	4215
Halise Hatun Reaya Mah.	1061	8410	2110	200	-	10720
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	-	-	-	-	-	-
Muradiye İslâm Mahallesi	264	1750	595	200	-	2545
Muradiye Reayası Mahallesi	1158	7019	2675	740	100	10534
TOPLAM	5106	33521	11239	3224	396	48380

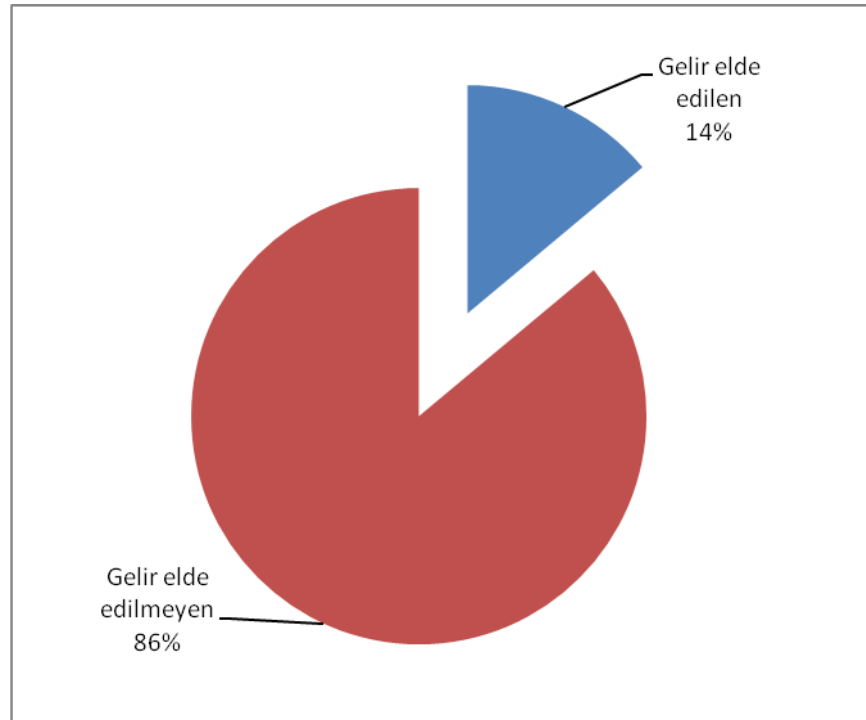
Küçükbaş hayvanlardan elde edilen toplam gelir 48380 kuruştur. Tablodan edinilen bilgiye göre küçükbaş hayvan gelirleri içerisinde en fazla sağmal ağnamdan gelir (33521 kuruş) elde edilmektedir. İkinci sırada kısır ağnamlardan (11239

kuruştur), üçüncü sırada 3224 kuruşla sağmal keçilerden, dördüncü ve son sırada ise 396 kuruşla kısır keçilerden elde edilen gelir yer almaktadır.

Küçükbaş hayvanlardan en fazla gelir elde eden mahalle Halise Hatun Reayası Mahallesi (10720 kuruş)'dir. Bunu sırasıyla Muradiye Reayası Mahallesi (10534 kuruş), Gebran Zımmi Mahallesi (10081 kuruş) takip etmektedir. Görüldüğü üzere küçükbaş hayvanlardan en fazla gelir elde eden mahalleleri Gayr-i Müslimlerin oturduğu mahalleler oluşturmaktadır. Zaten Uzunköprü'de küçükbaş hayvanların % 87'sinin Gayr-i Müslimlerin elinde bulunduğundan "*Uzunköprü'de Hayvancılık*" bölümünde bahsedilmiştir. Küçükbaş hayvanlardan elde edilen en fazla gelirin de yine Gayr-i Müslimlere ait olduğu bu bölümde görülmektedir.

Küçükbaş hayvanlardan en az gelir elde eden mahalleler ise Şehsuvarbey İslâm Mahallesi (1814 kuruş), Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi (1463 kuruş) ve Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi (4 kuruş)'dir. Burada en az gelire sahip olan mahallelerin de Müslümanlara ait olan mahalleler olduğu görülmektedir.

Grafik 20: Üzerinden Gelir Elde Edilen-Edilmeyen Büyükbaş Hayvanlar

Uzunköprü genelinde toplam 1308 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Ancak üzerinden gelir elde edilen büyükbaş hayvan sayısı ise 183'tür. Üzerinden gelir elde edilmeyen büyükbaş hayvan sayısı ise 1125'tir. Oran olarak bakıldığında ise gelir elde edilen büyükbaş hayvanların % 14'lük, gelir elde edilmeyen büyükbaş hayvanların ise % 86'lık bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 53: Büyükbaş Hayvan Gelirlerinin Mahallelere Göre Dağılımı

BÜYÜKBAŞ HAYVAN GELİRLERİ (KURUŞ)	Hayvan Sayısı (mahallelere göre dağılımı)	Sağmal kara sığır ineği (kuruş) ²⁰⁸	Sağmal camus ineği (kuruş) ²⁰⁹	Sağmal kara camus ineği (kuruş)	TOPLAM
Hayvan Sayısı (Hayvan cinsine göre adet)	-	123	59	1	183
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	18	175	750	75	1000
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	5	100	75	-	175
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	13	300	75	-	375
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	23	450	375	-	825
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	10	100	450	-	550
Gebran Zımmi Mahallesi	15	300	225	-	525
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	31	625	450	-	1075
Halise Hatun Reayası Mahallesi	21	425	300	-	725
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	17	150	825	-	975
Muradiye İslâm Mahallesi	23	300	825	-	1125
Muradiye Reayası Mahallesi	7	150	75	-	225
TOPLAM	183	3075	4425	75	7575

²⁰⁸ Defterlerde “Sağmal kara sığır ineği” ve de “Sağmal kara sığır” gelirleri birlikte verilmiştir.

²⁰⁹ Defterlerde “Sağmal camus ineği” ve de “Sağmal camus” gelirleri birlikte verilmiştir.

Tabloda Uzunköprü’de büyükbaş hayvanlardan elde edilen toplam gelirin 7575 kuruş olduğu görülmektedir. Büyükbaş hayvanlardan elde edilen toplam gelir içerisinde en fazla gelir elde eden mahalle Muradiye İslâm Mahallesi’dir ki 1125 kuruşa sahiptir. Bu mahalleyi 1075 kuruşla Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi ve 1000 kuruşla Şehsuvarbey İslâm Mahallesi takip etmektedir. Burada da büyükbaş hayvanlardan en fazla gelir elde eden mahallelerin Müslümanların oturduğu mahalleler olduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte **“Uzunköprü’de Hayvancılık”** bölümünde Müslümanların büyükbaş hayvanların % 65’ine sahip olduğu belirtilmiştir.

Öte yandan Şehsuvarbey Reayası Mahallesi’nin 375 kuruş, Muradiye Reayası Mahallesi’nin 225 kuruş, Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’nin de 175 kuruş olmak üzere büyükbaş hayvanlardan en az gelir elde eden mahalleler olduğu anlaşılmaktadır.

Büyükbaş hayvanlardan elde edilen toplam 7575 kuruşluk gelirin içinde en fazla gelire sahip olan büyükbaş hayvan sağmal camus ineği olup 4425 kuruşluk gelire sahiptir. Sağmal kara sığır ineği 3075 kuruş ve sağmal kara camus ineğinin ise 75 kuruş geliri bulunmaktadır.

Hayvan başına düşen gelirlere bakıldığında sağmal kara sığır ineği için hayvan başına düşen gelir 25 kuruştur. Sağmal camus ineği için hayvan başına 75 kuruş, sağmal kara camus ineği için yine hayvan başına 75 kuruş düşmektedir.

Uzunköprü’de büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan başka kovandan da gelir elde edilmektedir. Şehsuvarbey İslâm Mahallesi’nde 26 kovandan 122 kuruş, Gebran Zımmi Mahallesi’nde 3 kovandan 12 kuruş, Halise Hatun Reayası Mahallesi’nde 27 kovandan 135 kuruş gelir elde edilmektedir.

3. Gayrimenkul Gelirleri

Uzunköprü Temettuât Defterleri incelendiğinde bazı hane reislerinin gayrimenkullerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu gayrimenkullerin nasıl tasarruf edildiği defterlerindeki kayıtlarından anlaşılmaktadır. Ayrıca hane reislerinin bu gayrimenkullerden ne kadar gelir elde ettikleri de görülmektedir.

Aşağıdaki tablo Uzunköprü Temettuât Defterleri taranarak oluşturulmuştur. Tabloda da bu gayrimenkullerin hangi mahallelerde bulunduğu ve ne kadar kira bedelinin olduğu gösterilmiştir.

Tablo 54: Gayrimenkul Kiralarının Mahallelere Dağılımı

Kira Gelirleri	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	Gebran Zımmi Mahallesi	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	Halise Hatun Reayası Mahallesi	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	Muradiye İslâm Mahallesi	Muradiye Reayası Mahallesi	Toplam
Duhancı dükkânı	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50
Kahvehane	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200
Dükkân	50 ²¹⁰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50 ²¹¹	100
Berber dükkânı	110	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110
Nalband dükkânı	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50

²¹⁰ Defterdeki kaydında “bir bab dükkân icare-i seneviyesi” olarak kayıtlıdır. Ancak ne dükkânı olduğu defterdeki kaydında yazılmamıştır. Ancak kayıtlı olduğu kişinin mesleği berberliktir. Muhtemelen berber dükkânıdır.

²¹¹ Ne dükkânı olduğu defterdeki kaydında belirtilmemiştir. Ancak kayıtlı olduğu kişinin mesleği terziydir. Muhtemelen terzi dükkânıdır. Ayrıca defterdeki kaydında iki kepenkli olduğuda belirtilmiştir.

Fırıncı dükkânı	150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150
Mum hane	90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	90
Teymurci dükkânı	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25
Boyacı dükkânı	-	-	-	-	-	650 ²¹²	-	-	-	-	-	650
Aktar dükkânı	-	-	-	-	-	200	-	-	-	-	-	200
Aktar(a'tar)²¹³ Dükkânı	-	-	-	-	-	60	-	-	-	-	-	60
Bakkal dükkânı ile birlikte hane²¹⁴	-	-	-	-	-	350	-	-	-	-	-	350
Bakkal dükkânı	-	-	-	-	-	150	-	-	-	-	-	150
Kürekçi dükkânı	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	-	40
Tüfençi dükkânı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300	-	300
Nısf-ı han hissesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2200 ²¹⁵	-	2200
Yağhane²¹⁶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3500	3500
TOPLAM	700	25	-	-	-	1450	-	-	-	2500	3550	8225

Uzunköprü'de gayrimenkullerden toplam 8225 kuruş kira alınmaktadır. Ancak bazı mahallelerde gayrimenkullerden alınan kira bedeli yoktur.

Uzunköprü kasabasında en fazla kira gelirine sahip olan mahalle 3550 kuruşla Muradiye Reayası Mahallesi'dir. İkinci sırada 2500 kuruşla Muradiye İslâm Mahallesi, üçüncü sırada 1450 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi, dördüncü sırada 700 kuruşla Şehsuvarbey İslâm Mahallesi, beşinci ve son sırada 25 kuruşla Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi gelmektedir.

²¹² Mahalleye ait defterde dört ayrı kişiye ait birer boyacı dükkânı olduğu görülmektedir.

²¹³ Defterdeki kaydında "a'tar dükkânı" olarak kayıtlıdır.

²¹⁴ Defterde "bakkal dükkânı maan ba hane" şeklinde kaydedilmiştir. Muhtemelen evin bir bölümü bakkal dükkânı olarak kullanılmaktadır.

²¹⁵ İki kişiye ait kira bedelidir. Hancı Ali Ağa (1100 kuruş) ile Monla Mehmed bin Nuri Monla (1100 kuruş) hanın iki ortağıdır.

²¹⁶ Defterde "şir ruganhane iki bab bir senede kirası" şeklinde kaydedilmiştir.

Tablo 55: Toplam Gayrimenkul Kiralarının Dağılımı

MAHALLELER	Gayrimenkul Kiraları	Kira Gelirleri (KURUŞ)
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	Duhancı dükkânı	50
	Nalband dükkânı	50
	Fırıncı dükkânı	150
	Mumhane dükkânı	90
	Kahvehane dükkânı	200
	Berber dükkânı	110
	Dükkân	50
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	Teymurci dükkânı	25
Gebran Zımmi Mahallesi	Boyacı dükkânı	650
	Aktar dükkânı	260
	Kürekçi dükkânı	40
	Bakkal dükkânı	150
	Bakkal dükkânı ile birlikte hane²¹⁷	350
Muradiye İslâm Mahallesi	Tüfenkçi dükkânı	300
	Han²¹⁸	2200
Muradiye Reayası	Dükkân²¹⁹	50

²¹⁷ Defterde “*bakkal dükkânı maan ba hane*” şeklinde kaydedilmiştir. Muhtemelen evin bir bölümü bakkal dükkânı olarak kullanılmaktadır.

²¹⁸ Han iki kişiye aittir. Hancı Ali Ağa (1100 kuruş) ile Monla Mehmed bin Nuri monla (1100 kuruş) hanın iki ortağıdır.

Mahallesi	Yağhane	3500
TOPLAM		8225

Uzunköprü’de en fazla kira Muradiye Reayası Mahallesi’nde yağhaneden (3500 kuruş) alınmaktadır. Bunu Muradiye İslâm Mahallesi’nde 2200 kuruş kira alınan han takip etmektedir.

Uzunköprü’de en az kira alınan dükkân ise 25 kuruş ile Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde bulunan teymurci (demirci) dükkânıdır.

Tabloda Şehsuvarbey İslâm Mahallesi’nde kayıtlı bulunan dükkânlardan birinin kaydında açık bir ifade ile ne dükkânı olduğu belirtilmemiş onun yerine kâtip **“bir bab dükkân icare-i seneviyesi”** ifadesini kullanmıştır.

Aynı şekilde Muradiye Reayası Mahallesi’nde **“bir bab dükkân iki kepenk dükkânı bir senede kirası”** ifadesiyle kayıtlı bir dükkân bulunmaktadır, ancak ne dükkânı olduğu belli değildir. Ayrıca defterdeki kaydında bu dükkânın iki adet kepenginin olduğu da görülmektedir.

Bundan başka Uzunköprü’de hane reisleri değirmenden de gelir elde etmektedir. Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde 150 kuruş, Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde 6050 kuruş ve Muradiye İslâm Mahallesi’nde 1850 kuruş değirmen geliri bulunmaktadır.

Defterlerin incelenmesi sonucunda bazı hane reislerinin sahip olduğu gayrimenkuller yazılmış fakat bunlardan elde edilen gelir ya da kira bedeli kaydedilmemiştir. Örneğin Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi’nde bir adet nalband dükkânı, Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi’nde bir berber dükkânı ve bir terzi dükkânı, Muradiye İslâm Mahallesi’nde bir duhancı dükkânı, bir bakkal dükkânı, bir kahvehane, bir yemenici dükkânı ve bir nalband dükkânı, Muradiye Reayası Mahallesi’nde bir bakkal dükkânı ve masadhane²²⁰

²¹⁹ Muradiye Reayası Mahallesi’nde *“bir bab dükkân iki kepenk dükkânı bir senede kirası”* ifadesiyle kayıtlıdır ancak ne dükkânı olduğu belli değildir.

²²⁰ Masad: Bıçak bilemek için kullanılan çeliktir. (Bkz. Mehmet Ali Ünal, *Aynı Sözlük*, s. 446.) Buradan hareketle Masad hane bileyici dükkânı demektir.

bulunmaktadır. Ancak tekrar belirtmek gerekirse bu gayrimenkullerden elde edilen gelir ya da kira yazılmamıştır.

Tablo 56: Gayrimenkul Gelirlerinin Dağılımı

Gayrimenkul Gelirleri	Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	Gebran Zımmi Mahallesi	Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	Halise Hatun Reayası Mahallesi	Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	Muradiye İslâm Mahallesi	Muradiye Reayası Mahallesi	Toplam
Simitçi fırını	-	-	-	-	120	-	-	-	-	-	-	120
Bakkal dükkâmı	-	-	-	-	200	-	-	-	240	-	1000	1440
Hane	-	-	-	-	50	-	-	-	-	-	-	50
Bezirhane üç hissedenden bir hisse	-	-	-	-	-	2000	-	-	-	-	-	2000
Üç hisse bezirhanenin iki hissesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000	5000
Hamam	-	-	-	-	-	-	-	-	600	-	-	600
Han kahvesi	-	-	-	-	-	-	-	-	120	-	-	120
Bir bab kahve	-	-	-	-	-	-	-	-	250 ²²¹	-	-	250
Bir bab kahvehane	-	-	-	-	-	-	-	-	240 ²²²	-	-	240
Kahvehane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	100
Fırın nisf (yarı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	-	50

²²¹ Defterdeki kaydında sadece hicrî 1260 yılına ait olan geliri yazılmıştır.

²²² Defterdeki kaydında hicrî 1260 ve 1261 yılına ait gelirleri ayrı ayrı yazılmış ve kaydedilmiştir.

hissesi												
Fırın dükkânı	-	-	-	-	-	-	-	-	120	-	-	120
nsf (yarı)hisse												
Helvacı dükkânı	-	-	-	-	-	-	-	-	144	-	-	144
Dükkân	-	-	-	-	-	-	-	-	160 ²²³	-	-	160
Duhancı dükkânı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	400	-	400
Kalaycı dükkânı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	-	50
Şerbethane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1500	1500
Toplam	-	-	-	-	370	2000	-	-	1874	600	7500	12344

Uzunköprü’de gayrimenkullerden toplam 12344 kuruş gelir elde edilmektedir. Bu gelir içerisinde en fazla paya 7500 kuruşla Muradiye Reayası Mahallesi sahiptir. 2000 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi ikinci sırada, 1874 kuruşla Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi üçüncü sırada, 600 kuruşla Muradiye İslâm Mahallesi dördüncü sırada ve 370 kuruşla Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi ise son sırada gelmektedir.

Tabloda da görülmektedir ki bezirhane üç hisseye ayrılmıştır. Üç hissedenden bir hisseye sahip olan kişi Gebran Zımmi Mahallesi’nde kayıtlı olan Estefanioğlu Aleksandırı zımmi (2000 kuruş) ile üç hissedenden iki hisseye sahip olan kişi ise Muradiye Reayası Mahallesi’nde kayıtlı bulunan Vengelakioğlu Haralanbo zımmi (5000 kuruş)dir. Bezirhanenin hisse sahiplerinin iki farklı mahallede buldukları görülmektedir.

Yine Uzunköprü’deki bir fırının iki kişide yarımşar hissesi bulunmaktadır. Muradiye İslâm Mahallesi’nde Hamza Bey bin Emin Ağa’nın (50 kuruş) ve Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’nde Raşid Efendi bin Halim’in (120 kuruş) bir fırının iki ortağı oldukları anlaşılmaktadır. Fırının hisse sahiplerinin de iki farklı mahallede oturdukları görülmektedir. Ancak dikkatimizi çeken husus “yarı hisse” diye kayıtlı olan bu fırın hisselerinin iki eşit hisseye ayrılmış olmamasıdır.

²²³ Defterdeki kaydında 2 adet olduğu görülmektedir. Ancak ne dükkânı oldukları belli değildir. Bununla birlikte bu iki dükkân da Saidoğlu Emin’e aittir. Sahip olduğu mesleğe bakıldığında erbab-ı ziraat olduğu görülmektedir.

Yani hisse sahiplerinden biri 50 kuruşluk hisseye diğeri de 120 kuruşluk hisseye sahip bulunmaktadır.

Defterdeki kaydında iki adet olduğu ancak ne dükkânı olduğu belirtilmeyen bir kayıt bulunmaktadır. Bununla birlikte her iki dükkânın da Saidoğlu Emin'e ait olduğu görülmektedir. Said'in sahip olduğu mesleğe baktığımızda “erbab-ı ziraat” olduğu görülmektedir. Bu sebeple ne dükkânı olduğu tespit edilememektedir.

Tabloda görüldüğü üzere bakkal dükkânlarının Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi (200 kuruş), Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi (240 kuruş) ve Muradiye Reayası Mahallesi (1000 kuruş)'nde olmak üzere üç ayrı mahallede bulunduğu görülmektedir. Bakkal dükkânına sahip olanların mesleklerine bakıldığında bu kişilerin bakkal olmadıkları görülmektedir. Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde Şeyh Ahmedoğlu Mehmed Ağa'nın erbab-ı ziraat, Muradiye Reayası Mahallesi'nde Hancı Tome zımminin hancı olduğu görülmektedir. Ayrıca Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde Raşid Efendi bin Halim'in ise mesleği belirtilmemiştir.

Tablo 57: Gayrimenkullerin Toplam Gelirlerinin Dağılımı

Gayrimenkuller	Gayrimenkul Gelirleri (kuruş)	%
Simitçi Fırını	120	1
Bakkal Dükkânı	1440	12
Hamam	600	5
Helvacı Dükkânı	144	1
Duhancı Dükkânı	400	3
Kalaycı Dükkânı	50	0
Şerbethane Dükkânı	1500	12
Kahvehane	710 ²²⁴	6

²²⁴ Toplam dört kahvehane bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi “han kahvesi” olarak kaydedilmiştir.

Hane	50	0
Dükkân	160 ²²⁵	1
Fırın	170	1
Bezirhane	7000	58
TOPLAM	12344	100

Uzunköprü’de kayıtlı bulunan toplam gayrimenkul gelirleri içerisinde 7000 kuruşla bezirhane % 58’lik oranıyla en fazla gelire sahip olan dükkândır. Bunu 1500 kuruşla şerbethane ve 1440 kuruşla bakkal dükkânı takip etmektedir. Her iki dükkânın yüzdeler dilim içerisindeki payı % 12’dir. Kahvehane dükkânlarının toplam 710 kuruş geliri bulunmakta olup toplam gelir içerisinde % 6’lık paya sahip olduğu görülmektedir. 600 kuruş geliriyle hamam % 5’lik, 400 kuruş geliri ile duhancı dükkânı % 3’lük paya sahiptir. Toplam gelirler içerisinde diğer gayrimenkullerin gelirleri ise çok az bir paya sahip bulunmaktadır.

4. Meslek Gelirleri

Uzunköprü Temettuât Defterleri’nde bazı aile reislerinin meslek gelirlerinin de olduğunu görmekteyiz. Temettuât defterlerinde aile reislerinin meslek gelirleri aile reisinin varsa mal-mülk ve emlakı yazıldıktan sonra yapılan toplamın altına kaydedilmiştir. Meslek gelirini kaydederken genellikle kullanılan ifade “.....**dan tahminen bir senede temettuâtı**” şeklindedir. Örneğin “**Kahvecilikten tahminen bir senede temettuâtı**” şeklinde bir ifade kullanılmıştır.

Meslek geliri genellikle kişinin sahip olduğu mesleğinden elde ettiği gelirdir. Ancak bu her aile reisi için geçerli değildir. Bazı kişilerin mesleği ile meslek geliri farklıdır. Mesela Şehsuvarbey İslâm Mahallesi’nde Belcioğlu Ali’nin mesleği “**erbab-ı ziraat**” iken meslek geliri “**arabacı kiracılığında tahminen bir senede**

²²⁵ Defterdeki kaydında 2 adet olduğu görülmektedir. Ancak ne dükkânı oldukları belli değildir. Bununla birlikte bu iki dükkân da Saidoğlu Emin’e aittir. Sahip olduğu mesleğe bakıldığında ise erbab-ı ziraat olduğu görülmektedir.

temettuâtı” şeklinde kaydedilmiştir. Bu sebeple aile reislerinin mesleklerini incelediğimiz bölüm ile meslek gelirlerini incelediğimiz bu bölümde sayılar birbirini tutmamaktadır. Örneğin Uzunköprü Temettuât Defterleri’nde 223 aile reisinin **“erbab-ı ziraat”** olduğu görülüyorken mesleklerden elde edilen gelir ifadelerinde ziraatten elde edilen gelirin gösterildiği tek bir kişi bulunmaktadır. Bu kişi de Şehsuvarbey Reayası Mahallesi’nde kayıtlı olan Tanailoğlu Todoraki zımminin oğlu Yorgaki zımmidir.

Mesleği **“erbab-ı ziraat idüğü”** şeklinde yazılan bazı aile reislerinin de meslek geliri yazılmamıştır. Örneğin Şehsuvarbey İslâm Mahallesi’nde Kısılıoğlu Hasan Dayı’nın kaydında mesleği **“erbab-ı ziraat idüğü”** şeklinde kayıtlı iken meslek geliri kaydedilmemiştir.

Aşağıdaki tablo mesleklerden elde edilen gelirlerin yazıldığı bölüm incelenerek oluşturulmuştur. Yani tabloda sadece meslek gelirine sahip olan aile reisleri baz alınmıştır. Tabloda Müslüman ve Gayr-i Müslim aile reisleri ayrılmadan birlikte verilmiştir.

Tablo 58: Uzunköprü’de Toplam Meslek gelirlerinin Dağılımı

Mahalleler	Aile Sayısı	Toplam Meslek Gelirleri (kuruş)	%	Aile Başına Düşen Miktar (kuruş)	%
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	36	9870	5	274	8
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	50	11050	6	221	6
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	55	18140	10	330	9
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	16	3815	2	238	7
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	57	17163	9	301	8
Gebran Zımmi Mahallesi	77	42840	22	556	16
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	34	9760	5	287	8
Halise Hatun Reayası Mahallesi	57	19810	10	348	10
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	50	11881	6	238	7
Muradiye İslâm Mahallesi	47	13897	7	296	8
Muradiye Reayası Mahallesi	72	33870	18	470	13
TOPLAM	551	192096	100	349	100

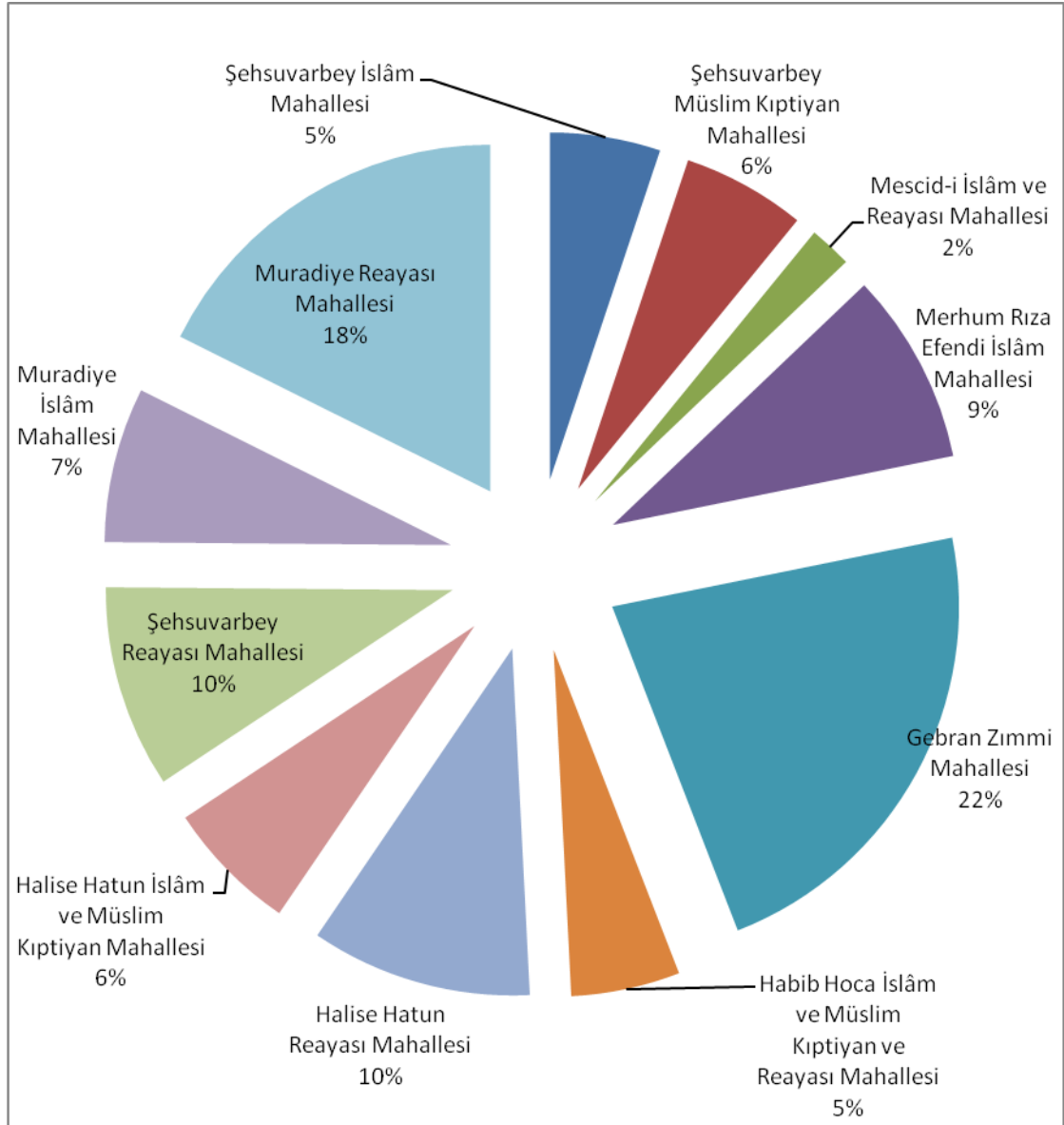
Uzunköprü’de toplam 798 aile reisi bulunmakta olup bunlar içerisinde meslek gelirine sahip toplam 551 aile reisi bulunmaktadır. Bu aile reislerinin toplam 192096 kuruş meslek geliri bulunmaktadır.

Uzunköprü’de mesleklerden gelir elde eden en fazla aileye sahip olan mahalle 77 aile reisi ile Gebran Zımmi Mahallesi’dir. İkinci sırada 72 aile reisi ile Muradiye Reayası Mahallesi, üçüncü sırada 57’şer aile reisi ile Halise Hatun Reayası Mahallesi ile Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi ve dördüncü sırada 55 aile reisi ile Şehsuvarbey Reayası Mahallesi gelmektedir.

Uzunköprü’de en fazla meslek gelirine sahip olan mahalle 42840 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi’dir. Bu mahalleyi sırasıyla 33870 kuruşla Muradiye Reayası Mahallesi, 19810 kuruşla Halise Hatun Reayası Mahallesi, 18140 kuruşla Şehsuvarbey Reayası Mahallesi ve 17163 kuruşla Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi takip etmektedir. Görüldüğü üzere ilk dört mahalle Gayr-i Müslimlerin yaşadığı mahallelerdir.

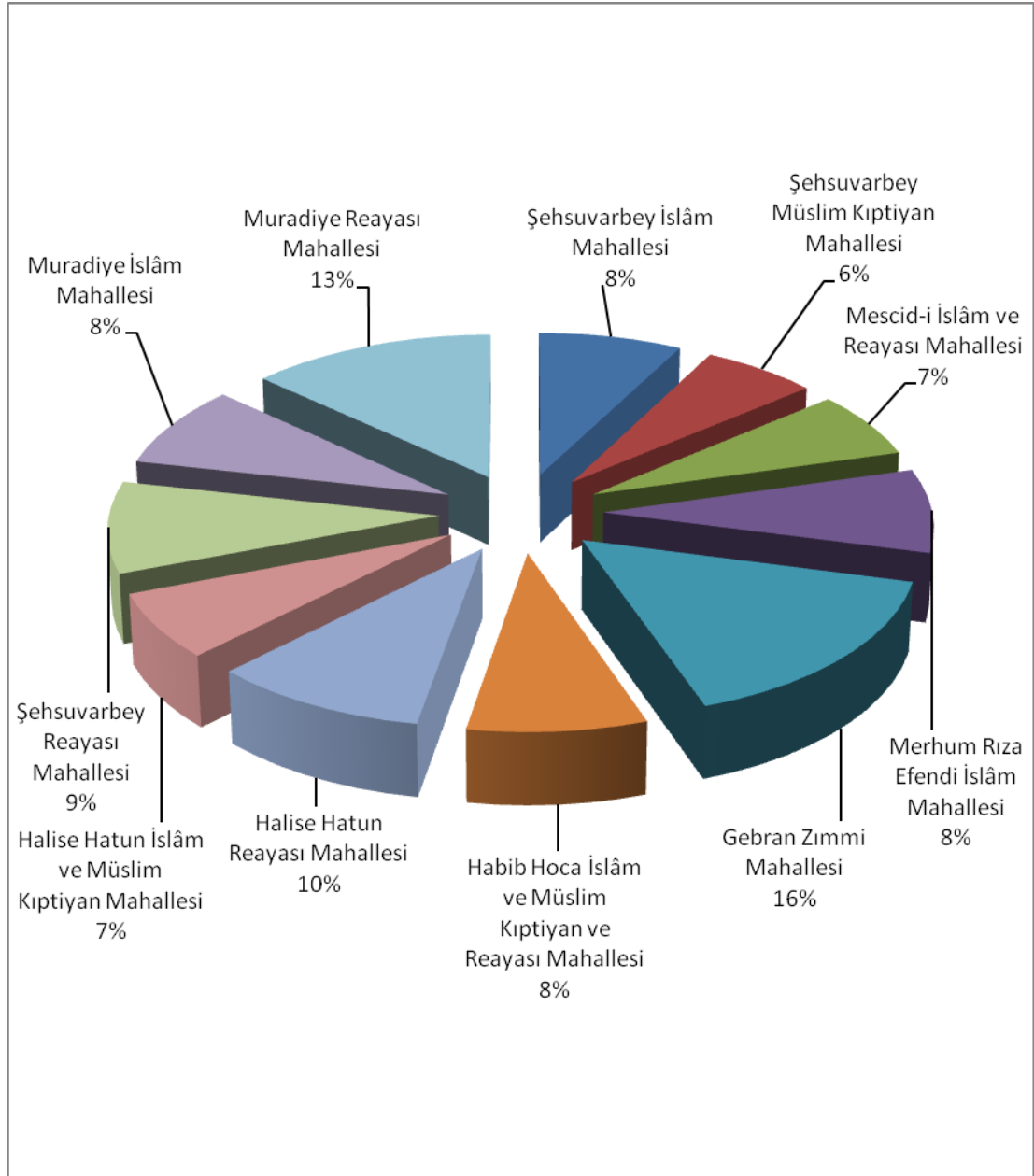
Uzunköprü’de aile başına düşen en fazla meslek gelirine sahip olan mahalle 556 kuruş ile Gebran Zımmi Mahallesi’dir. İkinci sırada 470 kuruş ile Muradiye Reayası Mahallesi, üçüncü sırada 348 kuruş ile Halise Hatun Reayası Mahallesi, dördüncü sırada 330 kuruş ile Şehsuvarbey Reayası Mahallesi, beşinci sırada 301 kuruş ile Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi gelmektedir. Yine ilk dört sırada Gayr-i Müslimlerin yaşadığı mahalleler bulunmaktadır.

Grafik 21: Uzunköprü’de Toplam Meslek gelirlerinin Dağılımı

Mahallelerin toplam meslek gelirlerinin genel toplam içerisindeki dağılımlarına bakıldığında % 22’lik payı ile Gebran Zimmi Mahallesi genel toplam içerisinde en fazla paya sahiptir. Muradiye Reayası Mahallesi % 18, Halise Hatun Reayası Mahallesi % 10, Şehsuvarbey Reayası Mahallesi % 10, Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi % 9 oranında bir paya sahiptir.

Grafik 22: Meslek Gelirlerinden Aile Başına Düşen Miktar

Uzunköprü’de aile başına düşen meslek geliri en fazla olan mahalle % 16’lık payla Gebran Zimmi Mahallesi’dir. Bunu sırasıyla % 13’lük payla Muradiye Reayası Mahallesi, % 10’luk payla Halise Hatun Reayası Mahallesi, % 9’luk payla Şehsuvarbey Reayası Mahallesi takip etmektedir. Diğer mahallelerin ise

(Şehsuvarbey İslâm Mahallesi, Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi, Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi ve Muradiye İslâm Mahallesi) % 8'lik payı bulunmaktadır.

Tablo 59: Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Bostan alışverişinden	2	400	200
Çapadan ve bekçilikden	2	650	325
Arabacı kiracılığında	5	950	190
Araba kirasından	1	200	200
Hayvan alışverişinden	1	500	500
Çapacılıktan	3	520	173
Kiracılıktan	1	150	150
Hizmetkârlıktan	2	500	250
Tebaalıktan	7	1650	236
Kahvecilikten	1	300	300
Nalbandlıktan	1	500	500
Nalband kalfalığıyla	1	200	200
Alışverişten	2	1500	1500
Duhancılıktan	2	900	450
Balıkçılıktan	1	350	350
Külhancılıktan	1	200	200
Kitabetten	1	0	0
Yüzdeci çıraklığından	1	100	100
Berberlikten	1	300	300
GENEL TOPLAM	36	9870	274

Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde toplam meslek geliri 9870 kuruştur. Toplam 36 aile reisinin meslek geliri bulunmaktadır. Aile başına 274 kuruş düşmektedir.

1650 kuruşla en fazla gelir tebaalıktan elde edilmektedir. Bunu alışverişten (1500 kuruş) elde edilen gelir takip etmektedir. Alışverişten gelir elde eden 2 kişiden biri Tangıroğlu Hacı Halil olup mesleği ise defterde “*alışveriş ile meluf olup hizmetkâr ile ziraat itdüğü*” şeklinde kayıtlıdır. Muhtemelen Tangıroğlu Hacı Halil hayvan alışverişi yapmaktadır. Çünkü 20 adet sağmal ağnamı ve 12 adet kısır ağnamı bulunmaktadır. Bundan başka kısır camus ineği (1 adet), kısırak ma'a tay (1 adet), kara sığır öküzü (4 adet), kısır kara sığır ineği (1 adet) bulunmaktadır.

Alışverişten gelir elde eden diğer bir kişi ise Tangıroğlu Emrullah Dayı'dır ve mesleği “*erbab-ı ziraat idüğü*” şeklinde kaydedilmiştir. Bu kişi de muhtemelen hayvan alışverişi yapmaktadır. Çünkü 40 adet sağmal ağnam ve 30 adet kısır ağnamı bulunmaktadır. Bundan başka sağmal kara sığır ineği (1 adet), kara sığır öküzü (2 adet), sağmal camus ineği (1 adet), kısır kara sığır ineği (1 adet) ve kısırığı (1 adet) bulunmaktadır.

Dikkati çeken bir husus daha az sayıda küçükbaş hayvan sayısına (32 adet) sahip olan aile reisinin daha fazla gelire (1000 kuruş), daha fazla küçükbaş hayvan sayısına (70 adet) sahip olan aile reisinin ise daha az gelire (500 kuruş) sahip olmasıdır. Bu durumu açıklayamamaktayız. Çünkü alışverişten daha fazla gelir elde eden Tangıroğlu Hacı Halil'in hayvandan başka bir şey alıp verdiğini tespit edememekteyiz.

Kâtib-i Vakf Raif Efendi'nin mesleği “**vakıf kitabetiyle meluf olduğu**” şeklinde kaydedilmiş olup “**kitabetten tahminen bir senede temettuâtı**” ifadesiyle kaydedilen meslek geliri ise “**0000**” şeklinde yazılmıştır.

Tablo 60: Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Çapadan	9	2250	250
Balıkçı çırağı	1	150	150
Yüzdecilikten	5	950	190
Teymurciluktan	3	750	250
Teymurci kalfalığından	1	200	200
Teymurci çıraklığından	2	300	150
Çilingirlikten	4	1250	312
Çilingir çıraklığından	2	300	150
Kalaycılıktan	8	2050	256
Kalaycı kalfalığından	2	450	225
Kalaycı çıraklığından	5	600	120
Mahalle-i mezbur sığırtmaçlığından	1	300	300
Sığırtmaçlıktan	1	250	250
Sığırtmaç çıraklığından	1	100	100
Mehterlikten	3	800	267
Mehter çıraklığından	2	350	175
GENEL TOPLAM	50	11050	221

Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi'nden toplam 11050 kuruş meslek geliri elde edilmektedir. Mahallede toplam 50 aile reisinin meslek geliri bulunmaktadır. Aile başına 221 kuruş düşmektedir.

Bu mahallede toplamda en fazla meslek geliri çapadan (2250 kuruş) elde edilmektedir. En az meslek geliri ise sığırtmaç çıraklığından elde edilmektedir.

Tablo 61: Şehsuvarbey Reayası Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Orakdan	7	990	141
Orakdan ve çapacılıktan	14	3850	275
Ağnam alışverişinden ve orakdan	1	300	300
Yedilikten?	1	100	100
... yediliğinden	1	100	100
Çobanlıktan	10	3250	325
Çoban çıraklığından	1	50	50
Çobanlıktan ağnam alışverişinden	1	900	900
Çapacılıktan	5	2350	470
Kiracılıktan	2	1000	500
Hizmetkârlıktan	3	1300	433
Bahçevanlıktan	5	3100	620
Bahçevan çırağı (çıraklıktan)	1	50	50
Bahçeci çıraklığından	1	50	50
Ziraatten	1	100	100
Bezircilikden	1	650	650
GENEL TOPLAM	55	18140	330

Şehsuvarbey Reayası Mahallesi'de toplam 55 aile reisinin elinde toplam 18140 kuruş meslek geliri bulunmaktadır. Aile başına 330 kuruş düşmektedir.

Mahallede en fazla meslek geliri 3850 kuruşla orakdan ve çapacılıktan elde edilmekte iken en az gelir 50’şer kuruşla çoban çıraklığından, bahçevan çıraklığından ve bahçeci çıraklığından elde edilmektedir.

Tablo 62: Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Orakdan sepetçilikden	1	400	400
Orakdan ve çapacılıktan	1	300	300
Orakdan ve çobancı yediliğinden?	1	150	150
Çobancı yediliğinden? ve sairden	1	160	160
Yedilikten?	1	150	150
Çobanlıktan	5	1400	280
Çapadan	2	250	125
Hizmetkârlıktan	1	400	400
Hatabçılıktan ve sairden	1	250	250
Mahalle-i mezburdan ²²⁶	1	195	195
Berberlikten	1	160	160
GENEL TOPLAM	16	3815	238

Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde toplam 16 aile reisi meslek gelirine sahiptir. Bu kişilerden elde edilen toplam meslek geliri 3815 kuruştur. Aile başına toplam 238 kuruş düşmektedir.

²²⁶ Hane reisinin mesleği imamlıktır. Defterdeki kaydında “mahalle- i mezburdan bir senede temettuati” ifadesi bulunmaktadır.

Mahallede en fazla meslek geliri 1400 kuruşla çobanlıktan elde edilmektedir. En az meslek geliri ise 150'şer kuruşla oraktan ve çobancı yediliğinden? ile yedilikten? elde edilmektedir.

Mahallede imam olan İmam Hafız Mustafa Efendi'nin mesleği “**mahalle-i mezburda imam idüğü**” şeklinde kaydedilmiştir. Meslek geliri ise “**mahalle-i mezburdan bir senede temettuatı**” ifadesiyle kaydedilmiştir.

Tablo 63: Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Arabacı kiracılığınan	4	1040	260
Arabacılıktan	2	1000	500
Çapacılıktan	13	3130	241
Kiracılıktan	4	880	220
Hizmetkârlıktan	1	328	328
Tebaalıktan	8	2780	347
Nalbandlıktan	1	1250	1250
Nalband kalfalığıyla	1	310	310
Duhancılıktan	3	1590	530
Hatab furuhtundan	1	150	150
Berberlikten	3	1250	417
Berber kalfalığından ve kiracılıktan	1	300	300
Berber kalfalığından	4	880	220
Berber çıraklığından	1	100	100
Çerçilikten	1	200	200

Debbağ (derici) kalfalığından	1	200	200
Tüfenkçilikten	1	250	250
Nazırlıktan	1	300	300
Bekçilikten	3	670	223
Şundan bundan	1	170	170
Pazarcılıktan	2	385	192
GENEL TOPLAM	57	17163	301

Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'nden elde edilen meslek geliri toplam 17163 kuruştur. Meslek gelirine sahip toplam 57 aile reisi bulunmaktadır. Aile başına 301 kuruş düşmektedir.

Mahallede 3130 kuruşla en fazla gelir çapacılıktan elde edilmekte iken en az meslek geliri ise 100 kuruşla berber çıraklığından elde edilmektedir.

Tablo 64: Gebran Zımmi Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

MESLEK GELİRLERİ	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Arabacı kiracılığından	1	300	300
Çapadan orakdan	2	800	400
Ağnam alışverişinden	2	1800	900
Çobanlıktan	7	3800	543
Çobanlıktan Ağnam alışverişinden	4	3400	850
Çapadan canbazlıktan	1	600	600
Çapacılıktan	7	2850	407

Çapadan vesair nesneden	1	600	600
Hizmetkârlıktan	3	1200	400
Balıkçılıktan	1	500	500
Berber kalfalığından	1	250	250
Pazarcılıktan	1	500	500
Yemenicilikten	3	2000	667
Yemenici kalfalığından	2	1000	500
Yemenici çıraklığından	1	200	200
Hancılıktan	1	800	800
Hamr furunundan ve saire nesneden	1	1000	1000
Hamr fırınından	1	250	250
Fırıncılıktan	2	3000	1500
Fırıncı kalfalığından	4	1750	437
Fırıncı çıraklığından	1	40	40
Eskicilikten	1	400	400
Dülgerlikten	1	500	500
Kürekçilikten	1	500	500
Kürekçi çıraklığından	1	400	400
Boyacılıktan	4	3050	762
Boyacı kalfalığından	1	500	500
Boyacı çıraklığından	4	450	112
Değirmencilikten	1	500	500
Aktar çıraklığından	1	350	350
Aktarlıktan vesaire alışverişinden	1	1500	1500
Bakkalıktan	1	1000	1000
Bakkal çıraklığından	3	500	167
Bakkalıktan ve bağcılıktan	1	2000	2000

Bakkalıktan bezircilikten	1	1000	1000
Bağcılıktan ve saireden	1	1200	1200
Bağcı kalfalığından	1	300	300
Bahçevanlıktan	1	300	300
Bahçevan çıraklığından (çıraklığından)	2	600	300
Yevmiyeden²²⁷	1	300	300
Mumculuktan	1	800	800
Terzi çıraklığından	1	50	50
GENEL TOPLAM	77	42840	556

Gebran Zımmi Mahallesi'nden toplam 42840 kuruş meslek geliri elde edilmektedir. Meslek gelirine sahip olan toplam 77 aile bulunmaktadır. Aile başına düşen miktar ise 556 kuruştur.

Mahallede en fazla meslek geliri 3800 kuruşla çobanlıktan elde edilmektedir. En az meslek geliri ise 40 kuruşla fırıncı çıraklığından elde edilmektedir.

²²⁷ Kayıtlı olduğu Yetim Metro zimminin mesleği belli değildir. Hangi mesleği yapması karşılığında yevmiye aldığı tespit edilememiştir. Bununla birlikte bu kişinin yetim olduğu kaydında ayrıca belirtilmiştir.

Tablo 65: Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Orakdan	1	130	130
Orakdan çapadan	7	2450	350
Yedilikten?	1	200	200
Çobanlıktan	3	830	277
Çapacılıktan	10	2650	265
Tebaalıktan	2	500	250
Teymürcilikten	2	500	250
Sığırtmaçlıktan	2	700	350
Berber esnaflığından	3	950	317
Terzi esnaflığından	1	350	350
İmamlıktan	1	250	250
İmaretçilikten	1	250	250
GENEL TOPLAM	34	9760	287

Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi'nde toplam 9760 kuruş meslek geliri olduğu görülmektedir. Toplam 34 aile reisi elinde meslek geliri bulunmaktadır. Aile başına düşen miktar ise 287 kuruştur.

Mahallede en fazla meslek geliri 2650 kuruşla çapacılıktan elde edilmektedir. En az meslek geliri ise 130 kuruşla oraktan elde edilmektedir.

Tablo 66: Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Orakdan	3	410	137
Orakdan ve çapacılıktan	16	6650	416
Orakdan ve çapadan ve gündelikden	2	1100	550
Orakdan ve sair gündelikten	1	370	370
Orakdan ve sairden	4	1550	387
Orakdan ve sair kiracılıktan	1	500	500
Yedilikten?	1	50	50
Çorba yediliğinden?	1	50	50
Çobanlıktan	18	4830	268
Çobanlıktan ve koyun ticaretinden	1	700	700
Hizmetçilikten	1	50	50
Hizmetkârlıktan	4	1750	437
Kiracılıktan	1	400	400
Attarlıktan	1	600	600
Terzilikden	1	500	500
Sebzelikden ²²⁸	1	300	300
GENEL TOPLAM	57	19810	348

²²⁸ Defterde Vendoğlu Yuvan zimminin kaydında “Bir senede sebzelikden temettuati” ifadesi bulunmaktadır.

Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde toplam 19810 kuruş meslek geliri bulunmaktadır. Toplam 57 aile reisinin elinde meslek geliri bulunmaktadır. Aile başına 348 kuruş düşmektedir.

Mahallede en fazla meslek geliri 6650 kuruşla orakdan ve çapacılıktan elde edilmektedir. En az meslek geliri ise 50'şer kuruşla yedilikten?, Çorba yediliğinden? ve hizmetçilikten elde edilmektedir.

Tablo 67: Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Arabacılıktan	5	1025	205
Çapacılıktan	9	1980	220
Hizmetkârlıktan	4	750	187
Tebaalıktan	4	950	237
Nalbandlıktan	2	550	275
Alışveriştan	4	1650	412
Kiracılıktan	2	550	275
Berberlikten	3	1075	358
Tüfençilikten	1	150	150
Bekçilikten	1	200	200
Dülgerlikten	2	650	325
Değirmenden	1	150	150
Attarlıktan	1	100	100
İmamlıktan	2	431	215
Dükkândan (ne dükkânı belli değil)	1	50	50
Helvacılıktan	1	300	300
Muhzırlıktan	2	320	320
Tabaklıktan	1	150	150
Sarraclıktan	1	300	300
Koruculuktan	1	250	250
Çifçilikden	1	150	150
Mürekkebcilikden	1	150	150
GENEL TOPLAM	50	11881	237

Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi'nde toplam 11881 kuruş meslek geliri bulunmaktadır. Toplam 50 aile reisinin elinde meslek geliri bulunmakta olup aile başına 237 kuruş düşmektedir.

En fazla meslek geliri 1980 kuruşla çapacılıktan elde edilmektedir. En az meslek geliri ise “*dükkândan bir senede tahminen temettuâtı*” şeklinde kaydedilmiş olup 50 kuruş alındığı görülmektedir. Bu bilgi İmam Hafız Hamdi Efendi'nin kaydında yer almaktadır. Mesleğinin imamlık olduğu ve sahip olduğu herhangi bir dükkânın olmadığı görülmektedir.

Tablo 68: Muradiye İslâm Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri (Kuruş)	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Arabacı kiracılığında	1	100	100
Çapacılıktan	7	1520	217
Hizmetkârlıktan	1	200	200
Tebaalıktan	8	1950	244
Kahvecilikten	5	1199	240
Nalbandlıktan	1	350	350
Alışverişten	6	3100	517
Duhancılıktan	3	1070	357
Balıkçılıktan	1	200	200
Berberlikten	2	450	225
Berber kalfalığından	1	130	130
Çerçilikten	2	500	250
Tüfenkçilikten	1	150	150
Bekçilikten	1	120	120

Yemenicilikten	1	300	300
Nısf hancılığından	1	550	550
Hancılıktan	1	303	303
Eskicilikten	1	200	200
Attarlıktan	1	255	255
Bakkallıktan	1	1000	1000
Doğramacılıktan	1	250	250
GENEL TOPLAM	47	13897	296

Muradiye İslâm Mahallesi'nde toplam 13897 kuruş meslek geliri bulunmaktadır. Toplam 47 aile reisinin elinde meslek geliri bulunmaktadır. Aile başına 296 kuruş düşmektedir.

En fazla meslek geliri toplam 3100 kuruşla alışverişten, en az meslek geliri ise 100 kuruşla arabacı kiracılığında elde edilmektedir.

6 kişiden 2'sinin hayvan alışverişinden gelir elde ettiği düşünülmektedir. Ancak diğer dört kişinin kaydından neyin alışverişinin yapıldığı tespit edilememiştir. Hayvan alışverişinden gelir elde ettiğini düşündüğümüz Hüseyin Ağa bin Ahmed Ağa'nın kaydında 50 adet sağmal ağnam, 65 adet kısır ağnam, 1 adet bargir ve 1 adet sağmal camus ineği bulunmaktadır. Mirahur Süleyman Ağa'nın kaydında 2 adet bargir ve 1 adet sağmal camus ineği bulunmaktadır.

Tablo 69: Muradiye Reayası Mahallesi'nde Meslek Gelirlerinin Dağılımı

Meslek Gelirleri	Aile Sayısı	Toplam Meslek Geliri	Aile başına düşen gelir (Kuruş)
Arabacılıktan	1	350	350
Orakdan ve çapacılıktan	16	5770	361
Orakdan ve çift gündeliğinden	5	1830	366
Orakdan hatabçılıktan	1	380	380
Çift gündeliğinden	3	1050	350
Yedilikten?	3	300	100
Kasaba-i mezburda bulunan üçlü-beşli ağnam sahiplerinden ²²⁹	1	500	500
Çobanlıktan	1	350	350
Kasab ağalında çobanlıktan	2	1000	500
Çoban kâhyalığında ²³⁰	2	1050	525
Çapacılıktan ve gündelikden	2	750	375
Çapacılıktan	5	1800	360
Çapacılıktan ve çift gündeliğinden ve saire işçilikden	1	350	350
Çapacılıktan ve hatabçılıktan	1	500	500
Çift gündeliğinden ve hatabçılıktan	2	730	365
Çift gündeliğinden ve hatab furuhtundan	1	550	550
Sığırtmaçlıktan	2	950	475
Hatabçılıktan	5	1610	322
Hancılıktan	2	3500	1750

²²⁹ Defterde Nikooğlu Kostaki zimminin kaydında “kasaba- i mezburda bulunan üçlü beşli ağnam sahiplerinden alınan temettuati” şeklinde kaydedilmiştir. Mesleği çobancılıktır.

²³⁰ Belhorosteoğlu Frankil zimminin kaydında “mersum Hacı Ahmed Ağa'nın kışlasında çoban kâhyalığında bir senede temettuati 500 kuruş”, Dobreoğlu Naydeni zimminin kaydında “mersum çobanlık kâhyası olub bir senede temettuati 550 kuruş” ifadesi bulunmaktadır.

Dülgerlikten	3	1900	633
Dülger ustalığından	1	450	450
Boyacılıktan	1	1000	1000
Bakkallıktan	1	2500	2500
Bakkal çırağı	3	1050	350
Terzilikden	2	950	475
Kürkçülükden	2	850	425
Hanesindeki şerbethanesinden	1	1000	1000
Şerbethanecilikden	1	500	500
Bozacılıktan	1	350	350
GENEL TOPLAM	72	33870	470

Muradiye Reayası Mahallesi'nde toplam 33870 kuruş meslek geliri bulunmaktadır. Mahallede 72 aile reisinin elinde meslek geliri bulunmakta olup aile başına 470 kuruş düşmektedir.

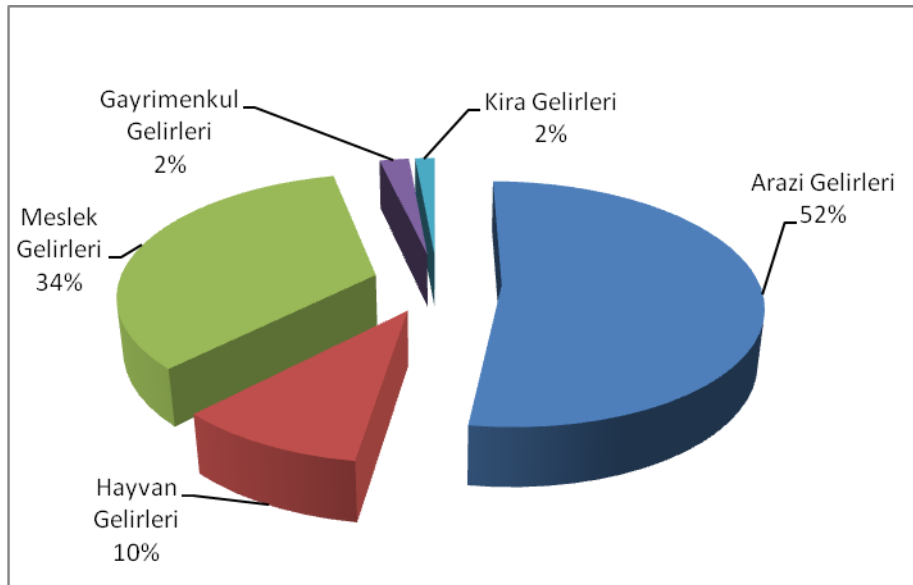
En fazla meslek geliri 5770 kuruşla orakdan ve çapacılıktan, en az meslek geliri ise 300 kuruşla yedilikten? elde edilmektedir.

Tablo 70: Toplam Gelirlerin Dağılımı

Toplam Gelir (kuruş)	Toplam Gelir (kuruş)	%
Arazi Gelirleri	295322	52
Hayvan Gelirleri	55955	10
Meslek Gelirleri	192096	34
Gayrimenkul Gelirleri	12344	2
Kira Gelirleri	8225	2
TOPLAM	563942	100

Uzunköprü 1844-1845 yılları arasında toplam 563942 kuruş gelire sahiptir. Toplam gelirler içerisinde en fazla gelir 295322 kuruşla arazi gelirlerinden elde edilmektedir. Arazi gelirlerini sırasıyla meslek gelirleri (192096 kuruş), hayvan gelirleri (55955 kuruş), gayrimenkul gelirleri (12344 kuruş) ve kira gelirleri (8225 kuruş) takip etmektedir.

Grafik 23: Toplam Gelirlerin Dağılımı

Uzunköprü'nün toplam gelirlerinin % 52'si arazi gelirlerine aittir ve yüzdeler dilim içerisinde en fazla payı oluşturmaktadır. Şehrin diğer gelirlerinin yüzdeler dilimlerine bakıldığında % 34'ünün meslek gelirlerine, % 10'unun hayvan gelirlerine, % 2'sinin gayrimenkul gelirlerine ve kalan % 2'sinin de kira gelirlerine ait olduğu görülmektedir.

Bundan başka Muradiye İslâm Mahallesi'nde 1 kıyye (1,2828 kilo) ipekten 232,5 kuruşluk gelir kayıtlıdır.

B. Temettuât Dağılımı

Uzunköprü'nün mahallelerine ait temettuât defterlerinin sonunda o mahalleye ait aile reislerinin hepsinin kazançlarının toplamı yapıp kaydedilmiştir.

Uzunköprü Temettuât Defterleri incelenirken birkaç husus dikkatimizi çekmiştir. Bunlardan biri her defterin sonunda toplam temettuâtın kaydedilmesidir. Kâtip bazen **“temettuâti”** ifadesini yazıp yanına genel toplamı kaydetmiştir. Bazen bu ifade **“temettuât-ı mahalle-i mezbur”** bazen **“icmal temettuâti”** bazen de **“mahalle-i mezburun temettuâti”** şeklinde kaydedilmiştir.

Öte yandan Gebran Zımmi Mahallesi Temettuât Defteri'nin sonunda **“Mahalle-i Mezburun Temettuâti”** yerine yanlışlıkla **“Karye-i Mezburun Temettuâti”** ifadesi yazılmıştır. Defterin başında yer alan açıklamadan defterin Gebran Zımmi Mahallesi'ne ait olduğu anlaşılmaktadır. Aynı durum Şehsuvarbey Reayası Mahallesi'nde de söz konusudur. Bu durum kâtibin dalgınlığından ileri gelmiş olmalıdır.

Bir diğer husus Müslüman ve Reayanın ya da Müslüman ve Kıptiyanın temettuâtları ayrı ayrı hesaplanmış ve daha sonra genel bir toplam yapılmıştır. Yani bir mahallede Müslüman ve Reaya birlikte kaydedilmişse bunların temettuâtları dinî gruba göre ayrı ayrı hesaplanıp kaydedilmiş ve daha sonra her iki dini grubun temettuâtları birlikte toplanıp mahallenin toplam temettuâti belirlenmiştir.

Tablo 71: Mahallelerin Temettuât Dağılımı

MAHALLELER	DEFTERDE KAYITLI OLAN TEMETTUÂT (KURUŞ)	BİZİM HESAPLAMALARIMIZ (KURUŞ)
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	28444,5	27432
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	12732,5	12742,5
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	32683,5	34193,5
Mescid-i İslâm ve Reayası Mah.	30138 kuruş 30 para	30193 kuruş 30 para
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	23954,5	24482,5
Gebran Zımmi Mahallesi	67061	67715
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	38785 kuruş 28 para	38786 kuruş 8 para
Halise Hatun Reaya Mahallesi	50574,5	51074,5
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	37435	37435
Muradiye İslâm Mahallesi	37009	38412 kuruş 20 para
Muradiye Reaya Mahallesi	68728,5	68728,5
TOPLAM	427547 kuruş 18 para	431195 kuruş 38 para

Tabloda görüldüğü üzere defterlerde kayıtlı olan temettuât toplamları ile bizim defterlerde yapılan inceleme sonucunda kaydettiğimiz temettuât toplamları arasında fark bulunmaktadır. Bu durum muhtemelen kâtibin genel toplamı yaparken hesap hatası yapmasından kaynaklanmaktadır. Hemen şunu da belirtelim ki, kâtip aile reisleri ile ilgili verileri toplayıp kaydederken hemen hemen hiç yanlışlık yapmamış fakat mahalleye ait toplam temettuât miktarını hesaplarken yanlışlık yapmıştır. Muhtemelen kâtip genel hesaplamalarda dikkatsiz davranmış ve hesaplama hataları yapmıştır. Ancak şunu da belirtmek isteriz ki (yukarıdaki tabloda da görülmektedir) Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi ile Muradiye Reayası Mahallesi defterlerinde genel toplam yapılırken hesap hatası yapılmamıştır.

Tablo 72: Aile Başına Düşen Temettuât Miktarı

Mahalleler	Aile Sayısı	Temettuât	Aile Başına Düşen Miktar
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	62	28444,5	459
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	56	12732,5	227
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	57	32683,5	573
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	72	30138 kuruş 30 para	419
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	83	23954,5	289
Gebran Zımmi Mahallesi	85	67061	789
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	86	38785 kuruş 28 para	451
Halise Hatun Reayası Mahallesi	66	50574,5	766
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	77	37435	486
Muradiye İslâm Mahallesi	79	37009	468
Muradiye Reayası Mahallesi	75	68728,5	916
Toplam	798	427547 kuruş 18 para	536

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Uzunköprü'nün toplam temettuâtının 427547 kuruş 18 para olduğu görülmektedir. Toplam 798 aile olup aile başına düşen temettuât miktarı 536 kuruştur. Bu hesaplama yapılırken toplam temettuât miktarından 18 para çıkartılmıştır²³¹. Şehre ait bazı defterlerde Müslüman, Reaya ve Kıptî birlikte kaydedilmiş olduğundan bu hesaplamada Müslüman, Reaya ve Kıptî aile reisi ayrımı yapılmamıştır.

Ayrıca Uzunköprü'de toplam 11 mahalle olduğu düşünülürse mahalle başına düşen temettuât miktarı 38868 kuruştur. Bu hesaplama yapılırken toplam temettuât miktarından yine 18 para çıkartılmıştır. Bu ortalama geçeni mahalleler Gebran Zımmi Mahallesi, Halise Hatun Reaya Mahallesi ve Muradiye Reayası Mahallesi'dir. Mahallelerin isminden de anlaşıldığı üzere ortalamanın üstünde olan mahalleler Gayr-i Müslimlerin yaşadığı mahallelerdir. Bu hesaplamalar defterde yazılı olan bilgilere (kâtibin defter sonunda yaptığı toplam temettuât miktarı) dayanarak yapılmıştır, herhangi bir düzeltme yapılmamıştır.

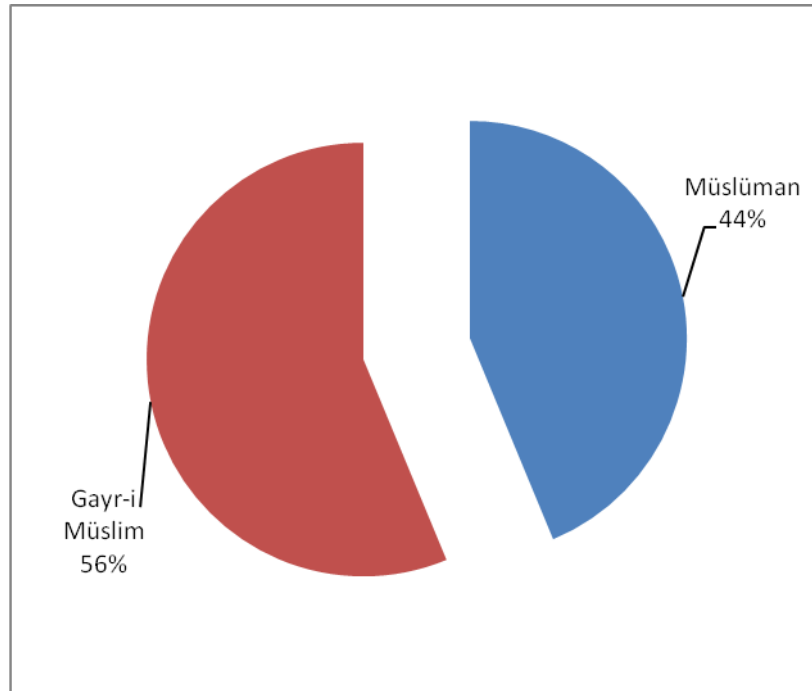
Tablo 73: Temettuâtın Dinî Yapıya Göre Dağılımı

Dinî Grup	Aile Sayısı	Temettuât (kuruş)	%	Aile Başına (kuruş)	%
Müslüman	484	187035 kuruş 20 para	44	386	34
Gayr-i Müslim	314	240511 kuruş 38 para	56	766	66
TOPLAM	798	427547 kuruş 18 para	100	536	100

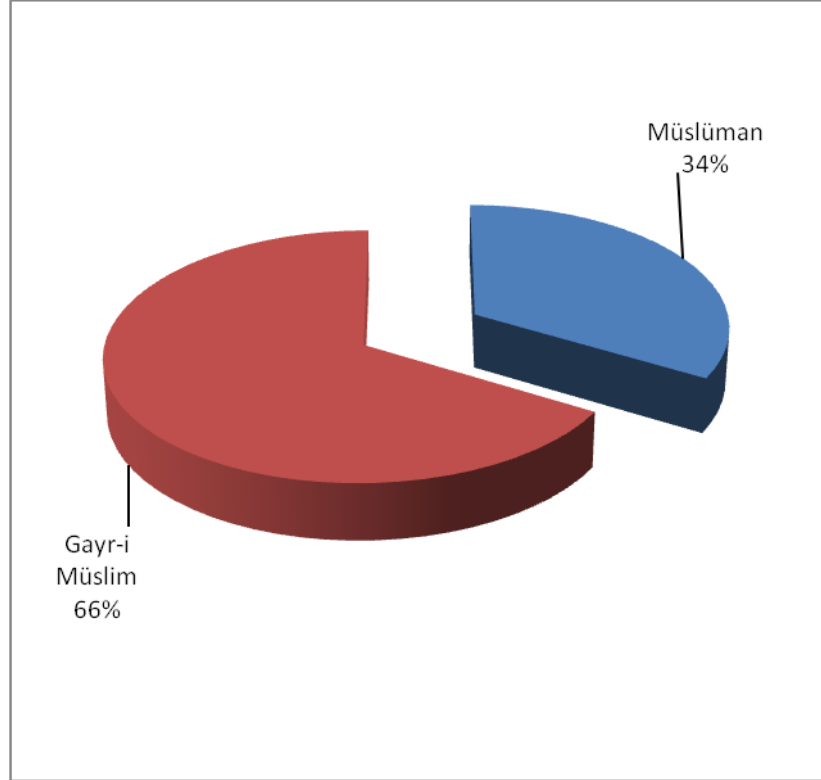
²³¹ Mahallelerin ödeyecekleri vergi miktarı belirlenirken toplanan vergiden paralar düşürülmüştür. (Bkz. Mübahat Kütükoğlu, "Osmanlı İktisadî Yapısı", *Osmanlı Devleti Tarihi*, İstanbul 1999, C. II., s. 541-542.)

Yukarıdaki tablodan elde edilen sonuçlara göre, toplam temettuâtın 187035 kuruş 20 parası Müslümanlara, 240511 kuruş 38 parası ise Gayr-i Müslimlere aittir. Her iki dinî grubun aile başına düşen temettuât miktarlarına bakıldığında Gayr-i Müslim aile başına düşen miktar, Müslüman aile başına düşen miktarın neredeyse iki katıdır. Müslüman aile başına düşen miktar 386 kuruş iken Gayr-i Müslim aile başına düşen miktar ise 766 kuruştur.

Grafik 24: Temettuâtın Dinî Gruplara Göre Dağılımı

Toplam temettuâtın dinî gruplara göre dağılım oranlarına bakıldığında Müslümanlar toplam temettuâtın % 44'üne sahip iken Gayr-i Müslimler % 56'sına sahiptir. Yani toplam temettuâtın yarıdan fazlasını Gayr-i Müslimler elinde bulundurmaktadır. Bu da Gayr-i Müslimlerin refah seviyesinin Müslümanlardan daha iyi olduğunu göstermektedir.

Grafik 25: Temettuâtın Dinî Yapıya Göre Aile Başına Düşen Miktarı

Dinî yapıya göre aile başına düşen miktarın karşılaştırmasına bakıldığında Müslüman aileler % 34'lük paya, Gayr-i Müslim aileler ise % 66'lık paya sahiptir. Gayr-i Müslim aile başına düşen miktar Müslüman aile başına düşen miktarın iki katına yakındır.

Tablo 74: Temettuât Miktarlarının Oranları

Temettuât Miktarları	Toplam Aile Sayısı	%
1 – 500 kuruş arası	426	53
501 – 1000 kuruş arası	151	19
1001 – 1500 kuruş arası	68	9
1501-2000 kuruş arası	31	4
2001-2500 kuruş arası	10	1
2500 kuruş ve üstü	10	1
Temettuâtı olmayan	102	13
TOPLAM	798	100

Toplam 798 aile reisinden 426 aile reisinin temettuâtı 1-500 kuruş arasındadır. Elinde temettuâtı olan aile reisleri içinde % 53'lük pay ile en yüksek payı oluşturduğu görülmektedir. 501-1000 kuruş arası temettuâtı olan aile reislerinin oranı % 19 iken aile reisi sayısı 152'dir. Temettuâtı olmayan aile reisi sayısı 102 olup % 13'lük paya sahip oldukları görülmektedir. 1001-1500 kuruş arası temettuâta sahip olan aile reisi sayısı 67 olup % 9'luk bir paya sahiptir.

Uzunköprü şehrinde en yüksek temettuât miktarına sahip olan aile reisi Muradiye Reayası Mahallesi'nde kayıtlı olan Vengelakioğlu Haralanbo zımmidir. Mesleği bakkallık olup temettuâtı 12012 kuruştur.

En yüksek ikinci sırada temettuât miktarına sahip olan aile reisi ise Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi'nde kayıtlı olan Kaza müdürü Hüseyin Bey olup mesleği ziraat erbabı olarak kayıtlıdır. Sahip olduğu temettuât miktarı ise 9030 kuruştur.

En yüksek üçüncü sırada temettuât miktarına sahip olan aile reisi Muradiye Reayası Mahallesi'nde kayıtlı bulunan Hancı Tome zımmi olup mesleği hancılıktır. Sahip olduğu temettuât miktarı ise 5072 kuruştur.

Dördüncü Sırada Gebran Zımmi Mahallesi'nde Estefanioğlu Aleksandırı zımmi olup meslek olarak bakkallık ve bazen yevmiye ile ziraat yaptığı kayıtlıdır. Sahip olduğu temettuât miktarı ise 4870 kuruştur.

Beşinci sırada Muradiye İslâm Mahallesi'nde kayıtlı olan Murad Ağa bin Osman Dayı olup ziraat erbabıdır. Sahip olduğu temettuât miktarı ise 4172,5 kuruştur. Buradan hareketle en yüksek temettuât miktarına sahip olanların Gayr-i Müslimler olduğu görülmektedir. Fakat en yüksek ikinci sırada temettuât miktarına sahip olan müslüman kişi kaza müdürü Hüseyin Bey olup şehirde devletin en yüksek kamu görevlisidir.

Defterde yapılan inceleme sonucunda Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ile Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi'nde kayıtlı olan reayalar arasında temettuâtı olmayan Gayr-i Müslimin bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 75: Temettuât Dağılımı

MAHALLELER	Aile sayısı	1 – 500 kuruş arası	501 – 1000 kuruş arası	1001–1500 kuruş arası	1501-2000 kuruş arası	2001-2500 kuruş arası	2500 kuruş ve üstü	Temettuâtı olmayan
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	62	26	19	1	2	-	1	13
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	56	51	1	-	-	-	-	4
Şehsuvarbey Reayası Mahalle	57	28	18	9	2	-	-	-
Mescid-i İslâm ve Reayası Mah.	72	24	6	6	2	1	2	31
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	83	59	10	2	-	-	-	12
Gebran Zımmi Mahallesi	85	33	23	12	10	3	2	2
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	86	39	20	3	4	1	-	19
Halise Hatun Reaya Mahallesi	66	31	15	12	5	3	-	-
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	77	54	10	1	2	1	1	8
Muradiye İslâm Mahallesi	79	47	9	5	2	1	2	13
Muradiye Reaya Mahallesi	75	34	20	17	2	-	2	-
TOPLAM	798	426	151	68	31	10	10	102

Yukarıdaki tablo incelendiğinde elinde temettuâtı bulunan toplam 798 aile reisi bulunmaktadır. Bunlar içerisinde en fazla aileye sahip olan mahalle Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi (86)' dir. Bunu sırasıyla 85 aile ile

Gebran Zımmi Mahallesi, 83 aile ile Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi, 79 aile ile Muradiye İslâm Mahallesi takip etmektedir.

Uzunköprü'de Halise Hatun Reayası Mahallesi, Şehsuvarbey Reayası Mahallesi ve Muradiye Reayası Mahallesi'nde elinde temettuâtı olmayan aile reisi bulunmamaktadır.

Şehirde 1-500 kuruş arası temettuata sahip 426 aile bulunmakta olup ilk sırada yer almaktadır. Tenettu miktarı arttıkça aile sayısı da azalmaktadır. 501-1000 kuruş arası temettuata sahip 151 aile, 1001-1500 kuruş arası temettuata sahip 68 aile ve elinde temettuâtı bulunmayan toplam 102 aile bulunmaktadır.

Elinde temettuâtı olmayanların genellikle babası/karındaşı yanında oturup ziraat eden, fakara olan, dilenci olan, yetim ve küçük yaşta olup başkalarının yardımıyla geçinen, gözleri a'ma olan ve bu yüzden çalışamayan, küçük yaşta olan, yaşlı olup çalışamayan, kolu çolak olup başkasının yardımıyla geçinen, bila-sanat (sanatsız) olan aile reislerinden oluştuğu görülmektedir.

Ayrıca bunların içerisinde babası hanesinde oturup berber/tüfenkçi çırağı ya da demirci çırağı olan, damadının hanesinde oturan ve onun yardımıyla geçinen, oğullarının bakımında olan, imam olup vergi vermeyen, vakıf kâtibi olup vergi vermeyen, babası yanında çilingir çırağı olan, asker olan, müezzin olan, babası yanında oturup çapacı olan, babasıyla beraber tebaa olanlar, hasta olanlar, kardeşiyle beraber sığırtmaç olanlar, mektep hocası olanlar da vardır.

C. Vergiler

1844-1845 yıllarında Uzunköprü'de toplanan vergilerin vergi-i mahsusa, aşar ve resim olduğu görülmektedir. Defterlerde yetiştirilen her üründen alınan aşar vergisinin altına ayrı olarak ağnam resmi ve bostan resmi kaydedilmiştir. Bundan başka Uzunköprü'de kovan resmi de bulunmaktadır.

1. Vergi-i Mahsusa

Uzunköprü'ye ait temettuât defterlerinde kayıtlı bulunan hane reislerinin isimlerinin biraz üstünde “**sene-i sabıkada virgü-i mahsusa**” ifadesi, altında da kişinin geçen yıl ödediği vergi miktarı bulunmaktadır.

Yapılan inceleme sonucunda defterlerde kayıtlı bulunan kişilerin vergileri ile ilgili şu durumlara ulaşılmaktadır. Bazı aile reislerinin kaydında yer alan “**virgü virmemiş olduğu**” ifadesinden vergi vermediği, bazı aile reislerinin de “**Virgüyi de maan beraber virdiği**” veya “**virgüyü müşterek virmiş olduğu**” ifadelerinden vergiyi müşterek verdiği anlaşılmaktadır.

Kaydında vergi vermediğine dair ifade bulunan aile reislerinin imam, vakıf kâtibi, yüzdeci (koyun çobanı), asker, çoban, orakçı, çerçi, müezzin, mektep hocası, çapacı, sebzeçi, mürekkepçi, kahveci, tüfenkçi, müftü, tebaa ve duhancı gibi mesleklere sahip olduğu görülmektedir.

Ayrıca vergi vermeyen aile reislerinin kaydında fukara, dilenci, babasının/ damadının/ kayınpederinin yanında oturduğu²³², iki gözü kör olduğu, yaşı küçük olduğu, yetim olduğu, kolu çolak olduğu veya yaşlı olduğu gibi açıklamalar bulunmaktadır. Bu ifadelerden aile reislerinin neden vergi vermedikleri anlaşılabilir. Nuri Adıyeke “*Temettuât Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri*” adlı makalesinde bu kişilerin vergiden muaf olduklarını²³³ belirtmektedir.

Bazı aile reislerinin kaydında “**sene-i sabıkada virgü-i mahsusa**” ifadesinin bulunduğu ancak altına vergi miktarının yazılmadığı görülmektedir. Söz konusu aile reislerinin mesleklerine bakıldığında çapacı ve kalaycı kalfası olduğu görülmektedir.

²³² Babasının hanesinde oturup vergi vermeyenlerin çok çeşitli mesleklere sahip oldukları tespit edilmiştir. Örneğin çilingir çırağı, bahçevan çırağı, balıkçı çırağı, mehter çırağı, kalaycı çırağı, çoban çırağı, kahveci çırağı, berber çırağı, demirci çırağı, nalband kalfası, boyacı kalfası, bağcı kalfası, fırıncı kalfası, berber kalfası, hizmetkâr, çoban, tebaa, çapacı, erbab-ı ziraat, bila-sanat (sanatsız) ve yedilik? gibi mesleklerdir. Ayrıca içlerinden bazı kişilerin fitik ve sara hastası olduğu belirtilmiştir.

²³³ Nuri Adıyeke, *Aynı Makale*, s. 781-782.

Bazı aile reislerinin kayıtlarında ise vergi verip vermediklerine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Defterlerde karşılaşılan bir başka durum ise Gebran Zımmi Mahallesi Temettuât Defteri sonunda o mahalleye ait tüm aile reislerinin vergilerinin toplamı yapılmış ve yanına “**Mahalle-i mezburun vergisi**” yerine yanlışlıkla “**Karye-i mezburun vergisi**” ifadesi yazılmıştır. Defterin başında ve ikinci sayfasında yer alan açıklamadan defterin Gebran Zımmi Mahallesi’ne ait olduğu anlaşılmaktadır. Aynı durum Şehsuvarbey Reayası Mahallesi’nde de söz konusudur. Muhtemelen bu durum kâtibin dikkatsizliğinden/dalgınlığından kaynaklanmıştır.

Tablo 76: Mahallelere Göre Vergi Dağılımı

MAHALLELER	VERGİ İ MAHSUSA (KURUŞ)	BİZİM HESAPLAMAMIZ (KURUŞ)
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	1838	1854
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	612	615
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	2222	2368
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	1955	1956
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	2897	2696
Gebran Zımmi Mahallesi	5300	5341
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	1995	1995
Halise Hatun Reayası Mahallesi	3284	2892
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	3058	3048
Muradiye İslâm Mahallesi	2444	2445
Muradiye Reayası Mahallesi	3634	3634
TOPLAM	29239	28844

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere defterlerin sonunda kayıtlı bulunan toplam vergi miktarı ile bizim defterlerde bulunan sayısal değerleri girerek elde ettiğimiz sonuçlar birbirini tutmamaktadır. Bu durum muhtemelen bir mahalleye ait tüm vergi miktarının hesaplanması sırasında yapılan hatalardan kaynaklanmaktadır.

Defter sonundaki toplam vergi miktarı ile bizim hesaplama sonucunda elde ettiğimiz vergi miktarının birebir örtüştüğü sadece iki mahalle bulunmaktadır. Bu mahalleler Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi ile Muradiye Reayası Mahallesi'dir. Şunu belirtmek gerekir ki Uzunköprü'ye ait defterleri tutan kâtip bir vergi mükellefinin kaydını hesaplarken birkaç hata hariç hemen hiç hesap hatası yapmamıştır. Ancak bir mahallenin tüm vergi mükelleflerinin toplam vergi miktarını hesaplarken hata yapmıştır.

Yukarıdaki tabloda her iki vergi miktarının birlikte verilmesindeki amaç defterlerdeki hesap hatalarının gösterilmek istenmesinden ileri gelmektedir. Ayrıca her iki vergi miktarı arasında toplam 395 kuruşluk fark bulunmaktadır.

Defterlerdeki kayıtlara göre Uzunköprü toplam 29239 kuruş vergiye sahiptir.

Uzunköprü'de en fazla vergi miktarına sahip olan mahalle 5300 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi'dir. İkinci sırada 3634 kuruşla Muradiye Reayası Mahallesi, üçüncü sırada 3284 kuruşla Halise Hatun Reayası Mahallesi, dördüncü sırada ise 3058 kuruşla Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi gelmektedir. İlk üç sırada Gayr-i Müslim mahallelerin bulunması Uzunköprü'de yaşayan Gayr-i Müslimlerin ekonomik durumlarının gayet iyi olduğunu göstermektedir.

En az vergi miktarına sahip olan mahalle ise 612 kuruşla Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi'dir. Bu durum ekonomik durumu en kötü olanların Müslüman Kıptîlerin olduğunu göstermektedir.

Tablo 77: Mahallelere Göre Hane Başına Düşen Vergi-i Mahsusa

MAHALLELER	AİLE SAYISI	VERGİ-İ MAHSUSA (KURUŞ)	HANE BAŞINA DÜŞEN MİKTAR
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	48	1838	38
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	40	612	15
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	40	2222	56
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	38	1955	51
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	61	2897	47
Gebran Zımmi Mahallesi	64	5300	83
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	54	1995	37
Halise Hatun Reayası Mahallesi	37	3284	89
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	57	3058	54
Muradiye İslâm Mahallesi	58	2444	42
Muradiye Reayası Mahallesi	54	3634	67
TOPLAM	551	29239	53

Yukarıdaki tablo vergi veren ve vergiyi müşterek verenler gözönüne alınarak oluşturulmuştur. Tabloda defter sonlarında kayıtlı bulunan toplam vergi miktarları dikkate alınmış, kendi hesaplamalarımız hata yapmamak için dikkate alınmamıştır.

Tabloda Uzunköprü'nün toplam vergi miktarının 29239 kuruş olduğu görülmektedir. Toplam 551 aile reisi vergi mükellefidir. Uzunköprü genelinde hane başına toplam 53 kuruş vergi düşmektedir.

Hane başına düşen vergi miktarına bakıldığında 89 kuruşla ilk sırada Halise Hatun Reayası Mahallesi gelmektedir. Bu mahalleyi 83 kuruşla Gebran Zimmi Mahallesi, 67 kuruşla ise Muradiye Reayası Mahallesi izlemektedir.

Hane başına düşen en fazla vergi miktarına sahip olan mahallelerin Gayr-i Müslim mahalleleri olduğu görülmektedir ki bu durum Uzunköprü'de Gayr-i Müslimlerin ekonomik durumlarının Müslümanlardan daha iyi olduğunu göstermektedir.

Öte yandan hane başına düşen miktarın en az olduğu mahalle ise Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi (15 kuruş)'dir. Bu durum da Müslüman Kıptîlerin ekonomik durumunun iyi olmadığını göstermektedir.

Tablo 78: Mahallere Göre Vergi Dağılımı

MAHALLELER	AİLE SAYISI	VERGİ-İ MAHSUSA VERENLER	MÜŞTEREK	VERMEMİŞ	BELİRTİLMEMİŞ
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	62	46	2	13	1
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	56	36	4	15	1 ²³⁴
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	57	39	1	15	2
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	72	34	4	27	7
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	83	61	-	8	14
Gebran Zımmi Mahallesi	85	63	1	9	12
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	86	53	1	7 ²³⁵	25
Halise Hatun Reayası Mahallesi	66	37	-	1	28
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	77	57	-	6	14
Muradiye İslâm Mahallesi	79	57	1	20	1
Muradiye Reayası Mahallesi	75	53	1	-	21
TOPLAM	798	536	15	121	126

²³⁴ Aile reisinin kaydında “sene-i sabıkada virgü-i mahsusa” ifadesi bulunmasına rağmen vergi miktarı kaydedilmemiştir.

²³⁵ Vergi vermeyen yedi kişiden biri olan Müezzın Mustafa Dayı'nın kaydında “sene-i sabıkada virgü” ifadesi bulunmaktadır ancak ne kadar vergi verdiği yazılmamıştır. Bu sebeple Müezzın Mustafa Dayı vergi vermemiş olarak düşünülmektedir.

Yukarıdaki tablo mahallelerde kayıtlı bulunan tüm aile reislerinin vergi ile ilgili açıklamaları göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur.

Tabloda da görüldüğü üzere Uzunköprü’de toplam 798 aile reisi bulunmaktadır. 798 aile reisinden 536’sı vergi vermekte, 15’i ise vergiyi babasıyla/karındaşıyla müşterek vermektedir. Ancak 121 aile reisi vergi vermemiş, 126 aile reisinin ise vergi verip vermediği belirtilmemiştir.

Vergi vermeyenler ile vergi verip vermediği belirtilmeyen aile reislerinin toplam sayısı 247’dir. Vergi vermeyen ve vergi verip vermediği belirtilmeyen aile reisinin sayısı vergi verenlerin neredeyse yarısıdır.

Tablo 79: Dinî Yapıya Göre Vergi-i Mahsusa’nın Dağılımı

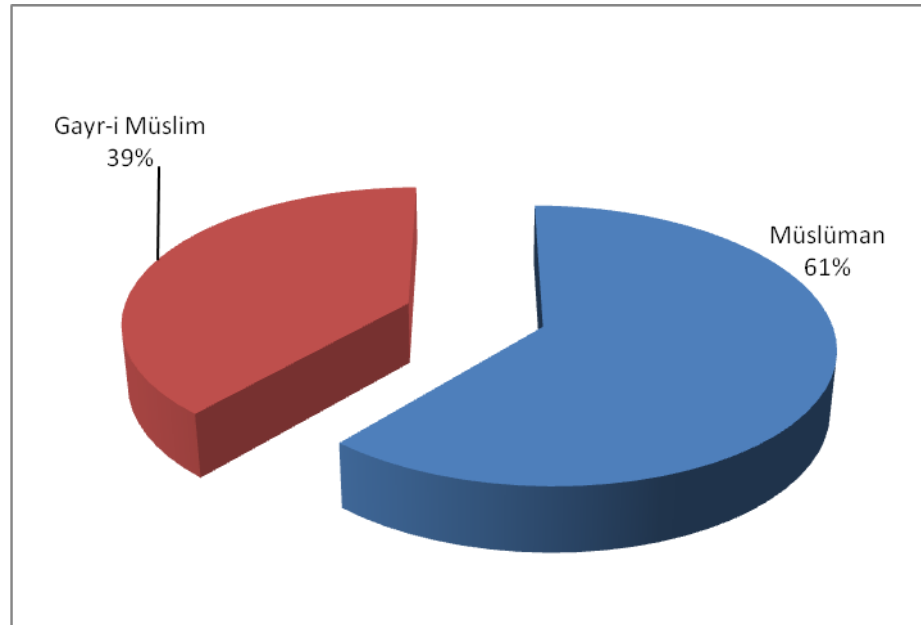
Dinî Grup	Aile Sayısı	%	Toplam Vergi-i Mahsusa (Kuruş)	%	Aile Başına Düşen Vergi (kuruş)	%
Müslüman	338	61	13795	47	41	36
Gayr-i Müslim	213	39	15444	53	72	64
TOPLAM	551	100	29239	100	53	100

Tabloya göre Uzunköprü’den toplam 29239 kuruş vergi elde edilmektedir. Verginin Müslüman ve Gayr-i Müslimler arasındaki dağılımını defter sonlarındaki kayıtları kullanarak (yani kâtibin yanlış topladığı hesapları kullanarak) yapmaktayız. Daha önce kâtibin genel hesaplamalarda hata yaptığından ve defterlerdeki kayıtlar ile bizim hesaplamalarımız arasında fark olduğundan (395 kuruşluk fark bulunmaktadır) bahsedilmiştir. Ancak Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin birlikte yaşadığı mahallelerde (Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ile Habib Hoca İslâm-Müslim

Kıptıyan Reayası Mahallesi) bizim hesaplamalarımız ve kâtibin yaptığı hesaplamalar birebir tutmaktadır. Bu durum söz konusu mahallelerde dinî yapı arasında verginin dağılımının nasıl olduğunu tespit ederken kolaylık sağlamış ve yanlışlık yapılmasını engellemiştir. Aksi halde dinî yapıya göre verginin dağılımı arasında fark ve hata oluşacaktı. Ancak bu durum hata yapılmasını engellemiştir.

Yukarıdaki tabloya göre Müslümanlar 13795 kuruş, Gayr-i Müslimler ise 15444 kuruş vergi ödemektedir. Toplam verginin % 47'sinin Müslümanlara, % 53'ünün ise Gayr-i Müslimlere ait olduğu görülmektedir. Yani Gayr-i Müslimler toplam verginin yarıdan fazlasına sahiptir.

Grafik 26: Dinî Yapıya Göre Vergi-i Mahsusa Veren Ailelerin Karşılaştırılması

Yukarıdaki tablo ve grafiğe göre vergi veren aile sayılarına bakıldığında Müslümanlar % 61'lik paya sahip iken Gayr-i Müslimler % 39'luk paya sahiptir. Müslümanlar toplam 338 aileye sahip iken Gayr-i Müslimler ise toplam 213 aileye sahiptir.

Aile başına düşen vergi miktarına bakıldığında Müslümanlar % 36'lık, Gayr-i Müslimler ise % 64'lük bir orana sahiptir. Aile başına düşen vergi miktarının Müslümanlarda 41 kuruş, Gayr-i Müslimlerde ise 72 kuruş olduğu görülmektedir.

Dinî yapıya göre aile sayısı oranları ve vergi miktarı oranları arasında fark bulunmaktadır. Vergi veren Müslüman aile sayısı Gayr-i Müslim aile sayısından daha fazladır, ancak Müslümanlardan elde edilen toplam vergi miktarı Gayr-i Müslimlerden elde edilen vergi miktarından daha azdır. Bu durum Gayr-i Müslimlerin ekonomik durumunun çok daha iyi olduğunu göstermektedir.

2. Aşar Vergisi

Öşür içtimai yardım için onda bir oranında alınan vergi²³⁶ demek olup aşar ise öşürün çoğulu²³⁷ demektir. Bununla birlikte terim olarak mutlaka onda bir anlamına gelmemektedir²³⁸. Onda bire öşür dendiği gibi yirmide bire (1/20) ve hatta kırkta bire (1/40) de öşür denilmektedir²³⁹.

Öşürün oranı elde edilen ziraî üründeki insan emeğinin durumuna göre değişmektedir. Arazi yağmur, nehir ve kaynak suyu gibi çok fazla insan emeği gerektirmeyen bir su ile sulanıyorsa o zaman normal ve tam öşür alınır, fakat eğer arazi kovaıyla sulama, kanal açma vs. gibi daha çok insan emeği ve çabası gerektiren sularla sulanıyorsa o zaman da böyle bir araziden elde edilen ürünün yirmi de biri öşür olarak alınır²⁴⁰.

Tanzimat'a kadar toprağın verim gücüne ve sulama imkânına göre 1/3 ila 1/10 arasında değişen oranlarda alınan aşar vergisi, Tanzimatla birlikte bütün bölgelerde 1/10 oranında alınmaya başlanmıştır²⁴¹.

²³⁶ Ömer Lûtfî Barkan, "Öşür", *İ.A.*, M.E.B. Yayınları, İstanbul 1964, C. IX., s. 482.

²³⁷ Raif Necdet Kestelli, *Aynı Sözlük*, s. 377.

²³⁸ Ziya Kazıcı, *Osmanlı'da Vergi Sistemi*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 41.

²³⁹ Ziya Kazıcı, *A.g.e.*, s. 41.

²⁴⁰ Ziya Kazıcı, *A.g.e.*, s. 42, 43.

²⁴¹ Tefik Güran, *Tanzimat Döneminde...*, s. 14.

Aşağıdaki tablo tahıllar (buğday, arpa, darı, burçak, kaplıca, çavdar, yulaf), baklagiller (nohut), sınaî bitkileri (pamuk, susam, keten tohumu) göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Tüm mahallelerde yetiştirilen bu ürünler tek tek taranmış ve sayısal verileri tabloya yerleştirilmiştir.

Tablo 80: Uzunköprü’de Hububattan Elde Edilen Öşürler

MAHALLELER	Öşür Veren Hane Sayısı	Öşür Miktarı (Kuruş)	%	Hane Başına Düşen Miktar (kuruş)	%
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	23	1563 kuruş 10 para	10	68 ²⁴²	9
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	1	31,5	0	31,5	4
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	18	1139,5	8	63	8
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	25	2488 kuruş 30 para	16	100 ²⁴³	12
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	7	347	2	50	6
Gebran zımmi Mahallesi	9	354	2	39	5
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	33	2496	16	76	9
Halise Hatun Reayası Mahallesi	22	2375	16	108	13
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	13	1727,5	11	133	16
Muradiye İslâm Mahallesi	21	1758,5	12	84	10
Muradiye Reayası Mahallesi	18	1111,5	7	62	8
TOPLAM	190	15392,5²⁴⁴	100	81	100

²⁴² Hane başına düşen miktar hesaplanırken “10 para” dikkate alınmamıştır.

²⁴³ Hane başına düşen miktar hesaplanırken “30 para” dikkate alınmamıştır.

Uzunköprü’de toplam 15392,5 kuruş öşür elde edilmektedir. Toplam öşür içerisinde en fazla öşür miktarına sahip olan mahalle Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi (2496 kuruş)’dir. İkinci sırada 2488 kuruş 30 parayla Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi, üçüncü sırada ise 2375 kuruşla Halise Hatun Reayası Mahallesi gelmektedir.

En az öşür miktarına sahip olan mahalle ise Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi (31,5 kuruş)’dir.

Hane başına düşen öşür miktarına bakıldığında hane başına en fazla öşür miktarı 133 kuruşla Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’ne aittir. Bu mahalleyi 108 kuruşla Halise Hatun Reayası Mahallesi, 100 kuruşla Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi takip etmektedir.

Hane başına düşen en az öşür miktarı ise Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi’ne (31,5 kuruş) aittir.

Toplam öşür miktarının mahallelere düşen payına bakıldığında en fazla paya Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi, Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi ve Halise Hatun Reayası Mahallesi (% 16’şarlık dilimler) sahiptir.

Bunu sırasıyla Muradiye İslâm Mahallesi (% 12’lik dilime), Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi (% 11’lik dilime), Şehsuvarbey İslâm Mahallesi (% 10’luk dilime), Şehsuvarbey Reayası Mahallesi (% 8’lik dilime), Muradiye Reayası Mahallesi (% 7’lik dilime), Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi ile Gebran Zımmi Mahallesi (% 2’şerlik dilimlere) takip etmektedir.

Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi ise öşür miktarları içerisinde yüzdeye giremeyecek kadar az bir paya sahiptir.

Hane başına düşen öşür miktarlarının paylarına bakıldığında en fazla pay % 16’lık dilimle Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi’ne aittir. Bunu % 13’lük dilimle Halise Hatun Reayası Mahallesi, % 12’lik dilimle Mescid-i İslâm ve

²⁴⁴ Tablonun Şehsuvarbey İslâm Mahallesi ile Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi’nde toplam öşür miktarında bulunan “para” ifadesi gözönüne alınarak hesaplanmıştır. 10 para+ 30 para= 40 para= 1 kuruş demektir.

Reayası Mahallesi, % 10'luk dilimle Muradiye İslâm Mahallesi takip etmektedir. En az payın ise % 4'lük dilimle Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi'ne ait olduğu görülmektedir.

Tablo 81: Hububattan Alınan Öşürlerin Dinî Yapıya Dağılımı

Dinî Yapı	Hane sayısı	%
Müslümanlar	115	61
Gayr-i Müslimler	75	39
TOPLAM	190	100

Öşür veren Müslüman hane sayısı 115 iken Gayr-i Müslim hane sayısı ise 75'dir. Öşür veren Müslüman hane sayısı Gayr-i Müslim hane sayısından fazladır.

Öşür veren hanelerin % 61'ini Müslümanlar, % 39'unu ise Gayr-i Müslimler oluşturur. Öşür veren toplam hanelerin yarısından fazlasına Müslümanlar sahiptir.

Tablo 82: Uzunköprü’de Bağcılıktan Elde Edilen Öşürler

MAHALLELER	Hane Sayısı	Öşür Miktarı (Kuruş)	%	Hane Başına Düşen Öşür Miktarı (kuruş)	%
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	41	270	6	7	6
Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi	13	67	2	5	5
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	29	277 ²⁴⁵	6	10	9
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	27	329	8	12	11
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	54	294	7	5	5
Gebran zımmi Mahallesi	53	874	20	16	15
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	41	368	9	9	8
Halise Hatun Reayası Mahallesi	27	323	7	12	11
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptıyan Mahallesi	49	439	10	9	8
Muradiye İslâm Mahallesi	45	403,5	9	9	8
Muradiye Reayası Mahallesi	45	686,5	16	15	14
TOPLAM	424	4331²⁴⁶	100	10	100

Uzunköprü’de üzüm yetiştiren toplam 424 hane olup üzümünden toplam 4331 kuruş öşür elde edilmektedir.

Uzunköprü’de üzümünden elde edilen en fazla öşür miktarı 874 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi’ne aittir. İkinci sırada 686,5 kuruşla Muradiye Reayası Mahallesi,

²⁴⁵ Gerçek miktarı “277 kuruş 8 para”dır. Tabloda “8 para” ifadesi dikkate alınmamıştır.

²⁴⁶ Gerçek miktarı “4331 kuruş 8 para”dır. Tabloda “8 para” ifadesi dikkate alınmamıştır.

üçüncü sırada 439 kuruşla Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi gelmektedir.

En az öşür miktarına sahip olan mahalle ise Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi (67 kuruş)'dir.

Hane başına düşen en fazla öşür miktarı ise 16 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi'ne aittir. Bu mahalleyi 15 kuruşla Muradiye Reayası Mahallesi, 12'şer kuruşla Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ile Halise Hatun Reayası Mahallesi takip etmektedir.

En az öşür miktarı ise 5'er kuruşla Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi ile Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'ne aittir.

Yukarıdaki tabloya göre en fazla pay % 20'lik dilimiyle Gebran Zımmi Mahallesi'ne aittir. Bu mahalleyi % 16'luk dilimiyle Muradiye Reayası Mahallesi, % 10'luk dilimiyle Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi takip etmektedir.

En az paya sahip olan mahalle ise % 2'lik dilimiyle Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi'dir.

Hane başına düşen en fazla öşür miktarına sahip olan mahalle % 15'lik dilimle Gebran Zımmi Mahallesi'dir. Bu mahalleyi % 14'lük dilimiyle Muradiye Reayası Mahallesi, % 11'erlik dilimleriyle Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ile Halise Hatun Reayası Mahallesi takip etmektedir.

En az paya sahip olan mahalleler ise (% 5'erlik dilimleriyle) Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi ile Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'dir.

Tablo 83: Bağlılıktan Öşür Veren Hanelerin Dinî Yapıya Dağılımı

Dinî Yapı	Hane Sayısı	%
Müslümanlar	256	60
Gayr-i Müslimler	168	40
Toplam	424	100

Bağlılıktan öşür veren hane sayısı Müslümanlarda 256 iken Gayr-i Müslimlerde ise 168'dir. Tablodada görüldüğü üzere bağlılıktan öşür veren Müslüman hane sayısı toplam hane içerisinde yarıdan fazlasını oluşturmaktadır.

Bağlılıktan öşür veren hanelerin dini yapıya dağılımına bakıldığında ise Müslümanlar % 60'lık dilimi, Gayr-i Müslimler ise % 40'lık dilimi oluşturmaktadır. Müslümanlar yine yarıdan fazlasını oluşturmaktadır.

Bundan başka “**Harir-i ham bedel-i öşr beher**” ifadesiyle kayıtlı olmak üzere Gebran Zımmi Mahallesi'nde 22,5 kıyye (28,863 kilo) ham ipekten 157,5 kuruş öşür alınmıştır. Muradiye İslâm Mahallesi'nde ise 1 kıyye (1,2828 kilo) ipekten 15 kuruş öşür alınmıştır.

Tablo 84: Uzunköprü'de Toplam Öşür Miktarı

	Öşür Miktarı	%
Hububat	15392,5 ²⁴⁷	78
Bağlılık	4331 ²⁴⁸	22
TOPLAM	19723,5	100

²⁴⁷ Tablo Şehsuvarbey İslâm Mahallesi ile Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi'nde toplam öşür miktarında bulunan “*para*” ifadesi gözönüne alınarak oluşturulmuştur. 10 para+ 30 para= 40 para= 1 kuruş.

²⁴⁸ Gerçek miktarı “4331 kuruş 8 para”dır. Tabloda “8 para” ifadesi dikkate alınmamıştır.

Uzunköprü’de 1844-1845 yıllarında toplam 19723,5 kuruş öşür miktarı bulunmaktadır. Hububattan toplam 15392,5 kuruş öşür, bağdan toplam 4331 kuruş öşür alınmaktadır.

Toplam öşürün % 22’si bağa (üzüme) ait iken % 78’i ise hububata aittir.

3. Cizye

Cizye İslâm literatüründe tebaadan olan Gayr-i Müslimlerin can ve mal güvenliğine kavuşturulmaları karşılığında²⁴⁹ 14-75 yaş arasındaki sağlıklı Gayr-i Müslim erkeklerden alınan baş vergisidir²⁵⁰. Tanzimat döneminde bu verginin her cemaatin kendi dinî lideri aracılığıyla toplanması esası benimsenmiştir. Cizye listeleri merkezden defter şeklinde muhassıllara gönderilmiş ve her cemaatin dinî lideri tarafından toplanıp muhassıllara teslim edilmiştir²⁵¹.

Cizye yetişkin Gayr-i Müslim erkeklerden üç derece üzerinden alınmıştır. Cizyenin miktarı üst sınıf için 60 kuruş, orta sınıf için 30 kuruş ve alt sınıf için de 15 kuruştur²⁵². Bu üç kategoriden evsat en büyük orana (% 60-80) sahip olup, âlâ ve ednâ ise % 10-20 civarında bir orana sahiptir²⁵³.

²⁴⁹ Halil İncelik, “Cizye”, *DİA*, C. VIII. İstanbul 1993, s. 42.

²⁵⁰ Bahaddin Yediyıldız, *Osmanlı Devleti Tarihi*, Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, Feza Yayıncılık, İstanbul 1999, C. II., s. 533, 534.

²⁵¹ Tefik Güran, *Tanzimat Döneminde...*, s. 14.

²⁵² Tefik Güran, *A.g.e.*, s. 14.

²⁵³ Bahaddin Yediyıldız, *Aynı Eser*, s. 534.

Tablo 85: Uzunköprü'nün Cizye Dağılımı

Mahalleler	Aile Sayısı	Kâğıdı Ayın (Âlâ)	Kâğıdı Tı (Evsat)	Kâğıdı Nun (Ednâ)	Elinde Cizyesi Olmayan	Elinde Cizyesi Bulunup Derecesi Belirtilmeyen	Elinde Cizyesi Bulunup Bulunmadığına Dair Bilgi olmayan	Amel Mande (iş göremeyen) Olup Cizyeden Muaf Olan
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	57	5	47	5	-	-	-	-
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	15	-	15	-	-	-	-	-
Gebran Zımmi Mahallesi	85	17 ²⁵⁴	52 ²⁵⁵	6 ²⁵⁶	3	2	5	-
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi	17	4	13	-	-	-	-	-
Halise Hatun Reayası Mahallesi	66	9	49	5	-	-	-	3
Muradiye Reayası Mahallesi	75	5	66	3	-	-	1	-
Toplam	315	40	242	19	3	2	6	3

²⁵⁴ Defterin sonunda toplam 18 kişinin ödediği belirtilmiştir ancak tespitlerimizde 17 kişinin ödediği belirlenmiştir.

²⁵⁵ Defterin sonunda 51 kişinin ödediği belirtilmiştir ancak incelemelerimizde 52 kişinin ödediği görülmüştür.

²⁵⁶ Defterin sonunda 5 kişinin ödediği belirtilmiştir ancak tespitlerimizde 6 kişinin ödediği saptanmıştır.

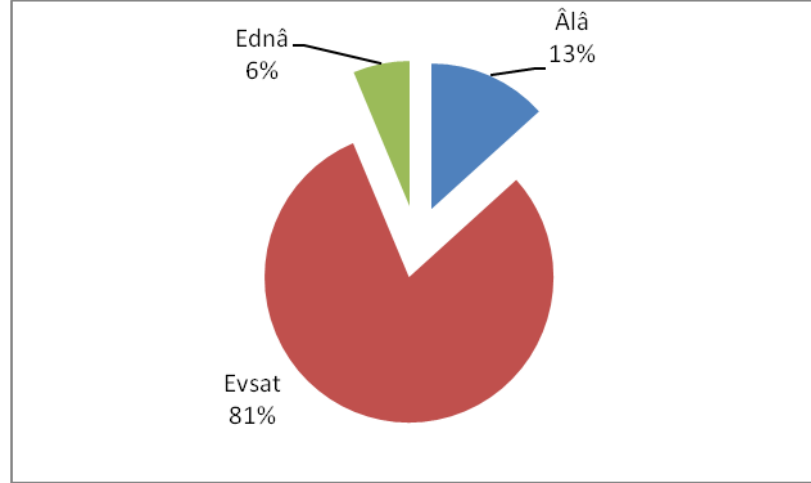
Defterler üzerinde yapılan inceleme sonucunda hemen her Gayr-i Müslimin kaydında cizye vergisinin kaydedildiği tespit edilmiştir. Uzunköprü’de toplam 315 Gayr-i Müslim aile cizye ödemektedir.

Uzunköprü’ye ait temettuât defterlerinde de cizye vergisinin 3 derecede alındığı görülmektedir. Cizyesi kaydedilen aileler içerisinde büyük çoğunluğun (242 aile) **“evsat”** dediğimiz orta derecede, 40 ailenin **“âlâ”** dediğimiz en yüksek derecede, 19 ailenin de **“ednâ”** dediğimiz en düşük derecede cizye ödediği görülmektedir.

“Kâğıdı Aym (âlâ)” en yüksek cizye vergisi derecesindedir. Bu derecede cizye veren en fazla aileye sahip olan mahalle Gebran Zımmi Mahallesi’dir. En az aileye sahip olan mahalle ise Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi’dir.

“Kâğıdı tı (evsat)” orta seviye cizye vergisi derecesindedir. Bu derecede cizye veren en fazla aileye sahip olan mahalle ise Muradiye Reayası Mahallesi (66)’dir. Bunu sırasıyla Gebran Zımmi Mahallesi (52), Halise Hatun Reayası Mahallesi (49), Şehsuvarbey Reayası Mahallesi (47), Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi (15) takip etmektedir. **“Kâğıdı tı (evsat)”** derecesinde en az aileye sahip olan mahalle ise Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi (13)’dir.

“Kâğıdı nun (edna)” en düşük cizye vergisi derecesindedir. Bu derecede de cizye veren en fazla aileye sahip olan mahalle Gebran Zımmi Mahallesi (6)’dir. En az aileye sahip olan mahalle ise Muradiye Reayası Mahallesi (3)’dir.

Grafik 27: Cizye Vergisi Derecelerinin Dağılımı

Grafikten de anlaşıldığı üzere, cizye vergisinin üç derecesinden biri olan evsatın % 81’lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Âlânın % 13’lük, ednânın da % 6’lık payı bulunmaktadır. Buradan anlaşılmaktadır ki cizye derecelerinin bu dağılımıyla yukarıda bahsettiğimiz cizye derecelerinin dağılımı ufak bir farkla birbirini tutmakta ve Uzunköprü Osmanlı Devleti’nin genel durumuna uymaktadır.

Uzunköprü’de Gayr-i Müslimlerin yaşadığı mahalleler içerisinde cizye vergisi veren en fazla aile Gebran Zımmi Mahallesi (85 aile)’nde bulunmaktadır. İkinci sırada Muradiye Reayası Mahallesi (75 aile), üçüncü sırada Halise Hatun Reayası Mahallesi (66 aile), dördüncü sırada Şehsuvarbey Reayası Mahallesi (57 aile), beşinci sırada Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptıyan ve Reayası Mahallesi (17 aile) gelmektedir. Cizye ödeyen en az aileye sahip olan mahalle ise Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi (15 aile)’dir.

Osmanlı Devleti’nde kadınlardan, çocuklardan, hasta ve sakatlarla çalışacak gücü olmayan yaşlı erkeklerden, sadece hibelerle geçinen rahiplerden, köle ve dilencilerden cizye alınmazdı²⁵⁷. Yukarıdaki tablo 85’den de anlaşıldığı üzere Uzunköprü’de çeşitli nedenlerle toplam 14 ailenin cizye kaydı bulunmamaktadır. Örneğin Gebran Zımmi Mahallesi defterinde üç kişinin cizyesinin olmadığı açık bir

²⁵⁷ Bahaeddin Yediyıldız, *Aynı Eser*, s. 533.

ifade ile belirtilmiştir. Bu kişilerin kayıtlarında hasta, yetim ve küçük yaşta oldukları görülmektedir.

Öte yandan iş göremeyen (amel-mande) bir aile reisinin de elinde cizyesi olduğu görülmekte ancak cizyesinin hangi derecede olduğu belirtilmemektedir. Ayrıca aynı mahalle defterinde yetim olup elinde cizyesi bulunan iki aile reisi de bulunmaktadır. Bunlarından biri “tı” derecesinde cizye vermekte iken diğerinin hangi derecede cizye ödediği belirtilmemiştir.

Halise Hatun Reayası Mahallesi’nde üç (3) aile reisinin iş göremediği için cizyeden muaf olduğu görülmektedir.

Muradiye Reayası Mahallesi’nde ise bir aile reisinin cizyesinin bulunup bulunmadığına dair bilgi bulunmamaktadır.

Bazı mahallelerde cizye vergisinin derecesine göre kaç ailenin o derecede cizye ödediği defterin sonunda belirtilmiştir. Ancak kâtip Gayr-i Müslimlerin kayıtlı bulunduğu her mahalle defterinin sonunda bunu yapmamıştır. Örneğin Gebran Zımmi Mahallesi, Halise Hatun Reayası Mahallesi ve Şehsuvarbey Reayası Mahallesi defterinin sonunda cizye vergisinin derecesi ve kaç ailenin o derecede cizye ödediği yazılmıştır. Fakat Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi, Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi ve Muradiye Reayası Mahallesi defterinin sonunda cizye vergisinin dereceleri ve o derecede cizye veren ailelerin sayısı yazılmamıştır.

Gebran Zımmi Mahallesi defterinin sonunda verilen cizye dereceleri altına yazılan toplam aile sayısı ile bizim tespit ettiğimiz aile sayısı birbirini tutmamaktadır. Diğer mahallelerde bu konuda bir hata bulunmamaktadır.

4. Ağnam Vergisi

Arapça’da “Ganem” koyun anlamına gelmekte olup bunun çoğuluna da “Ağnam” denmektedir. “Ağnam Vergi”si de her koyun ve keçiden bedelen alınmak

üzere ortaya çıkmış olan bir vergidir. Bunun miktarı her sene müdürlere, nazırlara veya mültezimlere verilen fermanlarda gösterilmiş ve ona göre sayım yapıp parası alınmıştır²⁵⁸.

Vergi miktarı Fatih Kanunu'na göre üç koyundan bir akçe iken daha sonra iki koyundan bir akçe olmak üzere alınmıştır. Ancak bu miktarın bölgelerin özelliklerine göre değiştiği görülmektedir²⁵⁹.

Tanzimattan önce de alınan bu verginin saptanmasında ve oranlarında bazı düzenlemeler yapılmış, bölgelere göre koyunun değeri, sütünden, yavrusundan, yapağısından sağlanabilecek gelir göz önünde tutularak idare meclislerince saptanmış ve ona göre alınmaya başlanmıştır. Yıllık belirlenen bedelin yüzde onunun vergi olarak alınması uygun görülmüştür²⁶⁰.

²⁵⁸ Ziya Karamursal, *Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1989, s. 177.

²⁵⁹ Feridun Emecen, *Aynı Makale*, s. 478.

²⁶⁰ Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu, (3. Baskı Tıpkı Basım), Ankara 2013, s. 346, 347.

Tablo 86: Ağnam Vergisi Dağılımı

Mahalleler	Ağnam Vergisi Veren Hane Sayısı	Aded-i Ağnam (Koyun Sayısı)	Ağnam Vergisi (kuruş)	Hane Başına Düşen Miktar (kuruş)
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	5	181	54 ²⁶¹	11
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	-	-	-	-
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	11	512	153 ²⁶²	14
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	6	246	73 ²⁶³	12
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	3	166	49 ²⁶⁴	16
Gebran Zımmi Mahallesi	13	1014	310	24
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	10	435	130 ²⁶⁵	13
Halise Hatun Reayası Mahallesi	21	1061	318 ²⁶⁶	15
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	-	-	-	-
Muradiye İslâm Mahallesi	4	264	79 ²⁶⁷	20
Muradiye Reayası Mahallesi	15	1158	341 ²⁶⁸	23
TOPLAM	88	5037	1507²⁶⁹	17

²⁶¹ Defterde kayıtlı bulunan gerçek miktar: 54 kuruş 12 para

²⁶² Defterde kayıtlı bulunan gerçek miktar: 153 kuruş 24 para

²⁶³ Defterde kayıtlı bulunan gerçek miktar: 73 kuruş 32 para

²⁶⁴ Defterde kayıtlı bulunan gerçek miktar: 49 kuruş 32 para

²⁶⁵ Defterde kayıtlı bulunan gerçek miktar: 130 kuruş 20 para

²⁶⁶ Defterde kayıtlı bulunan gerçek miktar: 318 kuruş 12 para

²⁶⁷ Defterde kayıtlı bulunan gerçek miktar: 79 kuruş 8 para

²⁶⁸ Defterde kayıtlı bulunan gerçek miktar: 341 kuruş 36 para

²⁶⁹ Paralarda hesaplamaya dâhil edildiğinde gerçek miktar 1511 kuruş 16 para olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıdaki tablo oluşturulurken mahallelerde kayıtlı bulunan hane reislerinin kayıtları tek tek incelenmiştir. Tabloda ağnam vergisinin kaydına rastlanmayan mahallelere de yer verilmiştir. Defterlerde ağnam vergisi kayıtlarında “**para**” ifadesinin de kayıtlı olduğu tespit edilmiştir. Defterdeki paralar da göz önüne alınarak bir mahallenin toplam ağnam vergisi miktarı hesaplanmıştır ancak tabloda mahallelerin genel ağnam vergisi toplamında elde edilen paralar gösterilmemiştir. Hane başına düşen miktar hesaplanırken de paralar dikkate alınmamıştır. Ancak hangi mahalle de gerçekte ne kadar ağnam vergisinin ödendiği dipnotlarda gösterilmiştir.

Tabloda da görüldüğü üzere Uzunköprü’de ağnam vergisi veren toplam 88 hane bulunmakta olup ağnam vergisinin toplam miktarı 1507 kuruştur. Üzerinden vergi alınan hayvan sayısı ise 5037 adettir. Uzunköprü genelinde hane başına düşen ağnam vergisi miktarı 17 kuruştur.

Uzunköprü’de mahalleler içerisinde en fazla ağnam vergisi veren hane sayısına sahip olan mahalle Halise Hatun Reayası Mahallesi (21 hane)’dir. Bunu sırasıyla 15 hane ile Muradiye Reayası Mahallesi, 13 hane ile Gebran Zımmi Mahallesi ve 11 hane ile Şehsuvarbey Reayası Mahallesi takip etmektedir.

Ağnam vergisi veren en az hanenin bulunduğu mahalle ise üç hane ile Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi’dir.

Ağnam vergisinin mahallelere dağılımına bakıldığında en fazla ağnam vergisi miktarına sahip olan mahalle 341 kuruşla Muradiye Reayası Mahallesi’dir. Bu mahalleyi 318 kuruşla Halise Hatun Reayası Mahallesi ve 310 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi takip etmektedir.

En az ağnam vergisi miktarına sahip olan mahalle ise 49 kuruşla Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi’dir.

Üzerinden ağnam vergisi alınan hayvan sayısına bakıldığında ise en fazla hayvana (1158 adet hayvan ile) sahip olan mahalle Muradiye Reayası Mahallesi’dir. İkinci sırada 1061 adet hayvan ile Halise Hatun Reayası Mahallesi gelmektedir.

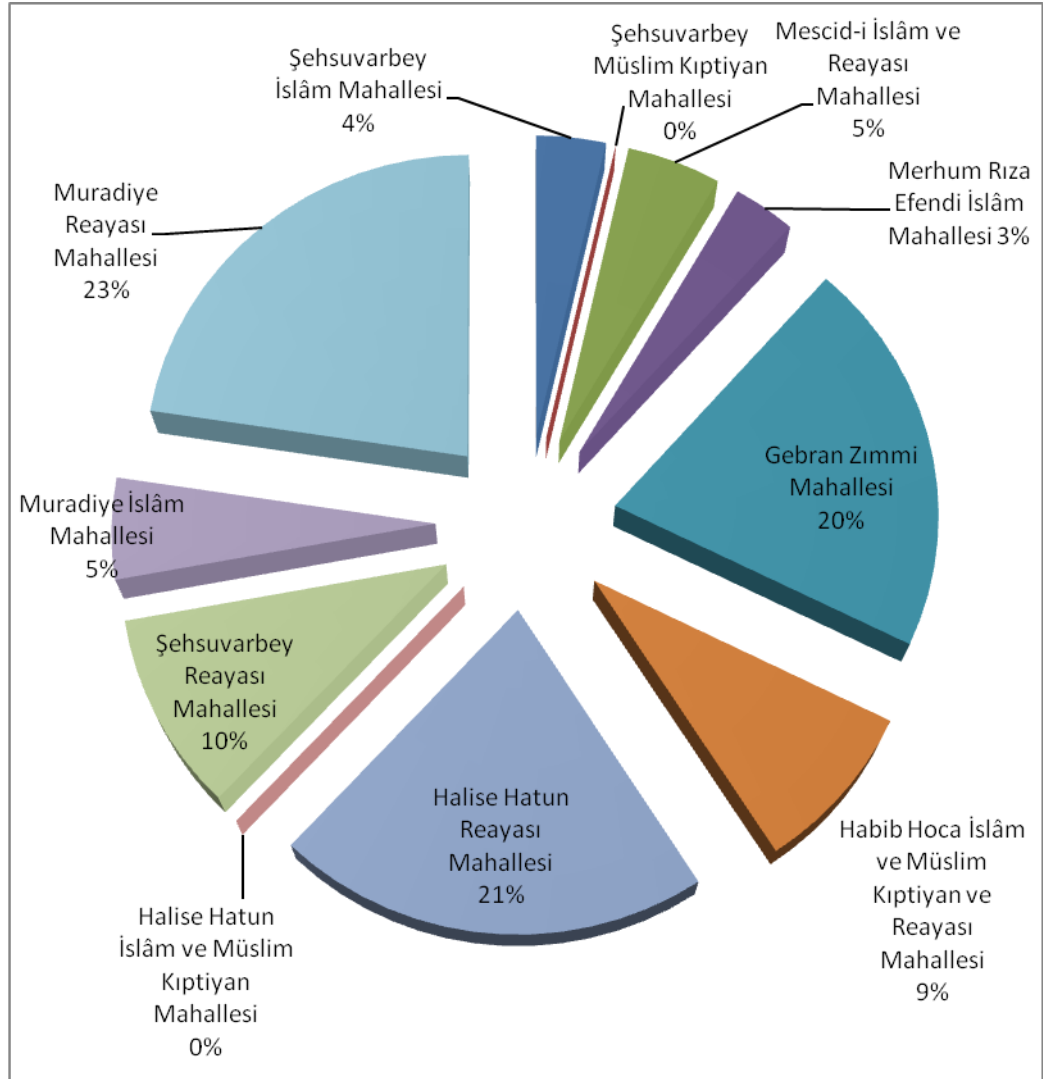
Üçüncü sırada bulunan mahalle ise 1014 adet hayvan ile Gebran Zımmi Mahallesi'dir.

Üzerinden ağnam vergisi alınan en az hayvana sahip olan mahalle 166 adet hayvan ile Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi'dir.

Uzunköprü mahalleleri içerisinde en fazla ağnam vergisi ödeyen mahalle Gebran Zımmi Mahallesi olup hane başına 24 kuruş düşmektedir. İkinci sırada Muradiye Reayası Mahallesi gelmekte olup onun da hane başına düşen ağnam vergisi miktarı 23 kuruştur. Üçüncü sırada ise 20 kuruşla Muradiye İslâm Mahallesi gelmektedir.

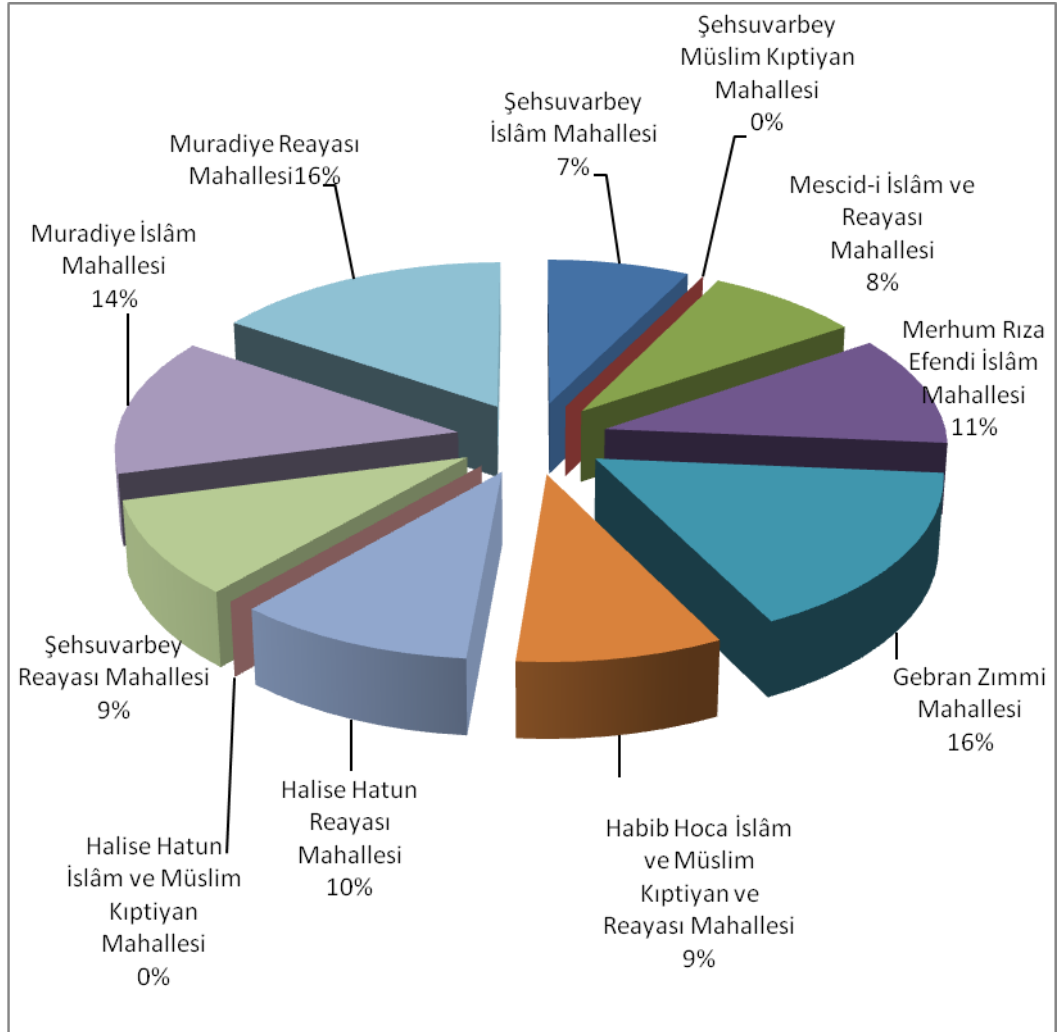
Hane başına düşen en az miktara sahip olan mahalle ise 11 kuruşla Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'dir.

Uzunköprü'de ağnam vergisi verdiğine dair kayıt bulunmayan iki mahalle bulunmaktadır. Bu mahalleler Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi ile Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi'dir.

Grafik 28: Ağnam Vergisi Miktarının Mahallelere Dağılımı

Yukarıdaki grafiğe göre en fazla paya sahip olan ilk üç mahalle sırasıyla Muradiye Reayası Mahallesi (% 23), Halise Hatun Reayası Mahallesi (% 21), Gebran Zimmi Mahallesi (% 20)'dir.

Şehsuvarbey Müslim Kıptiyan Mahallesi ile Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptiyan Mahallesi'nin payları % 0 olarak görülmektedir. Bu durum her iki mahallenin ağnam vergisine sahip olmamasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 29: Hane Başına Düşen Ağnam Vergisi Miktarı

Hane başına düşen ağnam vergisi miktarının Uzunköprü'deki mahallelere göre dağılımına bakıldığında en fazla payı Muradiye Reayası Mahallesi (% 16) ile Gebran Zımmi Mahallesi (% 16) paylaşmaktadır. Muradiye Reayası Mahallesi 23 kuruşa, Gebran Zımmi Mahallesi ise 24 kuruşa sahiptir.

Tablo 87: Dinî Yapıya Göre Ağnam Vergisi'nin Dağılımı

AĞNAM VERGİSİ	AĞNAM VERGİSİ (KURUŞ)	%
MÜSLÜMAN	202	13
GAYRİMÜSLİM	1305	87
TOPLAM	1507	100

Uzunköprü'de toplam 1507 kuruş ağnam vergisi olduğu görülmektedir. Bunun 202 kuruşu Müslümanlara, 1305 kuruşu ise Gayr-i Müslimlere aittir. Toplam ağnam vergisinin % 13'ü Müslümanların, % 87'si ise Gayr-i Müslimlerin uhdesindedir.

5. Bostan Vergisi

Uzunköprü Temettuat Defterleri üzerinde yapılan incelemelerde bostan vergisinin de kaydedildiği görülmektedir. Hane sayıları bostan vergisi kayıtlı olan hane reisleri sayılarak tespit edilmiştir.

Tablo 88: Bostan Vergisi Dağılımı

BOSTAN VERGİSİ	Hane Sayısı	Öşr-i Bostan (kuruş)	Hane Başına Düşen Miktar (kuruş)
Şehsuvarbey İslâm Mahallesi	7	42	6
Şehsuvarbey Müslim Kıptîyan Mahallesi	1	2	2
Şehsuvarbey Reayası Mahallesi	2	14	7
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi	17	51	3
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi	6	25	4
Gebran Zımmi Mahallesi	4	54	13
Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi	11	32	3
Halise Hatun Reayası Mahallesi	14	40	3
Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi	7	25	4
Muradiye İslâm Mahallesi	6	16	3
Muradiye Reayası Mahallesi	10	26,5	3
TOPLAM	85	327,5	4

Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde Tellioglu Kiryo'nun kaydında ağnam resminin altına ayrıca 4 kuruş yazılmış ancak bu 4 kuruşun nereden alındığı belirtilmemiştir. Bu 4 kuruşun bostan resmine ait olduğu düşünülse de tabloya dâhil edilmemiştir.

Uzunköprü'den toplam 327,5 kuruş bostan resmi alınmaktadır. Bostan resmi veren toplam 85 hane bulunmaktadır. Uzunköprü genelinde hane başına düşen bostan resmi de 4 kuruştur.

Uzunköprü'de en fazla bostan resmi alınan mahalle 54 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi'dir. Bu mahalleyi sırasıyla 51 kuruşla Mescid-i İslâm ve Reayası

Mahallesi, 42 kuruşla Şehsuvarbey İslâm Mahallesi ve 40 kuruşla Halise Hatun Reayası Mahallesi takip etmektedir.

Hane başına en fazla bostan resmi düşen mahalle 13 kuruşla Gebran Zımmi Mahallesi'dir. Hane başına en az bostan resmi düşen mahalle ise 2 kuruşa sahip olan Şehsuvarbey Müslim Kıptıyan Mahallesi'dir.

Tablo 89: Bostan Vergisi Veren Hanelerin Dinî Yapıya Göre Dağılımı

Dinî Yapı	Hane Sayısı	%	Bostan Vergisi Miktarı (kuruş)	%	Hane Başına Düşen Miktar
Müslümanlar	50	59	182	56	4
Gayr-i Müslimler	35	41	145,5	44	4
TOPLAM	85	100	327,5	100	4

Bostan vergisi veren toplam 85 haneden 50'si Müslümanlara, 35'i ise Gayr-i Müslimlere aittir. Oran olarak bakıldığında ise Müslümanlar % 59'luk, Gayr-i Müslimler ise % 41'lik bir dilime sahiptir. Bostan vergisi veren hanelerin yarısından fazlası Müslümanlara aittir.

Toplam 327,5 kuruşluk bostan vergisinin 182 kuruşu Müslümanlara, 145,5 kuruşu ise Gayr-i Müslimlere aittir. Müslümanlar bostan vergisinin % 56'sına sahip iken Gayr-i Müslimler ise % 44'üne sahiptir. Uzunköprü'de toplam bostan vergisinin yarısından fazlası Müslümanlara aittir.

Tabloda görüldüğü üzere hane başına düşen miktarlar birbirine eşittir.

6. Kovan Vergisi

Uzunköprü'den elde edilen gelirler arasında kovan vergisi de bulunmaktadır. Örneğin Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde Tangıroğlu Hacı Halil'in kaydında (2 kovandan 20 kuruş), Duhancı Ali Dayı'nın kaydında (8 kovandan 8 kuruş), Gebran Zımmi Mahallesi'nde Tanaşoğlu Metro zımminin kaydında (3 kovandan 3 kuruş), Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde Doyçoğlu Avram zımminin kaydında (3 kovandan 30 kuruş) kovan resmi bulunmaktadır. Gebran Zımmi Mahallesi'nde Gorozoğlu Apostol zımminin kaydında “**aynen kovan**” ifadesiyle de (5,5 kovandan 55 kuruş) kayıtlı bulunmaktadır²⁷⁰.

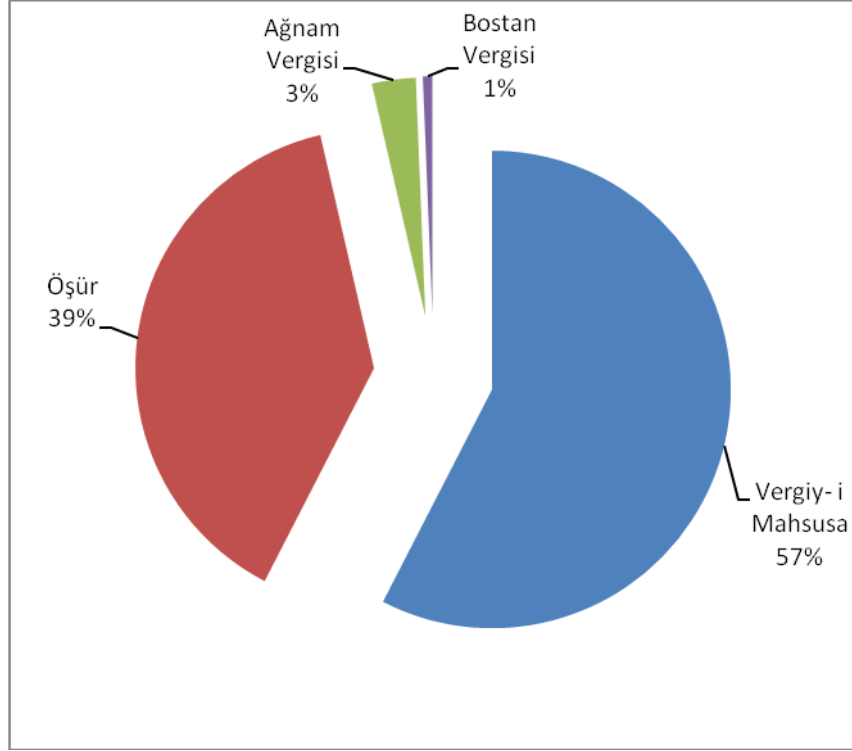
Yani Şehsuvarbey İslâm Mahallesi'nde toplam 28 kuruş, Gebran Zımmi Mahallesi'nde 3 kuruş, Halise Hatun Reayası Mahallesi'nde 30 kuruş, Gebran Zımmi Mahallesi'nde 55 kuruş kovan resmi bulunmaktadır.

Tablo 90: Vergilerin Dağılımı

Vergi Çeşidi	Toplam (Kuruş)	%
Vergi-i Mahsusa	29239	57
Öşür	19723,5	39
Ağnam Vergisi	1507	3
Bostan Vergisi	327,5	1
TOPLAM	50797	100

Tabloda görüldüğü üzere Uzunköprü'de toplam vergi miktarı 50797 kuruştur. Birinci sırada vergiy-i mahsusa (29239 kuruş), ikinci sırada öşür (19723,5 kuruş), üçüncü sırada ağnam vergisi (1507 kuruş) ve son sırada ise bostan vergisi (327,5 kuruş) gelmektedir.

²⁷⁰ Sayısal veriler birbirini tutmamaktadır. Ancak defterlerde bu şekilde kayıtlıdır.

Grafik 30: Vergilerin Dağılımı

Vergilerin dağılımında vergi-i mahsusa % 57'lik dilimiyle en fazla paya sahiptir. Bunu sırasıyla öşür % 39'luk, ağnam vergisi % 3'lük ve bostan vergisi ise % 1'lik payıyla takip etmektedir.

SONUÇ

Temettuat defterlerine göre 1844 yılında Uzunköprü’de toplam 575 hane bulunmaktadır. Toplam 575 haneden 367’si Müslümanlara, 208’i ise Gayr-i Müslimlere aittir. Diğer bir deyişle nüfusun % 64’ü Müslümanlara, % 36’sı ise Gayr-i Müslimlere aittir. Yani toplam hane oranının yarısından fazlasını Müslüman haneler oluşturmaktadır.

Toplam 367 Müslüman haneden 47’si Müslüman Kıptîlere, 320’si ise Türk ve diğer Müslümanlara aittir. Tüm Müslüman haneler içerisinde Müslüman Kıptîlerin hane sayısı daha azdır. Uzunköprü’de Müslüman hanelerin % 56’lık, Gayr-i Müslim hanelerin % 36’lık ve Müslüman Kıptî hanelerin ise % 8’lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Üç ayrı grubun oranlarına bakıldığında da Müslüman Türk hanelerinin % 56’lık payla toplam hanelerin yarısından fazlasını oluşturduğu ortadadır.

Kasabanın toplam tahminî nüfusu 2855 kişidir. Tahminî 1585 kişi ile en fazla nüfus Türk ve diğer Müslümanlara aittir. Müslüman Kıptîlerin 235 kişilik nüfusa, Gayr-i Müslimlerin ise 1035 kişilik nüfusa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Uzunköprü kasabasında Müslümanlara ait toplam 56 farklı isim kullanılmıştır. Kasabada en sık kullanılan isim Mehmed’dir. Oysaki Gayr-i Müslimlere ait toplam 113 farklı isim kullanılmıştır. Gayr-i Müslimlerde en fazla kullanılan isim Yuvan’dır.

Uzunköprü kasabasının sosyal ve ekonomik yapısını belirleyen meslek gruplarına bakıldığında birinci sırada Ziraat ve Hayvancılıkla ilgili Meslekler, ikinci sırada Fiziki Güç ve İşçilikle ilgili Meslekler, üçüncü sırada Esnaf ve Sanatkârlıkla ilgili Meslekler, dördüncü sırada İşsiz Güçsüz Olanlar, beşinci sırada Ticaret Alım Satım İle ilgili Meslekler, altıncı sırada Kamu Görevlileri, yedinci sırada Askerî Görevliler ve sekizinci sırada ise Eğitim İle ilgili Meslekler gelmektedir.

Uzunköprü kasabasında toplam 8378,5 dönüm arazi bulunmaktadır. Bunun 4413 dönümü gayr-i mezru araziye ait olup mevcut arazinin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bu durumun toprağı dinlendirip verimini arttırmaktan ileri geldiğı düşünölmektedir. Gayr-i mezru araziye mezru tarla yani ekilmiş tarlalar takip etmektedir. Bu arazi de 2887 dönüme tekaböl etmektedir. Bağlar 540,75 dönüm, çayırklar 452,5 dönüm, sebze bahçeleri 58 dönüm ve dut bahçeleri de 27,25 dönümdür.

Toplam 8378,5 dönümlük arazinin 6342,25 dönümü Müslömanlara, 2036,25 dönümü Gayr-i Müslömlere aittir. Buna göre toplam arazinin % 76'sı Müslömanlar, % 24'ü ise Gayr-i Müslömler tarafından tasarruf edilmektedir. Müslömanlar toprağın 4'te 3'üne, Gayr-i Müslömler ise 4'te 1'ine sahiptir. Uzunköprü'de toplam 575 haneden 460'ının toprak sahibi olduğı, 115 hanenin ise toprağının olmadığı görölmektedir.

Uzunköprü'de elinde toprağı bulunan toplam 460 haneden 280 hanesini Müslömanlar, 180 hanesini ise Gayr-i Müslömler oluşturmaktadır. Oran olarak bakıldığında toprak sahibi olanların % 61'ini Müslömanlar, % 39'unu Gayr-i Müslömler oluşturmaktadır.

Uzunköprü'de genel olarak hane başına 18 dönüm arazi düşmektedir. Müslöman hane başına toplam 23 dönüm, Gayr-i Müslömler hane başına ise 11 dönüm arazi düşmektedir. Müslöman hane başına düşen arazi Gayr-i Müslömler hane başına düşen arazinin iki katından biraz fazladır.

Uzunköprü'de toplam 138869 kilo tarım ürünü yetiştirilmektedir. 575 haneden 438 hane tarımsal üretimde bulunmaktadır. Hane başına düşen miktar ise 317 kilodur.

Uzunköprü'de toplam 44892 kilo tahıl üretilmektedir. Bu üretim miktarı içerisinde en fazla buğday yetiştirilmektedir. Ayrıca Uzunköprü'de çavdar, arpa, yulaf, kaplıca, burçak ve darı da yetiştirilmektedir. Baklagiller içerisinde Uzunköprü'de sadece nohutun yetiştirildiğı görölmektedir.

Sınaî Bitkilerinin dağılımına bakıldığında ise en fazla susam yetiştirilmektedir. Bunu keten tohumu ve pamuk takip etmektedir.

Uzunköprü’de bağ ve bahçe ürünleri içerisinde sadece üzümün yetiştirildiği görülmektedir.

Toplam üretimde Müslümanların toplam üretim miktarı Gayr-i Müslimlerin üretim miktarından daha fazladır. Müslümanlar 84702 kilo üretim miktarına sahip iken Gayr-i Müslimler 54167 kilo üretim miktarına sahiptir. Müslümanlar toplam üretimin % 61’ine sahip iken Gayr-i Müslimler ise % 39’una sahiptir.

1844 yılında hayvancılığın Uzunköprü ekonomisine önemli bir katkısı bulunmak yanında önemli bir geçim kaynağıdır. Uzunköprü’de toplam 1308 adet büyükbaş hayvan beslendiği görülmektedir. Hayvancılığın içerisinde % 20’lik bir orana sahiptir. Öte yandan Uzunköprü’de toplam 5333 adet küçükbaş hayvan beslenmektedir. Küçükbaş hayvancılığın da % 80’lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Manda, Öküz, inek, dana, at, eşek, sığır, düğe, koyun, keçi yetiştirilen hayvanlar içerisinde yer almaktadır.

Uzunköprü 1844-1845 yılları arasında toplam 563942 kuruş gelire sahiptir. Toplam gelirler içerisinde % 52’lik dilimiyle en fazla paya arazi gelirleri sahiptir. Arazi gelirlerini % 34’lük payıyla meslek gelirleri, % 10’luk payıyla hayvan gelirleri, % 2’lik payıyla gayrimenkul gelirleri ve % 2’lik payıyla kira gelirleri takip etmektedir.

Uzunköprü’de toplam 798 aile reisi bulunmakta olup bunlar içerisinde meslek gelirine sahip toplam 551 aile reisi bulunmaktadır. Bu aile reislerinin toplam 192096 kuruş meslek geliri bulunmaktadır.

Uzunköprü’nün mahallelerine ait temettuât defterlerinin sonunda o mahalleye ait aile reislerinin hepsinin kazançlarının toplamı yapılmış ve kaydedilmiştir. Uzunköprü kasabasında toplam **“427547 kuruş 18 para”** temettuât bulunmaktadır. Toplam 798 aile temettuata sahip olup aile başına düşen temettuât miktarı 536 kuruştur.

Toplam temettuâtın 187035 kuruş 20 parası (% 44) Müslümanlara, 240511 kuruş 38 parası (% 56) ise Gayr-i Müslimlere aittir. Müslüman aile başına düşen miktar 386 kuruş iken Gayr-i Müslim aile başına düşen miktar ise 766 kuruştur. Gayr-i Müslim aile başına düşen miktar, Müslüman aile başına düşen miktarın neredeyse iki katıdır.

Uzunköprü’de toplam vergi miktarı 50797 kuruştur. Vergilerin dağılımına bakıldığında birinci sırada % 57’lik payıyla vergi-i mahsusa, ikinci sırada % 39’luk payıyla öşür, üçüncü sırada % 3’lük payıyla Ağnam vergisi ve son sırada ise % 1’lik payıyla bostan vergisi gelmektedir.

Toplam vergi-i mahsusa miktarının (kuruş olarak) % 47’si Müslümanlara, % 53’ü ise Gayr-i Müslimlere aittir. Yani Gayr-i Müslimler toplam verginin yarıdan fazlasına sahiptir. Hane başına düşen vergi miktarının Müslümanlarda 41 kuruş, Gayr-i Müslimlerde ise 72 kuruş olduğu görülmektedir. Müslümanlar hane başına düşen vergi miktarının % 36’sına, Gayr-i Müslimler ise % 64’üne sahiptir.

Uzunköprü’ye ait temettuât defterlerinde de cizye vergisinin 3 derecede alındığı görülmektedir. Cizyesi kaydedilen aileler içerisinde büyük çoğunluğun (242 aile) “**evsat**” dediğimiz orta derecede; 40 ailenin “**âlâ**” dediğimiz en yüksek derecede ve 19 ailenin de “**ednâ**” dediğimiz en düşük derecede cizye ödediği görülmektedir.

Çalışma genel itibariyle değerlendirildiğinde 1844-1845 yılları arasında Uzunköprü’de yaşayan halkın millet sistemine göre nüfus dağılımı; geçim kaynakları ve bunların sınıflandırılması; tarım ve hayvancılıkla alakalı veriler; halktan toplanan vergiler ve türleri ile ilgili ayrıntılı malûmat verilmiştir.

KAYNAKÇA

I. ARŞİV KAYNAKLARI

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05263

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05266

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05269

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05272

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05279

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05286

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05293

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05295

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 05302

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 17121

BOA. ML. VRD. TMT. Nr. 17132

II. KAYNAK ESERLER-ARAŞTIRMA ESERLERİ

ALTINÖZ, İsmail, *Osmanlı Toplumunda Çingeneler*, Ankara 2013.

ÂŞIKPAŞAOĞLU AHMED ÂŞİKÎ, “Tevârîh-i Âl-i Osman”, *Osmanlı Tarihleri*,
(Düzenleyen Çiftçioğlu Nihal Atsız), İstanbul 1949.

BAĞMAN, Latif, *Uzunköprü; Tarihi ve Belgeleri*, Edirne 2005.

BALKAS, İsmail Hakkı, *Tarihte Ergene ve Uzunköprü*, Edirne 1958.

ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara 2013.

EMECEN, Feridun, “Kuruluştan Küçük Kaynarca’ya”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, C. I., (Editör Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul 1999.

GÜRAN, Tevfik, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi: Bütçeler ve Hazine Hesapları (1841-1861)*, Ankara 1989.

GÜRAN, Tevfik, *XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, İstanbul 1998.

HİNZ, Walther, *İslâmda Ölçü Sistemleri*, (çev. Acar Sevim), İstanbul 1990.

HOCA SADETTİN EFENDİ, *Tacü't-Tevarih*, C. II, (Hazırlayan İsmet Parmaksızoğlu), Eskişehir 1992.

KARAMURSAL, Ziya, *Osmanlı Malî Tarihi Hakkında Tetkikler*, Ankara 1989.

KAZICI, Ziya, *Osmanlı'da Vergi Sistemi*, İstanbul 2005.

KILINÇKAYA, M. Derviş (ed.), *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Ankara 2005.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat, “Osmanlı İktisadî Yapısı”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, C. II., (Editör Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul 1999.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat, *XIX. Asır Ortalarında Tavas Kazası*, İstanbul 2007.

MEHMED NEŞRİ, *Kitâb-ı Cihan-nümâ*, C. II, (Yayınlayanlar Faik Reşit Unat-Mehmed Altay Köymen), Ankara 1987.

Osmanlı Devri Taş Köprüleri, Yayın yeri yılı yok.

ÖZDİL, Orhan (ed.), *Belgelerle Düünden Bugüne Uzunköprü*, İstanbul 2013.

QUATAERT, Donald *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, C. II., (Editörler Halil İnalçık-Donald Quataert), İstanbul 2006.

ŞÜKRULLAH, “Behçetü't-Tevârih”, *Osmanlı Tarihleri*, (Çev. Çiftçioğlu Nihal Atsız), İstanbul 1949.

TABAKOĞLU, Ahmet, *Türk İktisat Tarihi*, İstanbul 2005.

TANÖR, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul 2006.

Türkiye'de Turizm Beldeler Çok Yönlü Tanıtım Dergisi, Yıl 1., S. 11, İstanbul 1 Kasım 1981.

Uzunköprü Monografyası, Yayın yeri yok 1945.

YEDİYILDIZ, Bahaddin, *Osmanlı Devleti Tarihi*, C. II., (Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul 1999.

YILDIRIM, Hacı Osman, Nazım Yılmaz, Yusuf İhsan Genç (Haz.), *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul 2000.

III. MAKALELER

ADIYEKE, Nuri, “Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri”, *OTAM*, S. 11, Ankara 2000, s.769-823.

AKÇİL, N. Çiçek, “Uzunköprü”, *DİA*, C. XLII., İstanbul 2012, s. 266-267.

ARSLAN, İsmail, “XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarihinde Temettuat Defterleri'nin Yeri: İğdiç (Selimağa Köyü) Temettuat Defteri Örneği”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. V., S. 8, Balıkesir Aralık 2002, s. 57-86.

BARKAN, Ömer Lutfi, “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi”, *Türkiyat Mecmuası*, C. X., İstanbul 1953, s. 1-25.

- BARKAN, Ömer Lûtfi, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Kolonizatör Türk Dervişleri”, *Türkler*, C. IX, Ankara 2002, s. 133-153.
- BARKAN, Ömer Lûtfi, “Öşür”, *İ.A.*, C. IX., İstanbul 1964, s. 482-488.
- BOZKURT, Abdurrahman, “Yunanistan’ın Edirne’de İşgal Uygulamalarından Örnekler (1920-1922)”, *Uluslararası Edirne’nin Fethinin 650. Yılı Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Edirne 2012, s. 435-455.
- DEMİR, İsmet, “Temettu Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri”, *Osmanlı*, C. VI., Ankara 1999, s. 315-321.
- EMECEN, Feridun, “Ağnam Resmi”, *DİA*, C.I., İstanbul 1988, s. 478-479.
- EMECEN, Feridun, “Osmanlılarda Yerleşik Hayat Şehirliler ve Köylüler”, *Osmanlı*, C. IV. Ankara 1999, s. 91-101.
- EYİCE, Semavi, “Cisr-i Mustafa Paşa”, *DİA*, C. VIII., İstanbul 1993, s. 32-33.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, “Cisr-i Mustafa Paşa”, *DİA*, C. VIII., İstanbul 1993. s. 33-34.
- İNALCIK, Halil, “Osmanlı Metrolojisine Giriş”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (çev. Eşref Bengi Özbilen), İstanbul 1991. s. 21-49.
- İNALCIK, Halil, “Cizye”, *DİA*, C. VIII. İstanbul 1993, s. 42-48.
- KIZILTAN, Ayşe Özdemir, “Osmanlı Vergi Düzeninde Temettuat Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 20, Nisan 2008, s. 57-66.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat, “Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettu Defterleri”, *Bellekten*, C. LIX, S. 225, Ankara 1995, s. 395-498.
- ÖZTÜRK, Said, “Türkiye’de Temettuat Çalışmaları”, *TALİD*, C. I., S. I., 2003, s. 287-304.

IV. SÖZLÜK

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 2006.

HOPKİNS, David, *Vocabulary Persian, Arabic and English*, (4. Baskı), Londra 1810.

KEPECİ, Kâmil, *Tarih Lûgati*, Yayın yeri yok 1952.

KESTELLİ, Raif Necdet, *Resimli Türkçe Kamus*, Ankara 2004.

PAKALIN, Mehmed Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. I., İstanbul 1983.

ŞEMSEDDİN SAMİ, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 2005.

ÜNAL, Mehmet Ali, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul 2011.

V. TEZLER

ARSLAN, Ömer Faruk, *Temettuat Defterlerine Göre (1844-1845) Havza'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006.

BOZKURT, Fatih, “*Maliye Nezareti Temettuat Defterlerine Göre Gördes Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Durumu*”, (Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa 2003.

PURODRAN, Nihan, *Temettuat Defterlerine Göre Lüleburgaz'ın Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapısı*, (Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2010.

YILDIZ, Murat, “*XIX. Yüzyılda Temettuat Defterleri'ne Göre Kütahya'nın Meydan ve Çukur Mahalleleri'nin Emlak ve Arazi Durumlarının*

Değerlendirilmesi”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2000.

YÖRÜK, Doğan, *XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2002.

VI. İNTERNET SİTELERİ

http://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1nyaz%C4%B1,_Uzunk%C3%B6pr%C3%B9C (18 Ekim 2013)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53498bf9802be1.74600240 (1 Ocak 2014)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53875104a1e403.34694179 (29 Mayıs 2014)

DİZİN

- Ağnam resmi, 188, 218
Ağnam Vergi, 13, 74, 210, 213, 214, 216, 217, 220, 221
Ahmedoğlu Hafız Mehmed Efendi, 14
Anadolu, 1, 3, 4, 59, 211, 227
Arab Hüseyin Dayı, 15, 73
Arpa, 108, 112, 113
Aşar, 8, 17, 188, 198
Âşıkpaşaoğlu, 4
Avrupa, 3
Bağ, 10, 13, 18, 73, 94, 103, 105, 108, 114, 116, 117, 136, 139, 224
Balkanlar, 3, 59
Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 7, 11, 12, 228
Başkomutanlık Meydan Muharebesi, 5
Belcioğlu Ali, 14, 155
Bey karyeli Ahmed Dayı, 15
Bizans İmparatorluğu, 3
Bodur İbrahimioğlu Ali, 54
Bodur İbrahimioğlu Murad Dayı, 54, 93
Boduroğlu, 52, 53
Boduroğlu Mehmed, 54
Bolayır, 1
Bostan vergisi, 13, 217, 220, 221, 225
Boşnakoğlu İdris Dayı, 14
Buğday, 108, 112, 113
Bulgaristan, 5
Burçak, 108, 112, 113
Cisr-i Ergene, 2, 5, 11, 14, 19, 21, 22, 24, 39
Cisr-i Mustafa Paşa kazası, 5
Cisr-i Mustafa Paşa köprüsü, 5
Cizye, 8, 13, 17, 19, 39, 46, 47, 48, 49, 206, 208, 209, 210, 225, 229
Corteloğlu Tahir Dayı, 73, 78
Çanakkale Boğazı, 3
Çavdar, 108, 112, 113
Çayır, 13, 18, 73, 95, 103
Çimpi Hisarı, 1
Çoban Petro zımmi, 20, 34
Çolak Hasanoğlu Ahmed Dayı, 14
Darı, 108, 112, 113
Deli Osmanoğlu yetim Ömer, 14, 29, 30
Deli Said, 15
Deli Yuvan zımmi, 34
Demokrasi Anıtı, 6
Dimetoka, 3, 64, 86
Dimitrioğlu Nikola zımmi, 15
Dimitrioğlu Vasil zımmi, 15
Doğan Yörük, 74, 79
Doğu Trakya, 5
Doyçooğlu Avram zımmi, 126, 220
Duhancı Ali Dayı, 15, 125, 220
Dut bahçesi, 13, 95, 100, 101, 102, 136, 138, 139
Edirne, 1, 3, 4, 5, 6, 11, 14, 15, 57, 58, 108, 109, 110, 227, 229, 230
Edirne Eyaleti, 5
Edirne kilesi, 108, 109
Eğri Boyun Ahmed Dayı, 15
Elifoğlu Ömer, 14, 66, 88
Ergene Köprüsü, 2, 3
Ergene Nehri, 3, 4
Ergene şehri, 3
Esad Efendi bin Sadullah Efendi, 95, 96
Estefanioğlu Aleksandırı zımmi, 65, 153, 186
Feridun Emecen, 34, 74, 211
Ferit Devellioğlu, 7, 40, 44, 68, 69, 74, 108
Ganioğlu Hasan Ağa, 64
Gayr-i mezru, 13, 93, 94, 99, 100, 101, 104, 105, 138, 139, 223
Gayr-i mezru tarla, 13, 139
Gayr-i Müslim, 8, 11, 12, 13, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 39, 40, 47, 49, 50, 59, 60, 75, 101, 102, 103, 119, 131, 133, 156, 182, 183, 184, 192, 194, 196, 198, 202, 206, 208, 222, 223, 225
Gazi Mahmud Bey, 3, 6
Gazi Mahmud Bey Çeşmesi, 6
Gebran Zımmi Mahallesi, 12, 13, 14, 16, 20, 22, 25, 27, 29, 30, 39, 40, 50, 65, 71, 84, 85, 96, 97, 104, 110, 121, 125, 126, 130, 132, 133, 134, 138, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 157, 158, 159, 160, 167, 169, 179, 180, 181, 182, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 201, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 220
Gelibolu, 1, 3
Gorozoğlu Apostol zımmi, 126, 220
Gülhancı İsmail, 71

- Güllü Ümmühanoglu Mehmed Dayı, 62, 63
- Habib Hoca İslâm ve Müslim Kıptîyan ve Reayası Mahallesi, 13, 20, 21, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 41, 47, 48, 53, 58, 59, 60, 64, 73, 86, 97, 98, 104, 110, 126, 129, 130, 132, 138, 139, 143, 146, 147, 151, 152, 157, 161, 170, 180, 181, 186, 187, 191, 192, 193, 195, 200, 201, 203, 207, 208, 209, 210, 212, 218
- Hacı İbrahim Efendi ibn Şeyh Mehmed Arif Efendi, 42
- Hacı Ömerzade Arif Ağa, 65, 72
- Hacı Sadullah Efendi, 21
- Hafız Mehmed Efendi, 65
- Hafız Muhyiddin Efendi ibn Şeyh Mehmed Arif Efendi, 138, 139, 140
- Halil İncalık, 71, 108, 206, 228
- Halise Hatun İslâm ve Müslim Kıptîyan Mahallesi, 13, 18, 20, 22, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 41, 43, 48, 53, 54, 57, 60, 66, 71, 88, 89, 97, 98, 104, 105, 110, 129, 130, 131, 132, 136, 138, 139, 143, 146, 148, 151, 152, 153, 154, 157, 173, 174, 180, 181, 185, 187, 191, 192, 193, 195, 200, 201, 203, 204, 212, 214, 215, 218
- Halise Hatun Reayası Mahallesi, 13, 18, 20, 22, 25, 26, 27, 30, 31, 75, 87, 93, 107, 110, 125, 126, 129, 130, 132, 133, 134, 136, 138, 139, 144, 146, 147, 148, 152, 157, 158, 159, 160, 171, 172, 181, 188, 191, 192, 193, 194, 195, 200, 201, 203, 204, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 215, 218, 219, 220
- Hamza Bey bin Emin Ağa, 153
- Hancı Tome zımmi, 154
- Harala Karyesi, 58
- Hıristiyan, 3, 24
- Hoca Şâdeddin Efendi, 6
- Hocaoğlu Ahmed Ağa bin Mustafa, 15
- Hocaoğlu Arif Dayı, 139
- Hüseyin Ağa bin Ahmed Ağa, 20, 175
- I. Murad Hüdâvendigâr, 1
- II. Abdülhamid, 6
- II. Murad, 3
- İbiş veled-i Osman, 14
- İltizam Sistemi, 8
- İmam Hafız Hamdi Efendi, 174
- İmam Hafız Mustafa Efendi, 11, 21, 65, 166
- İnceoğlu Mehmed Ağa, 72
- İsmail Altınöz, 47
- İsmail Bey, 64, 86
- İstanbul, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 22, 29, 42, 68, 71, 72, 74, 100, 107, 108, 109, 110, 182, 198, 206, 226, 227, 228, 229, 230, 231
- İstanbul kilesi, 108
- Kabile-i Yüzdeciyân, 74
- Kadayıfçioğlu Arif, 14, 82
- Kantakuzenos, 1
- Kanuni Sultan Süleyman, 4, 5
- Kaplıca, 108, 112, 113
- Kâtib-i Vakf Raif Efendi, 162
- Kaytaklı Hacı Mehmedoğlu Ali dayı, 14, 140
- Kaza müdürü Hüseyin Bey, 104, 105, 185
- Keçecizade İzzet Molla, 5
- Keşan, 5
- Keten Tohumu, 108, 112, 113
- Kıptî, 24
- Kıptîyan, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 41, 43, 45, 47, 48, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 66, 71, 73, 74, 79, 86, 88, 89, 96, 97, 98, 104, 105, 110, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 138, 139, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 157, 161, 163, 170, 173, 174, 180, 181, 185, 186, 187, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 200, 201, 203, 204, 207, 208, 209, 210, 212, 214, 215, 218, 219
- Kıptîyan Kör Osman Dayı, 48
- Kırkavaklı Niko zımmi, 34, 58
- Kırkavak, 57, 58
- Kırkavak Köyü, 58
- Kısıloğlu Hasan Dayı, 156
- Kısır, 18, 73, 121, 123, 124, 125, 127, 143, 162, 175
- Kısırancı Petko zımmi, 123, 124, 140
- Kısırancı Petkooğlu Ustoyan zımmi, 64
- Kıyye, 107, 108, 112
- Kile, 107, 110, 112, 113
- Kiryooğlu Yuvan zımmi, 34
- Kovan resmi, 188, 220
- Kovan vergisi, 220
- Köprübaşı Çeşmesi, 6
- Koroğlu Mehmed Dayı, 14
- Körtollu Yorgi, 93
- Mahmud bin Osman, 14
- Maliye Nezareti, 8, 72, 230

- Malkara kazası, 58
Malkoç karyesi, 95, 96
Maltepe Karyesi, 11, 12
Mehmedoğlu Tahir Dayı, 73
Mehmet Ali Ünal, 42, 94, 108, 151
Memleket Meclisi, 10
Menteşoğlu, 52, 53
Menteşoğlu Ali, 54
Merhum Rıza Efendi İslâm Mahallesi, 13, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 30, 41, 42, 57, 59, 65, 66, 69, 71, 82, 83, 94, 96, 97, 107, 110, 130, 138, 139, 140, 143, 144, 146, 148, 151, 152, 153, 154, 157, 158, 159, 161, 166, 167, 180, 181, 187, 188, 191, 193, 195, 200, 201, 203, 204, 212, 213, 214, 218
Meriç Nehri, 3
Mersumun üvey oğlu gibi besleme Atnaz zımmi, 50
Mescid-i İslâm ve Reayası Mahallesi, 11, 13, 16, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 41, 46, 48, 50, 54, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 65, 75, 81, 93, 94, 96, 97, 98, 104, 106, 110, 123, 124, 126, 129, 130, 132, 133, 138, 139, 140, 143, 146, 148, 151, 152, 157, 165, 181, 186, 191, 193, 195, 196, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 210, 212, 218, 219
Mezru tarla, 13, 18, 94, 99, 100, 101, 105, 136, 138, 139, 141, 223
Mimar Muslihiddin, 6
Mirahur Süleyman Ağa, 66, 90, 175
Monla Ferhad bin Mustafa, 73
Mudanya Ateşkes Anlaşması, 5
Muhassıllık Meclisleri, 10
Murad Ağa bin Osman Dayı, 95, 138, 186
Muradiye İslâm Mahallesi, 13, 14, 20, 22, 25, 26, 27, 30, 31, 41, 43, 60, 64, 66, 71, 73, 90, 91, 95, 96, 97, 98, 104, 110, 121, 129, 130, 132, 138, 143, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 157, 161, 174, 175, 178, 180, 181, 186, 187, 188, 191, 193, 195, 200, 201, 202, 203, 205, 212, 214, 218
Muradiye Reayası Mahallesi, 13, 14, 15, 20, 22, 25, 26, 27, 30, 58, 64, 75, 91, 92, 110, 111, 112, 121, 125, 126, 130, 131, 133, 134, 138, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 157, 158, 159, 160, 176, 177, 180, 181, 182, 185, 188, 191, 192, 193, 194, 195, 200, 201, 203, 204, 207, 208, 209, 210, 212, 218, 222
Müslüman, 8, 11, 12, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 59, 60, 63, 101, 102, 103, 119, 120, 131, 156, 179, 182, 183, 184, 192, 194, 196, 198, 202, 205, 222, 223, 225
Müslüman Kıptî, 23, 27, 28, 32, 222
Naimeoğlu Ali dayı, 48
Nalband Mustafa Dayı, 15
Nasranî, 39, 40, 71
Nezikoğlu İbrahimioğlu Mustafa Dayı, 63
Nihan Purodran, 15, 21, 36, 44, 72
Nikolaoğlu Küçük Yuvan zımmi, 64
Nikooğlu Panço zımmi, 75, 107
Nuri Adıye, 189
Orhan Bey, 1
Osmanlı Beyliği, 1
Osmanlı Devleti, 1, 2, 3, 8, 23, 32, 36, 47, 71, 107, 182, 206, 209, 227, 228
Osmanlı Tarihçileri, 3, 7
Osmanoğulları, 1
Ömer Faruk Arslan, 72
Ömer Lûtfi Barkan, 2, 28, 29, 31, 198
Öşür, 198, 200, 202, 203, 205, 220, 229
Palavuzoğlu, 52, 53
Palavuzoğlu Ahmed Dayı, 53
Palavuzoğlu Mehmed Ali Dayı, 53
Pamuk, 108, 112, 113
Raşid Efendi bin Halim, 153, 154
Rumeli, 1, 2, 3, 4
Sadık Efendi, 21
Sağmal, 18, 75, 121, 143, 162, 175
Saidoğlu Emin, 153, 154, 155
Sarıyarlı Mehmedoğlu Şerif Ağa, 65
sebze bahçesi, 13, 73, 95, 96, 100, 136, 138, 139
Sebze Bahçesi, 102, 138
Sepetçi Kıptî İsmail, 46, 47, 49
Seyrek, 108
Sinanoğlu Ahmed, 105
Sinoğlu Mustafa Dayı, 63, 124
Söğüt, 1
Suhteoğlu Hüseyin bin Ömer Dayı, 15

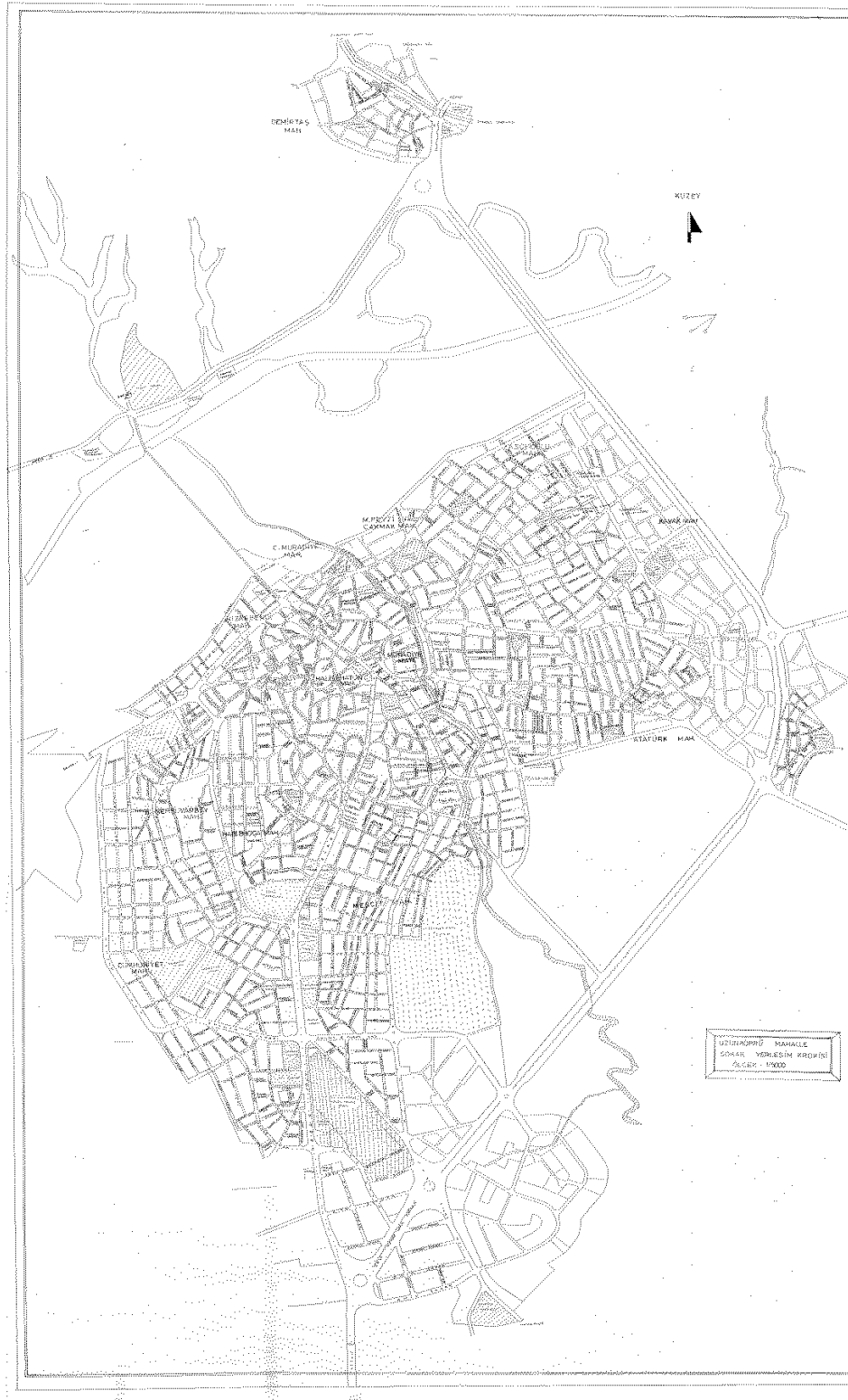
- Sultan II. Murad, 3, 4
 Sultan Murad Camii, 21, 65
 Sultan Murad Camii İmamı Hafız Mehmed Efendi, 21
 Susam, 108, 112, 113
 Süleyman Paşa, 1
 Şehid Ağazade Ahmed Ağa, 14
 Şehsuvarbey İslâm Mahallesi, 13, 20, 22, 25, 26, 27, 30, 31, 41, 43, 57, 59, 65, 66, 67, 72, 73, 77, 78, 80, 96, 104, 110, 125, 126, 129, 130, 132, 138, 139, 140, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 155, 156, 157, 161, 162, 180, 181, 187, 191, 193, 195, 200, 201, 203, 205, 212, 214, 218, 219, 220
 Şehsuvarbey Müslim Kıptiyan Mahallesi, 13, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 48, 63, 74, 79, 97, 99, 104, 105, 110, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 138, 139, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 157, 163, 180, 181, 187, 191, 192, 193, 194, 195, 200, 201, 202, 203, 204, 212, 214, 215, 218, 219
 Şehsuvarbey Reayası Mahallesi, 13, 20, 22, 25, 26, 27, 30, 31, 58, 75, 80, 81, 94, 104, 110, 126, 130, 132, 138, 143, 146, 147, 148, 152, 156, 157, 158, 159, 160, 164, 179, 180, 181, 188, 190, 191, 193, 195, 200, 201, 203, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 218
 Şeyh Ahmedoğlu Mehmed Ağa, 154
 Şeytan Niko zimmi, 15
 Şükrullah, 3, 4
 Tabakoğlu, 22, 52, 53
 Tabakoğlu Ahmed Dayı, 53
 Tabakoğlu Mustafa Dayı, 53
 Tahrir Defterleri, 28
 Tâife-i Yüzdeciyân, 74
 Tanailoğlu Todoraki, 94, 156
 Tanaşoğlu Metro zimmi, 220
 Tangiroğlu Hacı Halil, 65, 66, 77, 125, 162, 220
 Tanzimat, 7, 8, 9, 198, 206, 211, 227
 Tanzimat Fermanı, 7
 Tellioglu Goren, 93
 Temettû, 7, 9
 Temettû vergisi, 7
 Temettuat, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 34, 39, 40, 44, 59, 61, 63, 71, 72, 76, 93, 94, 95, 107, 108, 121, 148, 155, 156, 179, 180, 181, 182, 185, 187, 189, 190
 Tenkoğlu Mehmed, 63, 64
 Tefvik Güran, 8, 99, 100, 108, 109, 198, 206
 Tırnovalı Tanaş zimmi, 34
 Tilki Mehmed, 15
 Trakya, 1, 5, 15, 230
 Türk, 1, 2, 4, 5, 7, 8, 22, 27, 32, 42, 46, 47, 48, 108, 206, 211, 222, 228, 229
 Türk Dervişleri, 2
 Türkiye Büyük Millet Meclisi, 6
 Ustoyanoğlu Petko zimmi, 65, 140
 Ustoyanoğlu yetim Dimitri zimmi, 75
 Uzun Emir Dayı, 15, 72
 Uzun Yuvan, 93
 Uzunköprü, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 12, 13, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 39, 40, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 71, 76, 78, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 121, 122, 123, 125, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 139, 142, 144, 145, 147, 148, 149, 151, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 178, 179, 182, 185, 188, 189, 192, 194, 196, 200, 201, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 238
 Uzunköprü Temettuat Defterleri, 148, 217
 Uzunoğlu Tahir, 14
 Üzüm, 108, 112, 113, 116
 Vendoğlu Yuvan zimmi, 20
 Vengelakioğlu Haralanbo zimmi, 121, 153, 185
 Vidinli Mehmed Ağa, 15, 83
 Virgü-i mahsusa, 16, 19, 189, 195
 Walther Hinz, 107, 108
 Yangöz Ahmedoğlu yetim Salim, 16, 29, 30, 62, 94
 Yanioğlu Aleksandırı zimmi, 15
 Yanioğlu Kostandi zimmi, 15
 Yorgakioğlu Tanasaki Zimmi, 29, 30
 Yörük, 45, 53, 74, 82
 Yulaf, 108, 112, 113
 Yunanistan, 5, 229
 Zimmi, 12, 13, 14, 16, 20, 22, 25, 27, 29, 30, 39, 40, 50, 65, 71, 84, 85, 96, 97, 104, 110, 121, 125, 126, 130, 132, 133, 134, 138, 143, 144, 146, 147, 148, 149,

150, 152, 153, 157, 158, 159, 160, 167,
169, 179, 180, 181, 182, 185, 186, 187,
188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 201,

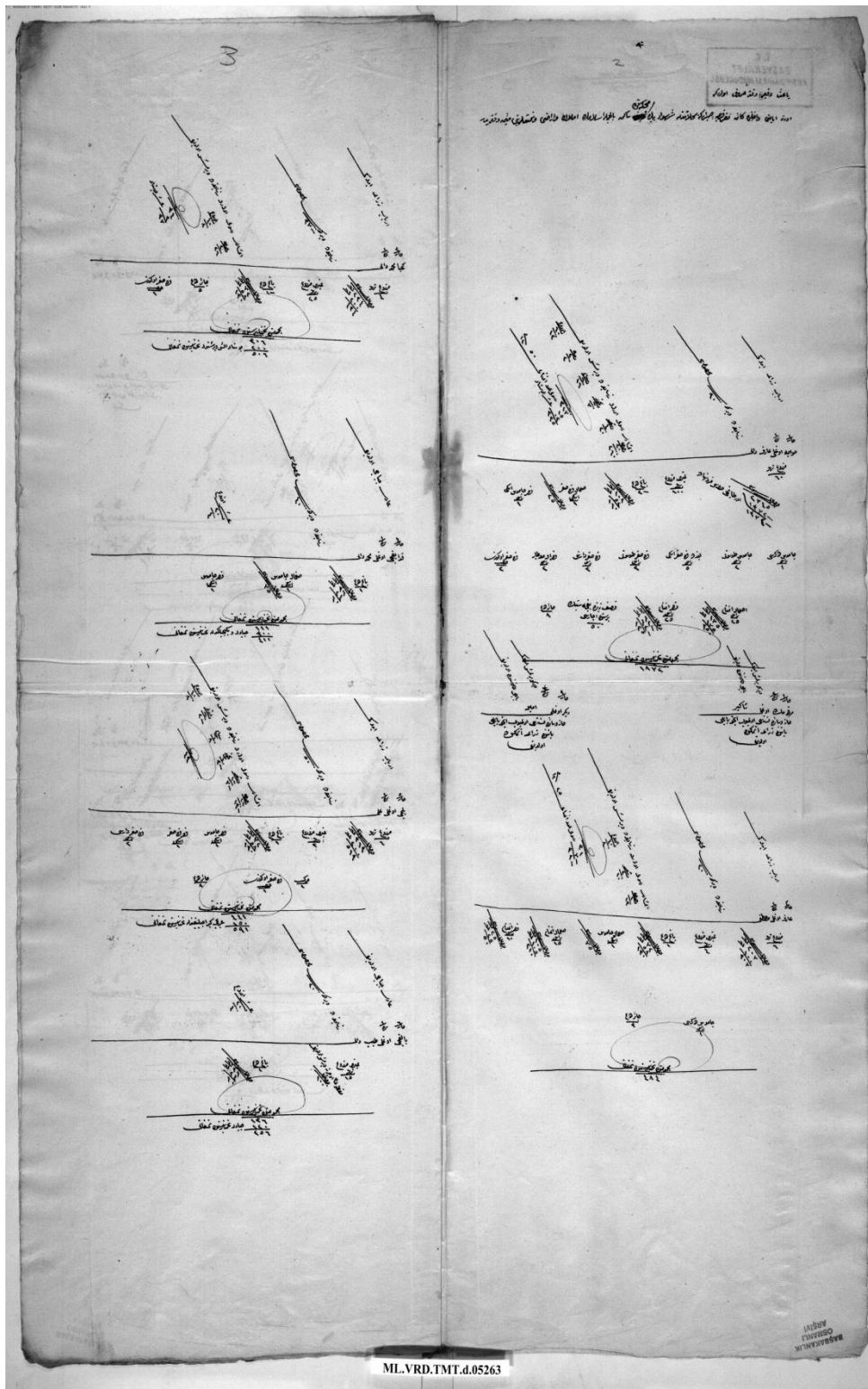
203, 204, 205, 207, 208, 209, 210, 212,
213, 214, 215, 216, 218, 219, 220

EKLER

EK-1: Uzunköprü İlçesi

EK-2:

EK-3:

